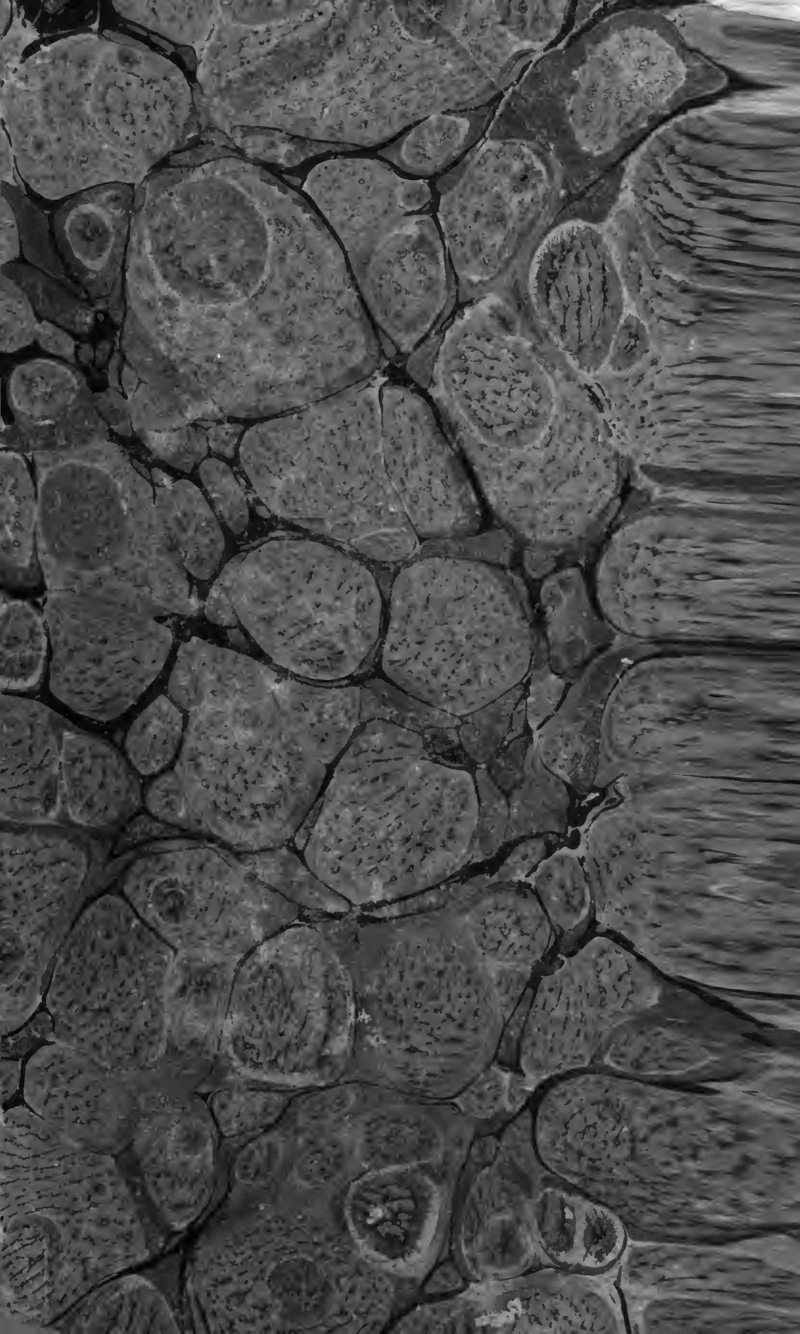

THEOLOGIA

DOGMATICO-POLEMICA

THEOLOGIA
DOGMATICO-POLEMICA
QUA
ADVERSUS VETERES NOVASQUE HAERESES
EX
SCRIPTURIS, PATRIBUS, ATQUE ECCLESIASTICA HISTORIA
CATHOLICA VERITAS
PROPUGNATUR.

RECENSUIT

P. CAROLUS SARDAGNA
SOCIETATIS JESU PRESBYTER
IN EPISCOPI LYCEO AD D. PAULI RATISBONÆ
THEOL. DOGMATICO-POLEMICÆ PROF. ORD.
ET EXAM. SYNODALIS.

TOMUS V.
COMPLECTENS
TRACTATUM V. DE GRATIA CHRISTI, JUSTIFICATIONE, ET PRAEDESTINATIONE.

ROMAE 1820.

APUD PIUM CIPICCHIA
Superiorum permissu.

INDEX
CONTROVERSIARUM
QUÆ IN TRACTATU V. DE GRATIA CHRISTI, JUSTIFICATIONE, ET PRÆDESTINATIONE CONTINENTUR.

Praeviae Dissertationes Historicae.

CONTROVERSIA II.

CONTROVERSIA III.

CONTROVERSIA IV.

DE GRATIA SUFFICIENTE.

AN IN STATU NATURAE LAPSAE DETUR GRATIA PURE, SED TAMEN VERE SUFFICIENS? CXCIII.

Conclusio. In statu naturae lapsae datur gratia pure quidem, sed vere sufficiens, quae relate etiam ad praesentes circumstantias, voluntati confert veram ac completam potentiam eliciendi actum salutarem. CXCIX.

CONTROVERSIA V.

AN OMNIBUS JUSTIS, URGENTE PRAECEPTO, DETUR GRATIA AD IMPLENDUM PRAECEPTUM PROXIME AUT REMOTE, VERE TAMEN AC RELATIVE SUFFICIENS? CCXXI.

Conclusio. Justis omnibus, urgente praecepto, dantur gratiae ad implendum praeceptum proxime vel remote, vere tamen ac relative sufficientes. CCXXIV.

Quaesitum I. An seria illa voluntas Dei ut omnes homines salvi fiant, sufficienter per hoc explicetur, quod Deus omnibus praeparaverit quidem, sed non omnibus concedere dicatur gratias vere sufficientes? CCXXIX.

II. An omnibus justis detur gratia vere ac relative sufficiens ad perseverandum in statu justitiae? CCXXX.

CONTROVERSIA VI.

CONTROVERSIA VII.

CONTROVERSIA VIII.

DE NECESSITATE GRATIAE.

AN AD QUEMLIBET ACTUM SALUTAREM, ATQUE ETIAM AD INITIUM FIDEI ET PIUM CREDULITATIS AFFECTUM NECESSARIA SIT GRATIA SUPERNATURALIS? CCLXXXII.

Conclusio Ad quemlibet actum salutarem, atque etiam ad initium fidei, et pium credulitatis affectum, necessaria est gratia supernaturalis. CCLXXXII.

APPENDIX.

VARIA QUAESITA DE NECESSITATE GRATIAE.

Quaesitum I. An gratia ad actus salutares necessaria debeat esse intrinsece supernaturalis quoad entitatem et substantiam suam? CCCI.

II. An gratia ad quemlibet actum salutarem necessaria, debeat esse actualis, vel an sufficiat habitualis? CCCII.

III. An ad quemvis actum salutarem necessaria sit gratia non tantum illustrationis, sed etiam inspirationis? CCCIV.

IV. Utrum non solum gratia actualis, sed etiam sanctificans necessaria sit ad eliciendum actum bonum et supernaturalem? CCCV.

V. An homo sine gratia supernaturali ac-

CONTROVERSIA IX.

AN HOMO JUSTUS CITRA SPECIALE PRIVILEGIUM ET GRATIAM EXTRAORDINARIAM, HABEAT POTENTIAM MORALEM DIUTURNO TEMPORE VITANDI OMNIA PECCATA VENIALIA? CCCXXVI.

Conclusio. Homo, etiam justus, non potest potentia morali, citra speciale privilegium et gratiam extraordinariam, per diuturnum tempus vitare omnia prorsus peccata venialia. CCCXXVI.

Quaesitum. An nullus homo purus, praeter B. Virginem, abstinuerit umquam toto vitae suae tempore ab omni peccato veniali? CCCXXXI.

CONTROVERSIA X.

AN HOMO ABSQUE GRATIA SUPERNATURALI, ET ABSQUE GRATIA FIDEI THEOLOGICAE, POSSIT EXERCERE ACTUM ALIQUEM NATURALITER ET MORALITER HONESTUM? CCCXXXVIII.

Conclusio. Potest homo per solas vires naturae, absque gratia fidei Theologicae, aut alia quacumque supernaturali, exercere actum aliquem naturaliter bonum et honestum, saltem quando nulla in oppositum urget gravis tentatio. CCCXLI.

ARTICULUS II.

DE JUSTIFICATIONE IMPII.

CONTROVERSIA I.

CONTROVERSIA II.

Conclusio IV. Impius formaliter justificatur per justitiam inhaerentem, seu gratiam justificantem, qua interius renovatur, et fit intrinsece justus. CCCLXXXI.

Quaesitum. An justitia, qua formaliter justificamur, habitualis sit an actualis? CCCLXXXV.

CONTROVERSIA III.

AN, ET QUAENAM FIDES PRAEREQUIRATUR AD JUSTIFICATIONEM? CDIII.

Conclusio I. Ad justificationem in adultis requiritur fides. CDV.

Conclusio II. Fides justificans non est fiducia, qua quis credit sibi esse remissa peccata ob merita Christi; sed est assensus firmus ac certus ad ea quae Deus credenda proponit. CDVI.

Conclusio III. Objectum materiale fidei justificantis non est specialis misericordia, sed omnia quae Deus revelavit. CDVII.

CONTROVERSIA IV.

AN SOLA FIDES JUSTIFICET? CDXX.

Conclusio I. Sola fides non justificat. CDXXII.

Conclusio II. Non sola fides, sed alii etiam actus justificationem antecedentes, ad eamdem disponunt, et dispositive justificant. CDXXIII.

Conclusio III. Timor Dei, spes, charitas, aliique actus qui justificationem praecedunt, non sunt tantum fructus fidei, et conditio sine qua non, sed una cum

ARTICULUS III.

DE PRAEDESTINATIONE ET REPROBATIONE.

CONTROVERSIA I.

AN IN DEO DETUR CERTA ET IMMUTABILIS ALIQUORUM PRAEDESTINATIO AD GRATIAM ET GLORIAM? CDLXV.

Conclusio I. Datur in Deo vera aliquorum praedestinatio ad gratiam et gloriam. CDLXXII.

Conclusio II. Praedestinatio est certa atque immutabilis. CDLXXIII.

Quaesitum I. Quinam sint effectus praedestinationis completae et adaequatae? CDLXXIV.

II. An praedestinatio adultorum ad gloriam, saltem ordinarie, alligata sit certis mediis? CDLXXV.

III. Quantus sit numerus hominum praedestinatorum? CDLXXVI.

CONTROVERSIA II.

AN QUIS INFALLIBILITER CERTUS ESSE POSSIT DE SUA PRAEDESTINATIONE, ET PERSEVERANTIA FINALI? CDLXXXVI.

Conclusio I. Nullus sine speciali Dei revelatione potest, aut debet infallibiliter esse certus de perseverantia sua finali in gratia. CDLXXXVIII.

CONTROVERSIA III.

CONTROVERSIA IV.

CONTROVERSIA V.

DE CAUSA REPROBATIONIS POSITIVAE. DXLII.

Conclusio I. Reprobatio positiva formalis est in signo rationis posteriori ad demerita absolute praevisa, seu quod idem est, fit propter demerita absolute praevisa. DXLVI.

Conclusio II. Reprobatio positiva radicalis non fit propter demerita absolute praevisa, seu quod idem est, nulla datur causa ex parte hominis reprobi, cur Deus voluntatem positivam habeat dandi aliquibus auxilia finalia praevisa inefficacia; sed id soli Deo beneplacito, atque imperscrutabili Dei judicio tribuendum est. DLI.

CONTROVERSIA VI.

DE CAUSA REPROBATIONIS NEGATIVAE. DLIX.

Conclusio I. Deus nullum positive, aut etiam negative excludit a gloria ante peccatum absolute praevisum: adeoque reprobatio negativa formalis, sive exclusio a gloria, aut negatio praedestinationis ad gloriam causam habet ex parte hominis reprobi. DLXII.

Conclusio II. Peccatum tamen originale non est causa reprobationis negativae formalis baptizatorum. DLXIII.

THEOLOGIAE
DOGMATICO-POLEMICAE

TRACTATUS V.

DE GRATIA CHRISTI,

IUSTIFICATIONE, ET PRAEDESTINATIONE.
PRAEVIAE DISSERTATIONES HISTORICAE.

DISSERTATIO I.

De Jansenianis.

I.

In explicanda Gratiae sufficientis et efficacis natura gravissime aevo nostro errarunt Janseniani, quorum bella atque procellas in Ecclesia Dei excitatas compendio damus. *Cornelius Jansenius* Batavus, in pago Accoyensi haud procul Leerdamo A. 1585. natus, Lovanii Philosophiae ac Theologiae operam dedit, Magistro usus Jacobo Jansonio, strenuo Baianae doctrinae propugnatore. Parisiis dein nobilis cujusdam adolescentis moderatorem egit; indeque cum Joanne Vergerio Abbate Sancyrano, quocum amicitiam jam Lovanii contraxerat, Bajonam secessit, duodecim annorum spatio lectioni ac meditationi Operum S. Augustini ibidem assidue intentus; cujus tamen mentem, judice Ecclesia, minime assecutus est. Lovanium tandem reversus A. 1617. suprema Theologiae

laurea ornatur, ac Collegio S. Pulcheriae praeficitur: demum A. 1630. a Philippo III. Hispaniarum Rege Sacrarum Litterarum in Lovaniensi Academia Professor renuntiatur. Ab Accademia bis in Hispaniam ad Regem legatus commissa sibi negotia feliciter gessit, editoque sub ementito nomine *Alexandri Patricii* Armacani Theologi famoso adversus Galliae Reges libello, qui *Mars Gallicus* inscribitur, Hispanorum suffragatione ad Iprenses in Belgio insulas promotus est. Dioecesi suae non solido triennio praefuit, peste, quae urbem invaserat, extinctus VI. Maii A. 1638. annos natus LIV. Sepulcrum ejus insigni epitaphio, et magnifico elogio exornatum fuit, quod tamen paulo post jubente Summo Pontifice *Alexandro VII*, probante Archiduce *Leopoldo* Belgii Gubernatore, a *Francisco Roblesio*, Jansenii in Sede Iprensi Successore, sublatum est. Legebantur in eo haec verba marmori insculpta: *Funeri tamen suo superstes vivit in Augustino, arcanarum cogitationum ejus siquis umquam fidelissimus interpres.*

II. Paulo ante mortem librum suum absolverat Jansenius, cui titulum praefixerat, *Augustinus*. Continet id volumen libros octo de haeresi Pelagiana, unum de ratione et authoritate in rebus Theologicis, unum de gratia primi hominis et Angelorum, quatuor libros de statu naturae lapsae, tres de statu naturae purae, decem de Gratia Christi Salvatoris, et parallelum erroris Massiliensium, et opinionis quorumdam Recentiorum. Tabulis suae supremae voluntatis Capellano suo Reginaldo Lamae omnia sua scripta ad explicationem S. Augustini pertinentia legavit, ea lege, ut typis ea mandari curaret, re prius communicata cum Liberto Fromondo in Lovaniensi Cathedra successore suo, et Henrico Caleno Archidiacono Mechlin-

nensi. Et quamquam in epilogo sui operis scripserit : *Quidquid ab ista Petri Cathedra, in cujus communione a teneris vixi, et porro vivere et mori fixum est, ab isto Principis Apostolorum successore, ab isto Christi Domini nostri Vicario, ab isto Ecclesiae universae capite, moderatore, Pontifice praescriptum fuerit, hoc teneo : quidquid improbatum, improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo* ; merito tamen a multis dubitatur, num Jansenius sincera mente librum suum judicio Ecclesiae submiserit ; an potius iis verbis usus fuerit ad eliciendam facilius Romanam approbationem. Certe ignorare non potuit, renovari a se ipsam Baii doctrinam, a Pio V. et Gregorio XIII. legitimis Pontificibus diserte ac solemniter damnatam : quod vel ex eo manifestum est, quia initio constituerat in libri fronte mentem suam aperire his verbis : *Ad excusandas propositiones Magistri Michaelis Baii*, uti deprehensum fuit in celebri ejus autographo, quamquam postea periculi magnitudine deterritus, consilium mutaverit. Ipse Jansenius Epist. CXXXVI. ad Abbatem Sancyranum scripta A. 1635. ait, *Se adduci non posse, ut credat opus suum a Judicibus* (Romano nempe Pontifice) *approbandum umquam fore.* Epist. XVI. scripta A. 1621. ait : *Non audeo dicere, quid sentio de praedestinatione et gratia, ne forte, antequam omnia parata, et matura sint, mihi quod aliis accidit, Romae damner, sicut damnatus fuerat Bajus.* Epist. XIII. A. 1620. scripta asserit, *doctrinam, quam in S. Augustino reseravit, omnibus stuporem incussuram.*

III. Cum in edendo Augustino Jansenii praelum Lovaniense sudaret, singula folia recenter impressa Romam ad examen transmittebantur. Unde factum est, ut

opus vix editum in lucem, et Pontifici dicatum, ab Urbano VIII. data constitutione, cujus initium est, *In eminenti*, damnatum fuerit A. 1641. die IV. Maii, gemina potissimum de causa. I. Quia liber is editus fuerat contra Pauli V. decretum de non promulgandis ullis circa materiam de auxiliis divinae Gratiae libris. II. Quia in eo libro multae propositiones Michaelis Baii renovabantur, a Pio V. et Gregorio XIII. jam proscriptae, quorum Constitutiones Apostolica authoritate confirmavit et approbavit in eadem Bulla Urbanus VIII. Hac Pontificis Constitutione contentiones adeo sopitae non sunt, ut in Galliis et Belgio vehementius exarserint. Eodem anno Romam missi sunt a Baii Janseniique fautoribus bini Lovanienses Doctores, Joannes Sinnichius et Cornelius Papius, qui Pontificem urgerent, ut Bullam illam vel revocaret, vel mitigaret. At vero Urbanus adeo nihil ipsorum petitioni detulit, ut formulam ad Internuncium suum in Belgium miserit, cui Doctores omnes Lovanienses subscriberent, eique Bullae obedientiam sponderent.

IV. Inter alias Jansenii opiniones, quae dissidiorum materiam ministrabant, quinque potissimum excerptae sunt, quae novam libri ejus doctrinam quodam veluti compendio continerent; suntque celebres illae propositiones Jansenii omnibus notissimae. I. *Aliqua Dei praecepta hominibus justis volentibus, et conantibus, secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque gratia, qua possibilia fiant.* II. *Interiori gratiae in statu naturae lapsae numquam resistitur.* III. *Ad merendum et demerendum in statu naturae lapsae non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit e librtas a coactione.* IV. *Semipe-*

lagiani admittebant praevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: et in hoc erant haeretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. V. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

V. Has quinque propositiones LXXXV. Galliarum Episcopi tamquam atrocis discordiae segetem A. 1650. solemni Epistola, *Isaaci Haberti* Vabrensis Episcopi manu exarata, et reliquorum nominibus subscripta, ad *Innocentium* X. detulerunt tamquam causam majoris momenti, enixe flagitantes, ut de unaquaque earum certam ac perspicuam sententiam ferret. Acceptis his litteris, Innocentius X. anno sequente, videlicet 1651. Congregationem instituit, nominatis ad negotium hoc pertractandum Cardinalibus Julio Roma, Bernardino Spada, Martino Ginetto, Dominico Sechino, Pamphilio, et Fabio Chigio, qui postea Alexander VII. fuit, viris scientia, probitate, ac longo rerum usu toti orbi notissimis, additis Consultoribus XIII. ex variis religiosis Familiis, factaque utrique parti, quae ex Galliis Romam venerat ad tuendas et impugnandas quinque Jansenii propositiones, libera potestate causae suae momenta vel oretenus coram Congregatione exponendi, vel scripto tradendi, ut eo accuratius a deputatis Cardinalibus ac Consultoribus expendi possent: publicam tamen cum adversariis disputationem, quod enixe flagitabant Janseniani, ut litem protraherent, causamque magis involverent, Pontifex numquam induci potuit ut permitteret, causatus, publicas hujuscemodi concertationes in jurgia plerumque ac rixas desinere.

VI. Tandem celebratis duorum annorum spatio XXXVI. Congregationibus, sive Sessionibus, quarum X. postremis per quatuor semper horas protractis, Pontifex ipse summa patientia et voluptate interfuit, praemissa diligentia qua major desiderari non potest, indictis praeterea publicis privatisque precibus, et implorata ope Divini Spiritus, die XXXI. Maji A. 1653. Innocentius X. Constitutionem edidit, cujus initium est: *Cum occasione impressionis libri, cui titulus: Augustinus Cornelii Jansenii*, qua quinque propositiones damnantur, I. ut temeraria, impia, blasphema, anathemate damnata, et haeretica. II. ut haeretica. III. pariter ut haeretica. IV. ut falsa et haeretica. V. ut falsa, temeraria, scandalosa, et intellecta eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat praedestinatorum mortuus sit, impia, blasphema, contumeliosa, divinae pietati derogans, et haeretica. Constitutionem hanc transmisit Pontifex ad Imperatorem, aliosque Reges Catholicos, praecipue ad Regem Christianissimum, eaque toto Galliarum regno jussu Ludovici XIV. promulgata est, plaudentibus Gallicanis Episcopis, qui datis litteris die XV. Julii Innocentio et gratias egerunt, et gratulati sunt, quod pesti grassanti, certamque perniciem allaturae strenue obstitisset.

VII. Roma rescripta venerunt: causa finita est; error tamen nondum est extinctus. Janseniani hoc fulmine prostrati paulo post collegerunt sese; utque pondus authoritatis, qua damnabantur, effugerent, solemni haereticorum more judicem a quo damnatos se sciebant, maledictis lacessere coeperunt asserentes, Cardinales ad examen propositionum delectos, eorumque Consultores in Augustino parum versatos fuisse, reique Teologicae di-

scutiendae minus idoneos: distinctos non fuisse varios propositionum sensus, neque servatam legitimam judicii formam, rem praecipitanter deproperatam: Pontificem Theologia leviter imbutum esse, ac prae senectute multum provecta omnino imparem sustinendo tam longo ac laborioso examini rei adeo difficilis et implicatae. Tum ad alias cavillationes ac versutias conversi, qui Romam Legatos miserant ad Jansenium defendendum, lata jam a legitimo Judice sententia, mox negare quinque damnatas propositiones esse Jansenii, aut in sensu a Jansenio intento esse proscriptas: asserereque, quo sensu damnatae sint propositiones; esse quaestionem facti, in qua decidenda infallibilis non sit Ecclesia. Nolebant nimirum Innocentianae Constitutioni se subjicere, aut ab Ecclesia palam discedere: hinc arcano distinctionis juris et facti utebantur. Admonitus hac de re a Gallicanis Episcopis Innocentius X, respondit A. 1654., damnatam a se fuisse in quinque propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam in ejus libro contentam, qui inscribitur *Augustinus*.

VIII. *Alexander VII.* Innocentii Successor, A. 1656. adversus Jansenianos insurgens, quos *filios iniquitatis*, et *publicae tranquillitatis perturbatores* vocat, declaravit quinque illas propositiones ex libro praememorati Cornelii Jansenii, cui titulus *Augustinus*, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse, iterumque a se damnari. Subinde vero idem Alexander VII. A. 1664. rogantibus Galliarum Episcopis, alteram edidit Constitutionem, cujus initium est, *Regiminis Apostolici*, qua, ut aditum omnem Apostolicas definitiones eludendi intercluderet, formulam praescribit juramenti, ab omnibus Archiepiscopis, Episcopis, caete-

risque inferioris notae Ecclesiasticis praestandi, quod a Gallis *Formularium* apellatur. *Ego NN. Constitutioni Apostolicae Innocentii X. datae die* 31. *Maji A.* 1653, *et Constitutioni Alexandri VII. datae die* 16. *Octobris A.* 1656. *Summorum Pontificum me subjicio, et quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, et in sensu ab eodem authore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno, et ita juro: Sic me Deus adjuvet, et haec Sancta Dei Evangelia.* Mandatum Pontificis de subscribenda ab omnibus Ecclesiasticis hac formula ut in toto Galliarum regno executioni mandaretur, authoritate regia cautum est.

IX. Janseniani uti in distinguendis variis propositionum sensibus erant foecundi, ita et in interpretando formulario steriles non fuerunt. Rigidiores quidem ex illis, quos inter *Antonius Arnaldus*, fanaticae hujus factionis antesignanus, censebant neutiquam posse absolute ac simpliciter formulae huic subscribi., in qua damnabantur quinque propositiones in sensu a Janseno intento; sed necessario exprimendam esse distinctionem juris et facti, idque ad vitandum periurium fieri debere vel in ipsa subscriptione, vel saltem oretenus, protestando nimirum, se non nisi quoad dogma subscribere formulario. Alii molliores, iique plurimi, licet et ipsi severiorem morum doctrinam exterius profiterentur, ac ne ipsum quidem restrictionis mentalis, aut aequivocationis nomen patienter ferrent, ne tamen a Sacris Ordinibus, aut pinguibus Beneficiis Ecclesiasticis repellerentur, censebant etiam ab eo, qui interius judicat, sensum a Jansenio intentum non esse haereticum, tuta

conscientia, et absque ulla limitatione aut restrictione exterius manifestata, simpliciter subscribi posse formulario, sufficereque ad evitandum perjurium, modo quis intendat circa sensum Jansenii servare silentium obsequiosum. Laxissimae hujus opinionis rationes conquirebantur, ineptae sane ac frivolae quarum merito pudere deberet Jansenianos, doctrinae moralis praetensos reformatores. Aliqui ajebant, discrimen juris et facti tam apertum esse, et e re ipsa sic sponte nasci, ut superfluum plane sit illud exprimere, quod in omnium oculos statim incurrit. Alii contendebant, jurantem nec asserere, nec negare, quod propositiones in sensu a Jansenio intento sint haereticae; sed tantum affirmare, eas in hoc sensu damnatas fuisse a Pontificibus. Alii rursus asserebant, Ecclesiam nil aliud exigere, quam ut damnentur quinque propositiones in sensu obvio, quem verba ipsa praeseferunt, omissa illa quaestione, an sensus obvius sit sensus a Jansenio intentus. Neque erubescebant in pertinaciae suae defensionem advocare Constitutionem *Innocentii XII.* ad Belgii Episcopos, a quo reformatas fuisse Constitutiones Alexandri VII. per summam eamque Jansenianam omnino impudentiam criminabantur; cum tamen Innocentius in eadem Constitutione diserte declaret, se firmissime inhaerere Constitutionibus Praedecessorum suorum Innocentii X. et Alexandri VII, sensumque obvium quinque propositionum, quem ipse damnat, esse illum ipsum, quem damnaverunt Innocentius X. et Alexander VII, solumque prohibeat addi aliquid formulario, quod a Belgii Episcopis bono quidem zelo factitatum fuerat; qui tamen Innocentio displicuit, ne novae dissensiones idcirco in Belgio excitarentur.

X. Ex hac molliorum Jansenistarum sententia prodiit A. 1702. famosa illa *Casus conscientiae* resolutio, in quo inducitur nescio quis Clericus, cui Sacramentalis absolutio denegata fuerat, eoquod declarasset, *se revera quinque propositiones simpliciter et absolute damnare, ac formulario Alexandri VII. se quidem subscripsisse; nihilominus quantum ad quaestionem facti, seu attributionem illarum quinque propositionum libro Jansenii, existimare se, religiosum sufficere silentium.* Janseniani Doctores Theologos Parisienses omnino quadraginta, et quidem ex eis aliquos non sine malis artibus, adduxerunt ad subscribendam propositi in dicto conscientiae casu articuli responsionem his verbis: *Doctores infrascripti, visa casus expositione, censent hujus Ecclesiastici viri sententiam nec novam esse, nec singularem, nec ab Ecclesia damnatam; neque talem, ut Confessarius possit ipsi Sacramentalem denegare absolutionem, nisi eam retractaverit.* At responsio illa ad memoratum casum A. 1703. damnata fuit a Clemente XI, misso ad Regem Christianissimum Brevi, atque ab ipso etiam Parisino Archiepiscopo Cardinale Noallio censoria virgula perstricta est, jussis Parisiensibus illis Theologis, qui subscripserant responsioni, sententiam suam revocare.

XI. Tandem A. 1705. Idem Clemens XI. solemni edita Constitutione, cujus initium est, *Vineam Domini Sabaoth*, declaravit, *obsequioso illo silentio minime satisfieri obedientiae, quae praeinsertis Constitutionibus debetur; sed damnatum in quinque praefatis propositionibus Jansenii libri sensum, quem illarum verba praeseferunt, ut praefertur, ab omnibus Christi fidelibus, ut haereticum, non ore solum, sed et corde reji-*

ci ac damnari debere; nec alia mente, animo aut credulitate supradictae formulae subscribi licite posse. Clerus Gallicanus in Comitiis Generalibus eodem anno Lutetiae congregatus, Pontificiam hanc Constitutionem solemniter promulgandam, plenaque cum obedientia ab omnibus recipiendam curavit, datis ad caeteros Galliae Episcopos encyclicis litteris. Unus tamen inventus est *Aegydius de Wite* Presbyter Gandavensis, Pastor quondam B. Mariae Mechliniae, qui inaudita audacia, atque amentissimo furore hanc ipsam Clementis Constitutionem A. 1709. universae Ecclesiae denuntiaret, *velut inimicam Gratiae Dei, et fautricem Pelagianae superbiae, ut calumniatricem insignis Episcopi* (Jansenii nimirum) *cum eximiae eruditionis laude, et odore Sanctitatis in Ecclesiae gremio vita functi: ut destructricem hierarchici Ordinis, per ea quae extorqueri mandat perjuria; ut omnis boni obtruncatricem, omnis mali iliadem, animarum ruinam, salutis excidium, apertamque et inevitabilem Ecclesiae stragem.*

XII. Ex Jansenianis tres praecipue hic commemorandi sunt, quorum unus Sancyranus Abbas, novae factionis Patriarcha: duo reliqui, Antonius Arnaldus, et Paschasius Quesnellus, Ordinis, ut vocant, Abbates fuerunt, opercula digna sane hac patella. *Joannes Vergerius de Hauranne* Abbas S. Cyrani, Bajonae in Vasconia natus est A. 1581. Lovanii cum Theologiae operam daret, amicitiam cum Jansenio contraxit, quem per annos aliquot studiorum et mensae socium habuit in patria, primaque cum illo Jansenismi fundamenta jecit. Parisiis dein sedem fixit, ut in illo orbis theatro inclaresceret, atque in multorum amicitiam ac benevolentiam obreperet, quam dolis malisque artibus sibi

comparavit, magnam dogmatum ac vitae austeritatem simulando. Frequentior illi non erat sermo, quam de restauranda poenitentia, innovandis antiquis canonibus, et primitivo Ecclesiae spiritu: de caecitate hominum, ac profunda sanctissimarum veritatum ignorantia saepissime conquerebatur. Hac simulatione multos decepit, Andyllium praecipue cum omni Arnaldorum familia, quam veterator semper impense coluit. Amicitia haec aditum ipsi in Portum Regium aperuit, in quo duae Andyllii sorores religiosae vitae institutum amplexae fuerant. Nihil illo in contegenda doctrinae foeditate fuit oculatius, ne unico obtutu deprehensa horrorem incuteret; non enim antea ad graviora promovebat gradum, atque animis insinuabat, quam leviora quaedam pronis auribus, magnaque veneratione excipi animadverteret. Tum denique animis rite dispositis ac praeparatis utendum ratus, dogmata sua sensim instillabat, docebatque peccata venialia confiteri esse inutile, ac praxin novellam: actum dumtaxat esse Christianae demissionis, qui possit etiam laico fieri: non esse necessarium in Confessione exponere numerum peccatorum mortalium, aut circumstantias speciem mutantes: per absolutionem non remitti peccata, sed eam signum tantum esse, quod sint remissa per contritionem perfectam, quam necessariam omnino esse docebat: satisfactionem praemittendam esse Confessioni, et Sacramentali absolutioni: Communioni plus virium inesse ad delenda peccata, quam Confessioni; neque tamen ad Eucharisticam Mensam prius accedendum esse, quam de peccatis nostris perfectam egerimus poenitentiam; ita ut nec voluntario mentis sensu, nec ex incuria aut negligentia erga rem ullam, quae Deo displi-

cere possit, afficiamur, illique adhaereamus. Eos qui voluntarie haerent in minimis naevis et imperfectionibus, indignos esse Eucharistiae Sacramento; et quae sunt hujusmodi ad extinguendam Christianam pietatem, arcendosque a Sacramentorum usu fideles perquam accomodata. Ne autem enormes istae doctrinae in publicum erumperent, generosus hic pugil, priscis Martyribus, si Superis placet, exaequandus, sedulo cavit, prohibuitque discipulis suis, ne arcana ista revelarent, secus se negaturum omnia. Epistolas etiam a se ad alios scriptas de rebus istis comburi jussit, ne haec doctrinae flagitia forte deprehensa sibi noxae forent, graveque incommodum earum Scriptori crearent.

XIII. Non multum intercessit temporis, cum de frequentibus in Portu Regio conventiculis fama percrebuit; quae cum a clandestinis coitionibus nihil diversi haberent, vehementer offendebant *Armandum Cardinalem Richelium*. Cumque is alioquin multa de disseminatis a Moderatore Portus Regii novis opinionibus intellexisset, praecipue quod sub *Seguenotii* Oratoriani Presbyteri nomine Epistolam S. Augustini de Virginitate, quam Gallice reddiderat, publici juris fecisset Sancyranus variis adnotationibus inquinatam, quibus crassi errores contra vota, praesertim castitatis, disseminabantur, novum hunc dogmatisten Regio nomine comprehendi jussit. Obtemperatum est imperio ab iis, quibus id negotii datum erat, et Sancyranus XV. Maji in carcerem Vincennensem conjectus est. Dum carcere detinebatur, quaestio de ejus doctrina est habita, testibusque multis omni exceptione majoribus convictus est de gravissimis erroribus, ex quibus, uti etiam ex ineptissimis et contradictoriis ejus responsis constat,

numquam fuisse hominem magis vanum, arrogantem, fallacem, vindictae avidum. Post mortem Cardinalis Richelii a Chaviguio Secretario Status, et Molano Praeside impetrata illi fuit liberatio a carcere, certis tamen conditionibus. At eodem anno 1643. die II. Octobris apoplexia oppressus, ultimisque morientium Sacramentis minime munitus, ex hac vita decessit, annos natus LXII. Fratres Sammartani in sua Gallia Christiana Sancyranum splendidissima *summe Orthodoxi*, *et sanctissimi nostra aetate viri* appellatione exornarunt. Verum gravissimo Cleri Gallicani decreto diserte cautum fuit, ut commentitium hoc elogium expungeretur.

XIV. Quid de Concilio Tridentino, ipsaque Ecclesia Sancyranus senserit, memoria prodidit Illustrissimus *Ludovicus Abellyus* Episcopus Ruthenensis in Vita *S. Vincentii a Paulo*, Congregationis Missionariorum S. Lazari fundatoris. Cum enim Sancyranus in familiari cum sancto hoc viro congressu, cujus amicitiam captabat, disputando incaluisset, summaque vehementia doctrinam tueretur a Tridentino Concilio inter falsas et haereticas relatam, ad Sancyranum ait S. Vincentius: *Quaeso, mi Domine, quo pacto audes tuum unius judicium praeferre judicio tot praestantissimorum virorum, ac Praesulum in Tridentino Concilio congregatorum, qui rem hanc communi voce et consensu definierunt? Ne verbum mihi amplius de hoc Concilio*, reposuit *Sancyranus*: *erat Concilium Papae et Scholasticorum, in quo omnia factionibus, coitionibus, et suffragiorum prensationibus agebantur.* Idem refert, Sancyranum alias dixisse eidem S. Vincentio: *Ingenue confiteor tibi, magna mihi lumina largitum esse Deum, et adhuc largiri: is docuit me, nullam amplius*

in terris existere Ecclesiam; et cum videret Vincentium ex hoc sermone totum subito stupore defixum, nulla, repetiit, nulla amplius in terris existit Ecclesia. Authore Deo didici, plura quam quinque aut sex saecula fluxisse, ex quo illa collapsa, et inter ruinas suas sepulta est. Antehac Ecclesia ingentis fluvii speciem gerebat, qui ab ipso fonte puris et limpidis aquis fluebat: at modo id, quod nobis videtur Ecclesia esse, non nisi limus et coenum est. Alveus tam nobilis fluvii idem etiamnum est, sed non sunt eaedem aquae. — — Verum quidem est, Jesum Christum Ecclesiam suam aedificasse supra petram: sed modo prostituta est, et adultera; propterea eam Christus respuit et abiecit, vultque ut ei substituatur alia, quae integram sibi fidem praestet.

XV. *Antonius Arnaldus* Andyllii frater, natus est Parisiis A. 1612. Theologiae operam dedit in Sorbona, Magistrum nactus in Tractatu de Gratia Escotum, postea Episcopum Carnotensem, novitatum omnium osorem. At brevi repudiato homine veteris doctrinae tenacissimo, totum se Arnaldus tradidit Sancyrano, cujus opiniones tam alte imbibit, ut hic aliquando palam profiteri veritus non sit, habere se sub disciplina sua singularis meriti juvenem, qui, quibus a se imbutus esset, opinionibus adhaereret mordicus: eum fore potissimum, qui plurimum illis afferre splendoris, et contra omnes hodiernas scholas ac scholasticos, qui vanis suis argutiis pleraque religionis ac disciplinae et doctrinae capita infecissent, non constanter minus quam fortiter tueri posset, ac vellet. A. 1641. aetatis anno XXIX. Theologiae Doctor renuntiatus est, ac biennio post inter Sorbonae socios adlectus. Librum scripsit Arnaldus de frequenti Communione, qui magnos

in Gallia strepitus excitavit ob doctrinam erroneam, atque a communi aberrantem circa administrationem et usum Sacramentorum Eucharistiae et Poenitentiae, atque perfectam aequalitatem inter Apostolorum Principem Petrum, et Gentium Apostolum Paulum, damnatas postea ab Innocentio X. et Alexandro VIII. Duas quoque propositiones ex Epistola illius ad Ducem et Parem Franciae excerptas, quod Jansenianam doctrinam aperte tuerentur, cum aliis ejus Opusculis et Apologiis Sorbona solemni decreto proscripsit XXXI. Januarii A. 1656: assertiones vero suas revocare detrectantem nomine ac privilegiis Doctoris Sorbonici privavit, ejectis simul LXX. aliis Doctoribus, qui Arnaldo adhaerebant. Latuit postea aliquamdiu apud Moniales Portus Regii, quod geminas ibi sorores haberet, Agnetem et Angelicam, quas a Sancyrano jam praeparatas, ut pro hospitio praebito gratias rependeret, Janseniana peste ad intimas usque fibras infecit adeo, ut monasterium illud Virginum fatuarum merito Jansenismi arx appellari potuerit. Gallia dein excedere compulsus, Belgium adiit, Delphos, Leodium, Bruxellas, atque exiguam ibi ignobilis plateae domum conduxit, in qua per plures annos cum Paschasio *Quesnello* delitescens, totum id temporis conscribendis in Jansenianae doctrinae favorem libris contrivit. Tandem Bruxellis A. 1694. die IV. Augusti, aetatis suae anno LXXXII. obiit, vir magnae eruditionis et ingenii, sed in tuendo errore pertinacissimus, aliorum contemptor, sui aestimator immodicus. Janseniani demortuum maximis laudibus extulerunt. Alii Athanasium alterum, alii Eliam nostrorum temporum, ac Jeremiam Gallicanum vocabant: alii titulo *Beati Patris nostri* illum honorabant, ejusque

corpus, quod *magnam reliquiam* appellabant, peregrinationibus illuc institutis venerabantur. Cor Arnaldi ad Monasterium Portus Regii a Quesnello transmissum est, gestientibus gaudio fatuis illis Virginibus, ac Quesnellum alterum Elisaeum, rapto Elia, duplicis illius spiritus haeredem inclamantibus.

XVI. Defuncto Arnaldo in Praefectura Ordinis successit *Paschasius Quesnellus*, Oratorii Berulliani Presbyter, Parisiis natus A. 1634. Vir erat doctus quidem, at impotentis animi, projectae audaciae, turbulenti ingenii, ac durae cervicis. Decretum fuerat in Comitiis Oratorii Berulliani Generalibus A. 1678, certam ab omnibus formulam adversus Baji Janseniique doctrinam subscribendam esse. Renuit Quesnellus, relictisque Parisiis primo Aureliam, tum anno 1685. poenarum metu in Belgium migravit ad Arnaldum, novitatum illuc pestem simul, et dissidiorum faces inferens. Ut autem noceret securius, assumpta Sacerdos veste laica latuit, et a solito hominum commercio segregatus, locum incoluit vix paucis amicis notum, ac paucioribus pervium. In Hollandiam subinde profectus, illic statim Clerum novitatibus imbuere, et a Sedis Apostolicae reverentia, atque obedientia abstrahere coepit, eo successu, ut Missio illa, quà vix alia solebat esse in Ecclesia illustrior constantia in fide, pietate, charitate, Sedis Apostolicae et omnium decretorum ejus veneratione, ubique concussa sit dissensionibus, novitatibus corrupta, in fide titubans, variis in locis Schismatica. Plus illic libellorum infamium contra Religiosos viros, contra Episcopos Jansenio adversantes, contra Nuntios Apostolicos, Cardinales, ipsumque Romanum Pontificem paucorum an-

norum spatio in lucem protrusit Quesnelliana factio, quam Calviniana ibidem secta utroque saeculo. Ex ejus autem praecipue latibulo, vel ut ex equo Trojano, prosilierunt tot opera tenebrarum, et scripta incendiaria, quibus non sola Batavica, sed omnes quodammodo Ecclesiae Belgicae conflagrarunt.

XVII. Tandem Bruxellas in Belgium Austriacum reversus, quod jam A. 1690. a Marchione de Castagna Belgii Gubernatore cum Arnaldo purgare jussus fuerat, die XXX. Maji, A. 1703. a Regis simul, et Archiepiscopi Mechliniensis satellitibus cum Brigodio capitur, et custodiae traditur, ex qua, amicorum ope, XII. Septembris ejusdem anni evasit, effracto per subornatos homines pariete: ac paulo post Bataviam repetiit. Evadere tamen non potuit Mechliniensis Archiepiscopi *Humberti de Precipiano* justam damnationis sententiam A. 1704. latam, qua pronunciatus est sacris interdictus, et ab Ecclesiae corpore segregatus, perpetuo carceri mancipandus, siquando in Diocesin Mechliniensem reverti, vel quidquam in ea typis edere tentaret. Ut vero Jansenistarum fraudes, et molitiones contra Sedem Apostolicam omnibus innotescerent, idem Archiepiscopus totam causam, omniaque causae monumenta, chartas nimirum ac litteras cum ipso Quesnello priori anno interceptas, quibus Jansenianae perfidiae mysterium reserabatur, luce publica donari, ac per universum orbem latissime disseminari jussit. Ipse Quesnellus quamquam eam monstrum horrendum, informe, ingens, appellaret, et veluti contextam ex meris calumniis criminationem maledico dente laceraret, numquam tamen transcripta ex ipsius chirographis documenta et testimonia falsi insimulare est ausus.

XVIII. Imprimi curaverat Quesnellus jam A. 1693. libros Observationum moralium in novum Testamentum, nomenque suum celaverat, quo facilius in fraudem impelleret incautos, et ne in sinistram opinionem sententias suas apud Catholicos induceret, qui probe norant, Janseniani illum agminis ducem esse. Libelli hi cum admodum artificiosi sint, plenique simulationis, neque ullam dogmatici, sed ascetici potius opusculi speciem praeseferant, sine sufficiente primum examine probati fuere a pluribus Censoribus, diligenterque conquisiti, non sine gravissimo Galliae, vicinarumque Proviciarum damno. Tandem major quibusdam de iis injectus est scrupulus. *Germanus Fromageau* Doctor Sorbonicus jam A. 1694. articulos CXCIX. ex eo libro collegerat tamquam erroneos et reprehensione dignos. Nonnulli etiam Episcopi, ut Mechliniensis, Aptensis, Lugdunensis, Viennensis, Massiliensis etc. pestilentem hunc Quesnelli librum damnarunt, atque in eo toti fuerunt, ut fideles de periculo commonerent. Ipse *Jacobus Benignus Bossuetus* Meldensium Episcopus, qui totum opus approbasse jactabatur, quod aliquas propositiones ex Quesnellii libro excerptas, quas illi ad eliciendum suffragium Janseniani obtulerant, innocuas declarasset, detecta fraude, qualemcumque approbationem suam revocavit, aperte professus, puros et apertos Jansenii errores in Quesnelliano eo libro contineri.

XIX Tumultu porro magis, magisque increbrescente *Clemens XI.* unanimi eorum quos ad hoc examen vocaverat calculo, anathema dixit libro, ejusque lectionem severe Christianis omnibus prohibuit, declarans in Constitutione sua A. 1708. edita, quam vitiosa

primum perversaque sit exhibita in eo Novi Testamenti versio: quam in multis consentiens damnatae olim Montensi: quam longe a Vulgata atque authentica devians: quam fraudulentae item et malignae sint observationes, quae sub specie pietatis alio plane abducunt scatentque propositionibus seditiosis, saepe jam damnatis, atque haeresin Jansenianam manifeste sapientibus. Non placuit Noallio Parisiensi Archiepiscopo haec Observationum a se olim, dum Catalaunensi Ecclesiae praeesset, approbatarum damnatio, eoquod in illa nullus libri designaretur articulus, nullum dogma, quod damnatio impeteret. Quapropter *Ludovicus XIV.* Rex Christianissimus, qui dissidia et haeresin in regno suo extinguere conabatur, precibus saepe iteratis Romanum Pontificem sollicitavit, ut novum Observationum examen institueret, quo articuli censura digni excerperentur, solemnisque ederetur Constitutio, non librum solummodo, sed et doctrinam, et singulares ejus configens articulos. Quare *Clemens XI.* gliscenti morbo, qui etiam aliquando posset in deteriora quaeque proruere, obviam ire decernens, propositiones centum et unam ex Observationum libris excerpsit, quas maxima diligentia et maturitate, omni studio ac labore, iteratis Congregationibus, longoque temporis spatio discussas, cumque ipso libri textu accuratissime collatas reprobandas tamen esse omnes judicavit sub variis respective censuris, quarum saltem aliquam singulae mererentur; idque praestitit VIII. Septembris A. 1713. celeberrima illa Constitutione, cujus initium est: *Unigenitus Dei Filius.*

XX. Tota Christi Ecclesia Petro per Clementem loquenti obtemperavit, atque Apostolicam ejusdem Consti-

tutionis doctrinam debito obsequio et obedientia suscepit. In Galliis XL. Episcopi, quibus praeerat Card. Armandus de Rohan, Parisiis congregati unanimi consensu Bullam acceptarunt, quibus brevi accesserunt XL. alii. At aliam longe viam sibi ineundam putavit *Card. Noallius* Archiepiscopus Parisinus, qui Mandatum Pastorale A. 1714. edidit, in quo damnabantur quidem Observationes Quesnellianae; simul tamen sub poena suspensionis ipso facto incurrendae vetabatur, nequis Ecclesiasticorum Parisinae Archidioeceseos Bullam *Unigenitus* absque sua authoritate recipiat, aut actum aliquem jurisdictionis respectu illius exerceat. Rex Ludovicus XIV. Edictum pro Bullae observatione expediri jussit; petiitque per Cardinalem Rohanium, ut Sorbona quoque Constitutionem *Unigenitus* diserte acceptaret, suoque Registro inferret. Doctores aliqui, quamvis Sorbona a jurisdictione Archiepiscopi esset exempta, Quesnellianae factioni addicti, mandatum Pastorale Noallii obtendebant. At *Ludovico Habert*, aliisque renitentibus jussu Regio relegatis, Bulla V. Martii A. 1714. fuit acceptata, et Registro illata, Decano Facultatis conclusum his verbis pronuntiante omnium nomine: *Censet Facultas Constitutionem recipiendam cum reverentia, et Commentariis una cum duabus litteris Regiis inscribendam.* X. Martii hoc Conclusum approbatum fuit sine ullius contradictione, XIV. vero ejusdem mensis die Doctores XII. deputati Versalias profecti sunt, nuntiatum Regi, ejus voluntati fuisse obtemperatum. Laudavit Rex promptum Regiis mandatis obsequendi studium Sorbonae: at vehementer improbavit Noallii pertinaciam, quem Romam mittere decreverat, juxta Canones puniendum. Exemplum Sorbonae secutae sunt aliae per Gallias Academiae omnes,

spesque erat Quesnellianam factionem brevi omnino opprimendam.

XXI. Verum Ludovici XIV. obitus spem hanc evertit. Mortuo Rege A. 1715. die I. Novembris, quod eo vivente non ausa est, coepit haeresis caput altius attollere. Janseniani tot cladibus protriti Clementinam Constitutionem injustitiae ac proditionis more suo accusare non sunt veriti; immo eo tandem se abripi passi sunt, ut haeretica sane atque infrunita licentia a Bulla *Unigenitus* ad proximum futurum Concilium Oecumenicum appellarent, *Appellantes* idcirco dicti. Optime nimirum perspectum habent, Generale Concilium aut numquam, aut non nisi difficillime, ac post multorum annorum decursum convocandum esse; hacque appellatione munitis sperant licitum fore in Catholicam religionem quam diutissime impune grassari: neque exceptiones sibi defuturas, quamvis a Generali Synodo damnentur. Animum atque audaciam illis addidit paucorum aliquot Galliae Episcoporum temeritas, Mirapicensis, Montispessulani, Boloniensis, ac Sanitiensis, a Constitutione appellantium ad Concilium Oecumenicum libere et legitime celebrandum; cui appellationi adhaesere Cardinalis Noallius, aliique XII. Episcopi. Accessit et Rector totius Universitatis Parisiensis, quatuor Facultatum nomine, pluribus Regni Academiis exemplum sequentibus. Auro quoque et argento in appellationis societatem tracta multitudo, ejusque, ut terrori esset, grandis contextus catalogus. Ipse *Paschasius Quesnellus* appellationem quarto ante obitum suum die, vocatis etiam duobus testibus, scripto innovavit, ac confirmavit, eique immortuus est Amstelodami die II. Decembris, A. 1719. aetatis LXXXV.

XXII. Appellatio quatuor Episcoporum, aliorumque A. 1718. a Congregatione Sacri Officii Romae fuit proscripta tamquam schismatica, et continens propositiones haereticas; appellatio vero Noallii tamquam schismatica, et proxima haeresi. Cardinales de Rohan, Bissius, et Tremollius omnem impenderunt operam, ut Noallio saniora persuaderent: at irrito conatu; unde *Clemens XI.* hac obstinatione commotus, edita Constitutione *Pastoralis Officii* Noallium a communione fidelium removit, qua ille denuntiatione minime perterritus novam instructionem pastoralem edidit, quae cum prioribus deterior esset, Romae pariter fuit damnata. A. 1723. *Ludovicus XV.* Rex Christianissimus Constitutionem *Unigenitus* tamquam legem non Ecclesiae minus quam Regni proposuit, eademque iterum commendata est A. 1725. tum in Concilio Romano sub *Benedicto XIII*, tum in Avenionensi; rursusque A. 1727. in Ebredunensi, procurante praecipue Illmo *Petro de Tencin*, illius Sedis Archiepiscopo, postea S. R. E. Cardinale. In hac posteriori Synodo Episcopus Sanitiensis, cum nullis suorum Collegarum adhortationibus ac precibus ad obedientiam Constitutioni Apostolicae praestandam flecteretur, praemissa trina monitione Canonica, declaratus fuit suspensus ab omni officio, et jurisdictione Episcopi, et ab omni exercitio Ordinis tum Episcopalis, tum Sacerdotalis: quam sententiam *Benedictus XIII.* confirmavit, et Rex Christianissimus probavit, qui querelas Appellantium hac super re ad se delatas constanter rejecit.

XXIII. Tandem illustri Divinae miserationis exemplo A. 1728. *Cardinalis Noallius*, posita tot annorum contumacia, interiectam olim a se appellationem palam revocavit, et Constitutionem *Unigenitus* simpliciter,

absque conditione ulla ac restrictione, acceptavit, et per universam Parisiensem Dioecesin acceptari praecepit, constans deinceps ad mortem usque. Hac ordinatione et instructione Archiepiscopi sui permoti sunt multi, integri coetus, et numerosae communitates, torrente renitentium ante abreptae, ut Bullam acceptarent, atque ad unitatem et veritatem redirent. Exemplo praeluxit Capitulum Cathedrale Parisinum A. 1729. Secuta est brevi Sorbona die X. Decembris ejusdem anni, rem praecipue promovente *Honorato Tournely*, Theologicis suis lucubrationibus celeberrimo, et XCVI. Doctorum suffragiis contra XIII. praevalentibus, Decretum condidit, quo suam appellationem revocavit, et Clementinam Constitutionem simpliciter recepit. Acta haec Sorbonae typis fuere impressa, atque ab omnibus Europae Academiis approbata, ab ipso etiam Summo Pontifice per Breve peculiare confirmata. Firma deinceps huic Decreto suo inhaesit Facultas, non exiguo omnium recte sentientium solatio, et unitatis in Gallia restaurandae emolumento.

XXIV. Haec brevi compendio de Jansenianis dedimus. Omnia enim, quae tum ante, tum post Quesnelli obitum, quaeque posterioribus hisce temporibus gesta sunt, fusiori calamo describere si vellem, infiniti propemodum laboris res foret. Illud dixisse sufficiat, vix ullam in Ecclesia Dei exortam fuisse haeresin Janseniana pestilentem magis et exitialem, quae omnes nocendi fallendique artes sinu suo complectatur. Scribere litteras, libellos spargere, criminari quos adversarios habent, Semipelagianismi, laxitatis, corruptaeque morum doctrinae accusare, Jansenianis solemne est. Errores suos Augustini esse doctrinam, ab Ecclesia approbatam, mentiuntur. Quinque propositiones Jansenii publice damnatas,

clam in corde retinent; et quamvis obsequens silentium promittant, ubi occasio se dederit, easdem disseminant. Summorum Ecclesiae Antistitum Constitutiones eludunt, effugia quaerunt, ad altius tribunal provocantes, Sedem Apostolicam per saeculum integrum cum umbris et phantasmatis depugnasse criminantes. Prothei instar in omnes formas se transmutant; jamque sub larva pietatis et zeli pro disciplina, in Gynaeceum se insinuant, et more jam olim Pelagianis et Priscillianistis familiari, per mulierculas venenum spargunt: jam sub specie doctrinae Patrum, maxime Augustini, incautos fallunt; jam per calumnias, dolos, factiones, aliasque malas artes agunt cuniculos: atque eam in rem infinitos libellos famosos dispergunt pinguissimorum mendaciorum peritissimi fabricatores, quibus suos in coelum extollunt, ceu viros doctrina, religione, integritate summos; eorum vero quos adversarios habent, nulla charitatis, justitiae, aut conscientiae habita ratione, famam lacerant, deridendosque propinant. Coram populo sanctimoniae famam affectare, attenuata coma, talari veste, diuturna in templis genuflexione uti, inter loquendum oculos frequenter ad coelum erigere, trahere suspiria, de laxitate et abusibus ingemiscere illis consuetum est: cum tamen, ut vel ex solis eorum libellis famosis constat, pleni sint superbia, arrogantia, fastu, invidia, odio, maledicentia, calumniandi conviciandique libidine, pharisaica turgentes hypocrisi, toti ad fallendum compositi. Collatitio aere non modico emissarios alunt, qui venenum per provincias incautis instillent, donec paulatim corde receptum Catholicas de Sacramentorum usu, praedestinatione, gratia, libertate, morte Christi pro omnibus, veritates extinguant. Initio quidem meram

pietatem et devotionem spirant; sensim vero de coelesti illa sua et terrena delectatione victrice dicere exorsi, auram pestilentem afflant. Vide, quae de Jansenianis disserunt *Josephus Biner* in Apparatu Eruditionis, Parte VIII. toto Libro IV. et Parte X. toto Cap. IV. per X. Articulos. *Honoratus Tournely* Parte I. de Gratia Christi. *Josephus Gautier* in Prodromo ad Theologiam Dissert. II. Cap. IV. Art. II. a Num. CCCLII. *Jacobus Fontaine* in Prologomenis ad Tom. I. Constitut. *Unigenitus* Theologice propugnatae.

DISSERTATIO II.

DE PELAGIANIS.

XXV.

P*elagius* ex majori Britannia oriundus, professione Monachus, ex eorum nempe numero qui religiosam suis in aedibus vitam agebant, et saeculi contemptum modestiore corporis habitu moribusque profitebantur, homo versipellis mirusque fallendi artifex, pestilentissimum adversus Gratiam Christi dogma concepit animo, quod initio saeculi V. arte multiplici, variisque flexibus per se et Discipulum suum Coelestium disseminare aggressus est. Initio quidem nulla facta mentione gratiae asseruit, vires naturales liberi arbitrii sufficere ad implenda omnia praecepta, superandas quasvis tentationes, exercendaque, sicut oportet, virtutum omnium officia, et obtinendam salutem aeternam. Hunc in finem tria inter se distinguebat, quibus mandata

divina impleantur, possibilitatem nempe, voluntatem, actionem: possibilitatem qua potest homo esse justus; voluntatem qua vult esse justus; actionem qua justus est. Possibilitatem in libero arbitrio consistentem ajebat nobis datam esse a Conditore naturae, nec esse in nostra potestate: duo reliqua vero voluntatem et actionem, soli libero arbitrio tribuebat. At vero cum hoc doctrinae monstrum exhorrescerent Catholici, ad declinandam publicam invidiam, necessitatem gratiae admittere visus est; sed gratiae nomine liberum arbitrium intelligebat, eoquod illud gratis, nullis nostris praecedentibus meritis, nobis a Deo in ipsa creatione concedatur. Cum autem neque per hoc Catholicis satisfaceret Pelagius, aliud gratiae genus, sed externae tantum, nempe legem, doctrinam, et exempla Christi admisit. Verum ista externa tantum sunt, quae absque gratiae interioris adjutorio negotium justificationis et salutis neque conficiunt, neque incipiunt. Postremo admisit etiam gratiam aliquam internam illustrationis, qua, cum doctrina legis et Evangelii, atque exempla Christi exterius proponuntur, intellectus etiam illustretur. Hanc tamen interiorem illustrationis gratiam contendebat esse tantum secundum quid necessariam, id est, ad facilius dumtaxat agendum, eamque meritis naturalibus obtineri posse. Porro gratiam illam, per quam voluntas excitata et roborata ea faciat quae Lex facienda esse ostendit, constanter negavit.

XXVI. Errorum suorum praeformatores habuit Pelagius veteres Philosophos, Stoicos et Pythagoreos, Origenem, ac Theodorum Mopsuestenum, communem illum Haereticorum suae aetatis parentem. Magistro usus est Ruffino Aquilejensi, suis cum Hieronymo concer-

tationibus celeberrimo, cujus errores adeo alte combibit Pelagius, ut Magistrum etiam superaret. Ex *S. Augustino* Lib. de Dono perseverantiae, Cap. XX. discimus, Pelagio Romae commoranti jam sub annum 405, quantumvis animi sui sensa studiose reconderet, multa tamen contra Gratiam excidisse. Evenit certe, ut cum sub hunc annum Episcopus Catholicus ex B. Augustini Confessionibus verba ea referret: *Da quod jubes, et jube quod vis*, Pelagius praesens, abruptis velut omnibus patientiae fraenis prope in apertum jurgium proruperit. Adeo vel vaferrimis hominibus arduum est animum in potestate habere, ipso ut reor Numine subditos eos animi motus immittente, quo grassatura tacitis alioquin artibus impietas in lucem proferatur.

XXVII. Hae Pelagio erant artes haeresim disseminanti. Nihil de suis mysteriis aperte vulgo credere, sed fidis tantum auribus. Si quid dogmatum emanasset in publicum, negare palam quod in cubiculis doceret. Si aperte proponendus error, alienam inducere personam. Si suo nomine loqui cogeretur, dubitantis more, timideque afferre, de quo simularet se velle doceri. Si ex libris argueretur cujusdam assertionis, libros causari vel non esse suos, vel prius subreptos quam emendarentur. Si ex confessis urgeri contingeret, sententias interpretari verbis perplexis et in speciem Catholicis. Si necessitas foret, Ecclesiae non nulla damnanti consentire, damnare libenter omnia, sed, ut ajebat, Ecclesiae sensu, id est, eo quem postea fingeret ad arbitrium. Si aliquando fidem exponere deberet, copiose prosequi plurima, de quibus non interrogaretur; de re, vel nihil vel ambiguum quiddam eloqui; imitari serpentes, qui, ut ait *Orosius* Apolog. Cap. I. *Cum*

tuendi solius capitis causa reliquum concisioni atque injuriae corpus opponunt, nihil damni arbitrantur, ea tantum sui parte a periculo libera, quae multimodas, venenatasque in se obtinent linguas, etiamsi membris omnibus amputentur. Praeterea virorum nobilium et Sanctorum, piarum et illustrium Matronarum, Virginum, et Viduarum benevolentiam litteris suis, laudibus, assentationibus aucupabatur Pelagius. Testes sunt Paulinus, Pammachius, et Oceanus, Proba, Juliana, Demetrias, Albina, Pinianus, et Melania, quorum in amicitiam irrepere tentavit Haeresiarcha versipellis, ut iis errorem afflaret, eorumque ope Secta propagaretur, ac foveretur.

XXVIII. Quod vitae rationem moresque Pelagii ac Sociorum ejus attingit, singularem quamdam pietatis, probitatis, severiorisque disciplinae opinionem, minime tamen probandae, magnopere sibi conciliare satagebant. Hinc abhorrentes illae a comuni sensu, insolentesque sententiae in eorum ore resonabant: *Non debere omnino jurari. Gloriam vestium et ornamentorum esse Deo contrariam. Christianum debere esse illius patientiae, ut si quis sua auferre voluerit, gratanter amittat. Divitem viventem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit; nec prodesse eidem, si forte ex ipsis divitiis mandata fecerit.* Qua ratione Evangelica consilia ita interpretabantur, ut non suaderent, quemadmodum par erat, sed in praecepta perverterent. Neque vero apud simplicem tantum rudemque multitudinem, sed apud egregios etiam eximiosque sanctitate, doctrina et prudentia viros, ab initio praesertim novae, quam susceperant, institutionis, nempe Augustinum, Paulinum Nolanum, Joannem Je-

rosolymitanum, Zosimum, Severum Sulpicium, aliosque plures, singularem virtutis laudem commendationemque sunt assecuti. Erant itaque Pelagiani Pharisaico de grege pecudes, ut caeteri fere omnes haeretici, homines fallacis severitatis, probitatisque venditores, simulatoresque nequissimi. His artibus utebantur ad comparandam sibi undique singularis cujusdam, minimeque communis probitatis sanctitatisque famam, quo faciliorem aditum ad multitudinem, severitatem vitae prae virtutibus caeteris suspicere et admirari solitam, sibi pararent, atque in universorum animos influerent occultius, quos ad extremum doctrinis pestiferis, severitatis sale conditis, corumperent; et depravarent.

XXIX. Gothis sub Alarico Rege Italiam vastantibus, Pelagius cum Coelestio Discipulo suo relicta Roma, in Siciliam, Messanam et Syracusas, ac demum A. 411. in Africam navigavit, Hipponem Regium initio veris, absente tunc Augustino, appulsus, tum deinde Carthaginem. Ipse relicto ibi Coelestio, paulo post in Palaestinam se contulit, perniciem illaturus Orienti. Coelestius nova dogmata late per urbem disseminavit: utque quibusdam excellentioris scientiae homo videretur, ad Sacerdotium promoveri conatus est; sed a Paulino S. Ambrosii antea Diacono accusatus, quod impia dogmata spargeret, repulsam tulit. A. 412. coactum est Carthaginense Concilium, praesidente Aurelio primae illius Sedis Episcopo, absente vero, ut de se ipse narrat, Augustino. In hoc damnati fuere Coelestii errores; ipse vero, quod eos tamquam haereticos damnare recusaret, Ecclesiastica communione fuit privatus. Ne vero ut haereticus palam traduceretur, utque latam ad-

versus se ab Afris sententiam declinaret, teste *Mario Mercatore*, ad Romanam Sedem appellationem interposuit, qua mox neglecta, Ephesum Asiae minoris urbem contendit, ibique Presbyterii honorem suffuratus est.

XXX. Pelagius interea Sectae Magister, Jerosolymis benigne a Joanne Urbis illius Episcopo exceptus est, quod adversus Hieronymum opportuno praesidio sibi futurus videretur. Et vero egregiam Patrono suo navavit operam, scriptisque Hieronymum perstrinxit, qui superbi hominis inverecundia provocatus, Epistolam ad Ctesiphontem, tresque adversus Pelagianos libros conscripsit. A. 415. Orosius Presbyter Hispanus, in Palaestinam ab Augustino missus, Hieronymum statim adiit, cuncta quae Carthagine contra Coelestium peracta fuerant exponens: Libros etiam de peccatorum meritis et remissione ab Augustino contra Pelagium elucubratos prodidit, litterasque exhibuit, quas S. Doctor nuper ad Hilarium Syracusanum miserat. Haec ubi a Hieronymi amicis per Palaestinam vulgata sunt, Pelagii fides in suspicionem vocabatur. Neque enim viri cordatiores sibi persuadere poterant, Hieronymum et Augustinum, quos veluti Christianae Reipublicae Consules Catholicus orbis suspiciebat, Pelagium impugnandum suscepisse, vera et sana docentem. Joannes Jerosolymitanus, qui Pelagium Catholicum credebat, aegre ferens haec de amicissimo sibi homine spargi, judicio agere decrevit. Urbanam itaque Synodum coegit in qua examinatus est Pelagius, qui acres ac vehementes Orosii oppositiones artificiosis, fraudumque plenis responsionibus feliciter amolitus est, Joannis Episcopi favore tutus; adeo ut aliud nihil decretum

fuerit, nisi ut ad Beatum Innocentium Papam Romanum Fratres et Epistolae mitterentur, universis quod ille decerneret secuturis.

XXXI. Interea eodem anno 415., Eros Arelatensis, et Lazarus Aquensis Episcopi, ab Ecclesiis suis, quas Clero ac populo contradicentibus olim invaserant, depulsi, eorum depositionem ratam habente Pontifice Romano, in Palaestinam se contulerant ad corroganda aliorum Catholici orbis Episcoporum suffragia pro recuperanda dignitate. Ubi vero Pelagii conatus intellexerunt, libellum, in quo capitula quaedam ex Pelagii Coelestiique libris decerpta continebantur, Eulogio Caesariensi Palaestinorum Primati obtulerunt, a quo Synodus etiam indicta est Lyddae, sive Diospoli habenda. Convenere Episcopi XIV, atque hos inter Joannes etiam Jerosolymitanus. Accusatores Pelagii Erotem et Lazarum gravis unius aegritudo, ne Synodum accederent, prohibuit. Interrogatus Pelagius quid de gratia sentiret, ut erat mirus fallendi artifex, turpi aequivocatione Patribus illusit, eoque facilius, quod ipse Latine loquens coram Graecis, ab illis non intelligebatur nisi per interpetrem, qui ejus verba aut fideliter non reddebat, aut ejus favebat personae. Quapropter illi Episcopi nihil fraudis suspicati, atque nomine Gratiae, quam admittebat Pelagius, eam intelligentes quam Ecclesia Catholica solet intelligere, Pelagium errore facti, ipsa tamen haeresi damnata, tamquam innocentem dimiserunt. Unde *S. Hieronymus* hanc Synodum merito appellat *miserabilem*, et *S. Augustinus* Lib. de Peccato Originali, Cap. XV. Pelagio idcirco triumphum canenti respondet: *Non ergo tu absolutus es, qui damnanda tenuisti: sed illud absolutum est, quod tenere*

debuisti. Ut autem tu absolutus putareris, creditus es sentire laudanda, cum te Judices non intelligerent occultare damnanda.

XXXII. Pelagiani hac victoria feroces correptis armis ignem primum monasteriis, quae in Bethlehemitica urbe B. Hieronymus institutione sua sanctissima regebat, subiecerunt, et non paucos viros foeminasque, et unum etiam Diaconi dignitate praefulgentem occiderunt. Hieronymus, qui unus praecipue petebatur, fuga se in turrim subduxit multo firmiorem, quam quae impetu expugnari posset. Caedes incendiaque haec sub oculis pene Joannis Jerosolymitani edita sunt, adeo immoti, ut pene jussa viderentur. Certe Romanus Pontifex Innocentius ad Joannem, ubi tanto eum partium favore imbutum intellexit, plenas justissimarum querelarum litteras dedit, eique denuntiavit, illata damna jure Ecclesiastico ab eo praestanda, et compensanda esse, nisi eos quos posset et deberet, ab injuriis vindicaret. At dum caedibus incendiisque vindictam suam explent discipuli, Pelagius ad familiares sibi artes fraudes et mendacia versus, victorem se jactabat, datis plurimis litteris, quibus et a XIV. Episcopis suam comprobatam fuisse sententiam, et eos qui invidia stimulis acti diem sibi dixissent, cum probro rejectos fuisse gloriabatur. Ausus quin immo est impostor vaferrimus per Hipponensem civem vela in Africam facientem, Augustino perscribere, defensionem suam a Patribus admissam, comprobatamque fuisse. Sed Augustinus probe alioquin gnarus, mendaciis solis omnia incrementa Pelagium debere, adhaec adventu Orosii, litterisque S. Hieronymi certior redditus, quam conventus illi speciem nullam Concilii ex Ecclesiae more acti

praetulerint, tum suo tum reliquorum Africae Episcoporum nomine ad se transmitti Acta Concilii a Joanne Jerosolymitano petiit; sed huic voluntas primum, rem cum suo indubie dedecore conjunctam exequendi, tum vita defuit. Verum nulla re suam magis impudentiam prodidit Pelagius, quam dum per laicos Italos e Palaestina Romam repetentes Acta Synodi ausus est transmittere, non desperans, quin Innocentius adprobatione sua robur his actis additurus esset.

XXXIII. Eros et Lazarus, cum inanem operam se posuisse cognoscerent, Pelagio per dolum absoluto, litteras per Orosium, qui reditum in Africam adornabat, miserunt ad Africanos Episcopos, quibus quae Diospoli acta fuerant, nuntiabant. His cognitis Augustinus indoluit Palaestinos Episcopos haeretici arte deceptos fuisse. Quare Orosio author fuit, ut Aurelium Primatem Carthaginensem, qui primus Coelestium anathemate percusserat, conveniret, eique gestorum in Palaestina seriem exponeret. Aurelius rem ad Provinciae Proconsularis Synodum referendam duxit, quae ubi *Carthagine* convenit, Pelagianorum causa ab Episcopis LXVIII. cognita est A. 416. Patres re serio agitata, Pelagii ac Coelestii personae parcentes, eorumdem errores anathemate confixerunt. Quo major autem decreto vis inesset, illud per litteras Innocentio Pontifici subscribendum Romam misere una cum Epistolis Erotis et Lazari, quas in litteris synodalibus testabantur se ab Orosio accepisse. Eodem anno celebrata est a Numidiae Episcopis LXI. *Milevitana* Synodus, cui praefuit Silvanus Zummensis, verius Zamensis Episcopus, Numidiae Primas. In hac iterum proscripta est Pelagiana doctrina, et Augustino provincia imposita utrius-

que Synodi Carthaginensis et Milevitanae gesta litteris mandandi, eaque Romam ad Innocentium mittendi. *Innocentius* acceptis a Julio Episcopo Afrorum litteris, congregatoque Romae Episcoporum Concilio, anathema pronuntiavit in Coelestium et Pelagium A. 417. mense Januario. *Pelagium*, *Coelestiumque*, scribit in Epist. ad Patres Milevitanos, *Apostolica communione privari, Apostolici vigoris authoritate censemus, donec resipiscant de diaboli laqueis, a quo captivi tenentur secundum ipsius voluntatem, eosque interim ovili Dominico non recipi.* Paulo post Innocentius ad Superos evocatus est.

XXXIV. Fama damnationis in Asiam perlata, Pelagius litteras continuo ad Innocentium dedit, quibus injuste se infamari questus, Erotem ac Lazarum tamquam publicos calumniatores accusabat, eaque quae in Africa contra se gesta fuerant, iisdem accusatoribus impellentibus, sine consultatione, nec sine praecipiti deliberatione decreta esse affirmabat. Quo vero facilius id Romano Pontifici persuaderet, libellum suae fidei, quem Symbolum dixit, ad eumdem transmisit, in quo, ut scribit *S. Augustinus* Lib. de Gratia Christi, Cap. XXXII., ea de quibus non interrogabatur, pluribus prosecutus, late suam fidem deduxit; illa autem, quae praecipue ab eo petebantur, paucis iisque ambiguis verbis inclusit. Praylius Episcopus Jerosolymitanus, qui in demortui Joannis locum suffectus fuerat, commendatitias pro Pelagii causa litteras Romam una cum Pelagii libello transmisit.

XXXV. Iisdem ferme temporibus Coelestius Epheso, ubi virtutis simulatione ad presbyteralem dignitatem adrepserat, CPolim se recipit, ubi haeresis suae

semen spargere aggressus est. Quod cum ad aures *Attici* illius Urbis Episcopi pervenisset, is protinus coacta Synodo Coelestium damnavit, ejusdemque Episcopi opera, teste *Mario Mercatore* in Commonitorio, Cap. I, veterator a Theodosio juniore Urbe regia depulsus est. CPoli itaque ejectus, Romam ad Apostolicam Sedem, ad quam quinquennio ante a judicio Carthaginensis Synodi provocaverat, convolavit, ubi in vacua Sede Innocentii, qui diem obiit XII. Martii A. 417, Zosimum die XVIII. ejusdem mensis et anni collocatum invenit. Continuo veteres amicos adiit, clamitans se festinato judicio, inauditum, indefensum, tum in Africa tum in Urbe damnatum fuisse: Catholicam se doctrinam docere, nec latum unguem se ab illa umquam discessisse. Contexuit dein pari, qua Pelagius, astutia fidei suae libellum, quem Zosimo Innocentii Successori obtulit. In hoc pessimus veterator ajebat, sequi se in omnibus sententiam B. Innocentii, et si qua ex humana ignorantia errata obrepserint in fidei suae libellum, ea se Apostolicae Sedis correctioni ultro subjicere: adhuc se dubitare de originali peccato, de quo instrui se velle ab Apostolica Sede, paratum respuere quod ipsa improbaret. His auditis *Zosimus* in Basilica S. Clementis ex Romanis Clericis, peregrinisque Episcopis, qui ex diversis regionibus aderant, Synodum convocavit, ad quam accersitus Coelestius, et a Zosimo interrogatus, an damnaret ea quae sibi a Diacono Paulino A. 412 Carthagine coram Aurelio fuerant objecta, et an Sedis Apostolicae litteris, quae ab Innocentio manaverant, praeberet assensum, respondit se omnia damnaturum, quae Sedes illa damnaret, datisque in Pelagiana causa Innocentii litteris se consensurum. Zo-

simus nihil fraudis suspicatus, propitius magis Pelagianis redditus est, coepitque addubitare, an non ex concepto fortasse in Pelagium odio non nulli suo Antecessori Innocentio glaucoma objecissent: credíditque teneri se novam instituere disquisitionem, num Pelagius et Coelestius doctrinam illam sinu foverent, cujus ab Afris accusabantur. Quare omni interim suspenso judicio, neque idcirco absolutis Pelagio et Coelestio, ut ipse Zosimus scribit in Epistola ad Episcopos Africae, gesta omnia in illo judicio cum litteris per Basiliscum Subdiaconum ad Afros transmisit, in quibus acrius invectus est in Erotem et Lazarum, tamquam turbarum praesentium authores, eos Ecclesiae turbines et procellas vocans; jubetque intra bimestre Romam venire accusatores, ut illis praesentibus nova suscipi discussio posset.

XXXVI. Africani Episcopi, acceptis Zosimi litteris ineunte anno 418. Carthaginem confluxere CCXIV. ex omnibus Africae provinciis, omnibus iterum in Pelagii et Coelestii causa quam diligentissime retractatis, Innocentii adversus Pelagianos decreto standum esse plenis suffragiis censuere, ac statim per Marcellinum Subdiaconum Acta Synodalia Romam ad Zosimum miserunt. Rogarunt etiam Africani Patres Pontificem, ut iis quae Innocentius contra Pelagium Coelestiumque constituerat, firmiter insisteret, donec Coelestius praesens, absensque Pelagius per litteras, aut coram Romano Pontifice, si eo evocaretur, professus fuerit, gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum non solum ad cognoscendam, verum etiam faciendam justitiam, nos per singulos actus adjuvare, ita ut sine illa nihil verae sanctaeque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus, Demum nihil eorum, quae vel re-

petitam Pelagii et Coelestii damnationem promovere, vel stabilem eorum conversionem spondere poterant, omiserunt; Romam enim miserunt, quid Innocentius de Actis Palaestinae Synodi, qua absolutum se gloriabatur Pelagius, sensisset, quid fraudum ejus dolosa fidei professio obtegat aperuerunt, minutimque perscripserunt.

XXXVII. *Zosimus* cum ex Africanorum Patrum litteris de cute et intus, ut ajunt, Pelagianam haeresin cognovisset, facile se a Pelagio et Coelestio deceptum fuisse animadvertit. Praeterea, teste *Augustino* Lib. de Peccato originali, Cap. XXI, post reddita Africani Concilii testimonia, studio et opera fidelioris Romani Cleri, plurima eaque perspicua Pelagianae haeresis monumenta Romae reperta sunt, ubi Pelagius diutissime vixerat per annos nempe facile XXIV. Quapropter cum nulla amplius dubitatio restaret de mala fide, doloque malo Pelagii et Coelestii, apud pleniorem Synodum Coelestius in judicium a Zosimo vocatus est, ut verbis perspicuis ex suo libello decerpta, et a Paulino Diacono in Carthaginensi Synodo A. 412. objecta sibi capitula sine ulla cunctatione, ambiguitate, et tergiversatione damnaret. Verum ille, cum se detectum convictumque sciret per Africanos, Synodi expectationem elusit, et clandestina fuga se ab Urbe subripuit. Itaque Zosimus cognita Coelestii fuga et perfidia, malisque dolis et fraudibus Pelagii, A. 418. mense Aprili exeunte, convocato iterum in Basilica S. Clementis frequentiori Clero, cum suburbanis peregrinisque Episcopis, publico solemnique judicio iterum post Innocentium, tamquam haereticos Pelagium atque Coelestium damna-

vit, oblata tamen spe veniae, si repudiatis erroribus subeundae debitae poenitentiae oneri se subiecissent. Praeterea Zosimus e Synodo amplissimam, praegrandis voluminis instar, ad universos Christiani orbis Episcopos epistolam dedit, quae *Tractoria* Zosimi est nominata, in qua universa Pelagiana et Coelestiana causa continebatur: universisque Christiani orbis Episcopis denuntiabatur, ut omnes et singuli damnationi Pelagii et Coelestii tamquam hominum haereticorum subscriberent. Tum vero cum *Honorio* Imperatore egit Zosimus, ut Pelagiani Caesareis legibus toto Romano Imperio pellerentur: quod statim piissimus Princeps executus, eodem anno 418. Ravennae Rescriptum dedit ad Junium Quartum Palladium Prefectum Praetorio Italiae, quo Haereticos illos jubet *inexorati exilii deportatione damnari.*

XXXVIII. Frustra Pelagiani conquesti sunt, particularia dumtaxat fuisse Concilia, nec aliunde satis libera, a quibus damnati fuerant: frustra ex eorum numero XVIII. Episcopi, novo et inaudito hactenus exemplo, ad Oecumenicum Concilium provocarunt. Vanam et inutilem fuisse hanc provocationem probat S. Augustinus Lib. IV. contra duas Epist. Pelagianorum ad Bonifacium, Cap. ult. *Quid Congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? Quasi nulla haeresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit: cum potius rarissimae inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multoque sint atque incomparabiliter plures, quae ubi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per caeteras terras devitandae innotescere potuerunt. Verum istorum superbia, quae tantum se extollit adversus Deum, ut non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari,*

hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur. Caeterum Pelagianorum damnationi non defuit Concilium Oecumenicum. Enimvero *Ephesina* Synodus A. 431. contra Nestorium congregata, amicorum etiam ejus Pelagii et Coelestii erroribus damnationis notam inussit Actione VII. Can. IV. *Siqui autem Clericorum defecerint, et ausi fuerint vel privatim vel publice Nestorii Coelestiive sequi dogmata, sancitum est a Sancta Synodo, istos quoque depositos esse.*

XXXIX. Inter Pelagii discipulos praecipui fuere Coelestius, Annianus, et Julianus. *Coelestius* quibusdam Scotus, verisimilius Romanus aut Campanus, claris natalibus ortus erat, naturae aberrantis vitio Eunuchus, inde a prima juventute monasterio se devovit, amplosque adeo in litteris progressus fecit, ut *Gennadius* testetur, ab eo adhuc adolescente epistolas librorum in modum ad parentes conscriptas, e quarum lectione singularia prorsus emolumenta despondere sibi omnes possunt, qui vitae melioris desiderio tenentur. Acerrimi fuit ingenii, Dialecticus subtilis atque contortus: unde factum est, ut magistrum suum Pelagium audacia superaret, totiusque Pelagiani exercitus ductor fuerit.

XL. *Annianus* Celedensis Ecclesiae Diaconus, ob Latinae Graecaeque linguae peritiam magna in aestimatione a Pelagianis habebatur. Pelagii lateri adhaerens in Asiam se contulit, suamque eidem operam in Diospolitana Synodo praestitit. In Italiam reversus Hieronymi Epistolam ad Ctesiphontem editis contra illam libris impugnavit. In Latinam linguam vertit octo priores Ho-

milias S. Joannis Chrysostomi in Matthaeum, et septem alias ejusdem S. Doctoris de laudibus Pauli. Priores praefixa epistola inscripsit Orontio Episcopo Pelagiano; posteriores vero Evangelo ejusdem sectae Presbytero.

XLI *Julianus* Eclanensis in Campania Episcopus, Memorii Capuani postea Episcopi filius, ex nobilissima ortus erat familia. Hic demortuo Innocentio, sub ejus successore Zosimo, abiecta Catholici Episcopi larva, in luce palam, oculisque omnium A. 418. Pelagianae haereseos fere jam profligatae patrocinium suscipere aggressus est; licet aliquam Pelagiani dogmatis partem desereret, ad executionem boni operis divinae gratiae necessitatem agnoscens: qua in re Semipelagianis praelusisse videtur. Sede sua a Zosimo pulsus, ac Coelestini postea Pontificis opera Italia ejectus, in Ciliciam ad Theodorum Mopsuestenum navigavit, ubi homo lingua promptus et disertus, sed procax ac temerarius, plures epistolas, et Libros IV. adversus primum S. Augustini de Nuptiis et concupiscentia librum, et octo adversus secundum conscripsit, quos Floro Episcopo Pelagiano nuncupavit. Hujus verbosi operis magna pars extat relata ab Augustino in prolixa illa responsione, quam ei opposuit, quaque nondum absoluta, vitae cursum confecit. Paulo post dum Nestorius ingentes CPoli turbas cieret, turbidis rebus sua promoturus, continuo CPolim advolat Julianus cum Floro, Orontio, Anniano, aliisque Pelagianorum veteranis ducibus, implorans Theodosii Imperatoris patrocinium, atque universam regiam urbem querelis et ejulatibus complens. Aderat eo tempore CPoli *Marius Mercator*, homo laicus, et S. Augustini amicus, qui Pelagianorum conatibus probe cognitis, veritus ne homines tota arte fallendi praediti Principi atque

Ecclesiasticis fucum facerent, Commonitorium scripsit, in quo ubique gentium contra Pelagianos gesta tum in Africa et Asia, tum in Europa paucis exposuit, quod Theodosio postea, et Clero obtulit. Quod factum est, ut Pelagiani CPoli pellerentur, ac paulo post ab Ephesino Concilio illorum error proscriptus fuerit. Julianus diu errabundus tandem in Siciliam delatus est, ubi ex Episcopo factus ludi magister, in vico quodam ignobili, aerumnis et egestate pressus obiisse dicitur circa annum 453. Vide quae de Pelagiana Haeresi scripserunt Viri clarissimi, *Henricus Cardinalis Norisius* in Hist. Pelagiana. *Joannes Garnerius* in dissertationibus pertinentibus ad Hist. Pelagianam. *Scipio Maffejus* Hist. Theolog. Lib. VII. *Laurentius Alticotius* in Praefatione de Pelagianis rebus et hominibus, praefixa Parti IV. Summae Augustinianae. Editores *Maurini* in Praefatione praefixa Tomo X. Operum *S. Augustini*. *Josephus Pohl* in Manuductione ad Hist. Ecclesiast. Saec. V. *Natalis Alexander* in Hist. Eccles. Saeculi V. Cap. III. Artic. II. et sequent.

DISSERTATIO III.

DE SEMIPELAGIANIS.

XLII.

Ex Pelagianae haeresis cineribus enati sunt *Semipelagiani*. Admittebant illi cum Catholicis tum peccatum originale, tum gratiae supernaturalis necessitatem ad incipiendum et perficiendum opus bonum; non item ad principium credendi, aut volendi. Statuebant itaque ini-

tia quaedam fidei, justitiae, et salutis, quae non essent a gratia praeveniente; sed a solis naturae viribus, nimirum voluntatem credendi, fidem inchoatam et imperfectam, desiderium sanitatis et salutis, conatus quosdam emergendi e coeno peccati, et actus virtutum exercendi; per quae initia fidei et salutis, ex solis naturae viribus elicita, dicebant infallibiliter obtineri primam gratiam, aliasque interiores, necessarias ad servanda mandata, et ad opera salutaria exercenda; ita ut gratia non sit praeambula, sed pedissequa bonae voluntatis. Haec tamen salutis initia non computabant inter bona opera: quemadmodum in aegro voluntas adhibendi medicum, vel certa de remedio concepta fiducia, nondum pars esse aliqua curationis censetur.

XLIII. Ex hac Semipelagianorum doctrina sequebantur alii ipsorum errores. Ac I. quidem, gratiam Dei secundum merita nostra dari, id est, ob actus solis naturae viribus elicitos: ideoque gratiam, cujus ope homo se disponit ad justificationem, dari intuitu boni usus liberi arbitrii, adeo ut homo ideo eam accipiat, quia bono naturae bene usus ad eam meruit pervenire. Aliqui tamen ex Semipelagianis, quos inter Joannes Cassianus, docebant a Deo quandoque, non tamen ordinarie, gratiam donari etiam illis, qui libero arbitrio bene usi non fuere. II. Quod aliis populis Evangelium praedicaretur, non vero istis, causam esse praescientiam Dei; quod nempe Deus illos credituros esse, istos vero credituros non esse praeviderit. III. Praedestinationem ad gratiam et fidem non esse gratuitam, sed a voluntate hominis pendere. IV. Parvulos aliquos baptismo expiatos ex hac vita decedere, alios vero, festinantibus quamtumvis Ministris, mori antequam per baptismum re-

nascantur; quia Deus praevidit illos, non autem hos libero arbitrio bene usuros fuisse, si ad annos discretionis pervenissent. V. Deum omnibus hominibus ex solo vigore naturae petentibus, desiderantibus, pulsantibus gratiam retribuere, qua adjuti perseverare possint, et si velint, actu perseverent in statu gratiae: ipsam interim perseverantiam permittendo eorum libero arbitrio; ita ut nihil praedestinatis donetur, quod amittere vel retinere non possint propria voluntate. VI. Deum indifferenter omnes homines vocare ad gratiam baptismi, per legem sive naturalem, sive scriptam, sive Evangelicam; ut qui ex viribus naturae credere voluerint, merito credulitatis ad hanc gratiam perveniant, ea vero demerito incredulitatis priventur, qui credere noluerint: Atque ita Deum bonitatem suam erga omnes homines ostendere, generaliter et indifferenter volendo omnes homines salvari, et ad agnitionem veritatis venire per media omnibus communia, et omnibus aeque proposita, quibus qui recte uterentur per vires naturales, omnibus ab authore naturae concessas, salutem desiderando, gratiam acciperent necessariam ad perseverantiam, et exercitium bonorum operum, sicque gloriam, velut mercedem, consequerentur. VII. Christum pro omnium salute aequali affectu mortuum fuisse, eo sensu, quod propter meritum passionis et mortis Christi omnibus hominibus aequaliter et indifferenter expositus sit gratiarum thesaurus, ex quo qui vellet, merito naturalis fidei, desiderii, et orationis, hauriret quantum vellet; qui vero nollet, non hauriret; ita ut neque nolenti detur gratia, neque volenti denegetur. Unde sequebatur, discretionem fidelis ab infideli, et justi ab impio, non a Deo, a Christo, vel a gratia; sed a naturalis fidei,

desiderii et orationis merito repetendam esse. Jansenius equidem, ejusque pedissequi, ut evincant in statu naturae lapsae non dari amplius libertatem indifferentiae, eoquod humana voluntas Gratiae in hoc statu resistere nequeat, ajunt, Semipelagianos interioris gratiae praevenientis necessitatem admisisse ad singulos actus, etiam ad initium fidei; sed idcirco ab Ecclesia fuisse damnatos, quod assererent eam gratiam talem esse, cui possit humana voluntas resistere. At praeterquam, quod Innocentius X. et Alexander VII. hanc ipsam propositionem ut falsam et haereticam proscripserint, commodiore loco, nempe Num. CXLIII. data opera, atque ex instituto ostendemus, Jansenistas, alias frequentissime, ita etiam id asserendo splendide mentiri.

XLIV. Primus omnium, a quo primo sata sunt semina Semipelagianae doctrinae, *Julianus* Ecclanensis fuisse perhibetur. Is enim post damnatam definitivo universalis Ecclesiae judicio haeresin Pelagianam, retento errore de peccato originali, quod ad extremum usque spiritum pertinaciter negavit, partem alteram haeresis Pelagianae, quae ad necessitatem praevenientis gratiae interioris ad singulos pietatis actus pertinet, mitigare aliquantulum, atque emollire est aggressus. Etenim *Augustino* teste Lib. II. contra duas Epistolas Pelagianorum, Cap. VIII, Julianus cum satellitibus suis XVII, Pelagianis Episcopis primam dumtaxat cupiditatem boni, primos ad virtutem conatus, orantis atque credentis voluntatem primam a necessitate praevenientis gratiae interioris, datis caeteris, subtrahebat. Secundum haec naturalia merita exordientis pietatis dari a Deo instar mercedis gratiam confirmans, quae deinceps caeteros perfectiores pietatis actus adjuvaret.

XLV. *Vitalis* quidam, non ex populi ordine, sed verisimilius Carthaginensis Ecclesiae Diaconus, vir magna doctrinae fama conspicuus, Augustini librum de Gratia et Libero Arbitrio, scriptum ineunte anno 427. ad Valentinum Abbatem, et Monachos Adrumetinos, legerat. Cum autem ex eo intellexisset, docere Augustinum necessitatem praevenientis gratiae interioris etiam ad initium fidei, hanc Augustini doctrinam palam et publice Carthagine reprehendebat. Ratus itaque liberum hominis arbitrium cum Dei justitia alio modo conciliari non posse, docuit, initium fidei, ad quod etiam initium bonae piaeque voluntatis refertur, non a Dei munere expectari, sed a nobis peti debere: ut adeo fidei primordia nobis debeamus, licet caetera religiosae vitae bona ex fide jam petentibus, pulsantibus, quaerentibus a Deo obveniant. Re ad Augustinum delata, celeberrimam S. Doctor dedit ad Vitalem Epistolam, quae ad exeuntem annum 427. pertinere videtur, in qua multo copiosius atque robustius, quam in Libro de Gratia et Libero Arbitrio, argumentum illud pertractat, petitum ab inveteratis et publicis Ecclesiae precibus ut infideles credant, et ab actione gratiarum, quia crediderunt: quo demonstrat initium fidei donum Dei esse, et ab ejus praeveniente gratia profectum.

XLVI. Infelicis Sectae incrementa multo magis *Massilienses* promoverunt. Episcopi quidam et Presbyteri, non virtute minus quam doctrina insignes in Lugdunensi cumprimis et Arelatensi provincia, non assequentes satis sensum quorumdam S. Augustini scriptorum, in eum errorem prolapsi sunt, ut crederent, fidei initia non a Deo, sed a voluntate cujusque profi-

cisci. Hi Massiliensium nomen nacti sunt, quod ejus sectae facile praecipui vel in hac urbe, vel ab ea haud procul commorarentur. Caput se factioni huic praebuit *Joannes Cassianus*, quem Gennadius e Scythia oriundum fuisse scribit, alii vero Gallum atque e Provincia ortum volunt. Hic, monasticam vitam a prima juventute professus cum esset, lustratis Aegypti et Palaestinae monasteriis, CPolim venerat, ubi inter Diaconos a B. Chrysostomo adlectus est. Romam deinde missus a Clero CPolitano ad tuendam Chrysostomi causam, qui ab Eudoxia in exilium pulsus fuerat, audita Beati viri morte, Gallias repetiit, et Massiliae ad Sacerdotium evectus, gemina coenobia, virorum alterum, alterum foeminarum struxit ad Aegyptiacorum monachorum institutum adeo exacta, ut virtutum ibi florentium fama commotus Castor Aptensium Episcopus Cassianum rogaverit, ut Monachorum Aegypti institutum litteris consignaret. Annuit petitis Cassianus, et Collationes Patrum scribere exorsus est, quarum priores decem, demortuo interea Castore, Leontio Episcopo et Helladio Monacho inscripsit, quibus subinde alias quatuordecim addidit, prioresque septem dicavit Honorato Lerinensi tunc Abbati, posteriores vero diversis monachis, qui in Stoechadibus Insulis degebant. Collatio praecipue XIII, in qua primas partes Chaeremon Abbas sustinet, Semipelagianismum magis spirat, quam ut excusari posset. Eam S. Prosper Aquitanus in libro contra Collatorem, nempe Cassianum Collationum Scriptorem, impugnavit, errorumque revicit, qui tamen non obstiterunt, quominus festus Cassiani dies, verimiliter A. 432. demortui, singulis annis Massiliae celebretur die XXIII. Julii sub ritu duplici cum Octava. Neque mirum: nam Mas-

siliensium error non ante Synodum Arausicanam II. in haeresin abiit.

XLVII. Massilienses itaque Presbyteri ut errores suos de initio fidei ex solis naturae viribus, et de praedestinatione ad gratiam ex praevisis meritis naturalibus primae fidei tuerentur, non solum stare pro se contendebant antiquos Patres; verum etiam ad authoritatem ipsiusmet Augustini provocabant, cui se consentaneos esse in antiquioribus ejusdem disputationibus gloriabantur, maxime vero in eo Augustini opusculo, quod inscribitur, *Expositio quarumdam propositionum ex Epistola ad Romanos*, ad propositionem LX. Eisdem temporibus Massiliensibus Prosper et Hilarius invictissime repugnabant. *Prosper* natione Aquitanus, acer ingenio, ordine laicus, sacris profanisque litteris in primis eruditus, disputandi vi atque copia, pietate, et tuendae religionis studio conspicuus habebatur. Is Augustinum de facie, ut fatetur ipse, non noverat, sed officiosis dumtaxat litteris salutaverat, perlatore Leontio Diacono, a quo S. Doctoris litteras, cujus doctrinam et sanctitatem maxime admirabatur, acceperat. *Hilarius* et ipse laicus ordine, et natione fortasse Gallus, Augustini non modo familiaris, sed discipulus etiam alumnusque, in propugnanda contra Massilienses Semipelagianos Augustini doctrina sociam Prospero adiunxit operam. Uterque igitur communi consilio S. Augustinum per litteras de Massiliensium Semipelagianorum placitis certiorem fecerunt, ut plenam atque dilucidam propositis a se quaestionibus responsionem a S. Doctore impetrarent.

XLVIII. Acceptis a Prospero et Hilario litteris, in quibus universa Semipelagiana doctrina contineba-

tur, S. Augustinus, anno fortasse 429. exeunte, respondit utrique duplici libro de Praedestinatione Sanctorum, et de Dono Perseverantiae. In primo libro contra Massilienses Semipelagianos demonstrat Augustinus primam fidem; in secundo autem contra eosdem, ultimam in fide perseverantiam Dei dona esse, quae ex necessaria praeveniente gratia supernae illustrationis, quae ad mentem pertinet, et inspirationis, quae pertinet ad voluntatem, proficiscuntur. Hi enim duo quasi cardines erant, in quibus omnis vertebatur Semipelagiana controversia. Quoniam vero gratuita fides, et gratuita perseverantia ita colligata et complicata sunt cum utriusque doni praescientia, et praedestinatione Dei, ut mutuo separari omnino nequeant; hinc S. Doctor duplici eo libro pariter demonstrat gratuitam electorum praedestinationem tum ad fidei, tum ad perseverantiae gratiam. Ne vero Massilienses ad authoritatem ipsius Augustini amplius provocarent, Libro de Praedestinatione Sanctorum, Cap. III. sincere aperteque fatetur, se olim cum adhuc esset Presbyter, in eodem fuisse errore, in quo versabantur tunc Massilienses illi Presbyteri, quod ex eo maxime opusculo, nempe Expositione quarumdam propositionum ex Epistola ad Romanos perspicuum erat. At Semipelagianum errorem initio Episcopatus sui deposuisse se S. Doctor testatur, illapsa sibi divinitus luce, cum auream illam quaestionem II. Libri I. ad Simplicianum pertractaret: atque idcirco ad eam sedulo ac diligenter perlegendam Massilienses illos Presbyteros adhortatur, quod in ea omnis eorum de gratia et praedestinatione error funditus evertitur.

XLIX. At vero Massiliensium audaciam postremi hi S. Augustini libri ad Prosperum et Hilarium scripti adeo non compresserunt, ut potius in Sanctum Doctorem acrius insurgerent, ausi criminari, Augustinum disputandi ardore longius quam oporteret provectum, ac libero arbitrio iniquiorem esse. Demortuo paulo post, Anno nempe 430. Haeresum domitore Augustino, doctrinam illius de necessitate Gratiae interioris praevenientis tum primam fidem, tum ultimam perseverantiam, et de mere gratuita ad eamdem gratiam praedestinatione reprehendebant; perinde ac si Sanctus Doctor sub necessitate praevenientis gratiae fatalem quamdam cum Paganis necessitatem eversivam liberi arbitrii, et sub gratuita electorum praedestinatione duas cum Manichaeis naturas adversas propugnaret. Hinc quidam Semipelagiani Galli Augustinianae doctrinae vituperatores A. 430. exeunte, vel 431. ineunte, quindecim sententias erroneas evulgaverunt, tamquam excerptae fuissent ex Augustini libris, quas *Objectiones* appellarunt: quae omnes nihil aliud nisi Praedestinatianas blasphemias continebant. *S. Prosper* S. Augustini Magistri sui doctrinam acerrime propugnavit variis editis libellis, qui titulum hunc praeseferunt: *Responsiones ad Capitula Objectionum Gallorum calumniantium. Responsiones ad excerpta Genuensium. Responsiones ad Capitula Objectionum Vincentianarum.*

L. Verum cum ne sic quidem Semipelagiani Galli a reprehendenda Augustini doctrina cessarent, Prosper et Hilarius summa secum familiaritate conjuncti, et Augustinianae doctrinae studiosissimi, Romam se contulerunt ad Coelestinum Papam, exeunte anno 431.

vel initio sequentis. Summa accusationis fuit, esse in Galliis non paucos presbyteros, qui Augustini doctrinam reprehenderent, novamque ab antiquorum Patrum doctrina discrepantem praedicare auderent. Gallicanos autem Episcopos ab officio muneris sui deficere, quod monachos et Presbyteros intra fines proprii cujusque gradus non continerent; sed simulatione noxia paterentur eos in Ecclesia docere, quod ad Episcopos solos, verosque in Ecclesia magistros doctoresque pertinet. Hanc autem Episcoporum simulationem non leviter suspectam eorum sententiam exhibere. His auditis dedit *Coelestinus* epistolam ad omnes Episcopos Gallicanos, brevem quidem, quod majores Nestorianae discordiae occupatum eum detinerent, sed maxime gravem, qua severe in illos invehitur, quorum desidia fieret, ut pauculi presbyteri Antistiti de re Catholica immortaliter merito impune insultarent, memorandis illis verbis subjectis: *Augustinum sanctae recordationis virum pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec umquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor adspersit: quem tantae scientiae olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam ante a meis decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt; utpote qui utique cunctis et amori fuerit, et honori. Unde resistatur talibus, quos male crescere videmus.* Decretali huic subjiciuntur articuli decem, qui hunc titulum praeferunt: *Praeteritorum Sedis Apostolicae Episcoporum Auctoritates de Gratia Dei, et libero voluntatis arbitrio.* Communior et probabilior hac nostra aetate sententia est non Coelestinum ipsum, ut antea creditum est a Saeculo VI. usque ad initium Saeculi XVI, sed Pro-

sperum collectorem editoremque fuisse memoratarum auctoritatum, quas quidem dum Romae versaretur, a Coelestino ipso, cujus Legatus erat, acceperit, easque sedente ac probante Sixto III, Coelestini Successore, anno 432. Coelestini epistolae adjunxerit: eaque de causa jure Coelestino ipsi possunt adtribui.

LI. Acceptam a Coelestino epistolam Prosper et Hilarius ab Urbe in Gallias attulerunt anno 432, Coelestino jam ad Superos translato. Haec cum per Gallicanas Ecclesias evulgata percrebuisset, Semipelagiani Presbyteri, ut ejus vim non modo debilitarent, sed etiam frangerent, de communi consilio ac sententia constituerunt spargere in vulgus, Coelestinum, quoniam nullius Augustiniani operis expressam mentionem fecerat, laudasse quidem Augustini doctrinam in prioribus ejus libris contentam, non autem doctrinam illam, quae in posterioribus ejusdem libris continebatur, maxime vero in duobus illis de Praedestinatione, et Dono Perseverantiae. Atque haec Massiliensium interpretatio maligna quidem fuit, ac falsa, nondum tamen haeretica: neque enim post Coelestini epistolam Semipelagiana causa finita erat, cum nihil in ea declaratum fuerit contra Semipelagianum errorem, sed indictum dumtaxat silentium reprehensoribus Augustinianae doctrinae, eaque generatim laudata. Quod significat *Prosper* Lib. contra Collatorem, Cap. XXI, ubi sperare se affirmat, Sixtum Coelestini Successorem extremam causae manum adhibiturum contra Massiliensium Presbyterorum placita, qui a necessitate praevenientis gratiae interioris excipiebant tum primam fidem, tum ultimam perseverantiam. Idem *S. Prosper* in Lib. contra Collatorem, Cap. XXII. ait, Gallos illos Presbyteros Semipelagianos non

esse haereticos, nec ab universalis Ecclesiae corpore amputatos, donec ab Ecclesia docente in Episcopis controversia illa judicio ultimo componatur. *Quorum tamen*, inquit, *dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio; donec Dominus per Ecclesiae Principes, et legitimos judiciorum suorum ministros, haec quae per paucorum superbiam, et quorumdam imperitiam sunt turbata, componat.*

LII. Tandem Saeculo VI. in *Arausicana II.* Synodo anno 529. Semipelagiani protriti sunt. *S. Caesarius* Arelatensis Episcopus, antea Monachus Lerinensis sub Abbate Porchario, vir Augustinianae doctrinae studiosissimus, cum videret Semipelagianam factionem per Gallias radices agere, et propagari, eique resistendo imparem se judicaret, Felicis IV. auxilium per litteras imploravit. Itaque Felix ex tabulario Romanae Ecclesiae sententias XXV. conficiendis Pelagianis reliquiis aptissimas Caesario transmisit. Eisdem temporibus Liberius vir Patricius, et Praefectus Praetorio Galliarum, in Arausicana civitate Arelatensis Provinciae Basilicam aedificaverat. Eo convenerant ad dedicationem Basilicae splendidiori apparatu celebrandam XIV. cum Caesario Arelatensi finitimi Episcopi; item Liberius ipse, cui se comites dederunt septem Illustres viri. Hanc nactus opportunitatem Caesarius, coacto illorum omnium conventu, XXV. sententias a Felice IV. acceptas coram omnibus recitavit, atque omnibus cognoscendas, subscribendasque tamquam totidem regulas fidei proposuit, quibus Arausicani Patres consensum praebuere, additis etiam duobus canonibus contra erumpentes clanculum novos quosdam Praedestinatianos, qui in contrario a Semipelagiano versabantur errore.

LIII. Juvat Arausicanos Canones exhibere, quibus Semipelagianum jugulum petitur. Posteaquam Concilii Patres praefati sunt: *Pervenit ad nos esse aliquos, qui de gratia et libero arbitrio minus caute, et non secundum fidei Catholicae regulam, sentire velint. Unde id nobis secundum admonitionem et auctoritatem Sedis Apostolicae, justum ac rationabile visum, ut pauca capitula ab Apostolica nobis Sede transmissa, quae ab antiquis Patribus de Sanctarum Scripturarum voluminibus in hac praecipue causa collecta sunt, ad docendos eos qui aliter quam oportet sentiunt, ab omnibus observanda proferre, et manibus nostris subscribere deberemus: quibus lectis, qui hucusque non sicut oportebat de gratia et libero arbitrio credidit, ad ea quae fidei Catholicae conveniunt, animum suum inclinare non differat.* Capit. III. inquiunt: *Siquis ad invocationem humanam Gratiam Dei dicit posse conferri; non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaiae prophetae, vel Apostolo idem dicenti, Inventus sum a non quaerentibus me: palam apparui his, qui me non interrogabant.*

Capit. IV. *Siquis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit; non autem ut etiam purgari velimus, per Sancti Spiritus infusionem et operationem in nos fieri confitetur; resistit ipsi Spiritui Sancto per Salomonem dicenti, Praeparatur voluntas a Domino; et Apostolo salubriter praedicanti, Deus est qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate.*

Capit. V. *Siquis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus qui justificat impium, et ad generationem sa-*

cri baptismatis pervenimus, non per gratiae donum, id est, per inspirationem Spiritus Sancti, corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicit; Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur, Beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui coepit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri Jesu Christi. Et illud: Vobis datum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini; Et, Gratia salvi estis per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est. Qui enim fidem, qua in Deum credimus, dicunt esse naturalem; omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt.

Capit. VI. *Siquis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quaerentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus; non autem ut credamus, velimus, vel haec omnia, sicut oportet, agere valeamus per infusionem et inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur; et aut humilitati aut obedientiae humanae subjungit gratiae adjutorium; nec ut obedientes et humiles simus, ipsius gratiae donum esse consentit; resistit Apostolo dicenti: Quid habes quod non accepisti? Et: Gratia Dei sum id quod sum.*

Capit. VII. *Siquis per naturae vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit aut eligere; sive salutari, id est, Evangelicae praedicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati; haeretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis*

facere : *Et illud Apostoli* : *Non quod idonei sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis* : *sed sufficientia nostra ex Deo est.* Eadem doctrina repetitur in sequentibus Capitulis.

LIV. Cum Arausicani Canones opera Caesarii Arelatensis per Gallicanas Ecclesias percrebuissent, Episcoporum per Gallias plerique consensione summa eos amplexi sunt; quibusdam tamen, qui Semipelagianismo laborabant, ea Decreta minime probabantur. Criminandi materiam minor Episcoporum qui Arausici aderant numerus, ipsumque Dedicationis tempus, tantae rei non satis ut credebant opportunum, praebebant. Caesarius proin pervigil in omnia Catholicae fidei commoda, Valentiae ad Rhodanum anno 530. Synodum coegit; quam Viennensis Provinciae, Arelatensi Metropolitano tunc subiectae, Episcopi frequentes adierunt. Caesarium adversa valetudo, quo minus ad condictum diem adesset, prohibuit: id solum e Vita S. Caesarii novimus, S. Cyprianum Tolonensem, seu Telonis Martii Episcopum e sacris litteris ibi comprobasse, nihil, cui aeternae vitae praemium aliquando respondeat, suscipi posse, ad quod praeveniens Numinis gratia nos non impulerit: ut adeo, quamtumvis Acta Valentinae Synodi desiderentur, ambigi haud possit, quin de gratiae mysterio hic perinde ac Arausici sit actum.

LV. Peracta Synodo Valentina, Caesarius Synodica epistola, quae amplius non extat, de actis utriusque Concilii Arausicani et Valentini Felicem IV. certiorem facere voluit, ab eoque postulavit, ut Canones in Arausicana Synodo promulgatos, in Valentina autem illustratos et propugnatos, Apostolicae Sedis authoritate confirmaret. Quod ut facilius expeditiusque a Fe-

lice impetraret, totum negotium Bonifacio Romanae Ecclesiae Presbytero, diuturna secum amicitia conjuncto, demandavit. Armenius Abbas et Presbyter epistolae perlator fuit, qui ubi Romam pervenit A. 530. in Felicis Sede paulo ante demortui Bonifacium II. invenit. Itaque juxta inveteratam, constantem, et laudabilem Ecclesiae Romanae consuetudinem, coacto de more Presbyterio, lectae sunt Caesarii litterae ad Apostolicam Sedem, quibus diligenter discussis, et ad normam Sacrorum Canonum revocatis, quam primum licuit pro rei gravitate, die XXV. Januarii A. 531. a Bonifacio II. Synodica ad Caesarium epistola responsum est, qua Arausicana Decreta authoritate Apostolica confirmantur.

LVI. Bonifacii epistola ut in Gallias perlata est, lis omnis illico conquievit; Episcopi enim et Presbyteri Semipelagiani, qui adhuc supererant, opera Sancti Caesarii Arausicanos Canones receperunt. Ex quibus perspicue apparet, Semipelagianos numquam fuisse haereticos, cum acquieverint omnes Bonifacii II. Epistolae; et ne unus quidem nominetur, qui ausus deinceps sit eidem pertinaciter repugnare. Itaque Semipelagianum bellum, quod uno et eo amplius saeculo exarsit, anno 531. sedente Bonifacio II, ab Augustini obitu saeculo jam elapso, studio potissimum atque opera S. Caesarii, tandem aliquando penitus extinctum est. Oecumenica *Tridentina* Synodus post dena facile saecula, Sess. VI. de Justificatione, Arausicanos Canones innovavit. Vide quae de Semipelagianis disserunt Viri clarissimi, *Laurentius Alticotius* in Praefatione de Semipelagianis rebus et hominibus, praefixa Parti V. Summae Augustinianae. *Scipio Maffeius* Hist. Theol. Lib. VIII. *Natalis Alexander* in Hist. Eccles. Saeculi V. Cap. III. Artic.

VII. *Joannes Cabassutius* in Notitia Eccles. *Josephus Pohl* in Manuductione ad Hist. Eccles. Tomo II. et III.

LVII. Praeter Jansenium et Vossium, eorumque gregales, plures etiam Scriptores Catholici cum Antelmio, Pagio, Maurinis S. Augustini Editoribus, Christiano Lupo, Henrico Card. Norisio, ac Natale Alexandro, Saeculo V. Semipelagiana fuligine infectos fuisse volunt S. Hilarium Arelatensem, S. Vincentium Lerinensem, aurei adversus haereses Commonitorii Scriptorem, ac Gennadium Massiliensem Presbyterum. Verum ab impacta Semipelagianismi nota egregie eos vindicarunt *Laurentius Alticotius* loco cit. et *Scipio Maffeius* Hist. Theol. Lib. XVI. Nullus tamen majori invidia premitur, ac *Faustus* Rejensis Episcopus, quem plerique, licet Sanctitatem ejus in dubium non vocent, Semipelagianis addictum, immo ut triarium et Imperatorem factionis depingunt, his potissimum rationibus ducti. I. Quia a Gelasio Pontifice ipsius Opuscula raiecta fuere inter apocrypha, paulo post mortem Fausti, circa annum 494. II. Quia S. Fulgentius, S. Caesarius, S. Alcimus Avitus calamum strinxere adversus Faustum: quia S. Isidorus Hispalensis Lib. de illustribus Ecclesiae Scriptoribus Faustum Pelagianae pravitati consensisse ait; Africani vero Episcopi in Sardinia exules, et Arausicana II. Synodus ejusdem libros et doctrinam damnarunt. III. Quia ipse *Faustus* Lib. II. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. VI. Semipelagianismum aperte prodit, scribens: *Quid est autem attrahere, nisi praedicare, nisi Scripturarum consolationibus excitare, increpationibus deterrere, desideranda proponere, intentare metuenda, iudicium comminari, praemium polliceri?* Ubi nulla fit prorsus mentio gra-

tiae interioris praevenientis. At vero non defuerunt, neque adhuc desunt viri doctissimi, exactique judicii, qui Faustum ab omni Pelagiana aut Semipelagiana tabe immunem fuisse asserunt, quos inter numerandi sunt *Joannes Driedo*, et *Ruardus Tapperus* Doctores Lovanienses, eruditissimus *Jacobus Sirmondus* in Hist. Praedestinatiana, Cap. VIII, et nuperrime *Joannes Stiltingus* Bollandi Continuator in Actis Sanctorum, Tomo VII. ad diem XXVIII. Septembris, qui maximo profundae eruditionis apparatu Faustum tuetur adversus Baronii, Suarii, Norisii, ac Tillemontii exceptiones.

LVIII. Ad I. itaque respondet Stiltingus, quae de Fausto in Decreto Gelasiano habentur, longe probabilius posterioribus temporibus fuisse addita, prout alia quaedam adiecta fuisse creduntur, nominatim de Historia Eusebii Caesariensis, ac de scriptis S. Cypriani. Eusebii enim historia in eo ipso Decreto primum recensetur inter libros usquequaque non renuendos, et Cypriani opuscula primum generatim approbantur: postea aeque generatim declarantur apocrypha. Ratio id de Fausti libris asserendi gravis omnino ac solida est. *S. Hormisdas* Papa anno 520, adeoque XXVI. annis post Decretum Gelasianum, Possessori Episcopo, qui tumultus a Monachis Scythiae CPoli excitatos ob doctrinam Fausti nuntiaverat, rescripsit, libros Fausti, utpote privati Scriptoris, non esse pro fidei aut morum regula habendos, sed unice sacras litteras, et Patrum Decreta Synodalia eam habere authoritatem, ut ab iis recedere sit nefas. Atque id ipsum Monachis illis, ante acceptas Hormisdae litteras, CPoli responderat Possessor Episcopus, ut ex ipsius ad Hormisdam epistola manifeste ostenditur. Jam vero si Gela-

siano Decreto libri Fausti declarati fuissent apocryphi, id nec Possessorem, ac multo minus Hormisdam latere potuisset, debuissentque claris verbis damnationem illorum librorum, primum ante annos XXVI. factam manifestare, ut ignorantes docerent, et dissidentes componerent. Quare omnium primus, qui in Fausti libros insurrexit, non Gelasius Pontifex, sed temporibus Hormisdae fuit Joannes Maxentius, turbulenti ingenii, et projectae audaciae Monachus Scytha.

LIX. Ad II. Respondet Stiltingus. Quamvis S. Fulgentius libros VII. adversus Faustum conscripserit, qui modo injuria temporum deperditi sunt, non idcirco tamen evincitur, Faustum fuisse Semipelagianum. Certe in libris suis contra Semipelagianos scriptis de Fausto nuspiam meminit Fulgentius, ne in illo quidem libro, quo respondebat Petro, qui Faustum anathematizabat. Neque plus probant verba Africanorum Praesulum in Sardinia commorantium in Epistola ad Joannem, Venerium, sociosque Monachos, in qua attribuunt Fausti libris *commenta veritati contraria*, *et Catholicae fidei penitus inimica*. Nullum illi verbum faciunt de damnatione librorum Fausti, nullum de haeresi Pelagiana aut Semipelagiana libris illis inspersa. Potuerunt illi in Fausti libris invenire quae minus probarent, quamvis haeretica non essent: poterant ipsis aliquae Fausti sententiae circa quaestiones incidentes, et ab Ecclesia nondum decisas, etiamsi nec Gratiae Dei, nec praedestinationis veritati quidquam derogarent, videri commenta veritati contraria, et Catholicae fidei penitus inimica. Nam talia videntur omnia, quae in quaestionibus Theologicis creduntur falsa; neque enim oppugnarentur serio, si veritati et fidei viderentur conformia. Potuit Faustus, ut Praedestinatianos refutaret, aliqua stabilire dogmata, nec

Pelagiana illa quidem nec Semipelagiana; quae tamen falsa, et sacris litteris ac Patribus contraria credebant cum Fulgentio Africani: potuit aliqua Scripturarum loca aliter interpretari, quam a Patribus exponerentur, aut subinde incautius aliqua proferre, quae benigna indigerent interpretatione, ex clarioribus ejusdem assertis petenda. At quotusquisque est ex Sanctis Ecclesiae Patribus, qui nihil umquam scripserit, quod benigna interpretatione ad sanum sensum perduci debeat? Itaque non deerat in libris Fausti, quod S. Fulgentius carperet, etiamsi nec Semipelagianam, nec aliam doctrinam aperte damnatam in illis deprehenderit. Prudentes enim Theologi student etiam refutare omnia illa, quae haereticis dogmatibus vicina sunt, quae viam ad haeresin sternunt, et quae Catholicae fidei minus consona judicant.

LX. *Caesarium* Arelatensem quod attinet, scripsit is quidem, teste continuatore Gennadii, librum de Gratia et Libero arbitrio, erroresque Semipelagianorum refutavit: at vero contra Faustum Rejensem librum illum fuisse exaratum, ut passim recentiores Scriptores cum Norisio asserunt, nullo antiquo et idoneo teste comprobari potest. Immo ipse S. Caesarius in scripto, quod subjunxit epistolae Joannis II. Papae, anno 533, adeoque elapso jam quinquennio a celebrata Arausicana II. Synodo, in qua damnati fuerunt Semipelagiani, Fausti, tamquam Sancti Episcopi authoritatem adducit his verbis: *De quibus et Faustus Episcopus Sanctus in epistola sua dixit: Perdit gratiam consecrati, qui adhuc officium vult exercere mariti.* S. Isidorus Hispalensis verisimiliter ex aliorum tantum narratione illa scripsit, nec Fausti libros umquam vidit, utpote quem Catalogo suo illustrium Scriptorum non inseruit. Praeterea in

Isidori codice manuscripto Antuerpiensi, quo Bollandiani utuntur, post verba illa, *In quibus respondens Fausto Rejensis urbis Episcopo*, desideratur illud, in quo maximam vim ponunt adversarii, *Pelagianae pravitati consentienti*. S. Avitus Viennensis in Galliis Episcopus ab Adone in Chronico ad annum 492. numeratur inter eos, qui libros Fausti refutarunt. Verum cum nulla extent, aut umquam innotuerint S. Aviti scripta contra libros Fausti, censendus est loqui Ado de epistola S. Aviti ad Gundobadum Regem Burgundionum, in qua respondet ad Regis quaestionem ex epistola Fausti ad Benedictum Paulinum propositam, nesciens ipse contra quem scriberet: atque ita respondet, ut verba S. Aviti magis indigeant benigna interpretatione, quam verba Fausti. Denique damnatio librorum Fausti, ab Arausicana II. Synodo facta, ab adversariis magnificentius jactatur quam verius; siquidem in ea Synodo nullum de Fausto occurrit verbum, nulla de libris ejus fit mentio, nullus invenitur Canon, in quo sententia aliqua a Fausto adoptata, proscripta fuerit.

LXI. Ad III. Idem Vir doctissimus respondet. *Faustus* verbis illis id unum docere voluit, hominem non attrahi violenter, ac tali necessitate cui nequeat resistere: atque ad id probandum, exponere aggreditur, quibus plerumque modis externis homines ad fidem pertrahere Deus soleat; at minime negat moveri simul illos per gratiam internam: immo eam haud obscure indicat verbis locum illum in objectione laudatum mox sequentibus: *Audi Dominum, non duris nexibus, sed mollibus attrahentem, et dilectionis brachiis invitantem, sicut ait Propheta: Attraxi eos in vinculis charitatis. Et illud: Post te in odorem unguentorum tuorum cur-*

rimus. *Et ideo dicit, Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos, ne ullus excusare se possit exclusus, qui convincitur invitatus. Licet enim non omnes obedientiam exhibituros esse praenosceret, omnibus tamen et velle et posse donaverat.* At quomodo dicere potuit Faustus, omnibus et velle et posse donatum esse, nisi agnovisset vocationem et attractionem per interiorem gratiam, cum certum sit, externam illam attractionem, seu praedicationem Evangelii non fuisse omnibus datam? Multa alia citari possent loca ex libris Fausti, quae eum Catholice omnino de gratia sensisse ostendunt. Lib. I. de Gratia et Lib. arbitrio, Cap. XI. scribit: *Qui vel initium operis sibi praesumit arrogare, vel finem, ad illum merito dicitur: Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laborant, qui aedificant eam.* Et Cap. XV. *Adverte, quia hoc ipsum ad baptismum venire, et desiderare salutem, jam fidei est.* Lib. II. Cap. II. *De suo est, quod dat gratiam, de tuo est, quod praenoscit offensam.* Cap. V. *Quod credunt, gratiae largitas est; quod professionem creditis non accommodant, mentis improbitas est.* Cap. VIII. *Nihil hic, ut opinor, redolet* (praesumptionis) *cum et hoc ipsum incessabiliter asseram, quod Deo ipsam debeam voluntatem; praesertim cum in omnibus ejus motibus ad opus gratiae referam vel inchoationis initia, vel consummationis extrema.* Et infra: *De Dei bonitate est, quod vocatur; de propria voluntate, quod promptus obsequitur.* Quare vera scripsisse videtur de Fausto Rejensi Episcopo *Gennadius* Presbyter Massiliensis in libro de Viris illustribus, seu de Scriptoribus Ecclesiasticis, Cap. LXXXV. *Edidit quoque opus egregium de Gratia Dei, qua salvamur, et libero ha-*

manae mentis arbitrio. In quo opere docet, Gratiam Dei semper et invitare, et praecedere, et adjuvare voluntatem nostram, et quidquid ipsa libertas arbitrii labore piae mercedis acquisierit, non esse proprium meritum, sed gratiae donum.

DISSERTATIO IV.

DE PRAEDESTINATIANIS.

LXII.

P*raedestinatianam* Sectam non a Jansenio primum aut Calvino institutam, sed jam diu ab aliis praeformatam fuisse manifeste constat. *Sirmondus* quidem in sua Historia praedestinatiana erroris hujus originem, vivente adhuc Augustino, Adrumetinis Monachis adscribit, quibus Valentinus Abbas praeerat, aliisque per Gallias, contra quos Augustinus, a Prospero et Hilario rogatus, geminum conscripsit librum, unum de Praedestinatione Sanctorum, de Dono Perseverantiae alterum. Scribit etiam Prosperum et Hilarium, Augustino jam ad Superos translato, dum huic errori in Galliis praefocando se impares intelligerent, Romam confugisse ad Coelestinum, a quo gravissimum contra Praedestinatianos Rescriptum ad Episcopos Galliae datum impetrarint.

LXIII. Probat haec *Sirmondus* I. ex Epistola *S. Augustini CCXIV.* alias *XLVI.* ad Valentinum. *Venerunt ad nos duo juvenes, Cresconius et Felix, de vestra Congregatione se esse dicentes, qui nobis retu-*

lerunt, monasterium vestrum non nulla dissensione turbatum, eo quod quidam in vobis gratiam sic praedicent, ut negent hominis esse liberum arbitrium: et, quod est gravius, dicant, quod in die judicii non sit redditurus Deus unicuique secundum opera sua. II. Ex Cronico *S. Prosperi*, quod *Pythaeus* emendatius edidit *Praedestinatianorum haeresis, quae ab Augustini libris male intellectis accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est.* III. ex Appendice libri S. Augustini de Haeresibus, quae *Gennadio* Massiliensi tribuitur: *Praedestinatiani sunt, qui dicunt, – – quod Deus personas hominum accipiat, et quod alios etiam invitos post multa mala opera attrahat ad salutem, alios post bona rejiciat, et compellat in malum, quo pereant in aeternum. VI.* Ex *Hincmaro* Rhemensi, qui in Epist. ad Nicolaum Pontificem scribit: *Ex veteri haeresi praedestinatiana, quae primum in Africa, et postea in Gallia per idem tempus, quando et Nestoriana haeresis est exorta, et tempore Colestini Papae, ipsius authoritate et instinctu est revincta. V.* Ex authore libri qui, *Praedestinatus* dicitur. Is, post relatam haeresin Nestorianam, in ultimo paragrapho Libri I. inter haereticos illius temporis recenset Praedestinatianos, hoc est, illos qui affirmabant, *etiamsi voluerit bonum facere qui ad malum praedestinatus est, ad bonum illum pervenire non posse. Nam qui ad bonum praedestinatus est, etiamsi negligat, ad bonum perducetur invitus.*

LXIV Verum haec rationum momenta non adeo gravia sunt, ut ante Lucidum Presbyterum Praedestinatianos extitisse evincant. Illud facile damus, ex lectione epistolae S. Augustini ad Sixtum, Adrumetinos mo-

nachos in Provincia Byzacena perturbatos fuisse, indeque inter fratres coortam esse dissensionem, dicentibus non nullis, gratiam solam ad salutem absque humana libertate conferri; aliis vero bonam voluntatem humanae libertati, sine qua nemo bonum aut malum operatur, adscribentibus. At vero quam primum Augustinus librum de Gratia et Libero arbitrio ad Valentinum, ejusque monachos misit, eo perlecto Fratres omnes Augustini doctrinae acquieverunt, ut ipse testatur Valentinus in epistola gratulatoria ad Augustinum: ideoque nullius haeresis insimulari possunt Adrumetini, quia non ex pertinacia adversus Ecclesiam, sed ex inculpabili abstrusae ac difficillimae quaestionis ignoratione, brevi tempore aberrarunt a veri cognitione: neque hac de causa quisquam veterum monachos istos dixit praedestinatianos; praecipue cum id, quod objiciebant Florus, aliique monachi Adrumetini contra doctrinam Augustini pro necessitate gratiae; nempe fatalem inde necessitatem induci quae liberum arbitrium perimat, non fuerit propria ipsorum doctrina ac sententia; sed difficultas quaedam, quam ipsi ex male intellecta Augustini doctrina necessaria quidem consecutione fluere existimabant, neque tamen eam solvere aut mitigare noverant. Neque negotii quidquam Prospero et Hilario in Galliis facessiverunt Praedestinatiani, sed Massilienses Semipelagiani: qui cum perperam existimarent, Augustini de Gratia doctrinam stare nequaquam posse cum arbitrii libertate, sed invehi fatalem quamdam sive ad bonum sive ad malum necessitatem, idcirco Catholicis affingebant falsissima dogmata, quasi ex Augustini sententiis consectanea, eosque velut haereticos, et humanae libertatis profligatores sub nomine

Praedestinatianorum impudentissime insectabantur. His Augustini obtrectatoribus ut ora obstruerent, Hilarius et Prosper Romam se contulerunt, et a Coelestino celebre illud ad Galliae Episcopos Rescriptum impetrarunt, non adversus Praedestinatianos, sed Semipelagianos, ut facile patet expendenti verba laudati Rescripti: *Necessarium igitur fuit, diligenter inquirere, quid Rectores Romanae Ecclesiae de haeresi, quae eorum temporibus exorta fuerat, judicaverint, et contra nocentissimos liberi arbitrii defensores* (Pelagianos utique ac Semipelagianos, non Praedestinatianos.) *quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint, ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt Apostolici Antistites, cum probarunt.*

LXV. Ad I. itaque probationem ex Augustini epistola petitam superius respondimus. Ad II. R. Chronicon illud esse opus supposititium, sub nomine Prosperi Aquitani a Semipelagianis evulgatum, aut saltem interpolatum; nam Augustinum haeresis praedestinatianae facit authorem. Quam calumniam tunc temporis a Semipelagianis tanto Doctori factam esse dubitare non sinunt genuina Prosperi scripta. Porro correctio Pythaeana facta est contra fidem Manuscriptorum, ut fatetur Sirmondus, quae ita habent: *Praedestinatianorum haeresis, quae ab Augustino accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est.* Quis autem sanae mentis haec Prosperum de Magistro suo Augustino, cujus studiosissimus erat, scripsisse credat? Ad III. R. Cum Gennadius vitam protraxerit ad finem usque Saeculi V., posteaquam jam a pluribus annis doctrina Lucidi Presbyteri ab Ecclesia damnata fuit,

ex iis verbis non evincitur, Praedestinatianos ante Lucidum extitisse. Ad IV. R. Hincmarum lapsum esse, ut patet ex laudato Coelestini Rescripto, quod superius exhibuimus, atque etiam ex eo, quod *Hincmarus* Lib. de Praedestinati one, Cap. XV. Semipelagianos cum Praedestinatianis confundat. Ad V. R. Incertam esse aetatem, authoremque Praedestinati. Lucas Holstenius, Nicolaus Rigaltius, Joannes Mabillonius Opus Praedestinati tribuunt S. Primasio Afro, Episcopo Adrumetino in Byzacena Provincia, Augustinianae doctrinae studiosissimo, qui floruit circa annum 550. Jacobus Sirmondus, Petavius, Harduinus, aliique suspicantur, Arnobium gente Gallum, qui vixit circa annum 461. scriptorem esse Praedestinati, eo maxime ex capite, quod similes prorsus sententias, iisdemque ferme conceptas verbis habeant tum Author Praedestinati, tum Arnobius junior. *Maffejus* denique Hist. Theol. Lib. XVI. putat authorem Praedestinati non Arnobium ipsum juniorem, sed Arnobii aliquem fuisse discipulum. Quae si vera sunt, mirum non est, authorem libri illius Praedestinatianorum mentionem fecisse, cum saltem temporibus Lucidi Presbyteri vixerit.

LXVI. Respondent alii, authorem Praedestinati Semipelagianum hominem fuisse; ideoque calumniam adoptasse fratrum suorum Massiliensium, qui Augustinianae doctrinae vindices tamquam Praedestinatianos traducebant. Verum accusationem hanc nulla legitima ratione suffultam esse arbitror; Author enim Praedestinati in Praefatione ad librum II. universam Augustini doctrinam, sine ulla prorsus exceptione tamquam orthodoxam, et ab omni labe praedestinatiana puram

commendat. *Quis enim nesciat*, inquit, *Augustinum Orthodoxum semper fuisse Doctorem, et tam scribendo quam disputando omnibus haereticis obviasse?* Semipelagiani autem Augustini doctrinam, eamque maxime, quae in posterioribus ejus libris continetur, qua funditus Semipelagianus error evertitur, admodum oderant, ac vituperabant, ut ex Prosperi et Hilarii litteris ad Augustinum est manifestum. Praeterea idem Author Lib. III. scribit: *Instaurata nobis libertate per Christum, universa nostra jura sunt reddita, non natura dominante, ut Coelestius et Pelagius definivit, sed Christi gratia condonante: Non suis viribus imputando, sed de Dei adminiculis praesumendo: Non sibi aliquid usurpando, sed totum Dei gratiae imputando: Totum, inquam, Totum, dixi, Totum, repeto: Totum, sed bonum. Malum autem ex nostro vitio, ex nostra negligentia, ex nostra incurrimus voluntate.* At quomodo totum bonum gratiae Dei imputasset, siquidem author hic in Semipelagianorum castris militasset, qui operis boni initium et finem divinae gratiae imputandum esse negabant? Quod si formulae quaedam in hoc Scriptore inveniuntur, quae Pelagianis et Semipelagianis aliquo modo favere videantur, propter testimonia supra commemorata, interpreti non inhumano et acerbo datur dicendi locus, authorem hunc non satis feliciter ubique et semper mentem suam explicasse.

LXVII. Verum quamvis haud gravate demus, primis ab Augustini obitu annis, multoque magis eodem adhuc vivente, nullos extitisse Praedestinatianos, indubitatum tamen nobis videtur, non multo post, eodem Saeculo V. circa annum 473. errorem hunc propu-

gnatum, atque ad complures infelici contagione propagatum fuisse a Lucido Presbytero Gallo. Probatur assertio I. ex epistola *Fausti* Rejensis Episcopi ad Lucidum, et ex libello emendationis, quem Lucidus Episcopis Gallicanis obtulit. Cum Galliarum Episcopi meditarentur graviora contra Lucidum, Faustus per epistolam graviter eum monuit, ut saniora saperet; eidemque proposuit fidei articulos quos profiteri debebat, ut cum Ecclesia Catholica sentiret. *Hujus autem epistolae exemplar*, inquit Faustus, *mecum retineo, in conventu Sanctorum Antistitum, si ita necesse fuerit, proferendum. Quod si eam subscriptam, ut dixi, transmittere nolueris, aperte adhuc te in errore persistere ipso silentio comprobabis: ac proinde jam necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis conventibus exponendam. Et ideo secundum haec, quae a me sunt directa, rescribe, utrum ea, remotis circuitionibus, aut agnoscas, aut respuas.* Lucidus, accepta haec Fausti epistola, errores suos revocavit, misso ad XXX. Episcopos Gallicanos emendationis suae libello, quem ita orditur: *Dominis beatissimis, et in Christo reverentissimis Patribus, Leontio, Eufrenio, Fontejo, Viventio, Mamerto etc. Episcopis Lucidus Presbyter. Correptio vestra salus publica, et sententia vestra medicina est. Unde et ego summum remedium duco, ut praeteritos errores accusando excusem, et salutifera confessione me diluam. Proinde juxta praedicandi statuta Concilii* (Arelatensis) *damno vobiscum sensum illum, qui dicit humanae obedientiae laborem divinae gratiae non esse jungendum. Qui dicit post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum. Qui dicit, quod Christus et Salvator noster mortem non pro omnium sa-*

late susceperit. Qui dicit, quod praescientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quod cum Dei pereant voluntate, qui pereunt. Qui dicit, quod post acceptum legitime baptismum in Adam moriatur, quicumque deliquerit. Qui dicit alios deputatos ad mortem, alios ad vitam praedestinatos. Qui dicit ab Adam usque ad Christum nullos ex gentibus per primam Dei gratiam, id est, per legem naturae in adventum Christi fuisse salvatos, eoquod liberum arbitrium in primo parente perdiderint. Qui dicit Patriarchas ac Prophetas, vel summos quosque Sanctorum, etiam ante redemptionis tempora, intra Paradisum deguisse. Haec omnia, quasi impia et sacrilegiis repleta, condemno --- Orate pro me Domini Sancti, et Apostolici Patres. Lucidus Presbyter hanc epistolam manu propria subscripsi: et quae in ea adstruuntur, assero, et quae sunt damnata, damno.

LXVIII. Probatur assertio II. ex duobus Conciliis *Arelatensi* et *Lugdunensi* circa annum 475. celebratis authoritate Leontii Arelatensis Episcopi, qui ab Hilaro Papa jussus erat quotannis, si fieri posset, cogere Synodos Episcoporum ex Provinciis Lugdunensi, Viennensi, Narbonensi prima ac secunda. Arelatensis Synodus epistolam Fausti ad Lucidum calculo suo approbavit, atque XI. Episcoporum subscriptionibus communivit, damnatisque Praedestinatianorum erroribus, Fausto Rejensium Episcopo provinciam demandavit edito libro de Gratia et Libero arbitrio novitium hunc errorem impugnandi, eaque uberius explicandi, quae in Arelatensi Synodo contra Praedestinatianos decreta fuerant. Testem habemus ipsum Faustum, qui in Praefatione librorum de Gratia et Libero arbi-

trio ad Leontium Arelatensem ita scribit. *Domino Beatissimo, ac Reverendissimo Leontio Papae Faustus. Quod pro sollicitudine pastorali, Beate Papa Leonti, in condemnando praedestinationis errore concilium Summorum Antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis praestitistis. Quod vero ad ordinanda ea, quae collatione publica doctissime protulistis, operam infirmis humeris, curamque mandastis; parum, ut reor, tanto negotio, parum sanctae existimationi vestrae consuluistis, et me judicio charitatis, vos periculo electionis onerastis.* Et in fine Praefationis subjungit: *In quo quidem opusculo, post Arelatensis Concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit.* Itaque duorum Conciliorum authoritate Faustus Opus illud composuit.

LXIX. Monumentum etiam Praedestinatianae haeresis Saeculo VI. per Galliam praesertim serpentis, habemus ex Synodo *Arausicana II.* A. 529. celebrata; post damnatos enim Semipelagianorum errores, Arausicani Patres his verbis Praedestinatianam haeresin jugulant Capit. XXV. *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati, Christi auxiliante et cooperante, quae ad salutem pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos vero ad malum divina potestate praedestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Deinde utrumque contrarium errorem, Semipelagianum et Praedestinatianum, uno quasi ictu praecidunt proxime sequentibus verbis: *Hoc etiam sa-*

lubriter profitemur, et credimus, quod in omni opere bono, non nos incipimus, et postea per Dei misericordiam adjuvamur; sed ipse nobis nullis praecedentibus bonis meritis, et fidem et amorem sui prius aspirat, ut et baptismi Sacramenta fideliter requiramus, et post baptismum cum ipsius adjutorio ea quae sibi sunt placita implere possimus. Neque ex eo, quod Arausicani Patres dicant, *Si sunt qui tantum malum credere velint*, inferri potest, eos dubitasse, ulline uspiam fuerint homines Praedestinatiani: satis enim verisimile est, post Arelatense ac Lugdunense Concilium, et repudiatos publice a Lucido Presbytero errores, ab affirmanda impia sententia illa, divinae sanctitati inimica, quae flagitiorum omnium Deum authorem facit, Praedestinatianos abstinuisse, nimirum Deum ratione suae potestatis praedestinare homines ad peccandum: atque idcirco Arausicani Patres verba illa addiderunt, *Si sunt, qui tantum malum credere velint.* Contra vero, cum non eodem modo se gesserint Praedestinatiani in reticendis erroribus humanae libertati contrariis, hac de causa iidem Arausicani Patres, omni dubitatione remota, contra Praedestinatianos definiverunt: *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia etc.* ut supra. Habetur itaque ex Arelatensi, Lugdunensi, et Arausicano II. Concilio, Saeculo V. et VI. extitisse in Galliis Praedestinatianos, eosque non adeo paucos, ac quidam nostrorum temporum Scriptores vellent; alienum est enim ab inveterata disciplina et consuetudine Ecclesiae celebrare Concilia contra haereses vel commentitias, vel quovis nomine contemnendas, a quibus aut nullum, aut fere nullum timeatur malum: vel siquod

gravius ex illis malum impendeat, subsidiis faciliori-bus, praeter Conciliorum celebrationem, hujusmodi malo subveniri possit.

LXX. Jacobus Usserius, et Cornelius Jansenius Iprensis, ejusque Apologistae, ne se in errore jam diu proscripto esse fateantur, contendunt haeresin Praedestinatianam commentitiam esse, ac fabulam a Semipelagianis inventam; aiuntque I. articulos, quos Lucidus Presbyter retractavit, nihil aliud esse, quam argumenta quibus Semipelagiani doctrinam Augustinianam oppugnabant. II. Nullam fidem adhibendam esse Fausto Rejensi, Semipelagiano Episcopo, Augustinianae doctrinae hosti. III. Lucidum Presbyterum verum fuisse Semipelagianum, quia in suo emendationis libello vult aliquos per legem naturae, quam primam gratiam vocat, salvos fieri potuisse. IV. Quae narrantur in causa Lucidi, ficta omnia ac simulata fuisse a duobus hominibus Semipelagianis, Fausto, et Lucido, ad infamandam Augustini doctrinam de praedestinatione gratuita. V. Epistolam Fausti ad Lucidum a Synodo Arelatensi nec approbatam, nec subscriptam fuisse; cum *Henricus Canisius* Tomo V. Antiquarum Lectionum asserat, in manuscripto codice Monasterii S. Galli non reperiri subscriptiones illas Episcoporum, quae in vulgatis editionibus leguntur, sed unius Fausti. VI. Duo illa Concilia, Arelatense et Lugdunense conflata fuisse ex Episcopis Semipelagianis, aut omnino commentitia esse. *Florus* enim Magister Saeculo IX. in libro, quem contra Joannem Scotum Erigenam scripsit jussu et nomine Ecclesiae Lugdunensis, ita de Praedestinatiana haeresi loquitur Cap. IV. *Non potest inveniri toto tempore, quod fuit inter Augustinum et nos, aliquam talem haeresin in Ecclesia extitisse*,

nisi quod vel ipsum, vel nos, qui eum sectamur, istius erroris accusant. VII. Denique ajunt, Faustum a Concilio Arelatensi jussum contra Pelagianos scribere, neque contra illos, neque contra Praedestinatianos de gratia et libero arbitrio scripsisse, sed contra S. Augustinum.

LXXI. Verum evanidas, cassasque esse has adversariorum exceptiones, patebit ex responsis. Ad I. itaque Resp. Quamvis Praedestinatianorum dogmata eadem fuissent, quae a Pelagianis vel Semipelagianis falso ac temere opponebantur doctrinae S. Augustini; ex eo tamen legitime inferri nequit, nullos revera fuisse, qui ea tamquam vera, et Augustini doctrinae consentanea defenderent. Catholici certe ab Arianis accusabantur Sabellianismum, ab Eutychianis Nestorianismum, a Pelagianis Manichaeismum invehere: nulline idcirco extitere Sabelliani, Nestoriani, Manichaei? Ad II. R. Faustum nec Augustini hostem, nec Semipelagianorum fautorem fuisse, ut praecedente Dissertatione ostendimus. Et quamvis etiam Massiliensium errores bona fide amplexus fuisset, utpote ab Ecclesia tunc temporis nondum clare reprobatos, quemadmodum a Joanne Cassiano id factum esse constat; neutiquam tamen verisimile est, Faustum, virum illum doctrina et sanctitate celebrem, quem Gallicana Ecclesia a pluribus jam saeculis ut Sanctum colit, in re tam obvia et aperta splendide mentitum fuisse. Ad III. R. Semipelagianismum Lucidi prorsus commentitium esse. Is enim in suae emendationis libello ad XXX. Episcopos inter alia id etiam profitetur: *Ita assero gratiam Dei, ut adnisum hominis et conatum gratiae semper adiungam.* Qui autem in negotio salutis gratiae Dei adiungit semper adnisum

hominis et conatum, satis aperte declarat, gratiam Dei esse priorem et praecedentem, adnisum autem et conatum hominis posteriorem et subsequentem; quo tota evertitur Semipelagiana doctrina. Quod vero Lucidus olim docuerit, ante adventum Christi aliquos ex Gentibus per primam Dei gratiam, id est, per legem naturae in adventum Christi fuisse salvatos; neque Pelagianus, neque Semipelagianus idcirco fuisse evincitur. Verba enim illa tantum significant, quod aliqui ante Christi adventum salutem sine lege scripta, Mosaica et Evangelica, consecuti sint per primam Dei gratiam, id est, per legem naturae, conjunctam scilicet cum gratia interna accepta ex praevisis Christi venturi meritis: quam ipsam doctrinam tradit. *S. Augustinus* Epist. CLVII. ad Hilarium, et Epist. CXC. ad Optatum. Ad IV. R. Haec sine testibus, absque ulla verisimilitudinis umbra ab adversariis spargi; ut adeo risu magis digna sunt, quam seria refutatione. Quis enim sanus sibi facile persuadeat, Lucidum ipsum se gratuito illorum errorum reum confessum fuisse, ac XXX. Gallicanae Ecclesiae Episcopis, non utique obesae naris hominibus, fucum fecisse? Ad V. R. Epistolam Fausti ad Lucidum munitam fuisse subscriptionibus XI. Episcoporum, Fausti, Auxenii, Pauli, Eutropii, Pragmatii, Patientis, Euphronii, Megetii, Claudii, Leucadii, Juliani, tantum non omnia exemplaria etiam antiquissima testantur, quamvis subscriptiones illae defuerint in codice Sangallensi, quem ipse Henricus Canisius fatetur omnino perturbatum fuisse. Ad VI. R. Absque ullo fundamento, nec sine manifesta injuria, Patribus Arelatensis et Lugdunensis Synodi, quorum aliqui sanctitate etiam illustres fuere, Semipelagianismi notam

inuri posse. Duo vero Concilia, Arelatense et Lugdunense, contra Praedestinatianos habita fuisse ambigi nequaquam potest. Qua enim fronte Faustus in praefatione librorum suorum de Gratia et Libero arbitrio ad Leontium Arelatensem, Metropolitam doctissimum, ausus fuisset luculentam horum Conciliorum mentionem facere, quae paulo ante in luce totius Galliae celebrata fuere, ipso praesente Leontio? Florum quod attinent CCCC. annis Lucido posteriorem, ajo in rebus facti fidem potius habendam esse coaevis Scriptoribus, quam iis, qui longe post vixere. Ad VII. R. In Arelatensi et Lugdunensi non Semipelagianos, sed Praedestinatianos fuisse damnatos; ideoque Faustum jussum fuisse ab utriusque Concilii Patribus contra Praedestinatianos calamum acuere. Manifeste id testatur ipse Faustus in praefatione ad Leontium Arelatensem, quam supra exhibuimus. Jam vero si Fausto demandata fuisset provincia Pelagianos aut Semipelagianos impugnandi, numquid a Leontio, aliisque Episcopis comprovincialibus, qui utrique Synodo interfuerant, Faustus in re adeo recenti scribens demandatam sibi fuisse a Concilii Patribus Praedestinatiani erroris impugnationem, manifesti undequaque mendacii argui potuisset? Miror profecto tam absonam fabulam potuisse a viris doctis adoptari.

LXXII. Praedestinatianam haeresin fere extinctam instauravit, eamque latius propagavit Saeculo IX. *Gothescalcus*, gente Saxo, monasticam vitam In Orbacensi Monasterio Suessionensis Dioeceseos professus. Elapsus hic monasterio ad similitudinem transfugae, absque ulla sui Abbatis facultate, magnam Europae partem, praesertim vero Italiam peragravit, obiecta falsa specie Christianae religionis vindicandae et propagan-

dae, etsi perversa praedestinatianae haeresis disseminandae cupiditate. Errores ejus recensent *Hincmarus* Rhemensis in epistola ad Nicolaum I. Papam, *Rabanus Maurus* Moguntinus Lib. de Praedest. ad Nothingum Episcopum Veronensem, aut ut alii volunt Brixiensem, in epistola ad Eberhardum Comitem Forojulensem, et in epistola Synodica ad Hincmarum Rhemensem, *Amolo* Lugdunensis in epistola ad Gothescalcum, aliique. Praecipuos brevi compendio dabimus. Docebat Gothescalcus I. Nolle Deum ullo modo salvos fieri, nisi solos praedestinatos. II. Christum Dominum nullo modo mortuum esse, aut sanguinem fudisse, et orasse, nisi pro solis praedestinatis. III. Hinc nulla esse in reprobis vera Ecclesiae Sacramenta, nullamque eis gratiam per illa conferri, utpote quae fructus sunt Dominicae mortis et redemptionis. IV. Deum quosdam praedestinare ad culpam et poenam; quemadmodum quosdam praedestinat ad gratiam et gloriam. V. Dei praedestinationem esse antecedentem salutis eis, qui salvantur; et perditionis eis, qui pereunt. VI. Hinc nullum esse hominis liberum arbitrium, quod in statu naturae lapsae non est liberum nisi ad malum; quale est arbitrium daemonum, quod nisi malum velle non potest. In patrocinium suae haeresis, ut scribit *Rabanus* in epistola ad Eberhardum Comitem, producere solebat Gothescalcus S. Augustini sententias; quod et modo praestant Jansenii asseclae, aetatis nostrae Praedestinatiani.

LXXIII. Rabanus Moguntinus certior factus a Nothingo Veronensi de erroribus a Gothescalco in ea provincia disseminatis, eodem Nothingo suadente, librum edidit de Praedestinatione contra Gothescalcum, gravemque epistolam scripsit ad Eberhardum Comitem Fu-

rojuliensem, ad quem tamquam hospes diverterat Gothescalcus, eumque hortatur, ut novum Praedestinatianum cohibeat. Itaque Rabani opera Gothescalcus Italia expulsus Eberhardi Comitis jussu videtur, qui se ad extremum Moguntiam recepit, ut ab objectis erroribus, oblato fidei suae libello, coram Moguntinis Patribus se purgaret. Congregata erat A. 848. Synodus Moguntina II, cui praeerat Rabanus Maurus Moguntinus Metropolita. Frequentes ad eam convenerant Germaniae Episcopi, quibuscum consedit Ludovicus Germanorum Rex, Lotharii Imperatoris Frater. In hac Synodo auditus et examinatus Gothescalcus, haereticus Praedestinatianus declaratus est; et quia in sua haeresi pertinax, damnatus, atque ad Hincmarum Rhemensem, ad cujus dioecesin pertinebat, cum litteris synodalibus missus a Patribus Moguntinis, quibus juratus promisit, numquam se deinceps in Ludovici regnum recepturum.

LXXIV. Anno 849. in Palatio Carisiaco habita est Synodus, quae *Carisiaca I.* ex loco nominatur. Ad eam convenerant ex Belgicae, Rhemorum, et Galliarum provinciis Episcopi XIII. Chorepiscopi II. Abbates III, Carolo Calvo Francorum Rege convocante, et cum eis considente. Synodum ingressus Gothescalcus, eum contumelias et maledicta, omni reverentia posthabita, contra Moguntinos et Carisiacos Episcopos, suos legitimos judices, pleno ore evomeret, Episcoporum judicio Sacerdotali honore privatus est: tum praedestinatianae doctrinae suae libellum, in quo divinarum Scripturarum, Sanctorumque Patrum testimonia perperam intellecta continebantur, in ignem coram Patribus conjicere coactus, eodemque tempore verberibus affectus

est. Postremo in ergastulum Altivillarensis Monasterii, ne aliis noceret, detrusus.

LXXV. Anno 850. Hincmarus Rhemensis Pardulus, et Laudenensis suaserunt Erigenae, impellente etiam Carolo Calvo controversiarum fidei studiossimo, ut Gothescalci errores confutaret. *Joannes Scotus Erigena* profana litteratura, in Graecis Latinisque litteris, in mathematicis disciplinis, maxime vero in argutiis Peripateticis admodum ea aetate eruditus, ob eamque causam Carolo Calvo charissimus, sed in sacris litteris et fidei controversiis parum versatus, anno 851. librum de Praedestinatione contra Gothescalcum edidit. At oneri suis humeris multo graviori succubuit, atque in Pelagianos errores, aliosque maxime absurdos incidit. Cum Erigenae liber in Wenilonis Senonensis manus pervenisset, is novemdecim ex eo errores capitales excerpsit, quos confutandos ad Prudentium Treeensem misit. Quod is A. 852. praestitit. Easdem erroneas sententias, cum ad Lugdunensem Ecclesiam pervenissent, *Florus* ejusdem Ecclesiae Diaconus, qui ob excellentis doctrinae praestantiam Magister est appellatus, Ecclesiae suae nomine, anno fortasse 853. edito libro confutavit. Jam vero Prudentius Trecensis, et Florus, quamvis errores ipsos Pradestinatianos uterque rejiceret omnino ac repudiaret, ut ex eorum libris manifeste colligitur, Gothescalco tamen patrocinabantur errore facti; quia exploratum ipsis non erat, Pradestinatianos errores ab eo defendi.

LXXVI. Anno 853. celebrata est Synodus *Carisiaca II.* assidente Carolo Calvo, et praesidente iterum Hincmaro Rhemensi. In hac Synodo quatuor illa Capitula celeberrima condita sunt. Primi tantum Capi-

tuli partem exhibemus. *Deus bonus et justus elegit ex eadem massa perditionis secundum praescientiam suam quos per gratiam praedestinavit ad vitam, et vitam illis praedestinavit aeternam. Caeteros, quos justitiae judicio in massa perditionis reliquit, perituros praescivit, sed non ut perirent praedestinavit: poenam autem illis, quia justus est, praedestinavit aeternam. Ac per hoc unam Dei praedestinationem tantummodo dicimus, quae aut ad donum pertinet gratiae, aut ad retributionem justitiae.* Eodem anno 853. paulo fortasse ante celebratam Synodum Carisiacam II, tres epistolae missae sunt ad Ecclesiam Lugdunensem, ut quid illa eadem de re sentiret, vere ac fideliter responderet. I. epistola est Hincmari Rhemensis ad Amolonem Lugdunensem, in qua narratur, Gothescalcum damnatum fuisse in Synodo Moguntina et Carisiaca I, ac praecipui ejus errores recensentur. II. est Epistola Parduli Laudunensis ad eumdem Amolonem Lugdunensem de re eadem. III. est Rabani Moguntini ad Nothingum Veronensem data anno 846, quae est de praedestinatiana haeresi Gothescalci. Amolone Lugdunensi jam vita functo, scriptor quidam anonymus, nomine Ecclesiae Lugdunensis, celebrem librum edidit anno 854, qui inscribitur, *De tribus Epistolis.* Communis sententia est, Remigium Lugdunensem, qui Amoloni successit, hujus operis esse authorem. Illud certum est, quicumque demum operis illius author fuerit, eum erroribus Praedestinatianis maxime repugnare, quamvis errore facti Gothescalco patrocinatus sit, quod Monachum illum nullum docuisse Praedestinatianum errorem arbitraretur. Putabat enim, nihil aliud Gothescalcum de praedestinatione affirmasse, nisi Deum quosdam praedestinasse ad re-

gnum gratuita misericordia sua, ex quibus nullus sit periturus: quosdam vero praedestinasse ad supplicium, quod nullus eorum sit evasurus, idque aequitate justitiae suae propter perseverantem usque in finem eorum malitiam a se praevisam. Item existimabat eum affirmasse, nolle Deum, judicis aequitate, seu ut Scholae loquuntur, voluntate consequente, absoluta et efficaci, reprobos salvos fieri, sed solos praedestinatos. Censebat rursus Gothescalcum docuisse, Christum Dominum pro salute infidelium, qui in sua infidelitate ex hac vita decedunt, morte eis fructuosa, et per applicationem pretii pro eis exhibiti mortuum non esse. Postremo dubitabat, num Gothescalcus negaverit liberum arbitrium. Causa autem hujus erroris fuit, quod nullum aliud extaret fidei et doctrinae suae monumentum a Gothescalco litteris commendatum, nisi callida et malitiosa illa gemina professio fidei, jussu Hincmari ab ipso Gothescalco in carcere edita, in qua ille praeteritos suos errores nec infirmat, nec confirmat, sed prorsus reticet.

LXXVII. Eodem anno 854. post celebratam Synodum Carisiacam, editus in lucem est liber, qui *De tenenda Scripturae veritate* inscribitur. Scriptor libri Anonymus est, qui idem censetur ac superior *De tribus Epistolis*, id est, *Remigius Lugdunensis*. In hoc libro ad trutinam revocantur quatuor Capitula Carisiaca, ac Quartum praecipue reprehenditur, quod in eo Carisiaci Patres docuerint, Christum Dominum pro omnibus illis infidelibus, qui ante ipsius adventum in impietate sua decesserunt, et esse mortuum, et sanguinem suum fudisse: et quidem morte eis fructuosa sempiternae salutis, ita ut descendens ad inferos una

secum omnes impios illos abduxerit, eosque secum in coelos perduxerit. Quod Carisiaci Patres non modo non docuerunt, sed ne somniarunt quidem. Verum etsi Scriptor ille Anonymus mentem Synodi Carisiacae II. in quatuor illis Capitulis assecutus non sit, eaque Capitula absurdis prorsus interpretationibus, a sententia Carisiacorum Patrum maxime alienis, fuerit interpretatus, nihilo tamen minus in eo ipso opusculo sententias tuetur Praedestinatianis erroribus omnino contrarias, et doctrinae Carisiacae maxime consentaneas.

LXXVIII. Eodem pariter anno 854. *Prudentius* Trecensis Episcopus alia quatuor Capitula misit ad Wenilonem Senonensem, quibus Aeneas Parisiensis Episcopus, antequam ordinaretur, subscriberet; eaque conditione Ordinationi Aeneae absens, et per epistolam praestat assensum, cum per aegritudinem Synodo Parisiensi adesse non posset. In tertio Capitulo dicitur: *Ut crederet et confiteretur cum omnibus Catholicis, sanguinem Domini nostri Jesu Christi pro omnibus ex toto mundo in eum credentibus fusum. Non autem pro illis, qui numquam in illum crediderunt, neque hodie credunt, numquamque credituri sunt.* Quibus verbis ostendit quidem Prudentius se a Praedestinatianis recedere, qui Christum volebant non pro omnibus fidelibus, sed pro solis praedestinatis sanguinem fudisse: simulque displicere sibi sententiam vere Catholicam, quae dicit, Christum sanguinem fudisse pro omnibus omnino hominibus, fidelibus et infidelibus', praedestinatis et reprobis; ac pro istis quidem affectu non effective, sed affective efficaci ac serio, ita ut intuitu meritorum Christi reprobis omnibus dentur gratiae vel proxime, vel remote saltem sufficientes, ac per Deum,

aut Christum non stet, quo minus illi salutem aeternam consequantur. *Hincmarus* Lib. de Praedestinatione, Cap. XXI. Prudentium accusat levitatis et inconstantiae, perinde ac si quatuor illis Capitulis debilitare voluerit totidem Capitula Carisiaca, quibus tamen paulo ante, hoc est anno 853. in Synodo Carisiaca II. Prudentius ipse cum Episcopis caeteris subscripserat. Graviori censura Prudentium notant *Annales Bertiniani* ad annum 861. his verbis: *Prudentius Tricassinae civitatis Episcopus, natione Hispanus, apprime litteris eruditus, qui ante aliquot annos Gothescalco Praedestinatiano restiterat: post felle commotus contra quosdam Episcopos secum haeretico* (Gothescalco) *resistentes, ipsius erroris defensor acerrimus, indeque non modica inter se diversa, et fidei adversa scriptitans moritur. Sicque, licet diutino languore fatigaretur, ut vivendi, ita et scribendi finem fecit.*

LXXIX. Anno 855. Lotharii Imperatoris jussu, anno ejus imperii XV. coacta est Synodus *Valentina III*, convenientibus ad eam Episcopis XIV. trium Provinciarum, Lugdunensis, Viennensis, Arelatensis, quae Lotharii imperio erant obnoxiae. Praefuerunt Synodo tres Metropolitae, Remigius Lugdunensis, Agilmarus Viennensis, Rodlandus Arelatensis. Inter caeteros Episcopos adfuit Ebbo Gratianopolitanus, cujus potissimae fuerunt partes in sanctione Canonum. Canones in ea Synodo conditi fuerunt XXIII, quorum sex priores pertinent ad controversiam de Gothescalci, et Joannis Scoti Erigenae doctrina, reliqui XVII. ad disciplinam spectant. Canone IV. dicitur: *Porro Capitula quatuor, quae a Concilio* (Carisiaco) *Fratrum nostrorum minus perspecte suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam*

noxietatem, et errorem contrarium veritati: sed et alia novemdecim (Joannis Scoti Erigenae) *syllogismis ineptissime conclusa, et, licet jactetur, nulla saeculari litteratura nitentia, in quibus commentum diaboli potius, quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, a pio auditu fidelium penitus explodimus, et ut alia et similia caveantur, per omnia authoritate Spiritus Sancti interdicimus.* Quibus verbis quatuor Capitula Carisiaca, a Valentinis perperam intellecta, acriter reprehenduntur, quamvis eadem fuerit Valentinorum et Carisiacensium doctrina quoad substantiam spectata. Putabant nimirum Valentini, errore meri facti, sinceram et sanam fuisse Gothescalci doctrinam, non qualem Carisiaci Patres descripserant. Causa erroris fuit, quod in Valentina Synodo lectus non fuerit ille fidei libellus, quem Gothescalcus coactus fuerat projicere in ignem coram Patribus Carisiacis, in quo manifesta apparebant vestigia praedestinatianae pravitatis; sed in Valentinorum manus pervenerit duplex illa dumtaxat fidei professio in speciem Catholica, quam in sui defensionem Gothescalcus e carcere emiserat, quin ullam in ea mentionem faceret praedestinatianae doctrinae, propter quam in Carisiaco conventu damnatus fuerat. Praeterea mirifice Gothescalco suffragata est perabsurda ea confutatio, quam jubentibus Hincmaro et Carolo Calvo, Joannes Scotus Erigena ediderat, quae praeter alia absurda Pelagianis erroribus referta erat. Hinc proclive admodum fuit Valentinis Patribus, ut crederent Gothescalcum damnatum fuisse propter doctrinam Pelagianis, aliisque Erigenae erroribus contrariam.

LXXX. Quadriennio post, nempe anno 859. mense Junio celebratum est Concilium *Tullense I.* apud

Saponarias ab Episcopis XII. Provinciarum, assidentibus Carolo Calvo Francorum, et duobus Filiis Lotharii Imperatoris, Lothario Lotharingiae, et Carolo Burgundiae Regibus. Praeter Episcopos caeteros adfuerunt huic Synodo Patres Synodi Valentinae III. qui diebus XV. ante Tullense I., cum in itinere essent, habuerunt Synodum *Lingonensem*, in qua Carisiacensium mente melius perspecta, a Canone IV. Valentinae Synodi expuncta fuit communi sententia acerba illa censura contra quatuor Capitula Carisiaca, atque in horum verborum locum, *Porro Capitula IV, quae a Concilio Fratrum nostrorum etc.* substituta sunt verba, quibus sola XIX. Capitula Joannis Scoti Erigenae exploduntur. Sunt autem hujusmodi: *Porro Capitula XIX. syllogismis ineptissime ac mendacissime a quodam Scoto conclusa, ubi non argumentum fidei, sed potius commentum perfidiae patet, nulla omnino philosophiae arte, ut arroganter a quibusdam jactatur, constructum, sed inani fallacia et deceptione imperitissime confusum, a pio auditu fidelium penitus explodimus.* In Tullensi I. Synodo, cui interfuit etiam Hincmarus Rhemensis, oblati lectique sunt ex una parte sex Canones Valentini; ex altera vero parte IV. Capitula Carisiaca: item sententiae quaedam, quae favere videbantur Gothescalci erroribus, ut de his universa Synodus judicium ferret. At dissentientibus inter se Episcopis, maxime vero Hincmaro, qui Carisiacae, et Remigio, qui Valentinae praefuit Synodo, placuit Tullensibus Patribus, ut res integra ad pleniorem futuram Synodum deferretur, ut extinctis dissentionibus Regum adversariorum, studiisque contrariis Episcoporum, confirmataque universali concordia, de communi consilio

in futura Synodo pacate et tranquille ex Sacris Scripturis, et traditione Patrum gravis illa et diuturna de Praedestinatione controversia dirimeretur.

LXXXI. Itaque sequenti anno, nimirum 860. celebratum est Concilium *Tullense II.* apud Tusiacum a LVII. Episcopis Provinciarum XIV. Germaniae et Galliarum, post restitutam eodem anno in Concilio Confluentino pacem generalem inter Ludovicum Germaniae, Carolum Calvum Galliarum, et Lotharii filios Ludovicum Imperatorem, Lotharium Lotharingiae, et Carolum Burgundiae Reges. In hac Synodo grave illud ac diuturnum dissidium, quod in controversia Praedestinatiana Gallicanam maxime Ecclesiam Saeculo IX. turbaverat, sedatum est, excitatumque inter Episcopos incendium deferbuit. Placuit autem Tullensibus Patribus apud Tusiacum ad evitandas dissensiones et jurgia Canones novos ad Praedestinatianam quaestionem pertinentes non condere, sed dumtaxat ea de re declarare Synodi sententiam in epistola Synodica, quam jussu Concilii Hincmarus Rhemensis exaravit, ubi doctissimus Praesul doctrinam Carisiacam renovat ac confirmat. Et quoniam Praedestinatiani errores omnes eo spectant, ut post lapsum primi hominis libertatem indifferentiae ad bonum malumque meritum necessariam evertant, fuse in ea epistola liberum hominis arbitrium etiam in statu naturae lapsae vindicatur, adstruiturque in Deo seria voluntas, ut omnes homines salvi fiant, et beneficium mortis Christi ad omnes omnino homines extenditur.

LXXXII. Gothescalcus ad mortem usque, quae contigit anno 867. pertinax obfirmatusque in haeresi sua permansit. Ultima Christianae charitatis officia, quae

Hincmarus Gothescalco exhibuit, ut pertinacem monachum a suis erroribus revocaret, extant apud eumdem Hincmarum Lib. *De non trina Deitate*, ubi haec narrantur: *Tandem cum mihi nuntiatum fuit a fratribus nostris, quibus de eo sollicitudinem delegavi, quia morti appropinquabat, misi ei per eosdem fratres hanc quae sequitur schedulam : Sic crede de praedestinatione a Deo electorum, et relictione reproborum : et quia omnes homines vult Deus salvos fieri, licet non omnes salventur; et qui salvantur, salvantis sit donum; et qui pereunt, pereuntium sit meritum : et quia Deus, et Dominus noster Jesus Christus pro omnibus passus sit, cujus sanguis totius mundi est pretium, a quo extranei sunt, qui aut delectati captivitate redimi noluerunt, aut post redemptionem peccando, et in peccatis corde impoenitente perseverando ad eamdem servitutem sunt reversi : et de gratia et libero arbitrio, sicut Sanctus Augustinus docet in his libris suis, id est, de Correptione et Gratia, de Praedestinatione Sanctorum, de Dono Perseverantiae, et in Libro de Spiritu et Littera, et in Libro Hypomnesticon, et in Epistola ad Sixtum Romanae Ecclesiae Presbyterum, et sicut hinc S. Prosper ex libris Beati Augustini ad objectiones Gallorum, et Vincentianorum, et Januensium rescripsit, et caeteri Catholici Doctores dicunt, quia Sedes Apostolica, et Sancta Catholica Ecclesia, et nos sic credimus et tenemus. — — — Et si ita credideris in corde tuo, et ita subscripseris coram testibus manu tua te credere, et in hac credulitate et professione permanere, judicio Sancti Spiritus, per Episcopale ministerium, quo damnatus es, absolvi poteris, et participationis Corporis, et Sanguinis Domini no-*

stri Jesu Christi, et communioni Catholicae Ecclesiae restitueris. Ipse vero haec audiens in furorem versus, ea, quae sibi mandata sunt, detestari, et amplius coepit blasphemare. Subjungit dein Hincmarus: *Cum jam finis ejus appropinquaret, fratribus, qui aderant, ut a pravo suo sensu et perversa sententia se revocaret, et Communionem sacram perciperet, suadentibus, respondit, a suo se sensu, et sententia revocare, et Communionem per auctoritatem non posse accipere. Sicque indignam vitam digna morte finivit; et abiit in locum suum.* Ex his satis apparet, an Gothescalcus dignus sit elogio, quod illi Contensonius in Theol. mentis et cordis adornavit his verbis: *Liquido constat, Gothescalcum non praedestinatianae haeresos instauratorem et multo minus satorem; sed Augustinianae, Catholicaeque doctrinae strenuissimum defensorem, pro justitia, pro veritate, pro gratia persecutionem passum, et patiendo immortuum.* Si enim Catholicus homo Gothescalcus, si Augustini discipulus, si Augustinianae gratiae et praedestinationis defensor, quare talem Augustini doctrinam in commemoratis libris comprehensam moriens profiteri, et subscribere recusavit? Vide *Laurentium Alticotium*, ex quo pleraque haec deprompta sunt, in Praefatione de Praedestinatianis, praefixa Parti VI. Summae Augustinianae. *Jacobum Sirmondum* in Hist. Praedestinatiana. *Natalem Alexandrum* Dissertione V. in Hist. Eccles. Saeculi V. et Dissert. V. in Hist. Eccles. Saeculi IX. *Sigismundum Calles* in Annalibus Ecclesiasticis Germaniae, Tomo III. *Tournely* in Tract. de Gratia, Parte I.

DISSERTATIO V.

DE CONTROVERSIIS CIRCA AUXILIA DIVINAE GRATIAE.

LXXXIII.

Quoniam Molinae, et Scientiae mediae vice non una occurret mentio in hoc Tractatu de Gratia, visum est opportunum, immo necessarium pauca quaedam dissesere, brevique compendio exhibere Historiam Controversiarum de Auxiliis Divinae Gratiae sub *Clemente* VIII, et *Paulo* V. Summis Pontificibus, inter S. Thomae et Societatis Jesu Scholam agitatarum. Qui pleniorem notitiam desiderat, adeat *Theodorum Eleutherium*, seu *Livinum de Meyer*, qui duobus praegrandibus tomis in folio ea omnia complexus est, quae ad hanc causam pertinent. Nos pauca quaedam, extremis ut ita dicam digitis, ex eo delibabimus.

LXXXIV. Nobilissimae hujus celeberrimaeque in Scholis Controversiae prima semina jacta sunt A. 1581. in Hispaniis. *Prudentius de Montemajor* Societatis Jesu Theologus in Academia Salmanticensi Theses pro more defendendas conceperat, quibus physicae praedeterminationes actuum nostrorum reiiciebantur, et divina praescientia futurorum contingentium conditionatorum certa et infallibilis, nullo praesupposito absoluto divinae voluntatis decreto, asserebatur. Erat tunc Salmanticae *Dominicus Bannez* O. P. vir ingenio fervidus, auctoritate gravis, Melchioris Cani, hominis Societati infensissimi, quondam discipulus, physicarum praedeterminationum repertor ac defensor acerrimus. Hic vi-

sis Prudentii Thesibus, non mediocriter offensus, consilium coepit opprimendae ac penitus exscindendae doctrinae, quam in suae detrimentum, si reciperetur, cessuram ominabatur. Stataigitur die ad disputandum ingressus, non tam armis Scholasticis, hoc est, argumentis et rationibus, quam notis atque censuris rem agens, coetus tranquillitatem insolito clamore inverecunde turbavit. Finita disputatione domum reversus, cum amicis consilia contulit, ecquid facto opus esset ad evertendam ocius ac penitus exterminandam invisam sibi doctrinam. Hoc prae caeteris consilium placuit. Scriptum ipse celeriter adornat, in quo Thesium propugnatori attribuit decem et sex propositiones, erroneas partim, partim haereticas; quarum tamen nullae in Thesibus illis expressae legebantur. Eas porro Bannesius, quia consequi ex ipsis putabat, idcirco Thesium authori adscripsit. Hoc scriptum suo, et amicorum quorumdam suorum nominibus subsignatum mittit ad supremum Tribunal Hispanicae Inquisitionis. De cujus mandato unus ex Quaesitoribus Vallisoletanis, qui visitabat id temporis Dioecesim Salmanticensem, quaesivit diligenter in omnem Thesium accusatarum materiam. Re ad maturum discussa, ac doctoribus quibusque consultis, deprehensum falso Thesium Authori impositas sexdecim propositiones illas: a multis vero Academicis reputari valde probabilem sententiam a Prudentio defensatam. Itaque genuina Thesium doctrina in judicium deducta, indemnis evasit.

LXXXV. Incumbentem in id Bannesium, ut doctrinam Societatis, non intermissis novis accusationibus, omni vi, omnique arte opprimeret, interpellavit perlatus e Lusitania rumor: Ludovicum illic *Molinam*,

Conchensem Hispanum, atque in Eborensi Academia Professorem, librum parare de concordia liberi arbitrii cum gratiae donis, divina praescientia, providentia, praedestinatione, reprobatione. Non neglexit indicium. Ut erat homo late notus, et multi commercii cum potentibus amicis, facile re ad certum explorata, parati editionem libri, suam de praedeterminationibus (ut ferebatur) doctrinam eversuri, omni qua valebat auctoritate impediendam decrevit. Itaque Concordiae librum, vix absoluta in Lusitania editione, antequam venalis prostaret, necdum a se visum, multoque minus perlectum privato suo judicio damnat, atque apud *Albertum* Cardinalem Austriae Archiducem, et Lusitanicam Inquisitionem, Molinam Pelagianismi resuscitati accusat. Verum Lusitanicae Inquisitionis Senatus Concordiae librum ad se delatum publico Librorum Censori Bartholomaeo Ferreira viro integerrimo et doctissimo ex Ordine Praedicatorum examinandum dedit, a quo prolixe laudatus, tandem difficultatum omnium victor in lucem prodiit sub initium Julii Anno 1588, adiecta appendice, qua Molina respondit ad ea quae ab adversariis suis objecta sibi fuerant, et Lusitanicae Inquisitionis encomio, quae testabatur in hoc libro contineri doctrinam valde utilem, sanam, conformem Scripturae, Conciliis, et Sanctis Patribus.

LXXXVI. Post haec a Bannesii Sociis tota Hispania spargebatur, a Jesuitis pravam haereticamque doctrinam doceri: idque palam jactabant in circulis forensibus, in sacris pulpitis, in libellis famosis, quibus non doctrina tantum, sed mores etiam, regulae, Institutum Societatis lacerabantur opprobriis, calumniisque sane gravissimis. Nihil tamen his artibus profe-

ctum est. Siquidem eisdem temporibus in Hispania Augustiniani, Benedictini, Cistercienses, Carmelitae, Minimi, et praecipuae Hispaniarum Universitates, Complutensis, Hispalensis, Vallisoletana, Molinae doctrinam passim amplectebantur. Urebat honor iste Molinae exhibitus Bannesianam factionem: atque ideo, ut nihil intactum illa relinqueret, Molinam cum libro suo, tamquam erroneae ac haereticae doctrinae reum ad Inquisitionem Hispanicam detulit, a qua liber hic Academiae Complutensi, doctrinae fama celeberrimae, severo per annum integrum examini subiiciendus traditur. Verum et hic aemulorum invidia superior evasit Molina; ejus enim liber post longum et maturum examen ab omni censura immunis a Complutensi Academia declaratus fuit.

LXXXVII. Postquam agitata utrimque in Hispania, Lusitaniaque de Auxiliis divinae gratiae controversia Patrum Praedicatorum solertia Romam a Pontifice avocata fuit, Bannesius Didacum Alvarez socium suum fidelissimum, omniumque consiliorum suorum conscium cum accusationibus et censuris, quibus Molinae librum perstrinxerat, Romam ablegavit. Ibi opera duorum Cardinalium, Alexandrini, et Asculani, qui ambo ex Ordine Preedicatorum ad purpuram assumpti fuerant, et Francisci Pegna Rotae Decani, viri Jesuitis ad tumulum usque infensissimi, effectum est apud *Clementem* VIII. Pontificem, ut quamprimum litis cognoscendae initium Romae daretur anno 1598, Consultoribus IX, quibus subin duo alii accessere, a Pontifice designatis, quibus Alvarez cum suis persuadere conatus est, id unum Molinae propositum fuisse, ut novam de Gratia et Praedestinatione Theologiam cuderet, contempta SS. Augu-

stini et Thomae authoritate. Res maxima cum festinatione peracta est: nam vix trium mensium spatio, post XI. conventus celebratos, Consultores isti, XIII. Martii ejusdem anni judicarunt, e re Catholica fore, si Molinae liber damnaretur.

LXXXVIII. Verum Pontifici suspecta fuit tanta celeritas, ideoque causam totam ad incudem revocari jussit. Deprehenderat nempe propositiones quasdam Molinae, quae vel erant certae, vel communiter in Theologia receptae; et quidem non audita altera parte, quam variis artibus ne audiretur Consultores impedierant, damnatas fuisse. At cum paulo post Consultorum plerique ad ingenium redirent, Pontifex tandem justis contra illos querelis fatigatus, eos coram Cardinalibus Bernerio, et Bellarmino his verbis compellavit: *Censuras vestras biennio et amplius elaboratas et recognitas Jesuitae probare nolunt: multa Molinae afficta conqueruntur, nihilque ab eo assertum dicunt, quod Pelagianismi merito notari possit.* Tum Antonium Bovium unum ex illis digito monstrans, *Regens quoque Carmelitarum*, inquit, *prolixam mihi nudius tertius Molinae defensionem exhibuit, qua nihil in ejus Concordia fidei repugnans scriptum obtendit. Rem itaque praesentibus Praedicatoribus ac Jesuitis iterum expendi volo, ac diligenter inquiri, quibus in capitibus Molina Pelagianis ac Semipelagianis assentiatur.* Quibus verbis Pontifex non obscure ostendit, Consultores nec sibi, nec muneri suo fecisse satis.

LXXXIX. Pontifex itaque causae terminandae cupidus, duorum Ordinum, Praedicatorum et Jesuitarum supremos Rectores monuit, ut quos vellent Theologos in amplissimam disputationis arenam secum adducerent:

spectatorem se fore et arbitrum universi certaminis. Huic initium datum est in Vaticano Palatio XX. Martii, anno 1602. Bannesium tuebantur Didacus Alvarez magister et Regens Minervitanus, et Thomas de Lemos: Molinam vero Gregorius de Valentia, Petrus Arrubal, et Ferdinandus Bastida. Per quatuor fere annos acriter disputatum fuit, usque ad annum 1606., Congregationesque universim habitae sunt XLVII, nempe XXXVII. sub Clemente VIII., sub Paulo V. reliquae X.

XC. Venit e Gallia in Urbem sub ipsum disputationum aestum *Jacobus Davi Cardinalis Perronius*, vir cum in omni doctrinae parte, tum in controversiis cum haereticis hujus aevi versatissimus, et ut talis Clementi Pontifici notus: qui quanti eum faceret, et scriptis alias honorificentissimis Brevibus, et adlectione ipsius in Sacrum Senatum recens facta declaraverat. Oblata talis viri copia libentissime utens Pontifex, in arcano cum eo colloquio communicavit quaecumque hactenus in illa de auxiliis gratiae controversia gesta essent. Tum Cardinalis Ecclesiastica libertate sensum suum de controversiae capite aperuit, ac minime cunctanter Pontifici respondit, si sententiam Jesuitarum de concursu gratiae cum libero arbitrio damnatam erroris proscriberet, sibi certum esse, omnes per Galliam, Germaniamque Calvinismi ac Lutheranismi professores ejus definitioni applausuros, velut certissimae confirmationi suorum dogmatum. Id dictum late celebravit recens tunc fama: ac ne quis temere vulgatum autumet, extat testimonium auritum hominis omni exceptione majoris, Illustrissimi *Petri Haberti* Episcopi Cadurcensis, qui palam affirmavit, se ex ipso Cardinale Perronio, cui familiaris fuerat, audivisse cum narraret, sese id Clementi Pontifici, quod retulimus, dixisse.

XCI. Pontifex inopinata hac doctissimi Cardinalis denuntiatione perculsus, non levem concepit animo sollicitudinem de modo aptissimo securissimoque finiendi gravissimam hanc controversiam. Venerat quidem ille ad disputantium coetus coram se celebratos, animo non nihil praeoccupato: quippe suspiciones de Molinae doctrina sinistras ii dudum moverant, qui apud ipsum assidui et potentissimi erant, Cardinalis Asculanus, Franciscus Pegna, ipseque Regis Catholici id temporis non parum Societati infensus Orator. Haerebant ad haec Pontificis animo praejudicia partis maximae Consultorum, qui in privatis congressibus antea celebratis Molinae constanter adversati fuerant. Et quamvis adversus illorum judicia libellis supplicibus dudum exceperant Societatis Actores, et de eorum praecipitantia, partium studio, atque acerbitate, qua in praeteritis disputationibus duos e Collegis suis Consultoribus Plumbinum et Bovium, caeterosque Molinae vindices durius exceperant, non semel fuerant conquesti: tamen haec iterum elidebantur contrariis sermonibus cum Patrum Praedicatorum, tum Consultorum, tum denique eorum, qui ipsis patrocinabantur; qui non cessabant Pontifici persuadere, Patres Societatis istiusmodi exceptionibus nil nisi moras quaerere, et judicii sibi imminentis frustrationem. Postquam vero audita est gravissima Cardinalis Perronii vox, incertior magisque anceps quam umquam antea Clementis animus fluctuavit. Occurrebant scilicet animo, quae Patres Societatis in solemnibus hisce disputationibus pro Molinae defensione adversus physicas praedeterminationes argumenta nec pauca, nec adeo contemnenda, protulerant, quibus Pelagianismi accusationes difflari non parum ac dissipari videbantur.

XCII. Igitur Pontifex consilium inivit non suae valetudinis, nec sui otii. Decrevit controversiam totam, spissam illam ae perplexissimam per se evolvere, et proprii ingenii acie, nullis jam cognitorum aut arbitrorum relationibus fidendo, de negotio toto quid esset statuendum, definire. Ab hac inductione animi, homo annis gravis, laboribus fractus, podagra morbisque aliis ab aliquo jam tempore frequentissime tentatus, ad haec maximis quotidie occupationibus oppressus, librum Molinae de Concordia legere a capite aggressus est, vigiliisque acribus et contentione diuturna in id perseveranter incubuit. Servatur hodiedum in Romano tabulario Societatis codex ille ipse editionis Antuerpiensis, quo usus est, et quo donati sunt Jesuitae ab ipsius Nepote Cardinale Aldobrandino; in eoque videre licet notas Sacra Pontificis manu interdum ad marginem adscriptas, subnotatasque saepiuscule lineolis in ipso contextu sententias, eas maxime, quae Molinam ab obiecto illi Pelagianismo et Semipelagianismo clare vindicabant. Quod si Pontifex coeptum absolvere potuisset, dubitari non potest, quin pro sua recti et aequi, ubi id semel liquido perspexerat, generose tenaci voluntate, Molinae cognitam innocentiam et orthodoxiam publice amplexurus efficaci patrocinio fuerit. Sed Deo aliter visum, qui Clementem VIII. anno 1605. die V. Martii terris eripuit.

XCIII. Clemente VIII. e vivis sublato, post brevem, et controversiarum de auxiliis tractatione vacuum Leonis XI. Pontificatum dierum XXVII, Cardinalis Camillus Burghesius, assumpto *Pauli V.* nomine, Ecclesiae clavum accepit die XVI. Maii, A. 1605, constanti multorum annorum felicitate regendum.. Non poterat

optari a partibus litigantibus opportunior electio ad aequam justamque controversiae hujus decisionem, cujus notitiam Paulus V. perfectissimam hauserat tot illis, quibus interfuerat, habitis sub Clemente VIII. concertationibus. Nec eorum praeterea quae sub Cardinale Ludovico Madrutio, aut etiam prius Romae in primis illis clancularriis Consultorum coetibus, vel in Hispania Lusitaniaque in hac causa praecesserant, fuerat ignarus: quippe in Congregationem S. Inquisitionis, cujus ea propria erat cognitio, jam pridem adlectus. Acri adhaec pollebat judicio, et inflexibili aequitate animi: adeo ut pro hac finienda gravissima lite, vocatus ad tantae dignitatis apicem divinitus videretur.

XCIV. Sub Paulo V. in examen vocata est praedeterminatio physica Bannesiana, quod ne fieret, toto authoritatis pondere sub Clementis Pontificatu amoliti fuerant Dominicani, praetexentes, nolle se ex Actoribus Reos fieri. Huic rei ventilandae fere omnes reliquae Congregationes maximo utriusque partis conatu impensae fuerunt, in quibus Ferdinandus de Bastida contra Lemosium, postquam circa statum quaestionis de praedeterminatione physica mutuo partium consensu conventum erat, maxima contentione disputavit, ostenditque doctrinam illam divinis Scripturis, Conciliis, Patribus, praecipue SS. Augustino ac Thomae refragari, atque humanae libertati inimicam esse. His accesserunt extranea quaedam praejudicia, Bannesianorum causae admodum infesta, nimirum Academiarum Hispaniae, Galliae, Italiae, Germaniae, ac Lotharingiae sancita, et Sacrae Congregationi submissa judicia: suffragia praecipuorum fere Ordinum religiosorum pro tuenda Molinae doctrina: Principum Europae missa ad Pontificem testimo-

nia, quibus fidem faciebant, in suis ditionibus probari ab Episcopis et Theologis doctrinam Societatis, tamquam Conciliorum Decretis et fidei conformem, ac convincendis Sectariis apprime idoneam. Demum pondus gravissimum addiderunt Acta Concilii Tridentini in Arce S. Angeli asservata, quibus lustrandis facta sibi potestate *Cardinalis Bellarminus* in scripto Pontifici oblato haec illi retulit: *In Actis Concilii, quae habentur in Arce S. Angeli, refertur, quod cum in disputatione Theologorum, quae habebatur ante Sessionem VI, duo Religiosi protulissent sententiam istam de praedeterminatione liberi arbitrii, fuit mele acceptum a caeteris, eoquod non videretur valde Catholicum, et propterea decretum formatum est juxta communem aliorum sententiam.*

XCV. Tandem Paulus V. anno 1606. die XXVIII. Augusti pronuntiavit, ut omnis doctrina Molinae indemnata persisteret, et utriusque familiae, Praedicatorum et Societatis, sententia in scholis Catholicis tuto et impune doceretur, idque sine damnatione alterius partis, donec aliud a sancta Sede decerneretur. Haec Pontificis decisio utrique ordini, Praedicatorum et Societatis, per suos Generales intimata est, et uberior causae prosecutio interdicta. Constitutionem hanc confirmavit *Clemens XII.* anno 1733. die II. Octobr. in ea Constitutione, cujus initium est, *Apostolicae providentiae beneficio.*

XCVI. His tamen minime obstantibus, D. de Sanctamour, aliique Jansenii vindices eo tempore, quo Romae quinque famosae Jansenii propositiones examinabantur, Acta Congregationum a Pegna, Coronello, et Lemosio conscripta in medium produxere, et mul-

ta praetensae Constitutionis cujusdam a Paulo et paratae quidem, sed nondum promulgatae, in qua Molinae doctrina damnabatur, exemplaria describi divulgarique curarunt, eo fine, ut Jesuitarum doctrinam, quasi olim Pelagianismi damnatam, in contemptum invidiamque adducerent. Verum quam primum res haec *Innocentio X.* innotuit, solemne edidit Decretum die XXIII. April. anno 1654., quo declaravit, statuitque, Actis seu manuscriptis seu impressis sub nomine Francisci Pegna, Coronelli, Lemosii, ac praetensae illi Constitutioni Pauli V., quam Sanctamorius evulgaverat, nullam omnino fidem adhibendam esse. Ex quo patet quam infirma sit responsio Thomistarum, qui dicunt Innocentium X. declarasse tantum, nullam Actis illis adhibendam esse fidem juridicam et legalem in judicio, non autem fidem eis denegasse historicam: Neque enim Pontifex fidem legalem, quam numquam habebant, Actis illis ademit; sed historicam, quam Jansenii pedissequi illis conciliare studebant. Praeterea nulla fides, quam Acta illa Innocentio teste merentur, haud dubie etiam historicam excludit fidem.

XCVII. Anno 1699. prodiit in Belgio Historia Congregationum de Auxiliis, authore *Hiacyntho Serry* Ord. Praed. sub ementito nomine *Augustini Le Blanc*, ex Actis Pegnae, Coronelli, et Lemosii, quae nullius omnino fidei esse Innocentius X. declaraverat, consarcinata. Elegans quidem illa est et faceta, sed mordax et fabulosa, in qua meri narrantur triumphi et victoriae a Bannesianis relatae, nec quidquam omittitur, quod Jesuitis invidiam conciliare queat. Fabulosam hanc Historiam solide et nervose confutavit *Theodorus Eleutherius* seu *Livinus Meyerus* e Societate Jesu insignis

Theologus gemino edito praegrandi tomo, cui titulus: *Historia Controversiarum de Divinae gratiae auxiliis sub Summis Pontificibus, Sixto V. Clemente VIII. et Paulo V.* In Praefatione hujus operis Meyerus aperte et evidenter convincit Serrium commercii cum Jansenianis, praecipue cum Paschasio Quesnello Jansenianae factionis antesignano habiti, a quo Serrianae Historiae editio procurata est, pluribus in locis, consentiente authore, immutata, ac mendaciis farta. Porro ostendit id Meyerus luculenter ex Epistolis propria manu a Serrio exaratis, quae interceptae fuerunt a satellitibus Humberti de Precipiano Archiepiscopi Mechliniensis, ea occasione, qua deprehensus Bruxellis Quesnellus Archiepiscopali carceri est mancipatus. Ex quo solo colligi satis potest, quam fidem Serrianum hoc Opus mereatur.

ARTICULUS I.

DE GRATIA CHRISTI.

XCVIII.

Gratia generatim sumpta, est gratuitum Dei donum, quod nec ut merces, nec ut debitum rependitur; ut enim scribit Apostolus ad Rom. Cap. XI. *Si autem gratia; jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia.* Alia est naturalis, supernaturalis alia. *Naturalis*, est quodvis beneficium ordinis naturalis gratis datum, ut v. g. creatio, conservatio etc. *Supernaturalis*, est beneficium ordinis supernaturalis, a Deo gratis datum. Supernaturalis, quae sola simpliciter, et

sine addito, gratia dicitur, duplex distinguitur: alia, quae ex mera Dei liberalitate datur, non dignis quidem, sed nec positive indignis: talis fuit gratia Angelis et Adamo in statu innocentiae data. Alia est, quae ex pura Dei misericordia hominibus lapsis, et positive indignis datur, intuitu meritorum Christi.

XCIX. Haec gratia, quae vocatur *Christi Redemptoris*, est donum Dei gratuitum, supernaturale, homini lapso concessum per merita Christi Domini in ordine ad vitam aeternam. Dicitur I. *Donum gratuitum*, ut ostendatur eam non rependi praecedentibus operibus, sed gratis dari. Noto tamen gratiam posse habere etiam rationem remunerationis et mercedis, quando nimirum redditur operibus ex gratia elicitis; quia juxta Tridentinum Sess. VI. Can. XXXII., justus bonis operibus meretur augumentum gratiae. II. *Supernaturale*, nimirum tum quoad modum, tum quoad entitatem; quia transcendit omnium creaturarum ordinem et virtutem, hominemque Deiformem reddit. III. *Homini lapso concessum*, ut ostendatur, hanc gratiam maxime gratuitam esse, quia inimico, et positive indigno concessa est. IV. *Per merita Christi*, ut distinguatur gratia medicinalis a gratia sanitatis, seu Angelorum, et status innocentiae, quae juxta multos Theologos independenter a meritis Christi fuit concessa.

C. Gratia Christi dividitur in gratiam gratis datam, et gratiam gratum facientem. Gratia *gratis data*, quia proprio et specifico nomine caret, sic vocata, et quia nomen generis tribui solet speciei ignobiliori; est donum Dei, quod primario ad salutem et commodum aliorum confertur. Talia dona ab Apostolo I. ad Cor. Cap. XII. numerantur novem, sermo sapientiae,

scientiae, Fides, seu donum veritates fidei intrepide praedicandi et clare explicandi, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, gratia linguarum, interpretatio sermonum. Hae gratiae possunt absolute conferri hominibus etiam improbis; regulariter tamen non nisi justis et Sanctis conceduntur. Gratia *gratum faciens* dicitur illa, quae primario ad propriam recipientis salutem confertur, et vi cujus ipse recipiens Deo gratus atque acceptus redditur, sive formaliter, si sit gratia habitualis sanctificans, sive dispositive ac praeparatorie, si gratia sit actualis.

CI. Gratia gratum faciens alia est habitualis, alia actualis. *Habitualis* est, quae confertur per modum habitus, stabiliter ac permanenter. Talis praecipue est gratia sanctificans, quae nos constituit amicos, et filios Dei adoptivos, dignosque haereditate Regni coelestis, et alii habitus virtutum Theologicarum et moralium infusarum, ac dona Spiritus Sancti, quibus homo disponitur ad actus supernaturales. Gratia *actualis* est ea, quae per modum motionis transeuntis nobis conceditur: *Externa* quidem gratia actualis sunt doctrina Legis et Evangelii, exempla Christi et Sanctorum, aliaque innumera extrinsecus advenientia, quibus excitamur ad bonum agendum, et malum fugiendum. *Interna*, est illustratio supernaturalis in intellectu, et pia affectio pariter supernaturalis in voluntate, qua Deus hominem partim excitat, partim adjuvat ad bene et salutariter operandum.

CII. Porro Gratia actualis triplex est. I. dicitur *operans*, *praeveniens*, et *excitans*; estque supernaturalis a Deo immissa sancta cogitatio, et indeliberata voluntatis motio, seu affectio, qua homo vel a

Deo aversus, vel in bono torpens excitatur; per quam illi apparet quod latebat, et suave fit quod non delectabat. Hos actus intellectus et voluntatis a Conciliis et Patribus Deus dicitur in nobis operari sine nobis; quia in illis producendis non cooperamur libere, sed solum indeliberate. II. dicitur *adjuvans*, seu *cooperans*, et *concomitans*; estque illa, qua Deus actu adjuvat voluntatem ad consentiendum gratiae excitanti, sive ad ponendum actum salutarem. Potest autem gratia adjuvans sumi dupliciter, primo pro actuali influxu, quo Deus cum voluntate humana producit actum liberum et salutarem: et sic gratia adjuvans est realiter ipse actus salutaris. II. potest sumi pro auxilio, quod est natura prius ad actum salutarem, in quem hic et nunc actu influit: et sic gratia excitans, in quantum perseverat dum actu ponitur actus salutaris, et ad hunc ponendum voluntatem corroborat, est simul gratia adjuvans. III. dicitur gratia *subsequens*, estque supernaturale Dei auxilium, quo firmatur voluntas in bono proposito, et adjuvatur, ut illud ad executionem perducat; in executione enim major plerumque occurrit difficultas. Triplicem hanc gratiae actualis divisionem manifestum est contineri in doctrina Tridentini Concilii, et S. Augustini. Tridentinum Sess. VI. Cap. VI. ait: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, et adjuti, fidem ex auditu concipientes etc.* Et Cap. XVI. *Quae virtus in ipsos justificatos jugiter influit, bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur.* S. Augustinus Lib. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. XVII. de Deo scribit: *Ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.* Et Lib. II. contra duas epistolas Pelagianorum ad Bo-

nifacium, Cap. IX. *Ut incipiamus, dictum est, Misericordia ejus praeveniet me; ut perficiamus, dictum est, Misericordia ejus subsequetur me.* Et Cap. X. *Hominis propositum bonum adjuvat quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset nisi praecederet gratia.*

CONTROVERSIA I.

DE GRATIA EFFICACI.

AN VIS ET EFFICACIA GRATIAE REPETI DEBEAT EX DELECTATIONE INDELIBERATA RELATIVE VICTRICE?

Contra Jansenianos.

CIII.

Gratia *efficax* vocatur illa, quae non solum dat posse salutariter operari, sed ipsum etiam operari, seu quae certam et infallibilem habet cum actu bono et salutari connexionem. Dari ejusmodi gratiam efficacem apud omnes in confesso est: at in quo consistat efficacia divinae gratiae, gravissima est controversia, non solum Catholicos inter et Sectarios, verum etiam inter ipsos Doctores Catholicos. Rei hujus difficultatem pridem agnovit S. Augustinus Lib. de Gratia Christi, Cap. XLVII. scribens: *Ista quaestio, ubi de arbitrio voluntatis et Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Praeter alios,

huic scopulo allisus est Cornelius Jansenius Iprensis Episcopus; cujus systema mechanicum, seu verius Manichaicum de delectatione coelesti ac terrena, ob graduum superioritatem trahente secum infallibiliter id quod magis delectat, exhibuimus Tomo IV. Num. CCCXCI. et sequent.

CIV. *Conclusio I.* Vis et efficacia gratiae repeti non potest ex delectatione coelesti indeliberata, superiore, seu per gradus relative victrice. Prob. I. Hoc Systema evertit libertatem indifferentiae, atque ex eo quinque famosae propositiones Jansenii necessario fluxu dimanant, ut ostendimus Tomo IV. a Num. CCCXCIII. ad Num. CDIV. Ergo cum fide certum sit dari liberum arbitrium, et quinque illas propositiones esse haereticas, efficacia gratiae repeti non potest ex delectatione indeliberata relative victrice. Prob. II. Gratia, quantumvis efficax, non semper operatur in nobis delectationem stricte sumptam, neque ea sola ad bonum inclinamur et pertrahimur, sed variis aliis modis. Ergo. P. A. I. ex Divinis Scripturis. Ecclesiastici Cap. I. dicitur: *Timor Domini expellit peccatum.* Jeremiae XXXII. *Timorem meum dabo in corde eorum, ut a me non recedant.* Matth. Cap. X. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.* Ad Philipp. Cap. II. *Cum metu et tremore salutem vestram operamini.* Prob. idem antecedens II. Authoritate S. Augustini, et Discipulorum ejus. Serm. CCCXLVIII, alias CCXIV. de Tempore ait: *Cum timetur poena, quam* (Deus) *minatur, discitur amari praemium, quod pollicetur; ac sic per timorem poenae bona vita retinetur.* Lib. de Correptione et Gratia, Cap. V.

Non vis tua tibi vitia demonstrari: non vis ut feriantur, fiatque tibi utilis dolor, quo Medicum quaeras -- quasi laudanda, vel indifferenter habenda sint vitia, ut neque laudentur, neque vituperentur; aut vero nihil agat timor correpti hominis, vel pudor, vel dolor. S. Prosper in Lib. contra Collatorem, Cap. VII. *Trahit timor; principium enim sapientiae timor Domini. Trahit laetitia: quoniam Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi. Trahit desiderium: quoniam Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. Trahunt delectationes: Quam dulcia enim faucibus meis eloquia tua, super mel et favum ori meo. Et quis perspicere aut enarrare possit, per quos affectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut quae fugiebat, sequatur; quae oderat, diligat; quae fastidiebat, esuriat; ac subito commutatione mirabili, quae clausa ei fuerant, fiant aperta? -- Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.*

CV. Prob. III. Juxta doctrinam S. Augustini, voluntas habet in potestate sua et delectationem qua determinatur ad operandum injuste, et delectationem qua determinatur ad juste operandum. Ergo cum talis non sit delectatio indeliberata; neque enim voluntas in potestate sua habere potest actus indeliberatos, systema hoc dici non potest Augustinianum, sed Jansenianum. P. A. Serm. CLIX, alias XVII. de Verbis Apostoli scribit S. Doctor: *Justitia sic delectet, ut vincat etiam licitas delectationes, et ei delectationi qua licite delectaris, praepone justitiam. -- Prae omnibus voluptatibus, hoc est, delectationibus etiam licitis, amanda est justitia. -- Praeponite delectationi carnis delectationem mentis. -- Mentem vestram delectet justitia. -- Exhi-*

buistis membra vestra deliciis illicitis, peccatorum suavitate ducti estis, ut illa faceretis; ducat vos ad recta facta suavitas, et dulcedo justitiae. Amate justitiam, quomodo amastis iniquitatem. Digna est justitia, quae a vobis impetret, ut exhibeatis illi, quod exhibuistis iniquitati. Ergo juxta S. Doctorem voluntas nostra utramque delectationem tam bonam quam malam in potestate habet; alias inepta, inutilis, atque irrisoria foret adhortatio Augustini. Quis enim sanae mentis deterrebit, vel hortabitur homines ad id, quod illi ex antecedente et insuperabili determinatione operantur? Praeterea modus, quo victrix Christi gratia contumacem hominis voluntatem frangit ac domat, semper Augustino visus est ad explicandum difficilis, nec alio ut rem explicet recurrit, quam ad omnipotentissimam Dei voluntatem: at vero in Systemate Janseniano modus explicandi efficaciam gratiae per coelestem delectationem relative superiorem, planus, facilis, apertus est, nihil abstrusum habet et intricatum. Quid enim mirum est minus pondus a majore trahi? Ergo modus explicandi efficaciam gratiae per delectationem indeliberatam relative victricem, non est Augustinianus.

CVI. Prob. IV. In hoc systemate multa non possunt a Jansenianis explicari, quin sibi manifeste contradicant. Ergo. P. A. Explicare non possunt I, quomodo Angeli et A damus peccare potuerint in tanta, qua perfundebantur, gratiae delectatione. Etenim cum haec coelestis delectatio nulla contraria terrena oppugnaretur, non potuissent juxta Jansenium Angeli et Adamus in bono non perseverare. Haec enim est lex delectationis, ut etiamsi levis fuerit; si tamen nulla contraria oppugnetur, necessario consensum voluntatis extorqueat. At cer-

tum est nullam in Angelis et Adamo innocente fuisse delectationem terrenam, contrariam delectationi coelesti, quia rebelli concupiscentia carebant: necesse igitur fuisset, Angelos et Adamum amare Deum, et in bono perseverare. II. Explicare nequeunt, quomodo in ipsorum systemate gratia sit ex se, seu ex natura sua et intrinsece efficax; pro qua tamen intrinseca gratiae efficacia, tamquam pro aris et focis decertant. *Prob.* In hoc sytemate eadem entitas gratiae in uno eodemque homine varie disposito modo victrix est, modo non victrix, prout major vel minor fuerit in ipso oppositae delectationis, seu concupiscentiae actualis resistentia. Ergo in hoc systemate quod gratia sit victrix, sive efficax, non provenit ex natura et vi gratiae, sed ex minori resistentia oppositae delectationis, consequenter ab eo quod gratiae est extrinsecum. III. Explicare non possunt quod affirmant, dari nempe discrimen intrinsecum inter gratiam victricem, et gratiam parvam. Nam eadem entitas coelestis delectationis si concurrat cum concupiscentia fortiore, erit gratia solum parva, seu inefficax; si vero cum minore concupiscentia confligat, erit victrix et efficax. Atqui majores vel minores concupiscentiae terrenae vires sunt prorsus aliquid gratiae extrinsecum. Ergo discrimen illud inter gratiam parvam et efficacem non est intrinsecum. IV. Explicare non possunt, quomodo justus ab injusto, electus a reprobo discernatur per gratiam. *Prob.* Si duo homines aequali prorsus gratia sint instructi, sed ita ut in uno delectatio coelestis praevaleat terrenae, in altero vicissim terrena coelesti: prior certissime superabit tentationem, alter vero certissime succumbet, et e statu justitiae excidet. Ergo cum uter-

que ponatur aequalem prorsus gratiam habere, sola diversitas concupiscentiae unum ab altero discernet.

CXII. *Conclusio II.* Efficacia gratiae reponi non potest in delectactione coelesti indeliberata moraliter determinante ad actum bonum. Haec Conclusio statuitur contra quosdam Catholicos, qui Jansenianum systema adoptant, atque in eo unice differre videntur a Jansenio: quod velint voluntatem humanam praeponderanti delectationi physice quidem resistere posse, at non moraliter. Prob. Conclusio I. Deus vi infinitae perfectionis suae, scientiae, et omnipotentiae, debet habere medium infallibile, quo actum salutarem a creatura ponendum infallibiliter praevideat et obtineat. Ergo efficacia gratiae non potest in ea delectatione reponi. P. C. gratia illa est moraliter tantum connexa cum actu salutari, non autem necessario et infallibiliter. Ergo non est medium metaphysice infallibile, sed tantum moraliter certum, quo Deus et praevidere et obtinere potest actum salutarem a creatura ponendum. Quod si vero adversarii verbis ludant, et moralis praedeterminationis nomine veram intelligant necessitatem, eamque physicam, iisdem refutantur rationibus, quibus superiorem sententiam impugnavimus, cum tali modo non nisi verbis ac phrasibus a Jansenianis differant. Prob. II. Dantur saepe gratiae efficaces, quae voluntati non imponunt necessitatem moralem ponendi actum salutarem. Ergo haec necessitas, aut determinatio moralis, non est de essentia gratiae efficacis. P. A. ab experientia hominum etiam timoratae conscientiae, qui quandoque v. g. urgente vehementi tentatione, in venia inimicis danda, in toleranda gravi aliqua infamia etc. sat magnam sentiunt difficultatem, quamvis, divina gratia adjuvante, pravos animi motus

superent. At vero si gratia efficax cum morali necessitate victoriae conjuncta esset, luctam adeo difficilem illi non experirentur, sed maximam in edomanda concupiscentia facilitatem. Prob. III. Absurdum est dicere, hominem in omnibus suis actionibus sive ad bonum a gratia, sive ad malum a concupiscentia moraliter necessitari. Saepe enim experimur nos velle id efficaciter, quod minus nos indeliberate delectat: et vicissim velle nos multa, sine impossibilitate morali non volendi illa.

OBJECTIONES.

CVIII. *Objicitur I.* contra I. Conclusionem, Authoritas *S. Augustini*. S. Doctor expresse asserit, voluntatem sine delectatione moveri non posse, et Christi gratiam esse coelestem ac victricem delectationem. Ergo systema Jansenii maximum habet in Augustini doctrina fundamentum. Prob. I. membr. Anteced. Lib. XXII. contra Faustum, Cap. XXVIII. scribit S. Augustinus: *Si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret. Peccat ergo, qui delectationem illiciti relaxat potius, quam refraenat.* Et Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. *Voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest: hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.* Prob. II. membr. Anteced. Lib II. de peccator. merit. et remiss. Cap. XIX. ait: *Intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus operis justi aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non a se ipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminantur tenebrae eorum. — — Cum autem ab illo illius adjutorium deprecamur ad*

faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, et suave faciat quod delectabat? R. N. A. in sensu Jansenii intellectum. Ad I. *probat.* C. A. N. C. In primo textu S. Doctor loquitur de delectatione deliberata; peccatum enim sine complacentia mala de objecto illicito non patratur: At vero complacentia haec mala cum ab homine superari possit, nullam inducit antecedentem necessitatem peccandi. In altero textu loquitur quidem Augustinus de delectatione indeliberata, seu gratia excitante: sed delectationis nomine non intelligit quod suave tantum ac delectabile est, verum etiam illud omne, quod invitat, quod trahit, quod praevenit voluntatem, idque opposite ad Pelagianorum errorem, quem eo in libro refutat. Saepius enim Augustinus dicit, Deum ad se trahere homines variis modis, per timorem, amorem, dolorem etc. quin tamen liberum eorum laedat arbitrium. Tract. XXVI. in Joannem scribit: *Trahit sua quemque voluptas; non necessitas, sed voluptas; non obligatio, sed delectatio. --- Videte quomodo trahit Pater: docendo delectat; non necessitatem imponendo.* Ad II. *probat.* C. A. N. C. Nam I. Augustinus *delectationis* nomine utendo, ab efficaci gratiae motione, qua Deus hominum corda tangit, numquam excludere voluit alia omnia motiva timoris, doloris, turpitudinis peccati etc. Ut enim Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. V. scribit: *Sed quare isti sic, illi aliter, atque alii aliter, diversis atque innumerabilibus modis vocentur ut reformentur: absit ut dicamus judicium luti esse debere, sed figuli.* II. Non loquitur de indeliberata, ut Jansenius, sed deliberata delectatione, quae nullam infert homini necessitatem. III. Vim et efficaciam gratiae nullibi umquam

repetit ex delectatione ac dulcedine relative, ac per gradus victrice. IV. Gratiam efficacem vocat *victricem*, non quia semper intensione superat concupiscentiam, vel quia voluntatem physice determinat; sed quia facit, ut voluntas libere vincat motus concupiscentiae, movendo voluntatem sicut ei congruit, ut reipsa consentiat, et agat bonum.

CIX. *Dices I.* Juxta *S. Augustinum* gratia idcirco est victrix, quia viribus superior est opposita delectatione concupiscentiae. Ergo. P. A. Lib. II. de peccat. merit. et remiss. Cap. XVII. scribit: *Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius.* Et in Expositione Epist. ad Galatas, Num. XLIX: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est.* Quem locum aureis scribendum esse characteribus ait Jansenius Lib. IV. de Gratia Christi, Cap. VI. R. N. A. *Ad probat.* C. A. N. C. S. Augustinus non loquitur de delectatione indeliberata, quae ex objecto nascitur, omnemque antevertit rationis advertentiam, et voluntatis libertatem, qualem Jansenius intelligit; sed loquitur de illa deliberata, quae oritur ex libera voluntatis electione ac determinatione, secundum quam S. Doctor ait, necesse esse ut operemur, necessitate scilicet consequente liberam voluntatis determinationem, quae in objecto proposito sibi complacet, eique adhaerescit; cui, si vellet, non adhaeresceret. Hanc fuisse mentem S. Augustini patet I. ex iis libris, quos Janseniani nobis objiciunt. Lib. II. de peccat. merit. et remiss. Cap. XVII. scribit S. Doctor: *Cum, vo-*

luntatem humanam gratia adjuvante divina, sine peccato in hac vita possit homo esse, cur non sit, possem facillime ac veracissime respondere, quia homines nolunt: sed si ex me quaeritur, quare nolunt, imus in longum. Ergo juxta S. Augustinum delectatio illa, secundum quam hominem operari ait, est deliberata, profluens ex libera ipsius determinatione. In Expositione Epistolae ad Galatas, post illa verba, *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*, illico subjungit: *Ut verbi gratia occurrit forma speciosae foeminae, et movet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima, et sincera species castitatis, per gratiam quae est in fide Christi, secundum hanc vivimus, et secundum hanc operamur; ut non regnante in nobis peccato ad obediendum desideriis ejus, sed regnante justitia per charitatem, cum magna delectatione faciamus quidquid in ea Deo placere cognoscimus.* Quis hic non palpet sermonem esse de delectatione deliberata? Non enim ait, *secundum id velimus*, sed *operemur necesse est.* Operari autem ex communi modo loquendi actionem indicat externam, quam communissime saltem praecedit deliberata delectatio, seu consensus, aut efficax voluntatis imperium. Accedit quod in expositione ejusdem Epistolae, Num. L. nos hortetur, ne illicitas delectationes sectemur: at vero actus indeliberati nequeunt esse materia hortationis, aut praecepti. Ergo loquitur de delectatione deliberata. II. Si propositio illa S. Doctoris intelligatur de delectatione deliberata, verissima est, neque ab ullo rationis compote negari potest: si vero intelligi deberet de delectatione indeliberata, praeterquam quod sic liberum hominis

arbitrium everteretur, a S. Augustino invicte adversus Manichaeos propugnatum, ipse S. Doctor sibi turpiter contradixisset. Etenim Lib. VIII. Confessionum, Cap. VIII. de se ipso scribit: *Non faciebam, quod incomparabili affectu mihi amplius placebat.* Quae verba intelligi non possunt de delectatione deliberata, ut per se patet: ergo de indeliberata. Ergo indeliberata delectatio hominem non necessitat ad operandum; alias Augustinus fecisset quod ipsi magis placebat. III. S. Augustinus Expositionem Epistolae ad Galatas conscripsit, cum adhuc esset Presbyter, circa A. 394, quo tempore in errore Semipelagianorum versabatur, ut ipse de se testatur Lib. de Praedestinatione Sanctorum, Cap. III. Quomodo ergo potuit duos errores sibi oppositos tueri, nempe et nimium libero arbitrio cum Semipelagianis tribuere, simulque illud cum Jansenianis evertere?

CX. *Dices II.* Verbum *delectare* significat delectationem indeliberatam: neque probari potest, quod Augustinus per to *delectare* umquam intellexerit amorem liberum. Ergo data a nobis responsio non subsistit. R. N. A. Quoad utrumque membrum. *Delectare* a Latinis passim usurpatur ad significandum delectationem deliberatam, idemque *hoc me delectat*, significat, quod *hoc mihi arridet*, *hoc mihi placet*, *hoc est meum beneplacitum*, *sic juvat*, *sic volo.* Augustinus vero tum in citato textu, ut prius ostendimus, tum etiam in aliis locis, quibus homines hortatur, ut virtute delectentur, intelligit deliberatam delectationem; nemo enim potest serio alios hortari ad id, quod non est in libera eorum potestate, seu quod indeliberatum est.

CXI. *Objicitur II.* contra II. Conclusionem. Infirmitas argumenti. Quamvis gratia illa sit tantum stri-

cte moraliter connexa cum actu salutari, eumdem tamen infallibiliter post se trahit. Ergo Deus concedendo homini talem gratiam, habet infallibile medium, quo actum salutarem et praevideat, et obtineat. P. C. Homo habet potentiam physicam recreationis causa, vel exercendae libertatis ergo, eruendi sibi oculos, aut praecipitem se agendi ex fenestra: et tamen infallibiliter certum est, quod homo sanae mentis, solius recreationis aut exercendae libertatis causa, numquam sibi sit oculos eruturus, aut praecipitem se acturus ex fenestra. Ergo a pari, quamvis homo stante illo auxilio habeat potentiam physicam dissentiendi; Deus tamen infallibiliter praevidere et obtinere potest consensum. R. D. A. Consensum infallibiliter post se trahit, infallibilitate morali, C. A. Infallibilitate omnimoda, ac metaphysica, cui non potest subesse falsum, N. A. Et D. C. Ergo Deus habet medium, quo consensum salutarem praevideat et obtineat certitudine morali, C. C. Certitudine infallibili, cui nullo modo potest subesse falsum, N. C. Deus, cum omniscius et omnipotens sit, necessario debet habere medium, quo certitudine summa, infallibili ac metaphysica, praevideat et obtineat consensum salutarem; quale medium certe non est delectatio illa indeliberata, moraliter tantum determinans ad actum salutarem. *Ad probat.* R. I. Si verum esset antecedens, quod nempe homo sanae mentis potentiam physicam habeat semetipsum interficiendi solius recreationis, aut exercendae libertatis causa, nulla haberetur infallibilis, sed tantum moralis certitudo, eum violentas sibi manus numquam illaturum; adeoque paritas haec nihil evinceret. R. II. Nego quod homo sanae mentis physicam potentiam habeat ad ejusmodi actus, nulla rationabili de

causa, sed mere ad recreationem et exercendam libertate eliciendos. Nemo enim, quamdiu sanae mentis est, potest aliquid velle, quin aliquam habeat, qua moveatur ad id amplectendum, rationem, non quidem reipsa semper prudentem, sed tamen talem, qua objectum ipsi appareat bonum, etiam comparatum cum incommodis et difficultatibus, quibus circumdatur: non enim magis, immo fors minus animus in id ferri potest, quod non ut bonum ei proponitur, quam quod omnino ignoratur; neque voluntas in id potest tendere, quod ei ita malum objicitur, ut in eo nulla ratio boni comparate ad damna connexa eluceat. Jam vero qui fieri potest, ut v. g. Princeps, aut Rex potentissimus, sciens volensque, nudus per plateas currat, aut histrionis instar populum ad risum excitet? Qui fieri potest, ut rogitante amico, pedem sibi quis amputet, oculos sibi effodiat, aut ex alto praecipitem se agat, solius recreationis aut exercendae libertatis causa, nulla impulsus ratione, quam saltem ut honestam apprehendat? Cum igitur homo sanae mentis cognitionem non habeat indifferentem, quae rem proponat ut bonam etiam comparate ad alterum objectum, circa quod simul versatur electio, ad ejusmodi actiones minime liber esse censendus est. Neque obstat, quod multi prae desperatione violentas sibi manus inferant; vel enim sinciput illis graviter laesum est; vel mortem, licet erronee, apprehendunt tamquam bonam in illis circumstantiis, nimirum ut finem praesentium malorum, quibuscum conflictantur.

CXII. *Objicitur III.* Paritas. Deus per gratiam suam eo modo operatur in cordibus, voluntatesque hominum moraliter determinat ad bonum, quo daemon

per concupiscentiam eas determinat ad malum. Atqui daemon voluntates hominum per concupiscentiam moraliter determinat ad malum, suaviter alliciendo. Ergo Deus per gratiam suam illas moraliter determinat ad bonum, blande ac suaviter attrahendo. R. T. M. D. m. Daemon moraliter determinat ad malum suaviter alliciendo, quandoque, C. Semper, N. m. Multa ab hominibus perpetrantur peccata, non tam ex fragilitate, ac tentationum vehementia, quam ex malitia, a quibus facile possent abstinere. Quis ergo dicat, hominem, quoties peccat, moraliter ad peccandum determinari a concupiscentia, vel a daemone? Pari modo fatemur, voluntatem a gratia efficaci moraliter determinari interdum, ut non sine difficultate ei reluctari queat; at semper istud contingere omnino inficiamur. Ergo moralis haec necessitas non est de essentia gratiae efficacis; quia saepius datur gratia efficax, quae conjunctam non habet hanc moralem necessitatem ponendi actum salutarem. Utimur itaque paritate ab adversariis allata, dicimusque; quemadmodum daemon hominem tentando per concupiscentiam, quae moraliter tantum ad malum determinat, non habet medium, quo infallibiliter certo praevideat et obtineat actum peccaminosum: ita etiam Deus, largiendo hominibus talem gratiam quae moraliter tantum est connexa cum actu bono, non haberet medium, quo infallibiliter certo praevideat et obtineat actum salutarem.

CONTROVERSIA II.

AN EFFICACIA GRATIAE REPONENDA SIT IN MOTIONE NECESSITANTE ATQUE IRREPUDIABILI: ET AN VOLUNTAS HUMANA RESISTERE NEQUEAT GRATIAE INTERIORI?

Contra Lutherum, Calvinum, Jansenium.

CXIII.

Lutherus et Calvinus gratiam efficacem in tali auxilio excitante constituunt, quod voluntatem physice determinat, seu necessitat ad actum salutarem. Jansenius idem quoad substantiam docuit; ait enim hominem indeliberata coelesti delectatione ita affici, quando salutarem actum elicit, ut non possit in illis circumstantiis positus eam repudiare, aut illi ullo pacto resistere, ut constat ex II. ejusdem propositione damnata. *Interiori gratiae in statu naturae lapsae numquam resistitur.* Et IV. *Semipelagiani admittebant praevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant haeretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* Totum itaque discrimen Calvini sententiam inter et Jansenii est, quod Calvinus necessitatem, quam juxta ipsum gratia infert, refundat in solam naturam gratiae; Jansenius vero non eam repetat ex sola entitate gratiae, sed prout haec concurrit cum minore concupiscentia opposita. Cum vero animadverteret Jansenius, Lutheri et Calvini doctrinam damnatam

fuisse a Tridentino, quod ex ea sequeretur, atque illi ultro admitterent, liberum hominis arbitrium amplius non dari, consecutionem hanc praefracte negavit, asseruitque illaesum in hoc suo systemate permanere liberum arbitrium, non libertatem a necessitate physica per illud intelligendo, sed solam libertatem a coactione. Verum Tomo IV. Num. CCCLVII. satis ostendimus, Jansenium solis vocibus a Calvino discrepare.

CXIV. Jansenii errorem propugnant illius asseclae, quos inter *Paschasius Quesnellus* pluribus propositionibus inter proscriptas a *Clemente XI.* per Bullam *Unigenitus*, quarum aliquas exhibemus IX. *Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum numquam possumus, et cum qua numquam illum abnegamus.* X. *Gratia est operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.* XI. *Gratia non est aliud, quam voluntas omnipotentis Dei jubentis, et facientis quod jubet.* XII. *Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.* XIII. *Quando Deus vult animam salvam facere, et eam tangit interiori gratiae suae manu, nulla voluntas humana ei resistit.* XVI. *Nullae sunt illecebrae, quae non cedant illecebris gratiae, quia nihil resistit omnipotenti.* XXI. *Gratia Jesu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis; utpote quae est operatio omnipotentis.*

CXV. *Conclusio I.* Efficacia gratiae reponi nequit in motione voluntatem physice necessitante, irrepudiabili, et cui a voluntate resisti nequeat. Prob. Motio divina voluntatem physice necessitans, atque irrepudiabilis, tollit liberum hominis arbitrium. Ergo cum fide certum sit etiam in statu naturae lapsae dari liberum

hominis arbitrium, ut ostendimus Tomo IV. a Num. CDXX, manifestum est, efficaciam gratiae in ea motione non esse reponendam. P. A. Ad liberum arbitrium non sufficit libertas a coactione, sed requiritur libertas a quacumque necessitate antecedente, et inimpedibili, ut iterum invicte ostendimus Tomo IV. a Num. CCCLVIII. Atqui libertas haec a necessitate dari non potest, siquidem voluntas afficiatur motione eam physice necessitante, atque irrepudiabili. Vide dicta Tomo IV. a Num. CCCXCIX.

CXVI. *Conclusio II.* In statu etiam naturae lapsae interiori gratiae resisti potest, et saepe ab homine resistitur. Ex quo manifeste consequitur, delectationem indeliberatam non infallibiliter secum trahere actum bonum, adeoque efficaciam gratiae non posse in illa constitui. Antequam probetur Conclusio, id unum adhuc observo, juxta Jansenium gratiam semper esse efficacem, non tamen semper victricem. Efficax semper est, quia semper omnem effectum obtinet, quem relative ad oppositam concupiscentiam obtinere potest: victrix semper non est, quia saepe minor, et gradibus inferior est opposita concupiscentia, seu delectatione terrena; sicque plenum effectum ut assequatur, impossibile omnino est.

CXVII. Probatur jam Conclusio I. Authoritate Scripturarum. Proverb. Cap. I. v. 24. *Vocavi*, inquit Deus, *et renuistis*: *extendi manum meam*, *et non fuit qui aspiceret.* Ubi vocatio Dei ad justitiam, et extensio manus porrectum auxilium; pervicacia vero hominis divinae gratiae neglectum significat, nisi quis eo venerit dementiae et furoris, ut asserere ausit, Deum mala fide agere, atque homines decipere, vocando ad

impossibile, et simulando se manum ad juvandum extendere. Isaiae Cap. V. quaerit Deus: *Quid est quod debui ultra facere vineae meae, et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?* Ergo gratiae divinae auxilium, necessarium ad culturam spiritualis vineae, ipsius solius vineae vitio redditum est inutile. Matth. Cap. XXII. v. 3. Rex, qui filio suo nuptias fecit, *misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire.* Ubi sub parabola Coenae magnae et nuptiarum indicatur divina invitatio et vocatio ad fidem, ad justitiam et salutem, per auxilia divinae gratiae, quae accipientium culpa saepe effectu carent, eoquod illis proterve resistatur. Matth. Cap. XXIII. ait Christus: *Jerusalem, Jerusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti?* Ergo gratiae a Judaeis, ad justitiam et salutem amantissime vocatis, sed congregari nolentibus, impeditae fuerunt. Act. Cap. VII. v. 51. ait Stephanus ad Judaeos: *Dura cervice, et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Ad Rom. Cap. II. v. 5. scribit Apostolus: *Benignitas Dei ad poenitentiam te adducit. Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae.* Ergo gratiam interiorem, sine qua nemo ad poenitentiam adduci potest, peccatores convertere se nolentes rejiciunt. Denique Apostolus II. ad Cor. Cap. VI. ait: *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Quod non de solo gratiae habitu, sed etiam de actu intelligendum est; non enim gratiae habitus diu sine actu est in ratione utentibus. Frustranea autem foret exhortatio A-

postoli, siquidem is cum Jansenio censuisset, interiori gratiae non posse resisti.

CXVIII. Prob. II. Authoritate Patrum, ex quibus non nisi paucos proferam, quod plures laudaverim Tom. IV. Num. CCCLIX. CCCLX. CCCLXXVII. CDXXI. CDXXII. S. Chrysostomus Hom. XLVI. in Joan. ait: *Non vi et necessitate quadam Deus bonos facere consuevit: neque electio ejus violenta est, sed suasoria; ut enim intelligas, non cogere vocationem, multos vocatos perire contigit. Quamobrem constat in nostro esse arbitrio, an salvemur, an perdamur.* Et Hom. XVI. in Epist. ad Rom. Cap. IX. *Unde igitur alii vasa sunt irae, alii vero misericordiae? Ex propria voluntate. Deus vero, quoniam bonus est, erga utrosque bonitatem suam declarat: nec enim eorum tantummodo quos salvavit; sed etiam quantum in se fuit, Pharaonis misertus fuit. Quod autem salvatus non est, totum per suam ipsius voluntatem stetit. Quantum ad Deum attinet, nihil ab illis, qui salvati sunt, minus habuit.* S. Augustinus Lib. de Spiritu et littera, Cap. XXXIV. scribit: *His ergo modis* (suasionibus) *quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat, neque enim credere potest quodlibet libero arbitrio, si nulla sit suasio vel vocatio cui credat; profecto et ipsum velle credere Deus operatur in homine, et in omnibus misericordia ejus praevenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriae voluntatis est.* Libro LXXXIII. Quaestionum, quaest. LXVIII. ait: *Nec illi debent sibi tribuere qui* (ad Coenam Evangelicam) *venerunt; quia vocati venerunt: nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam ut venirent, vocati erant in libera voluntate.* Ergo vocati per gratiam,

sed venire renuentes, restiterunt vocationi, ac consequenter gratiae interiori. Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. Num. X. haec de Esau commemorat S. Doctor: *Noluit ergo Esau, et non cucurrit: sed et si voluisset, et cucurrisset, Dei adiutorio pervenisset, qui ei etiam velle et currere vocando praestaret, nisi vocatione contempta reprobus fieret.* Sed Dei vocatio ab Esau contempta, cujus beneficio poterat velle et currere, atque ad aeternam salutem pervenire, fuit gratia interior prorsus inefficax, cui restitit. Ergo ex S. Augustino datur nunc gratia interior inefficax, cui resistitur. Idem Lib. de Praedest. Sanctorum, Cap. XVI. *Non enim vocatione illa vocati sunt, de qua dictum est, Multi vocati; sed illa, qua vocantur electi.* Sed vocatio illa, qua vocantur electi, est efficax gratia interior, cui non resistitur ab electis. Ergo ex S. Augustino vocatio illa, qua vocantur non electi, seu reprobi, est interior gratia prorsus inefficax, cui a reprobis reipsa resistitur. Vide plura apud *Laurentium Alticotium* Parte I. Summae Augustinianae Quaest. IV. Artic. I.

CXIX. Prob. III. Authoritate Conciliorum. Tridentinum Sess. VI. Cap. V. ait: *Tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, homo inspirationem illam recipiens, illam et abjicere potest.* Et Cap. XIII. *Deus, nisi ipsi illius gratiae defuerint, sicut coepit opus bonum, ita perficiet, operans velle et perficere.* Ubi adjecta conditio, *nisi ipsi homines illius gratiae defuerint*, satis indicat, subinde contingere ut gratiae dissentiamus. Sess. VI. Can. IV. *Siquis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum - - - neque posse dissentire, si velit, - - anathema sit.* Can. VI. *Siquis dixerit, non*

esse in potestate hominis vias suas malas facere --- anathema sit. Et Sess. VI. Cap. XI. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Atqui Deus aliter deseri nequit ab homine, nisi hic gratiae resistat, eamque abjiciat. Concilium Sennonense A. 1528. habitum, Provinciale quidem tantum, sed maximae authoritatis, Decreto fidei XV. ait: *Neque tamen tanta gratiae necessitas libero praejudicat arbitrio; nec enim tale hujusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. --- Frustra Paulus Thessalonicenses admoneret, Spiritum Sanctum ne extinguerent, si divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur.*

CXX. Prob. IV. Authoritate Pontificum, Innocentii X. Alexandri VII., et Clementis XI., a quibus II. et IV. Jansenii propositio, complures vero Quesnelli proscriptae fuerunt: atque etiam Theologorum. S. Thomas Lib. IV. contra Gentes, Cap. LXX. scribit: *Bona Spiritus Sancti, quantum est de se, tantam habent virtutem, quod hominem sine peccato conservare possunt, neque homo peccare potest secundum ea vivens: potest autem contra ea agere, et ab eis discedendo peccare.* Et I. Parte, Quaest. LXII. Art. III. ad II. *Modus autem naturalis intellectualis naturae est, ut libere feratur in ea quae vult: et ideo inclinatio gratiae non imponit necessitatem; sed habens gratiam potest ea non uti, et peccare.* Quod idem est, ac gratiam respuere, eique resistere. Similia habent S. Bonaventura in II. Dist. XXVI. Quaest. ultima ad I. Scotus in I. Dist. XL. Quaest. unica. Albertus Magnus I. Parte Quaest. LXIII. Memb. III. Art. II. Et antiquiores Lovanienses, Hadrianus quodlib. VII. Quaest. II.

Joannes Driedo de Redempt. Generis humani, Tract. IV. Cap. II. Ruardus Tapperus Artic. VII. contra Lutherum, Propos. VII. Joannes Malderus in Antisynodicis, Cap. VIII. Vide plura apud Jacobum Fontaine in Constitutione *Unigenitus* Theologice propugnata, Tomo I. ad propositionem X.

OBJECTIONES.

CXXI. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Ezechielis Cap. XXXVI. v. 26. dicitur: *Dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri: et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. - - - Et faciam ut in praeceptis meis ambuletis.* II. Joan. Cap. VI. v. 44. ait Christus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* III. Ad Philippenses Cap. II. v. 13. ait Apostolus: *Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere, pro bona voluntate.* Ergo gratia efficax necessitat voluntatem, atque ab ea repudiari nequit. R. C. A. N. C. Sensus verborum Ezechielis est hic: Dabo vobis auxilia congrua coelestis gratiae, quae per scientiam mediam praevideo conjungenda cum consensu, atque adeo cum innovatione cordis, et observantia meorum praeceptorum. Qua ratione aperte conciliantur citata verba cum verbis ejusdem Ezechielis Cap. XVIII. v. 31. *Projicite a vobis omnes praevaricationes vestras, in quibus praevaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum.* Deus ergo, juxta Ezéchielem, dat nobis cor novum et spiritum novum, et de lapideo corde facit carneum per superna auxilia congrua: nos vero facimus in nobis cor novum, divinae

gratiae auxiliis libere consentiendos Ad II. R. cum S. Augustino Tract. XXVI. in Joan. *Videte, quomodo trahit Pater: docendo delectat, non necessitatem imponendo.* Ad III. R. Deum operari in nobis velle et perficere per gratiam excitantem congruam, de se repudiabilem, et per gratiam adjuvantem, qua voluntas libere consentiens gratiae praevenienti adjuvatur: ex quo inferri minime potest, gratiam illam esse necessitantem, ut observat S. Augustinus Lib. de Gratia et Lib. Arbitrio, Cap. IX. *Non enim, quia dixit, Deus enim est, qui operatur in vobis et velle et operari pro bona voluntate, ideo liberum arbitrium abstulisse putandus est. Quod si ita esset, non superius dixisset, Cum timore et tremore vestram ipsorum salutem operamini.* Ratio autem, cur Apostolus specialiter Deo tamquam authori tribuat nostros actus salutares, affertur a S. Thoma Lib. de Praescientia et Praedestinatione, Cap. VI. *Omnis causa primaria plus influit in suum effectum, quam causa secunda, quia virtus et esse causae secundae reducitur in causam primam, in cujus virtute operatur, et per hunc modum dicit Apostolus, quod Deus operatur in nobis velle et perficere.* Gratia vero est gratuitum Dei donum, quo excitamur et adjuvamur independenter a consensu libero nostrae voluntatis; estque simul maximum Dei beneficium, in cujus solius potestate est gratiam conferre congruam, et praevisam conjungendam cum consensu salutari, prae gratia quae a Deo praevidetur incongrua.

CXXII. *Objicitur II.* Authoritas Ecclesiae. Ecclesia in precibus suis, quae in Missali Romano continentur, ita orat in Sacrificio Missae: *Dirige ad te tuorum corda fidelium, ut in fide reperiantur stabiles,*

et in opere efficaces. Ad te nostras etiam rebelles compelle voluntates. Omnium nostrum ad te corda converte. Junge nos tibi efficaciter solius tuae gratiae dono, ut simus in te unum, et in nullo deviemus a vero etc. R. I. Ecclesia, quae est optima verborum suorum interpres, gratiam necessitantem et irrepudiabilem damnavit in Calvino et Jansenio. Ergo frustra Novatores confugiunt ad preces Ecclesiae. R. II. C. A. N. C. Per illas formulas petimus a Deo, ut conferat gratiam congruam, quam praevidet conjungendam cum consensu ac salutari operatione. Haec autem gratia congrua, quamvis nullam hominibus antecedentem et absolutam necessitatem imponat, eique humana voluntas resistere possit, reddit nos stabiles, et in opere efficaces, corda nostra ad Deum convertit, jungit nos Deo, praestat, ut non deviemus a vero, et ad Deum nostras voluntates compellit, id est, efficaciter movet, ut voluntas nostra e nolente bonum fiat volens.

CXXIII. *Objicitur III.* Authoritas *S. Augustini.* S. Doctor Lib. de Gratia Christi, Cap. XXIV. asserit dari in Deo potestatem, *qua operatur in humanis cordibus etiam bonas voluntates.* Eam ipsam potestatem Lib. I. contra duas Epist. Pelagianorum, Cap. XX. appellat *occultissimam, et efficacissimam, quae convertit et transfert corda hominum.* Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XIV. *Inclinandorum cordium omnipotentissimam potestatem.* Lib. de Praedestinatione SS. Cap. VIII. gratiam efficacem dicit esse eam, *quae a nullo duro corde respuitur.* Ergo juxta Augustinum gratia efficax est necessitans, et irrepudiabilis. R. C. A. N. C. Deus operatur in nobis bonas voluntates, non quia illas formaliter

et immediate determinat, quod proprium est solius libertatis creatae; sed quia nos vocat ad salutariter operandum vocatione congrua, sub qua, si per illam vocemur, praevidet nos consensuros: de qua vocatione loquens idem S. Doctor Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. ait: *Ut velimus, suum esse voluit, et nostrum: suum vocando, nostrum sequendo.* Reliquae expressiones, quibus Augustinus potestatem flectendi corda commendat, eam appellando omnipotentissimam, occultissimam, efficacissimam, aliud non significant, quam plenissimam Dei potestatem flectendi fortiter et suaviter hominum voluntates, quamtumvis rebelles, ad conversionem ac salutares operationes, atque in illas Deum supremum habere dominium. Hanc autem potestatem Deus habet per hoc, quod in thesauris suae omnipotentiae in promptu habeat innumeras vocationes, et mirabiles occultosque modos convertendi hominum corda, per quos cum praesciat, si iis uti decreverit, futurum esse ut convertantur, conversionem infallibiliter obtinet, quotiescumque voluerit. Hi quippe modi, sub quibus praevidet futuram esse conversionem, sunt infallibiles ob infallibilitatem divinae praescientiae, ad quam Augustinus recurrit, quotiescumque de vocatione efficaci sermonem habet.

CXXIV. *Dices I. S. Augustinus* Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. Num. XIII. scribit: *Non potest effectus misericordiae Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille misereatur, si homo nolit; quia si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut et moverentur, et intelligerent, et sequerentur.* Atqui haec falsa essent, si gratia efficax non esset necessitans et irrepudiabilis.

Ergo. P. m. Homo sola malitia voluntatis posset resistere omnibus auxiliis, eaque inefficacia reddere. Ergo si talis homo nollet consentire, Deus frustra misereretur, quod tamen juxta Augustinum fieri non potest. R. C. M. N. m. Ad *probat.* diversa est Theologorum responsio. Aliqui respondent I, dari respectu cujuslibet voluntatis creatae metaphysicam quamdam, ac vagam necessitatem, ut aliquibus saltem auxiliis indeterminate sumptis, ex possibilibus infinitis, consentiat: hancque necessitatem fundari putant immediate in essentiali subordinatione creaturae ad Deum, radicaliter autem in ipso Dei dominio, quod exigere videtur, ut potestatem habeat flectendi creaturam modo ei proportionato, hoc est, libero. Neque propterea ajunt, necessitatem hanc obesse libertati creaturae; tum quia aliquibus tantum auxiliis indeterminate acceptis consentire deberet, a parte rei autem cuilibet determinato auxilio dissentire posset: tum quia hoc ipso, quod omnia possibilia auxilia neque sint ponenda, neque poni possint, nulla inferretur necessitas consensus etiam quoad modum; cum necessitas tota fundetur in omnibus auxiliis syncategorematice infinitis, quae omnia cum numquam dari possint, numquam etiam existet metaphysica illa necessitas completa et absoluta.

CXXV. Alii respondent II, posse in alia providentia dari creaturam, quae omnibus auxiliis indifferentibus resisteret: neque spectare ad dominium Dei, ut in omni providentia ab omni creatura obtineat liberum consensum, sed sufficere, quod illum obtinere possit per media necessitantia. Haec enim impotentia obtinendi a creatura consensum liberum per media indifferentia, esset solum consequens liberrimum Dei de-

cretum, quo creaturae voluit libertatem relinquere: sicut non obest perfectissimo dominio Dei, quod gloriam coelestem nunc negare non possit homini justo: quia nimirum est impotentia solum consequens liberrimum Dei decretum, quo promisit homini gloriam sub conditione onerosa, si per bona opera se illa dignum reddat. In hac vero providentia, seu praesenti rerum ordine; de quo solum loquitur Augustinus Quaest. II. ad Simplicianum, ajunt citati authores, non posse creaturam dari, quae licet posset dissentire potentia antecedente liberam suam determinationem a Deo praevisam, actu omnibus auxiliis esset dissensura; idque colligi volunt ex Scriptura, in qua Deus revelavit, quod corda voluntatesque hominum in sua habeat potestate, ut *Proverb.* Cap. XXI. *Cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud*: Adeoque implicite etiam revelavit, nullam creaturam a se producendam in hac providentia, quae non sit aliquibus saltem auxiliis consensura. Atque haec secunda responsio solida, expedita, ac paucioribus tricis obnoxia mihi videtur. Hinc *ad probat.* Resp. D. A. Homo posset resistere omnibus auxiliis in alia providentia, C. A. In hac providentia, subdist. Potentia antecedente liberam suam determinationem a Deo praevisam C. Potentia consequente, et ad actum reducenda, N. A. et Conseq. Si Deus praevidisset creaturam omnibus auxiliis restituram, eam in hac providentia non produxisset. Ergo impotentia ex parte creaturae resistendi actu omnibus auxiliis, est mere consequens liberum exercitium creaturae a Deo praevisum; consequenter nullam importat necessitatem antecedentem, et proprie talem.

CXXVI. *Dices II.* S. Augustinus docet dari veram ac determinatam necessitatem consentiendi gratiae. Ergo docet gratiam necessitantem. P. A. Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XII. scribit: *Prima erat perseverantiae potestas, bonum posse non deserere; novissima erit perseverantiae felicitas, bonum non posse deserere.* Ergo juxta Augustinum, inter gratiam datam Adamo ad perseverandum in statu innocentiae, et eam quae nunc datur electis ad perseverandum in statu gratiae, id discrimen est, quod prior fuerit indifferens, posterior vero determinans sit, et necessitans. R. N. A. Ad *probat.* C. A. N. C. Augustinus non loquitur de perseverantia electorum in hac mortali vita, sed de perseverantia Beatorum in altera vita seu de impeccabilitate, qua beati fruuntur in coelis; nam immediate ante verba laudata scribit S. Doctor: *Prima immortalitas erat posse non mori; novissima erit multo major, non posse mori: Prima erat perseverantiae potestas etc.* Clare itaque apparet, statum innocentiae non hic opponi statui naturae lapsae, in quo peccamus, et morimur; sed statui gloriae, in quo mors non erit amplius, et in quo electi erunt prorsus impeccabiles.

CXXVII. *Dices III.* S. Augustinus docet, gratiam quae praedestinatis in hac vita conceditur, repudiari ab illis non posse. Ergo. P. A. Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XII. scribit: *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur; et ideo, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.* R. N. A. Ad *probat.* R. I. locum hunc Augustini immutatum fuisse a Baji discipulis,

qui Lovaniensem Augustini editionem curarunt. Ut enim observat *Scipio Maffeius* Hist. Theol. Lib. XII, prima libri hujus editio Basileae facta, quae proinde tota e Manuscriptis certissime desumpta est, legit *inseparabiliter*, non *insuperabiliter* : ita et secunda habet Basileensis, et Erasmiana, quae alia iterum, Veneta, Parisina, aliarumque Civitatum Manuscripta consuluit. Ita legit semper Calvinus, in cujus rem vel maxime fuisset To *insuperabiliter* : et nullibi haec vox hac in materia legitur usurpata ab Augustino. Verum quamvis transmitteretur, locum illum a Lovaniensibus corruptum non fuisse, Resp. II. N. C. Si ibi de gratia actuali sermo est, quod Janseniani et Calviniani contendunt perperam, ut in responsione III. ostendemus, sensus foret, hominem hac gratia roboratum a tentationibus superari, aut a via mandatorum Dei declinare non posse, nisi ipse velit, eo fere modo, quo S. *Chrisostomus* Hom. IV. in Genes. scribit: *Adamante duriores nos fecit divina gratia, atque omnino inexpugnabiles, si velimus* : minime autem significatur, quod insuperabilitas haec sit gratiae intrinseca et antecedens determinationem nostram, aut libertatis indifferentiae eversiva. Hanc certe insuperabilitatem nullibi agnovit *Augustinus*, ut tum ex aliis innumeris locis, tum ex Lib. II. contra litteras Petiliani, Cap. LXXXIV. patet: *Si tibi proponam quaestionem, quomodo Deus Pater attrahat ad Filium homines, quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficile soluturus es. Quomodo enim attrahit, si dimittit ut quis quod voluerit eligat? Et tamen utrumque verum est: sed intellectu hoc penetrare pauci valent.* Neque dicas, etiam gratiam mere sufficientem tali modo in-

declinabilem et insuperabilem dici posse, si nimirum creatura velit. Quamvis enim gratiae pure sufficienti conveniat illud *insuperabiliter*, et *indeclinabiliter* in sensu explicato, eidem tamen non convenit alterum, quod scilicet voluntas *agatur* per gratiam pure sufficientem: *Ut divina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur*. Nam juxta phrasin Augustinianam voluntas tunc solum agitur a gratia, quando gratia est talis, ut reipsa effectum suum, et consensum voluntatis obtineat.

CXXVIII. Resp. III. ac praecipue, Augustinum ibi loqui de dono perseverantiae finalis, seu de ipsa conjunctione mortis cum statu gratiae, vi cujus Deus ita ordinat ac disponit causas naturales, ut mors contingat eo ipso tempore, quo praedestinatus est in statu gratiae. Hoc vero finalis perseverantiae dono homo indeclinabiliter et insuperabiliter agitur, atque ad salutem perducitur: tum quia in hominis potestate non est, ut non rapiatur tunc, quando est in gratia, sive supposito statu gratiae: tum quia post mortem peccare amplius non potest, ac felicitate sua excidere. Hinc Augustinus infert, quod finalis perseverantia in statu naturae lapsae, et per Christum reparatae, sit speciale Dei donum, quod locum non habuisset in statu innocentiae. In illo enim statu, cum homo morti obnoxius non fuisset, perseverantia non debebat compleri per mortem, sed exigebat tantum omissionem cujuslibet actus peccaminosi: contra in praesenti statu finalis perseverantia in bono non tantum per omissionem actus peccaminosi, verum etiam per mortem habetur eo tempore obitam, quo homo est in statu gratiae. Ut autem mors tali tempore contingat, vel non

contigat, non est in in hominis potestate, sed in solius Dei arbitrio positum, qui terribili quidem, sed justo decreto mortem reprobis immittit eo tempore, quo ex malitia suà in statu esse peccati; contra vero ex peculiari benevolentia et favore indebito praedestinatos rapit pro his circumstantiis, quibus eos in statu gratiae esse cognoscit. Quare Augustino non ibi sermo est de auxilio gratiae actualis, sed de dono perseverantiae finalis dato electis in statu naturae lapsae, ut ipse Augustinus testatur Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. VI., in quo querelas comprimit Presbyterorum Massiliensium librum de Correptione et Gratia carpentium, de quibus certior factus fuerat ab Hilario. Haec igitur tota vis est et significatio verborum illorum *indeclinabiliter, et insuperabiliter*; quae non ad gratiam sunt referenda, quasi gratia naturae infirmae indeclinabilis sit a voluntate; sed ad ultimam referenda sunt praedestinati hominis voluntatem, quatenus haec dono perseverantiae finalis munita atque firmata est; ideoque a justitia declinare amplius non potest, neque ab adversitate ulla deinceps superari. Donata enim sibi finalis perseverantiae gratia, electi non amplius in via, sed in patria sunt, ubi nisi perseverantes esse non possunt.

CXXIX. *Dices IV.* Idem S. Doctor Lib. de Correptione et Gratia, Cap. VIII. scribit: *An audebis dicere etiam rogante Christo ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset? quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet. — — — Quando rogavit ergo ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam,*

perseverantissimam voluntatem? Ergo gratia repudiari ab homine non potest, sed ab illo consensum necessario extorquet. R. N. C. Christo orante, ut Petro daretur gratia congrua, fieri non poterat ut non daretur: hac autem data, necessario consentiebat Petrus, necessitate nimirum consequente; quippe quam ipse fecit libere consentiendo gratiae, cui potuisset non consentire, si voluisset. Potuisset igitur Petrus indirecte facere, ut haec gratia nec praevisa fuisset efficax et congrua, et ne in his circumstantiis data fuisset.

CXXX. *Objicitur IV*. Discrimen gratiae medicinalis et sanitatis. Juxta Patres, praecipue Augustinum, ingens datur discrimen inter gratiam medicinalem, quae ex meritis Christi datur homini in statu naturae lapsae, et inter gratiam sanitatis quae data fuit naturae integrae et innocenti. Atqui discrimen hoc in eo praecipue fundatur, quod gratia sanitatis pendeat a libero voluntatis nutu; medicinalis vero non ita pendeat, quia liberum hunc nutum habere amplius non potest voluntas, utpote per peccatum originale omni indifferentia activa spoliata. Ergo. R. C. M. N. m. Medicinalis gratia multis capitibus, juxta Augustinum, differt a gratia sanitatis; at non in eo, quod Protestantes et Janseniani obtendunt. Differt igitur I, quia gratia medicinalis ad perseverandum datur electis propter merita Christi: Adamo vero in statu innocentiae, juxta Augustinum, data fuit independenter a meritis Christi. II. Gratia Adamo data ad perseverandum, laetior erat propter conjunctum integritatis donum, vi cujus immunis erat a concupiscentiae motibus: contra medicinalis gratia, ob pugnam carnis adversus spiritum, non ita laeta est. III. Gratia sanitatis Adamo collata vere quidem

sufficiens fuit ad perseverandum, sed tamen incongrua; gratia vero medicinalis quae datur electis ad perseverandum, congrua est; quia datur illis quomodo aptum est ut velint, et consentiant: unde non solum possunt velle et consentire, sed etiam re ipsa volunt et consentiunt. IV. Gratia medicinalis, quae datur electis ad perseverandum, non solum est supernaturalis illustratio mentis; sed etiam coelestis delectatio indeliberata voluntatem afficiens et corroborans, qua fit ut pateat quod latebat, et suave fiat quod antea non delectabat. Contra gratia Adamo collata in statu innocentiae ad perseverandum, fuit tantum gratia illustrationis, et quidem incongrua, licet vere sufficiens. V. Gratia medicinalis, quia malis ex peccato Adami ortis medetur, est potentior gratia sanitatis: potentior est autem non propter vim voluntatem irresistibiliter flectendi, ac necessitandi; sed quia voluntatem somnolentam excitat, jacentem erigit, infirmam sanat: quia non solum ostendit bonum faciendum, et malum vitandum, sed etiam ad utrumque vires efficacissimas suppeditat, voluntatem excitando et inclinando, quomodo ei congruit, ut invictissime velit. VI. Gratia Adamo data, fuit tantum adjutorium sine quo non posset permanere, et quocum permaneret, si vellet, in statu innocentiae: gratia vero quae electis datur ad perseverandum, est *adjutorium quo*, seu ipsa finalis perseverantia, qua accepta non possunt non perseverasse.

CXXXI. *Dices I.* S Augustinus gratiam sanitatis vocat *Adjutorium sine quo non*, medicinalem vero *Adjutorium quo*. Sed per adjutorium *sine quo non* intelligit gratiam repudiabilem, et per *adjutorium quo* gratiam necessitatem. Ergo. P. m. Lib. de Corrept. et Gratia,

Cap. XII. ita scribit S. Doctor: *Primo itaque homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiae, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei praedestinatis non tantum tale adjutorium perseverantiae datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint.* Ergo per adjutorium *sine quo non* intelligit Augustinus gratiam repudiabilem, et per adjutorium *quo* gratiam necessitantem. R. I. N. M. universaliter sumptam. Non ibi loquitur Augustinus de qualibet gratia sanitatis, et de qualibet gratia medicinali; sed solum gratiam datam Adamo ad perseverandum in statu innocentiae opponit dono perseverantiae finalis dato electis in statu naturae lapsae: seu non loquitur ibi de gratia actuali, sed de ipsa formali perseverantia finali. Colligitur id manifeste I. ex verbis ipsius *Augustini*, qui exposita Capitis. XII. doctrina, initio statim Capitis XIII. scribit: *Haec de his loquor, qui praedestinati sunt in regnum Dei.* Paulo ante, nimirum Cap. X. ait: *Quaeritur a nobis, quantum attinet ad hoc donum Dei, quod est in bono perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus, qui certe sine ullo vitio factus est rectus.* Et Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. VI. loquens de *adjutorio quo*, cujus mentionem fecerat Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XII, scribit: *De illa enim perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem: quae si data est; perseveratum est usque in finem; si autem non est perse-*

veratum usque in finem, *non est data*. II. Quia hoc adjutorium *sine quo non* numquam ab Augustino vocatur *inspiratio*, aut *vocatio* quibus tamen verbis alias S. Doctor utitur ad significandam gratiam actualem. III. S. Augustinus numquam dicit Adamum restitisse, aut abjecisse hoc adjutorium, prouti tamen et Patres et Theologi loquuntur de gratia actuali, cui homo non consentit. IV. Augustinus de hoc adjutorio *sine quo non* loquens ea adhibet verba, quae gratiae actuali nullo modo convenire possunt; ait enim: *Tale quippe erat adjutorium*, *quod desereret cum vellet*, *et in quo permaneret si vellet*. At quis umquam hominum dicet, Adamum potuisse in inspiratione, vel illustratione permanere si voluisset, aut eam deserere potuisse, quae ex hominis arbitrio non pendet, quod indeliberata sit? V. Non potuit ab Augustino per adjutorium *quo* ipsa gratia actualis intelligi, quam Deus praedestinatis largitur. Nam praeter infantes, qui post baptismum moriuntur, antequam Deum cognoscere et amare valeant, plures adulti apoplexia aut lethargo oppressi aeternam adipiscuntur salutem, quin in ultimo illo articulo gratiae actualis excitantis sint capaces. Ergo juxta Augustinum per auxilium *quo* non intelligitur qualiscumque gratia actualis, sed ipsa finalis perseverantia sive conjunctio mortis cum statu gratiae.

CXXXII. R. II. Nego etiam min. Ad. *probat*. N. C. Quamvis daretur, quod tamen falsum esse superius ostendimus, Augustinum per adjutorium *quo* intelligere gratiam efficacem actualem, et per adjutorium *sine quo non* gratiam sufficientem, neutiquam tamen sequeretur, gratiam efficacem, quae homini in statu naturae lapsae et reparatae conceditur, ejus esse naturae, ut ho-

minem necessitet, aut cui resisti non possit; cum absque ejusmodi motione necessitante optime explicari possit efficacia gratiae, ut sequente Controversia expendemus.

CXXXIII. *Cornelius Jansenius* Iprensis ubique fere partitionem illam auxilii *quo* et *sine quo non* obtrudit, et septuagies supra centies discrimen duplicis illius adjutorii in Libro de Corrept. et Gratia commemorati inculcat. Quapropter Lib. de Gratia primi hominis et Angelorum, Cap. XVII. scribit, distinctionem auxilii *quo*, et *sine quo non*, esse *clavem, qua aditus in scripta ejus* (S. Augustini) *aperitur; et sine qua qui ea molitur ingredi, velut caecus palpabit in meridie: esse filum, sine quo e labyrintho scriptorum ejus exitus non invenitur.* Nimirum duplex adjutorium illud *quo* et *sine quo non*, de quo Augustinus primum in commemorato opusculo, nec copiose admodum disputavit, in hanc spem Jansenium induxit, ut crederet, artificio adjutorii *quo* et *sine quo non*, errores suos facile se posse tueri, id est, pro statu naturae infirmae non aliam dari gratiam, nisi efficacem: sufficientem autem, quae vere, proprie et semper ad actum perfectum sufficiens sit; nullam omnino esse. Item talem esse efficacem gratiam; ut humana voluntas nequeat illi vere et proprie resistere. At si bona fide egisset Jansenius, remque paulo attentius considerasset, facile advertisset divisionem illam auxilii *quo* et *sine quo non*, clavem non esse, qua universa Augustini de libero arbitrio et divina gratia doctrina reseratur. Quod sic ostendimus.

CXXXIV. Augustinus librum illum de Correptione et Gratia scripsit anno fere 427, nimirum quindecim annis postquam bellum Pelagianis intulerat, quibuscum dimicare coepit anno 412, editis libris tribus de pecca-

torum meritis et remissione: octo vero annis postquam Pelagianum bellum confectum est, quod contigit A. 418, quando toto Christiano orbe, Zosimo Pontifice Maximo, Pelagiani damnati sunt. Itaque quaero a Jansenio, quaenam causa fuerit, cur S. Augustinus quindecim annos occlusam in arcula sacra doctrinae suae occultaverit singularem clavem illam, maxime necessariam ad aperiendum aditum ad clausum aerarium divinae gratiae: totidemque annos, id est, quindecim, admirabile filum illud convolutum in glomum non explicaverit, sine quo, ut verbis Jansenii utar, e labyrintho scriptorum Augustini nemo exitum poterat invenire? Atqui clavis illa, illud filum, fervente cum Pelagianis de divina gratia certamine, quam maxime opportunae erant, quinimmo necessaria, ut ex Augustiniana arca depromerentur: minus vero utilia, vel potius intempestiva, fusis jam dudum fugatisque divinae gratiae hostibus Pelagianis. Dicendum igitur erit, Jansenio authore, quando maxime necesse erat, ut clavis illa et illud filum depromerentur, tum ea vel ignorasse Augustinum, vel occultasse. Cum autem minus facto opus erat, tum primum ea deprompsisse Augustinum. Sed multo etiam mirabilius est, quonam modo tot Romani Pontifices, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Coelestinus, tot frequentissima Episcoporum Concilia habita in causa Pelagiana, sine illa clave filoque illo potuerint Pelagianam haeresin, quae ad divinam gratiam potissimum pertinebat, cognoscere, refellere, confutare, damnare. Certum exploratumque est Romanos Pontifices, et Episcopos Africanos in ferendo judicio de haeresi Pelagiana S. Augustini contra Pelagianos scripta consuluisse. At opusculum de Correptione et Gratia, in quo illa clavis filum-

que illud primum apparuit, nondum, non dico Augustinus ediderat, sed ne cogitaverat quidem. Itaque sine illa clave filoque illo, si Jansenio fides habenda est, necesse erat, ut Romani Pontifices, Africanique Praesules in pelagiano judicio *vel caeci palparent in meridie, et e labyrintho scriptorum Augustini nunquam elaberentur.* Qui igitur fieri potuit, ut in meridie caeci palpantes, et in labyrinto gressu erratico titubantes, haeresin Pelagianam oppresserint? Vide *Laurentium Alticotium* Summae Augustinianae Parte V. Quaest. II. Artic. II.

CXXXV. *Dices II.* Quamvis Augustinus loco cit. loquatur de perseverantia, per adjutorium *quo*, tamen non intelligit ipsam formalem perseverantiam, sive conjunctionem mortis cum statu gratiae sed causam illius efficientem, nimirum gratiam actualem, quae ipsam perseverandi voluntatem certo et efficaciter in ipsis praedestinatis operatur. Ergo. P. A. Perseverantia formalis non est proprie adjutorium. Ergo de illa S. Doctor non loquitur. R. N. A. Quod Augustinus per adjutorium *quo* praedestinatis concessum intelligat ipsam formalem perseverantiam patet I. ex verbis *Augustini* cit. Cap. XII. *Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei praedestinatis tale adjutorium perseverantiae datur, ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint.* Et Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. VI. fusius explicans ea, quae in Lib. de Corrept. et Gratia de perseverantia scripserat, ait: *De illa enim perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem: quae si data est, perseveratum est usque in finem; si autem*

non est perseveratum usque in finem, non est data. II. Quia S. Doctor Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XII. adjutorium *quo* electis concessum ad perseverandum comparat beatitudini formali: *At vero beatitudo quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Qua propter hoc adjutorium et quo fit est, et sine quo non fit: quia et si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus, et si data numquam fuerit, numquam erit.* Ergo quemadmodum beatitudo forma est, qua fit, et sine qua non fit homo formaliter beatus: ita perseverantiae adjutorium *quo* ea forma est, qua fit, et sine qua praedestinatus non fit formaliter perseverans in fine. Ad *probat.* T. A. N. C. Neque beatitudo formalis proprie ac stricte loquendo est adjutorium; et tamen S. Augustino placuit eam sic vocare. Formalem itaque perseverantiam, seu conjunctionem mortis cum statu gratiae adjutorium vocat Augustinus, quia est medium, quo Deus electos efficit formaliter perseverantes. Unde S. Doctor adjutorium sumit pro eo, quo aliquid fit, sive efficienter, sive formaliter.

CXXXVI. *Dices III.* S. Augustinus Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XI. docet, quod in statu naturae innocentis perseverantia fuisset meritoria: in statu naturae lapsae vero sit donum gratuitum, nullatenus meritorium. Ait enim: *Nunc autem per peccatum perdito bono merito, in his qui liberantur factum est donum gratiae, quae merces meriti futura erat.* Atqui hujus nulla ratio dari potest, nisi quia gratia primo homini collata libertatem indifferentiae non lae-

sit, gratia vero praedestinatis concessa necessitatem consentiendi inducit. Ergo. R. I. Si argumentatio legitima est, Janseniani admittere debebunt, nulla in hac providentia dari merita hominis, eoquod absque gratia irrepudiabili, juxta ipsos, nullum opus bonum exerceri valeat. R. II· C. M. intellectam de perseveranti a finali complete sumpta. Et N. m. In statu innocentiae, quo homo morti obnoxius non erat, perseverantia finalis constitebat in aliquo actu bono libero, quo posito homo beatitudinem statim assequi poterat. At vero in statu naturae lapsae finalis perseverantia completa non consistit tantum in actu voluntatis, sed in ipsa morte in statu gratiae obita, quae donum est gratuitum, pendens a solo Deo. Hinc quamvis homo libere consentiendo gratiae coelestem gloriam vere mereatur; mortem tamen ipsam subeundo, a Deo in illis circumstantiis immissam; de se, et praescindendo ab actibus virtutum qui occasione mortis elici solent, nihil meretur, quia mors est independens a voluntate hominis. Igitur perseverantia finalis complete sumpta, prout dicit mortem in statu gratiae, meritoria non est in statu naturae lapsae, non ob irrepudiabilem gratiae naturam, sed ob mortis a Deo, quando illi libuerit, immittendae necessitatem.

CXXXVII. *Dices IV.* S. Doctor in eodem libro de Corrept. et Gratia, Cap. XII. asserit, Adamum peccando amisisse merita, de quibus gloriari potuisset in statu innocentiae; ideoque praedestinatos in statu naturae lapsae non de meritis suis, sed tantum de gratia liberantis gloriari posse. Ergo putavit Augustinus Adamum peccando amisisse libertatem cum gratia repudiabili determinandi se ad bonum: adeoque electos in-

digere ad id gratia necessitante. R. N. C. Augustinus vult tantum in utroque quidem statu, tam innocentis naturae quam lapsae, opera bona fuisse simul merita hominis et dona gratiae: cum etiam Adamus in statu naturae innocentis indiguerit supernaturali illustratione, qua excitaretur ad salutariter operandum: verumtamen in statu naturae lapsae merita hominis potiori jure dona gratiae esse, quam in statu naturae innocentis; quia Adamus creatus a Deo fuerat in statu gratiae sanctificantis, ratione cujus jus habebat ad gloriam, quae gratias actuales conferri exigebat; praeterea voluntas ipsius, utpote recta et sana, non indigebat gratia sanante et corroborante voluntatem. At vero in statu naturae lapsae homines in peccatis nascuntur, indigni omni divino beneficio, atque effraenatae concupiscentiae obnoxii, ideoque ob contractam voluntatis infirmitatem potentiori gratiae auxilio indigent.

CXXXVIII. *Objicitur V.* Infirmitas nostri argumenti. Quamvis gratia sit irrepudiabilis, conciliari tamen potest cum libero arbitrio. Ergo ex hoc capite sententia Jansenii non est rejicienda. P. A. Gratia excitans, seu inspiratio divina durans per minutum, quod ex pluribus instantibus componitur, in quolibet instanti determinato relinquit homini plenam libertatem consentiendi vel dissentiendi, nec nisi pro aliquo instanti indeterminato insuperabilem inducit consentiendi necessitatem. Atqui haec vaga necessitas conciliari potest cum libero arbitrio. Ergo. P. M. Juxta Patres, atque ipsos Doctores Catholicos homo vagam habet atque indeterminatam necessitatem quandoque labendi in aliquod veniale peccatum, salva quam a Deo accepit libertate. Ergo si vaga illa necessitas quandoque delin-

quendi conciliari potest cum libero arbitrio, conciliari etiam poterit cum illo vaga necessitas in aliquo instanti indeterminate sumpto consentiendi gratiae. R. N. A. Ad *probat.* R. I. N. M., quae nec ex Scriptura, neque ex Patribus, aut ratione Theologica probari potest: quamque nec Calvinus, nec Jansenius in suis principiis admittere possunt, cum indifferentiam activam per peccatum originale penitus esse sublatam doceant. R. II. Nego etiam minorem. Ad hujus *probat.* C. A. N. C. Disparitas inter utramque necessitatem est latissima. Nam I. necessitas labendi quandoque in veniale peccatum subreptitium, est moralis tantum, cum non adimat homini potentiam physicam non labendi; secus homo absque culpa sua necessitaretur ad veniale peccatum: contra vero necessitas illa in aliquo instanti indeterminato consentiendi gratiae, non moralis, sed omnino physica foret, ab homine insuperabilis, atque infallibiliter connexa cum consensu, quem Deus ejusmodi gratiam conferendo infallibiliter praevideret, et obtineret. II. Moralis necessitas in aliquod subreptitium peccatum labendi est ipsi homini valde utilis ad poenitentiam, demissionem animi, ac diffidentiam de propriis viribus; neque hominem exponit manifesto aeternae damnationis periculo. At vero, cum ob paritatem rationis in systemate hoc admitti debeat, a concupiscentia pariter, quando illa viribus gratiam superat, hominem necessitari ad consensum in instanti aliquo quoad nos indeterminato; necessitas haec vaga (si tamen vaga dicenda est, cum sit in se determinata, et vaga tantum respectu instantis A. vel B.) homini esset maxime noxia, quem insu-

perabiliter et indeclinabiliter determinaret ad ponendam aliquam actionem aeternis cruciatibus dignam.

CXXXIX. *Objicitur VI.* Pelagianismus. Pelagiani non alia de causa haeretici fuere, atque ab Augustino impugnati sunt, nisi quia admiserunt gratiae interiori posse resisti. Ergo adjutorium gratiae juxta Augustinum est necessitans et irrepudiabile. P. A. Pelagiani agnoscebant veram et interiorem gratiam, non tantum illustrationis in mente, sed etiam piae motionis in voluntate et actione. Ergo non alia fuit Augustini cum illis contentio, nisi de gratia irrepudiabili et necessitante. R. N. A, cujus falsitas ex plurimis Augustini locis invicte ostenditur quibus contra Pelagianos agens, et necessitatem divinae gratiae, et liberum arbitrium ab omni inimpedibili necessitate immune propugnat. Vide dicta Tomo IV. Num. CCCLIX. CCCLXXVIII. CDXLVII. et seq. Ad *probat.* N. A. Pelagius praeter externam gratiam legis et doctrinae, atque exemplorum Christi, admisit tantum gratiam internam illustrationis, sive intellectus, sed duplici errore corruptam. Primus erat, quod diceret, illam non esse simpliciter necessariam, sed dari tantum ad facilius operandum: alter, quod contenderet internam illustrationis gratiam meritis naturalibus obtineri, id est, oratione, desiderio bene vivendi viribus solius naturae elicito, ac bona voluntate. At vero existentiam, ac praecipue necessitatem gratiae voluntatis et actionis, qua voluntas incitatur, corroboratur et adjuvatur ad actus supernaturales verae pietatis, et qua ipsa salutaris actio ponitur, constanter negavit.

CXL. Prob. assertio haec: I. Milevitanum, verius Carthaginense A. 418. errorem Pelagianorum circa gratiae necessitatem Can. V. his verbis damnavit: *Item quisquis dixerit, eamdem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, et quid vitare debeamus, non autem per illam nobis praestari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit.* II. Authoritate S. Augustini, qui certe Pelagianorum errores cognitos et perspectos habuit. Lib. de Gratia Christi, Cap. XLI. scribit de Pelagio S. Doctor: *In his etiam quatuor libris,* (quos de libero arbitrio scripserat Pelagius,) *quaecumque pro gratia videtur dicere, qua juvamur, ut declinemus a malo bonumque faciamus, ita dicit, ut nullo modo a verborum ambiguitate discedat, quam discipulis sic possit exponere, ut nullum auxilium gratiae credant, qua naturae possibilitas adjuvetur, nisi in lege atque doctrina: ita ut ipsas quoque orationes, ut in scriptis suis apertissime affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinetur, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione et actione perficiat. Ab illo enim suo manifestissimo dogmate non recedit omnino, ubi tria illa constituit, possibilitatem, voluntatem, actionem: et solam possibilitatem dicit divino adjuvari semper auxilio; voluntatem autem et actionem nullo Dei adjutorio existimat indigere.* Et Cap. XLVII. *Si ergo consenserit nobis, non solam possibilitatem in homine, etiamsi nec ve-*

lit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem et actionem, id est, ut bene velimus et bene agamus, quae non sunt in homine, nisi quando bene vult et bene agit: si, ut dixi, consenserit, etiam ipsam voluntatem et actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus et agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra justitia justos facit, ut ea sit vera nostra justitia, quae nobis ab illo est; nihil de adjutorio gratiae Dei, quantum arbitror, inter nos controversiae relinquetur. Cap. XXXIV. *Nec alicubi potui reperire, hanc eum* (Pelagium) *gratiam confiteri, qua non solum possibilitas naturalis voluntatis et actionis, quam dicit nos habere etiamsi nec volumus nec agimus bonum, sed ipsa etiam voluntas et actio subministratione Sancti Spiritus adjuvatur.* Cap. XXVI. *Gratiam Dei, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste* (Pelagius) *qui cum dicit propterea dari gratiam, ut quod a Deo praecipitur, facilius impleatur, quid de illa sentiat, satis ostendit; scilicet, quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen quod divinitus praecipitur potest.* Ex his Augustini testimoniis manifestum redditur, contentionem Catholicorum cum Pelagianis non fuisse de gratia necessitante, atque irrepudiabili, sed de adjutorio immediato ex parte intellectus et voluntatis, adeo ut mirandum sit, qua fronte Jansenius, qui in Augustini lectione aetatem se contrivisse gloriatur, contra tam aperta et decreto-

ria S. Doctoris testimonia, Catholicam de gratia sententiam Pelagianismi accusare ausus fuerit.

CXLI. *Dices I.* Pelagiani objiciebant S. Augustino, ut ipse S. Doctor fatetur Lib. II. contra duas Epistolas Pelagianorum, quod fatum admitteret, eumque Manichaeismi insimularunt. Ergo contentio Pelagianos inter et Augustinum erat de gratia necessitante, quam tuebatur Augustinus, et negabant Pelagiani. R. C. A. N. C. Pelagiani Augustinum, aliosque Catholicos per summam injuriam, atque iniquissime Manichaeismi accusarunt, ut *Augustinus* ipse conqeritur Lib. II. contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium, Cap. I, ubi sic de Pelagianis loquitur: *Faciunt duo mala; quibus et ipsi anathematizandi sunt: unum, quod Catholicos Nanichaeoium nomine criminantur; alterum, quod etiam ipsi haeresin novi erroris inducunt.* Ad hanc calumniam Catholicis impigendam duabus movebantur rationibus quas late refellit Augustinus. Prima erat, quia Catholici asserebant homines nasci peccato originali infectos: unde inferebant Pelagiani, naturam humanam secundum Catholicos a Deo creari malam, quae erat Manichaeorum insania. Altera, quod Catholici dicerent, humanam voluntatem tantam ex originali culpa contraxisse infirmitatem, ut nihil omnino bene velit aut agat sine interiori gratia ipsam immediate afficiente, sanante, corroborante, qua intime et immediate praevenitur, excitatur, inclinatur, quomodo ei congruum est, ut bene velit et agat; quam gratiam sic congruam Deus pro suo mero beneplacito quibus vult misericorditer concedit, et quibus vult, justo, quamvis occulto judicio denegat, quamque proinde nullatenus promereri possumus. Ex hac Augustini

et Catholicorum doctrina male causabantur Pelagiani consequi, quod omnia regantur fato, et liberum sic auferatur arbitrium; non quod gratia, quam Catholici praedicabant, voluntatem necessitet atque irresistibiliter flectat; sed quia sine illa voluntas nihil bene velle aut agere possit ad salutem. Pelagiani enim per liberum arbitrium intelligebant completam facultatem volendi et agendi etiam bonum salutare, independenter ab omni auxilio voluntatem praeveniente, excitante et corroborante, praesertim gratuito, quod nempe non esset in nostra potestate naturali ut adesset: unde sentiebant, gratiam praevenientem, gratuitam et necessariam ad quoslibet actus salutares, repugnare indifferentiae activae, non prout est praecise virtus se determinandi per electionem ad utrumlibet ex oppositis; sed ut est virtus se sola completa, sibique sufficiens etiam ad bonum salutare, qualem intelligebant libertatem arbitrii etiam in statu naturae lapsae. At in hoc vehementer decipiebantur Pelagiani; libertas enim arbitrii in praesenti statu Catholice sumpta, est facultas agendi vel non agendi, si omnia adsint ad agendum praerequisita. Sed haec facultas non est completa quoad actum salutarem nisi per gratiam, quae primum locum tenet inter praerequisita ad agendum salutariter.

CXLII. *Dices II.* Pelagiani admittebant adjutorium possibilitatis, negabant vero adjutorium voluntatis et actionis. Sed per adjutorium possibilitatis intelligebant gratiam, quae sic movet voluntatem, ut relinquat potestatem resistendi; per adjutorium vero voluntatis et actionis gratiam cui resistere nequit voluntas. Ergo. R. C. M. N. m. Pelagius per adjutorium, quo possibilitatem adjuvari dicebat, intellexit gratiam

legis et doctrinae, sub qua comprehendebat exempla Christi, et internas illustrationes; per adjutorium vero voluntatis et actionis, quod constanter negavit esse necessarium, gratiam inspirationis, qua voluntas immediate, quamvis resistibiliter, excitatur et movetur ad volendum bonum, ac roboratur ad illud agendum. Testem iterum exhibemus Augustinum, qui Lib. de Gratia Christi, Cap. XLI. ita scribit: *Solam possibilitatem dicit* (Pelagius) *divino adjuvari semper auxilio; voluntatem autem et actionem nullo Dei adjutorio existimat indigere. Ipsum vero auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibet adjuvari, in lege constituit atque doctrina, quam nobis fatetur etiam Sancto Spiritu revelari; propter quod et orandum esse concedit. Sed hoc adjutorium legis atque doctrinae etiam propheticis fuisse temporibus: adjutorium autem gratiae, quae proprie gratia nuucupatur, in Christi esse arbitratur exemplo, quod nihilominus ad doctrinam pertinere perspicitis, quae nobis evangelica praedicatur ut videlicet tamquam via demonstrata, qua ambulare debeamus, jam viribus liberi arbitrii, adjutorio nullo alterius indigentes, sufficiamus nobis, ne deficiamus in via: quamvis et ipsam viam contendat etiam sola inveniri posse natura, sed facilius, si adjuvet gratia.* Vide plura apud Natalem Alexandrum in Hist. Eccles. Saeculi V. Cap. III. Artic. III. Paragr. VIII. et seq. Laurentium Alticotium Summae Augustinianae Parte V. Quaest. I. Artic. V. et VII. Tournely in Praelect. Theol. de Gratia Christi, Parte I. Quaest. III. Simonnet Tract. de Gratia, Disput. I. Artic. II. et III. Livinum de Meyer dissertat. IV. de Pelagianorum et Massiliensium contra fidem erroribus.

CXLIII. *Objicitur VII.* Semipelagianismus. Semipelagiani erant haeretici. Atqui non alia de causa impugnati sunt ab Augustino, et damnati ab Ecclesia, quam quia docuerunt gratiam, quae praevenit quemlibet actum salutarem, atque etiam initium fidei, posse repudiari. Ergo. P. m. Gratiae necessitatem, etiam ad initium fidei, ultro admittebant. Ergo errabant circa efficaciam gratiae. R. C. M. N. m., cujus falsitas ostenditur I. ex Scriptis Augustini, qui innumeris pene locis liberum arbitrium ab omni necessitate immune defendit. II. Quia *S. Coelestinus* in sua ad Galliarum Episcopos epistola, et *Arausicanum II.* in Canonibus suis nullam gratiae necessitantis mentionem faciunt, sed definiunt tantum gratiam praevenientem necessariam esse ad quemlibet actum salutarem, atque ad ipsum etiam initium fidei. Ad *probat.* N. A. Semipelagiani quamvis admitterent gratiam interiorem praevenientem tum illustrationis, tum piae motionis, sive intellectus et voluntatis, necessariam esse ad incipienda et perficienda opera salutaria, constantissime tamen negarunt necessitatem gratiae ex parte voluntatis ad initium salutis, scilicet ad voluntatem credendi, ad fidem inchoatam, ad desiderium sanitatis et orationem, sed docuerunt ad hos actus sufficere vires naturales liberi arbitrii.

CXLIV. Prob. assertio I. Authoritate PP. Hilarii Prosperi, et Augustini, quibus certe Semipelagianorum errores magis explorati erant, quam Jansenio tot saeculis posteriori. Hilarius Augustini discipulus in epistola ad Augustinum, quae inter Augustinianas est CCXXVI, de Semipelagianis scribit: *Nec* (putant) *negari gratiam, si praecedere dicatur talis voluntas,*

quae tantum medicum quaerat; non autem quidquam ipsa jam valeat. Nam illa testimonia, ut est istud, Sicut unicuique partitus est mensuram fidei, et similia, ad id volunt valere, ut juvetur qui coeperit velle, non ut etiam donetur ut velit. S. Prosper in Epist. ad Augustinum, inter Augustiniana CCXXV. scribit: *Quantum ad Deum pertinet*, (dicunt Semipelagiani) *omnibus paratam vitam aeternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, et auxilium gratiae merito credulitatis acceperint.* Et paulo post: *Cum duo sint, quae humanam operantur salutem, Dei scilicet gratia, et hominis obedientia; priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare qui salvat, et voluntas hominis divinae gratiae sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem.* S. Augustinus Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. XXIII. ait: *Attendant ergo quomodo falluntur, qui putant esse a nobis, non dari nobis, ut petamus, quaeramus, pulsemus: et hoc esse dicunt, quod gratia praeceditur merito nostro: ut sequatur illa, cum accipimus petentes, et invenimus quaerentes, aperiturque pulsantibus: nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est, petamus, quaeramus, atque pulsemus.* Et Lib. de Praedestinatione SS. Cap. II. *Sed nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quae de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo; tamquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito,*

quo coepit a nobis. Non ergo receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in Episcopali judicio Palaestino, sicut eadem Gesta testantur, damnare compulsus est, gratiam Dei secundum merita nostra dari; si non pertinet ad Dei gratiam quod credere coepimus, sed illud potius quod propter hoc nobis additur, ut plenius perfectiusque credamus. Prob. II. Ex Scriptis Semipelagianorum, Joannis Cassiani Collatione XIII. Cap. VIII. III. Ex Arausicana II. Synodo, in qua, nulla facta necessitantis gratiae mentione, Semipelagianorum errores damnati sunt, et definitum Cap. V. *Initium fidei non esse in nobis naturaliter, sed per inspirationem Spiritus Sancti.* Cap. VII. *Per naturae vigorem nihil boni posse cogitari, ut expedit, sed per illuminationem et inspirationem Spiritus Sancti.* Vide dicta Num. LIII. et seq. IV. Authoritate Pontificum, qui quartam Jansenii propositionem solemni decreto damnarunt; priorem quidem propositionis partem ut falsam, posteriorem ut haereticam.

CXLV. Neque dicant Janseniani, quaestionem facti esse, an Semipelagiani ad initium fidei admiserint necessitatem gratiae interioris; ac proin Ecclesiam in illa decidenda infallibilem non esse. Praeterquam enim quod Ecclesiae decisio circa quaestionem etiam meri facti, tantam habeat authoritatem, ut in suspicionem falsitatis aut erroris adduci nequeat, nisi contrarium invictis omnino rationibus ostendatur; ajo quaestionem hanc non esse meri facti, sed connexi cum jure. Cum enim juxta omnes certum sit Semipelagianos vel circa necessitatem vel circa efficaciam gratiae errasse; si prior Jansenianae propositionis pars vera foret, necessario vera quoque foret posterior; quae stricte ad jus pertinet. Atqui

posterior haeretica est declarata infallibili Ecclesiae judicio, quae errare non potest in quaestione ad jus divinum pertinente. Ergo necessario falsa est prior connexa cum posteriore.

CXLVI. *Dices I.* Semipelagiani admiserunt necessitatem gratiae in primo homine ante lapsum. Ergo multo magis eam admiserunt in statu naturae lapsae. P. A. I. Hilarius in Epist. ad Augustinum, inter Augustinianas CCXXVI. scribit de Semipelagianis: *Unde in hoc solo volunt a primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat: hos autem amissis et perditis viribus credentes tantum, non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes.* II. Nec Prosper, nec Augustinus umquam Semipelagianis objecerunt, quod assererent Adamum nulla indiguisse gratia. Ergo. R. D. A. Admiserunt in primo homine necessitatem gratiae moventis voluntatem, N. A. Atque hac in re consentientem sibi habebant Augustinum: Admiserunt necessitatem gratiae intellectus seu illustrationis, subdist. Ad incipiendum et perficiendum bonum, C. A, Ad volendum, sive conandum, ac desiderandum, N. A. Juxta Semipelagianos Adamus ante lapsum poterat solis naturae viribus conari, velle, desiderare bonum; at non poterat illud perficere, aut etiam incipere sine gratia illustrationis, quae intellectum ipsius illustraret, quin tamen voluntatem moveret, eoquod voluntas Adami in statu innocentiae integris esset viribus. At vero in statu naturae lapsae hominem docebant tum gratia illustrationis, tum inspirationis indigere, qua intellectus illustretur, et voluntas moveatur,

non quidem ad initium fidei et salutis, sed ad bonum incipiendum et perficiendum; ita tamen ut haec gratia interior retribuatur merito fidei, conatus, aut desiderii solis naturae viribus eliciti, sine adjutorio alterius gratiae interioris. Ad *probat.* I. C. A. N. C. Verba Hilarii ostendunt potius Semipelagianos interioris gratiae necessitatem neque in statu naturae innocentis, neque lapsae agnovisse ad initium fidei et salutis; ait enim: *Ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem*, id est, solis suis viribus prius conantem. *Hos autem amissis et perditis viribus credentes tantum*, id est, credentes tantum viribus solius liberi arbitrii. Ad II. *probat.* N. A. *Augustinus* Lib. de Praedest. SS. Cap. V. non obscure insinuat, Semipelagianos, sive Massilienses nullam in Adamo innocente gratiam agnovisse necessariam ad initium fidei et salutis. *In hac*, inquit, *Apostoli evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino glorietur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsum totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiatae naturae qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est.* Et quamvis daretur, exprobratum id ab Augustino Semipelagianis non fuisse, quod S. Doctor de prima hominis in ortu suo conditione, quae brevi effluxit, et de qua nulla movebatur controversia, disputare noluerit; ratio tamen conservandae libertatis, quae Semipelagianos potissimum impulit, ut negarent homini lapso necessariam esse gratiam interiorem ad initium fidei et salutis, locum habebat non minus in statu naturae innocentis. Ex hac enim gratiae praevenientis necessitate, quam utpote gratuitam mereri non pos-

sumus, et sine qua actum salutarem juxta Catholicam doctrinam ponere non valemus, falso licet ac distorto ratiocinio, tali pacto voluntatem non amplius liberam remanere.

CXLVII. *Dices II.* Semipelagiani docebant gratiam interiorem necessariam esse ad quodlibet bonum opus. Atqui initium fidei et salutis, desiderium illud et conatus, sunt opus bonum. Ergo docebant gratiam interiorem necessariam esse ad initium fidei et salutis, ad desiderium et conatum. R. C. M. D. m. Est bonum opus in se, a parte rei, C. m. In mente et doctrina Semipelagianorum, N. m. Semipelagiani ne cogerentur fateri gratiam esse necessariam ad initium fidei et salutis, hoc fidei initium, salutis desiderium et conatum, inter bona opera non computabant. Hinc Hilarius Epist. cit. de Semipelagianis scribit: *Neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita et supplici voluntate unumquemque aegrotum velle sanari.*

CXLVIII. *Dices III.* Quae fuerit mens Semipelagianorum circa gratiae necessitatem, omnium optime constare potest ex Authoribus Semipelagianis, qui scripta sua posteritati reliquere. Atqui ex illis constat, quod gratiae necessitatem etiam ad initium fidei et salutis admiserint. Ergo. P. m. Cassianus Collat. III. Cap. IV. ait: *Ex Deo quidem est, quoties inspiratio quaedam immissa in cor nostrum, nonnumquam etiam dormientes nos ad desiderium aeternae vitae et salutis exsuscitat, Deumque sequi, et ejus inhaerere praeceptis, compunctione saluberrima cohortatur.* Faustus Rejensis Lib. II. de Gratia et Lib. arbitrio, Cap. VI. primas partes tribuit gratiae, admisitque gratiam praevenientem ad initium fidei. *Gennadius* Presbyter Massiliensis Semipela-

gianus Lib. de Ecclesiast. Dogmatibus, Cap. XXI. docet, *initium salutis nostrae Deo miserante nos habere: ut vero acquiescamus salutiferae inspirationi, nostrae esse potestatis.* R. O. M, quae universaliter vera non est, cum plerumque haeretici obscure loqui, et errores suos obvelare soleant. Et N. m. Ad *probat.* R. singularem fuisse Cassiani opinionem, putantis interdum voluntatem hominis praeveniri a gratia, at non semper et necessario; cum saepe homines inchoare salutem docuerit ex solis naturalibus liberi arbitrii viribus, ut constat ex Collatione XIII. Cap. XI, et Cap. XIII. Faustus Rajensis doctrinam Catholicam in suis libris tradidit, falsoque Semipelagianae haeresis accusatur, ut ostendimus Num. LVII. et seq. Alii, qui Faustum errasse contendunt, ajunt in mente Fausti praevenientem gratiam non internam fuisse, sed tantum externam, nempe Evangelicae veritatis praedicationem. Gennadius probabilius numquam fuit Semipelagianus: aut si aliquando fuit, saltem eo tempore quo librum illum conscripsit, errorem Semipelagianorum exuerat; sententia enim citata optime Catholicum dogma exprimit, estque omnino conformis Capitulo XXV. Arausicanae II. Synodi.

CXLIX. *Dices IV.* Ipsae circumstantiae satis ostendunt, litem Catholicos inter et Semipelagianos non fuisse de necessitate, sed de natura gratiae. Ergo. P. A. I. Semipelagiani contendebant, per gratiam praevenientem liberum perimi arbitrium, fatalem induci necessitatem, atque in desperationem ac torporem homines impelli. Atqui nisi dicatur ab Augustino propugnatam fuisse necessitatem gratiae irrepudiabilis, prorsus incredibile est, Semipelagianos tam elumbi argumento usos fuisse. II. S. Prosper Epist. ad Augustinum, quae inter Augusti-

nianas est CCXXV, scribit: *Deinde* (patefacias) *quomodo per istam praeoperantem et cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium.* Ergo lis cum Semipelagianis erat de gratia necessitante: evidens est enim, quod gratia, cui resisti potest, libertati non obsit. III. Augustinus contra illos contendit initium fidei et salutis esse donum Dei. Atqui non esset donum Dei, si fieret ex gratia repudiabili. Ergo. IV. Semipelagiani tantum negarunt, fidem ea praeveniri gratia, quae humanam sibi subjicit voluntatem. Sed gratia quae humanam sibi subjicit voluntatem, alia esse non potest quam gratia necessitans. Ergo.

CL. R. N. A. Ad I. *prob.* C. M. N. m. Enimvero de Catholica religione pessime mereretur, qui diceret, haereticos, quando veritatem catholicam impugnant, solidum habere fundamentum in Scripturis, Patribus, aut ratione. Quis enim nescit, stramineas plerumque ab haereticis rationes afferri, quas illi pro solidis ac genuinis venditant, sola ad id eos impellente pertinacia? Semipelagiani id equidem objicerunt Augustinianae doctrinae, quia eam minus assequebantur: atque ictum declinarent, a quo jugulum erroris sui peti cernebant. At frustra prorsus et imperite Augustini doctrinam tamquam laesae libertatis ream in jus vocabant. Quamvis enim gratia praeveniens et gratuita sit, et ad salutariter operandum necessaria; cum tamen illi resisti queat, humanam libertatem non adimit, sed perficit, eamque ad agendum expeditam reddit. *Quisquis audet dicere*, inquit Augustinus adversus Semipelagianos, Lib. de Praedestin. SS. Cap. V. *Habeo ex me ipso fidem, non ergo accepi: profecto contradicit huic apertissimae veritati; non quia credere vel non*

credere non est in arbitrio voluntatis humanae, sed in electis praeparatur voluntas a Domino. Quibus verbis S. Doctor declarat, a gratia nullam voluntati necessitatem inferri. Ad II. C. A. N. C. Gratia, licet de se repudiabilis, infallibiliter tamen effectum producens ad quem datur, et omnino gratuita, a peritissimis etiam Theologis nostro tempore non nisi magno labore, studio atque industria cum libero arbitrio conciliatur, ut quotidianae ostendunt lites inter ipsos Doctores Catholicos. Ergo merito S. Prosper Augustinum rogavit, ut difficultatem hanc expedire. Quod si vero Augustinus irrepudiabilem atque irresistibilem esse gratiam illam docuisset, Prosper nodi hujus solutionem ab Augustino minime postulasset, cum in omnium gentium ac nationum vocabulariis, praeterquam in Janseniano, voces idem sonent, *gratia necessitans*, et *liberum arbitrium perimens*. Ad III. C. M. N. m. Initium fidei et salutis est purum donum Dei, quia fit ex gratia gratuito prorsus collata, quamvis de se repudiabili; neque in partem hujus venit liberum arbitrium; quia voluntas non libere cooperatur productioni gratiae, sed necessitatur ad productionem motus indeliberati, amoris vel desiderii, timoris aut fugae: actus vero salutaris, quo bonum incipimus aut perficimus, est simul donum Dei et meritum nostrum. Donum Dei; quia Deus gratuito voluntatem praevenit et adjuvat gratia, non necessitante, sed repudiabili: meritum nostrum, quia voluntas libere cooperatur gratiae, ita ut illi resistere posset, si vellet. Ad IV. R. C. M. N. m. Gratia de se repudiabilis humanam sibi subjicit voluntatem, non tollendo aut ligando, sed expeditam relinquendo activam voluntatis indifferentiam; quia voluntatem ita movet,

quomodo aptum est ut ab ea, quamvis indifferente, consensum obtineat. Ex eo autem, quod voluntas resistere possit gratiae, inferri nequit, gratiam voluntati esse subjectam: quia gratia se habet ad voluntatem, sicut movens ad motum, et ut causa superior et principalis ad inferiorem et instrumentalem; nisi velis etiam ac debeas pari jure dicere, non voluntatem sanae rationi, sed sanam rationem voluntati subjectam esse, eo quod voluntas possit pro arbitrio facere vel non facere id, quod faciendum esse sana ratio dictat. Vide hac de re plura apud *Laurentium Alticotium* Summae Augustinianae, Parte V. Quaest. I. Art. VIII. IX. X. *Natalem Alexandrum* Dissertat. IV. in Hist. Eccles. Saeculi V. *Antoine* in Tract. de Gratia Cap. I. Art. IV. et V. *Tournely* in Tract. de Gratia, Parte I. etc.

CONTROVERSIA III.

SCHOLASTICA.

AN GRATIA EFFICAX NATURA SUA INFALLIBILEM ET ESSENTIALEM CONNEXIONEM HABEAT CUM ACTU SALUTARI?

CLI.

Praesens controversia ideirco *Scholastica* nuncupatur, quia salva fide a Catholicis Doctoribus disputatur, num infallibilis haec connexio cum actu salutari de se atque ex natura sua gratiae efficaci competat, an tantum ratione Scientiae mediae, quae ipsi gratiae est aliquid mere extrinsecum. Equidem aliqui opinionum Scholae

suae justo tenaciores, suam inter fidei articulos fere, oppositam vero Societatis doctrinam tantum non inter errores recensent. At frustra sunt; in famosa enim causa de Auxiliis divinae gratiae anno 1606. die XXVIII. Augusti, decreto *Pauli V.* cautum est, ut Molinae doctrina de concordia liberi arbitrii cum donis gratiae divinae, Congregationibus XLVII. in Romano tribunali probe examinata, indemnis persistat, atque utriusque familiae sententia, Thomistarum nempe et Societatis, in scholis Catholicis tuto et impune doceatur; idque sine damnatione alterius partis, donec aliud a Sancta Sede decernatur. Ad finem prioris saeculi Lovanienses non nulli Theologi Romam ablegarunt Joannem Libertum Hennebel ad *Innocentium XII*, rogantes, ut Pontifex declarare dignaretur, doctrinam de gratia per se et intrinsece efficaci, et de praedestinatione ante praevisa merita, nullis hactenus decretis Apostolicis damnatam et enervatam fuisse, eamque proinde posse teneri, quousque Sancta Sedes aliter statuerit. At Pontifex id declarare recusavit; non quod doctrina gratiae per se efficacis eo sensu, quo in Catholicis scholis defenditur, umquam reipsa decretis Apostolicis proscripta fuerit; sed quia de hoc argumento silentium servare longe satius sibi esse judicavit Innocentius. Hoc unum itaque rescripsit ad Lovanienses: *Qua in re vestram erga S. Petri Cathedram observantiam et reverentiam summopere collaudamus. Verum quia, ut S. Coelestinus ad Episcopos Galliae rescripsit, profundiores difficilioresque partes incurrentium in materia divinae gratiae quaestionum, quas latius pertractarunt, qui haereticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere.*

CLII. Et quamvis adversarii Brevi *Benedicti XIII.* glorientur, quo dilaudatur Thomisticae scholae studium; nihil tamen exinde nobis decedit, cum Scholae nostrae doctrina pari authoritate commendata fuerit a Benedicti XIII. Successore, nimirum *Clemente XII.* Anno 1733. die II. Octobris in Brevi, cujus initium, *Apostolicae providentiae*, in quo ita loquitur Pontifex: *Mentem eorumdem Praedecessorum nostrorum compertam habentes, nolumus aut per nostras, aut per ipsorum laudes Thomisticae Scholae relatas, quas iterato nostro judicio comprobamus et confirmamus, quidquam esse detractum caeteris Catholicis Scholis, diversa ab eadem in explicanda divinae gratiae efficacia sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem praeclara sunt merita, quo minus sententias ea de re tueri pergant, quas hactenus palam et libere ubique, etiam in almae Urbis luce docuerunt, et propugnarunt.* Caeterum quamvis praesens quaestio, utpote mere Scholastica, ad Speculativam potius Theologiam, quam Polemicam, pleno jure pertineat, hic tamen a nobis omnino praetermitti non potuit: tum quod absque illa totum systema de Gratia Christi Redemptoris satis involutum sit: tum quod permultae objectiones ad impugnanda alia dogmata satis commode transferri possint, quae insolutas relinquere Polemico nefas foret.

CLIII. Omissis Novatorum, Calvini praecipue et Jansenii erroribus, quos Controversia I. et II. rejecimus, quadruplex potissimum circa efficaciam gratiae Catholicorum Doctorum est sententia. I. est Thomistarum, qui duce Bannesio, gratiae efficaciam constituunt in gratia excitante, penitus indifferente, et praedeterminatione physica, ex natura sua essentialiter atque infalli-

biliter connexa cum actu salutari, inimpedibili, indeclinabili, insuperabili a creatura, immissa a solo Deo, et absolute necessaria ad quemlibet actum salutarem. II. est eorum, qui efficaciam gratiae reponunt in illustratione intellectus et motione voluntatis, quae voluntatem moraliter ita inclinat ac praedeterminat ad actum salutarem, ut quamvis voluntas illi motioni, etiam in sensu composito, physice possit resistere, resistere tamen non possit moraliter; sed morali necessitate adigatur ad consentiendum gratiae, et ponendum actum salutarem. III. est Congruistarum, qui efficaciam atque infallibilem virtutem gratiae repetunt ex congruitate, seu attemperatione auxiliorum gratiae cum hominis ingenio, indole, conditione, affectibus, ut re ipsa consensum suaviter et fortiter eliciat: Deus enim, cui omnes humani cordis recessus et affectiones perspectae sunt, quique habet in sua potestate media infinita, quibus hominum corda quo voluerit adducere, et unde voluerit retrahere potest, absolute decernit hominem hoc vel illo modo ad se vocare ac convertere. Atque in triplici hac sententia efficacia gratiae esset intrinseca, infallibiliter de se connexa cum effectu.

CLIV. Verum hi modi efficaciam gratiae divinae explicandi nobis probari minime possunt. I. sententia, ut ex Philosophia hic supponitur, ex eo capite rejicitur, quod humanam libertatem evertere videatur. Accedit quod in ea explicari nequeat, quomodo omnibus dentur gratiae pure, vere tamen sufficientes. Si enim gratia efficax habetur per gratiam excitantem, conjunctam cum praedeterminatione physica insuperabili, inimpedibili, essentialiter necessaria et infallibiliter connexa cum actu salutari; gratia pure, sed vere tamen sufficiens

habebitur per solam gratiam excitantem absque praedeterminatione physica ad actum salutarem. Atqui talis gratia non est vere sufficiens, ut sequenti syllogismo ostenditur. Qui non habet, nec habere potest aliquid, quod necessario et essentialiter requiritur ad actum salutarem, is non habet veram sufficientiam ad illum: sicut qui neque alas habet ad volandum necessarias, neque illas acquirere potest, non habet veram sufficientiam ad volandum. Atqui homo instructus sola gratia excitante, destitutus autem praemotione physica ad actum salutarem, non habet, nec habere potest aliquid quod necessario et essentialiter requiritur ad actum salutarem, nimirum ipsam praemotionem physicam ad illum: alias si habere posset pro libito, homo esset primum liberum, primum determinans etc. Ergo homo sola instructus gratia excitante Thomistica non habet gratiam vere sufficientem.

CLV. Neque felicius complanatur difficultas a II. sententiae Patronis. Praeterquam enim quod probare nequeant, gratiam efficacem semper cum morali praedeterminatione conjunctam esse, Deus non haberet infallibile medium obtinendi a creatura actum salutarem, eumque infallibiliter praevidendi. Nam, ut fatentur hi Authores, praedeterminatio moralis non habet cum actu salutari connexionem omnino necessariam et infallibilem, sed solum moralem. Quod si vero per moralem praedeterminationem ejusmodi motionem intelligant, cui voluntas potentia proxime expedita omnino resistere nequeat, nimia esset efficacia gratiae, et Catholico dogmati minime consentanea, quia tali pacto liberum tolleretur arbitrium. Vide dicta Num. CVII.

CLVI. Eodem argumento premuntur III. sententiae Patroni. Vel enim congruitas gratiae interna esse ac infallibilis cognoscitur, vel tantum externa, petita ex adjunctis circumstantiis, et moraliter tantum connexa cum actu salutari? Si primum: ergo cum illa conferatur ante omnem Scientiam mediam, liberum arbitrium resistere ei non poterit, sicque homo ad actum inimpedibiliter necessitabitur. Si secundum: ergo in Deo non dabitur scientia metaphysice certa et infallibilis de actu salutari ponendo. Quod si Congruistae ad salvandam libertatem admittant Scientiam mediam, tunc essentialis et infal libilis connexio gratiae cum actu salutari sufficienter explicatur per hoc, quod gratia conferatur dependenter a Scientia media de consensu.

CLVII. Quarta sententia est Doctorum Societatis, juxta quos gratia efficax considerari potest vel in actu primo, vel in actu secundo. Gratia *efficax in actu secundo* praeter entitatem gratiae, quae hominem reddit vere potentem ad eliciendum actum salutarem, dicit insuper actualem quoque operationem, sive liberum consensum salutarem absolute positum; cum per hoc gratia efficax in actu secundo dicatur, quod voluntas actu consentiat: atque hic consensus est realiter etiam ipsa actio Dei concurrentis, et gratiam adjuvantem dantis. Gratia *efficax in actu primo* est virtus quaedam praevia, quae infallibiliter post se trahit consensum, seu cooperationem et efficientiam actualem; ita ut haec efficientia, seu consensus absolute positus sit aliqua ratione posterior gratia efficaci, adeoque antecedenter ad consensum absolute positum detur virtus post se infallibiliter trahens hunc consensum. Quare gratia efficax in actu primo duo complectitur, scilicet virtutem efficiendi consen-

sum, et infallibilem illius connexionem cum futuro consensu.

CLVIII. Si gratia efficax in actu primo consideretur secundum suam entitatem, sive *specificative*, est virtus supernaturalis, seu illustratio et inspiratio, quae habet vires abunde sufficientes ad trahendum post se consensum voluntatis, modo voluntas nullum ponat impedimentum: sicut sol sufficientem habet virtutem illuminandi cubiculum, illudque actu illuminat, si non ponatur obstaculum. Atque hoc modo gratia efficax specificative sumpta non differt intrinsece a gratia sufficiente itidem specificative sumpta: quia eadem entitas gratiae, quae modo est mere sufficiens, potest esse efficax, cum sit indifferens, ut conjungatur cum consensu vel dissensu. Si vero gratia efficax qua efficax, seu *reduplicative* sumatur, considerari potest tripliciter. I. prout est *objective* et logice prior ad Scientiam mediam: et hoc modo consistit tum in entitate gratiae sufficientem de se virtutem habentis, tum in consensu conditionate futuro; nam consensus conditionate futurus dependenter ab hac gratia, est veritas objective prior ad Scientiam mediam. Sicut proin gratia efficax in actu secundo est ea, quae conjungitur cum consensu absolute futuro: ita gratia efficax in actu primo est, quae conjungitur cum consensu conditionate futuro. II. prout est efficax *expressive*, et infallibiliter connexa cum actu: et hoc modo praeter entitatem gratiae involvit etiam Scientiam mediam de consensu futuro sub hypothesi illius gratiae; quia Deus per hanc scientiam infallibiliter praevidet, creaturam consensuram esse, si eam vocet per illam gratiam. III. prout est *speciale beneficium Dei*: sive affective efficax: et tunc praeter entitatem gratiae,

et Scientiam mediam, involvit etiam Decretum Dei benevolum, quo Deus auxilium praevisum efficax prae aliis inefficacibus seligit, ex speciali affectu et intentione affectus secuturi.

CLIX. Quod virtutem attinet efficiendi consensum, quam gratia habet, sive in actu primo, sive in actu secundo consideretur, Molina equidem, Vasquius, et Lessius docuerunt, eam gratiae extrinsecam esse, haberique ex consensu, seu cooperatione voluntatis. At communissima Doctorum Societatis cum Suario, Tannero, aliisque constanter tenet, virtutem hanc efficiendi consensum esse ipsi gratiae intrinsecam. Si enim gratia efficax in actu primo consideretur, debet esse virtus quaedam praevia, infallibiliter post se trahens consensum: haec autem virtus, supposita entitate gratiae, consensu conditionate futuro, et Scientia media de consensu, datur et infallibiliter cognoscitur esse connexa cum consensu, etiam antequam detur actualis nostra cooperatio. Ergo datur efficacia gratiae, sive gratia efficax in actu primo, quamvis actu nondum detur consensus noster absolute positus. Ergo efficacia gratiae in actu primo, seu virtus effectum suum ad quem datur producendi, non dependet ab actuali cooperatione voluntatis. Neque dici potest, quod consensus conditionate futurus causet efficaciam gratiae in actu primo; tum quia gratia entitative sumpta est virtus praevia, actum salutarem praecedens tam in statu reali quam objectivo, omnemque virtutem suam a Deo habet: tum quia expressive aut affective sumpta causam creatam habere non potest. Quamvis enim homo sit causa sui consensus, non tamen est causa Scientiae mediae; alias esset etiam causa Dei, quocum Scientia media identificatur. Igitur consen-

sus conditionate futurus est tantum purus terminus, quo supposito, auxilium collatum vel conferendum praevidetur a Deo infallibiliter causaturum esse consensum. Quod si vero gratia efficax consideretur in actu secundo, sive quando actu effectum suum producit, connectitur quidem illa infallibiliter cum consensu per Scientiam mediam, at nullas a voluntate vires accipit: immo consensus salutaris dependet dependentia proprie dicta a gratia efficaci ut efficaci; gratia enim efficax dicitur ea, quam Deus dat voluntati, quomodo scit ei congruere ut consentiat, et sic infallibiliter infallibilitate summa infert consensum voluntatis, ut effectum suum a se prorsus dependentem. Quare consensus absolute positus denominat quidem gratiam efficacem in actu secundo; at nullas ei vires tribuit, nullam efficaciam intrinsecam.

CLX. At vero quamvis virtus efficiendi consensum sit ipsi gratiae efficaci intrinseca, infallibilis tamen connexio gratiae cum consensu salutari intrinseca illi esse nequit. Gratia enim se tenens ex parte actus primi proximi quae ex natura sua habet necessariam et infallibilem connexionem intrinsecam cum consensu voluntatis, est gratia necessitans, libertatem arbitrii perimens: hac enim posita antecedenter ad omnem usum libertatis praevisum, impossibile est ut voluntas non consentiat, et quidem necessario. Hinc Doctores Societatis, ut explicent infallibilem illam connexionem gratiae efficacis cum actu salutari, recurrunt ad Scientiam mediam, qua Deus, antequam decernat hanc gratiam conferre, praevidet quod voluntas huic gratiae esset consensura, si illam haberet. Posito enim, quod Deus ex una parte per Scientiam mediam videat Pe-

trum consensurum, si haberet hanc gratiam: ex altera autem parte hanc ipsam gratiam Petro reipsa conferat, hoc ipso, inquiunt, consensus infallibiliter sequetur, cum Scientia media non minus ac aliae scientiae divinae, sit infallibilis. Addunt in hoc systemate salvam et intactam manere libertatem creaturae; quia Scientiam mediam dicunt esse impedibilem a libertate creata; et consequenter licet consensus necessario connectatur cum Scientia media, hanc tamen necessitatem, cum tantum sit consequens, nihil praejudicare libertati.

CLXI. Verum ut planiora fiant multa, quae negotium facessere solent iis, quibus Molinianum systema non adeo exploratum est, summa tantum capita, quibus Scientia media explicatur, necessario praemittenda sunt. Juxta omnes Theologos duplex in Deo datur scientia, simplicis intelligentiae, et visionis. Scientia *simplicis intelligentiae* dicitur illa, qua Deus cognoscit res possibiles, sive existant, sive non existant, praescindendo nempe ab harum existentia. Scientia *Visionis* dicitur illa, qua Deus res existentes cognoscit, pro aliqua temporis differentia vel praesentis, vel praeteriti, vel futuri. Ut vero discrimen, quod inter Scientiam simplicis intelligentiae et Visionis intercedit, magis elucescat, notandum est duplicem in Deo considerari scientiam, necessariam et liberam. *Necessaria* est, qua Deus cognoscit veritates necessarias: quae aliter se habere non possunt: et talis scientia dicitur necessaria *objective*, quia est de objecto necessario, et *subjective*, quia necessario existit in Deo. Scientia *libera* est, qua Deus cognoscit veritates non necessarias, ut v. g. absolutam existentiam rerum contingentium.

Libera autem dicitur haec scientia, quia v. g. scientia de absoluta rerum contingentium existentia potuisset antecedenter non dari in Deo; licet ex suppositione, quod res illae sint absolute extiturae, Deus id necessario praesciat. Vocatur igitur haec Scientia *libera*, non quod Deus facto decreto possit scire vel non scire harum rerum existentiam; sed quia absoluta rerum existentia dependet a libero decreto divinae voluntatis, sine quo nihil contingens potest habere absolutam existentiam.

CLXII. Ex his colliges I., quod omnis scientia simplicis intelligentiae sit quidem necessaria, non tamen omnis scientia necessaria sit vice versa scientia simplicis intelligentiae. Sic scientia, qua Deus se ipsum ut absolute existentem cognoscit, est scientia necessaria quidem, non tamen simplicis intelligentiae, sed potius visionis: ex quo legitime deducitur, non omnem scientiam visionis esse Deo liberam. Colliges II., scientiam Dei necessariam habere duo praedicata. Unum est, quod absolute non possit abesse a Deo: alterum, quod sit in Deo ante omne decretum Dei liberum. Scientiae liberae correspondent duo alia praedicata essentialia. Unum est, quod antecedenter possit abesse a Deo: alterum, quod ante se praesupponat aliquod decretum Dei liberum; nam sine hoc decreto nulla res contigens posset absolute existere.

CLVIII. Cum autem ex Scripturis invicte probetur, dari in Deo infallibilem scientiam pure conditionalium, quae a parte rei numquam extiterunt, aut existent; extitissent tamen, aut extitura essent posita conditione quadam, quae numquam purificata est, aut purificabitur, ut v. g. quando Christus Matth.

Cap. XI. dixit: Tyrios et Sidonios poenitentiam acturos fuisse, si vidissent ea miracula quae facta sunt in Corozain et Bethsaida: Doctores Societatis tertiam admittunt scientiam, quae non versatur circa res mere possibiles, neque absolute futuras, sed sub certa tantum conditione extituras, quamvis conditio illa numquam sit purificanda: et *Media* ab iis vocatur, eo quod media sit inter scientiam simplicis intelligentiae et visionis, et aliquid participet de scientia necessaria, aliquid de libera, de neutra totum. Cum scientia igitur necessaria convenit in hoc praedicato, quod praecedat omne decretum Dei absolute et actu existens: cum scientia libera, quod absolute possit abesse a Deo; potuisset enim antecedenter in Deo dari scientia opposita. Ex quo colligitur, scientiam mediam respectu Dei esse quidem contingentem, sed non liberam; nam v. g. consensus Petri futurus dicit exercitium libertatis solius Petri.

CLXIV. *Scientia media* igitur, juxta Molinam et Theologos Societatis, est cognitio qua Deus nostros actus conditionate futuros, liberos, infallibiliter cognoscit ante omne decretum. Dicitur *ante omne decretum*; quia si Deus actus nostros liberos conditionate futuros cognosceret in decreto, tunc vel decretum deberet esse essentialiter connexum cum actu conditionate futuro, vel non? Si primum; tunc tolleretur libertas, quia decretum esset essentialiter connexum cum actu conditionate futuro, et a creatura impediri non posset: Si secundum; tunc Deus non infallibiliter cognosceret actus liberos conditionate futuros, quia tale decretum esset indifferens ad hoc, ut existat consensus Petri, vel dissensus. Deus igitur cognoscit actus

tiam mediam cognoscit quaenam auxilia essent receptanda, et quaenam a Juda abjicienda. III. Inscrutabili quidem, justissimo tamen judicio decernit ex serie auxiliorum sufficientium concedere Judae auxilium A, quod pravidet a Juda libere et malitiose repudiandum esse; hujusque decreti haec est tendentia: *Quamvis videam, Judam ex malitia sua dissensurum auxilio A, si illud haberet; decerno tamen illi dare auxilium A, et permittere ipsius finalem impoenitentiam.* IV. Per Scientiam visionis cognoscit Deus impoenitentiam Judae absolute futuram. V. Judae datur in tempore auxilium A: Judas illi non cooperatur, impoenitens moritur. Atque haec est series actuum divinorum nostro captui accomodata; quamvis a parte rei omnia ista in Deo non nisi unus ac simplicissimus actus sint.

CLXVII. Equidem adversariorum aliqui Semipelagiani erroris notam Scientiae mediae inurunt; at illos *Natalis Alexander* in Hist. Eccles. Saeculi V. Cap. III. Artic. VIII. vel Semipelagianorum dogmatum imperitos esse, vel studio partium in transversum agi merito pronuntiat. Neque enim Semipelagiani errabant in eo, quod scientiam conditionalium in Deo admitterent; secus et Augustinum habuissent socium erroris, qui in explicanda gratiae efficacia ad divinam praescientiam confugere solet: sed quia gemino errore scientiam conditionalium inquinabant. Docebant enim I. Deum propter merita vel peccata pure sub conditione praevisa, et numquam absolute futura, hominum sortes definire, et alios praedestinare ad gloriam, alios damnare ad poenam: idque etiam locum habere in parvulis. II. Adstruebant in ordine ad actus salutares talem scientiam conditionalium, cujus ope praevideretur

illi actus extituri a libero arbitrio non praevento per gratiam supernaturalem, sed naturae viribus relicto. At vero Patroni Scientiae mediae geminum illum errorem constanter rejiciunt, docentque I. quod gratia supernaturalis constituat actum primum proximum ad quemlibet actum meritorium vitae aeternae, atque ad initium etiam fidei et salutis: adeoque Deum per Scientiam mediam non praevidere merita salutaria, etiam futura sub conditione tantum, ac si extitura essent a sola voluntate per gratiam non praeventa. Docent II., merita conditionate futura non esse causam collationis gratiae, aut praedestinationis: alias cum Deus quemlibet hominem praevideat aliquibus auxiliis consensurum, aliis vero dissensurum, actus nostri conditionate futuri essent simul causa praedestinationis et reprobationis respectu ejusdem hominis, quod implicat. Juxta patronos itaque Scientiae mediae consensus hominis conditionate futurus, a Deo praevisus, non est causa cur homini conferatur auxilium A conjungendum cum consensu, sed est mere praerequisitum aliquod; Deus enim non confert auxilium A, quia homo est consensurus, sed ut homo consentiat.

CLXVIII. *Conclusio*. Gratia efficax non ex natura sua, sed dependenter a Scientia media, essentialem et infallibilem connexionem habet cum actu salutari. Prob. Conclusio I. Gratia efficax est medium, quod Deus adhibet ad exequendum decretum absolutum et efficax, quod est absolute infrustrabile et infallibile. Atqui tale medium, salva libertate hominis, non potest habere infallibilitatem intrinsecam. Ergo gratia efficax ex natura sua non est intrinsece infallibilis, seu ex natura sua habere non potest essentialem et infal-

libilem connexionem cum actu salutari. Major prob. tum ex Augustino, qui Lib. de Dono Persever. Cap. XIV. praedestinationem ad gratias efficaces, quibus electi salvantur, definit *praescientiam et praeparationem beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur*: tum ex ratione; quia si medium illud fallibile esset, non foret proportionatum efficaci et absoluto decreto Dei, quod tali modo carere posset suo effectu. Prob. etiam minor propositio. Si gratia ex natura sua et de se essentialem atque infallibilem haberet cum actu salutari connexionem, deberet esse de se et ex natura sua irrepudiabilis atque irresistibilis, ita ut metaphysice impossibile sit hominem tali gratia affectum veram habere potentiam eidem resistendi; alias Deus infallibiliter nec praevidere, nec obtinere posset actum salutarem. Atqui hoc dici nequit, quin evertatur liberum arbitrium, ut praecedente Controversia ostendimus. Ergo infallibilis illa connexio cum actu salutari non est gratiae intrinseca, sed extrinseca, petita ab infallibili scientia conditionalium, sive Scientia media.

CLXIX. Prob. II. In hoc systemate omnia commode explicantur, quae Scriptura et traditio docent de gratia efficaci et libero arbitrio. Ergo merito praeferendum est aliis systematibus, quae sufficienter conciliare nequeunt efficaciam gratiae cum libero arbitrio. P. A. Ac I. quidem gratia efficax est donum gratuitum, non enim datur nisi ex mera benignitate et misericordia, a qua sola Deus movetur ad eam dandam. II. Gratia efficax antecedit actum salutarem absolute futurum, quia tum entitas gratiae, secundum se considerata, est aliquod praerequisitum ad actum salutarem: tum quia Scientia media, quamvis sit aliquo modo poste-

rior ad consensum conditionate futurum, est tamen prior ad consensum absolute futurum, et dirigit decretum benevolum conferendi gratiam, cujus ope ponetur actus tum denique quia hoc ipsum decretum est prius ad actum absolute futurum. III. Infallibiliter post se trahit actum salutarem; quia auxilium collatum dependenter a Scientia media infallibili de consensu conditionate futuro, infallibiliter connectitur cum consensu: est enim metaphysice impossibile, ut detur complexum ex tali auxilio et Scientia media de consensu, et tamen non detur consensus; quia absolute repugnat falsificari Scientiam mediam. IV. efficacia gratiae optime convenit cum libero arbitrio. Nam licet complexum ex entitate auxilii et Scientia media sit infallibiliter connexum cum actu bono futuro, si tale auxilium detur; est tamen impedibile, quia una pars hujus complexi, nimirum Scientia media, est impedibilis a creatura: adeoque non alia infertur necessitas, quam mere consequens. Atque ex hoc ipso patet, quomodo voluntas gratiae efficaci possit dissentire, et resistere. Quamvis enim non possit resistere gratiae efficaci qua tali, seu reduplicative sumptae quae est efficax, seu specificative sumptae, quatenus eam objective et expressive per dissensum suum potest inefficacem reddere, impediendo nimirum Scientiam mediam de consensu futuro, sive dividendo se a Scientia media, a qua repetitur infallibilis connexio gratiae cum effectu suo ad quem datur; licet non possit dissentire in sensu composito, quia utique non potest conjungere dissensum cum Scientia media infallibili de consensu. V. Qui caret gratia efficaci, habet tamen vere sufficientem; quia habet tale auxilium, cui licet

non sit consensurus, posset tamen consentire, et consentiendo facere ut Deus ab aeterno praevidisset auxilium illud conjungendum esse cum consensu, adeoque infallibiliter cum illo connexum esse. VI. Dei dominium, et omnipotentissima potestas inclinandorum cordium in hoc systemate salvantur. Cum enim Deus nullam, produxerit creaturam, quae omnibus auxiliis esset restitura, videt in thesauris gratiae suae auxilia, quibus, si conferrentur, homo quamtumvis improbus et refractarius libere consentiret. Cum igitur Deus impediri non possit, ne auxilia illa, licet de se indifferentia, homini conferat, quibus per Scientiam mediam hominem infallibiliter consensurum esse praevidet, omnipotentissimam habet potestatem inclinandorum cordium, salva hominis libertate. VII. Gratia efficax est semper peculiare beneficium Dei; quia Deus nulla lege aut necessitate adactus, sed pro libero sanctissimae suae voluntatis beneplacito, atque ex peculiari sua benevolentia, illam gratiam dat homini, quam praevidet cum consensu conjungendam esse, prae alia, quam si daret, ex malitia hominis effectu salutari carituram cognoscit. VIII. Quamvis in systemate Scientiae mediae optime explicetur concordia gratiae et liberi arbitrii; ipsa tamen praedestinatio ac reprobatio Mysterium sunt humanae menti inaccessibile. Cum enim Deus per Scientiam conditionalium cognoverit e. g. Petrum et Judam aliquibus auxiliis libere consensuros, aliquibus vere libere dissensuros; si quis ex nobis quaerat, cur Deus Petro dederit auxilium, cui praevidebat illum cooperaturum esse, Judae vero tale dederit auxilium, cui praevidebat eum esse dissensurum? cum Apostolo et Augustino respondemus: *O homo, tu quis es qui re-*

spondeas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus. IX. Gratia in systemate Moliniano, si verba in propria significatione usurpentur, non est *versatilis*, ut eam adversarii appellant. Nam versatile, proprie loquendo, est res iners secundum se, quae in nullam partem inclinat, sed solum apta et idonea est quae vel in quamlibet vel in contrarias partes agatur, versetur que pro libito agentis. At vero gratia per se determinat hominem, quamvis impedibiliter, dumtaxat ad bonum: nec in alio sensu dicitur indifferens, quam in hoc, quod nempe de se et ex natura sua non sit essentialiter atque infallibiliter connexa cum actu bono. Igitur voluntas tantum hominis est ac dici potest versatilis, non autem gratia.

CLXX. Prob. III. Authoritate *S. Augustini.* S. Doctor ex una parte saepissime asserit, voluntatis nostrae esse eligere bonum aut malum: (Vide dicta Tomo IV. Num. CCCLIX.) ex altera pars solvens hanc difficultatem, cur aliqui vocationi Dei obtemperent, alii non obtemperent, non confugit ad gratiam a se ipsa efficacem; sed ad vocationem congruam, prout in iis, quibus eam applicare placuerit, praevidetur a Deo habitura effectum, cujus praescientia falli non potest. Ergo juxta Augustinum gratia non ex natura sua, sed dependenter a Scientia conditionalium infallibilem habet connexionem cum actu salutari. P. A. Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. Num XIII. ita scribit Augustinus: *Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis qui secuti sunt vocationem. Ad alios vero vocatio quidem pervenit; sed quia talis fuit, qua moveri non possent, ut eam capere apti essent, vo-*

cati quidem dici potuerunt, sed non electi: et non jam simpliciter verum est, Igitur non miserentis Dei, sed volentis atque currentis est hominis: quoniam non potest effectus misericordiae Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille misereatur, si homo nolit; quia si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut et moverentur, et intelligerent, et sequerentur. Verum est ergo, Multi vocati, pauci electi. Illi enim electi, qui congruenter vocati: illi autem qui non congruebant neque contemperabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamvis vocati. Item verum est, Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei: quia etiamsi multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est, ut sequantur. Falsum est autem, siquis dicit, Igitur non miserentis Dei, sed volentis atque currentis est hominis: quia nullius Deus frustra miseretur; cujus autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat. Ergo Deus antequam decernat conferre gratiam, cognoscit prius per Scientiam conditionalium, an gratia illa hominis libertati congruat, sitque in his vel illis circumstantiis accomodata: ac demum hanc ipsam gratiam tribuere decernit, quae infallibiliter post se consensum trahat, sub conditione jam antea praevisum. Atque hoc ipsissimum est Scientiae mediae systema, ab Augustino jam ante XIV. saecula usurpatum quoad substantiam, quamvis Scientiae mediae nomen, utpote arbitrarium, incognitum illi fuerit.

CLXXI. Neque dicas I., quod juxta Augustinum ipsa gratia faciat congruitatem in uno, non in altero; quia facit ut unus hoc modo, alter alio modo af-

fectus sit. II. Authoritatem librorum Augustini ad Simplicianum non magni hac in re esse momenti, quod libros illos initio sui Episcopatus ante Pelagianam concertationem scripserit. Nam ad I. R. haec omnino contra mentem S. Augustini dici; loquitur enim S. Doctor de una eademque gratia, quae uni est congrua, non item alteri: immediate ante laudata superius verba ait S. Doctor: *An forte illi qui hoc modo vocati non consentiunt, possent alio modo vocati accomodare fidei voluntatem, ut et illud verum sit, Multi vocati, pauci electi; ut quamvis multi uno modo vocati sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequantur vocationem, qui ei capiendae reperiuntur idonei.* Certe si Augustinus de illa congruitate loqueretur, quae non ex gratiae contemperatione cum certa, quam in non nullis vocatis reperit, dispositione coalescit, sed quam sola gratia facit; ubi multi uno et eodem modo vocantur, ibi sicut unus vocationis modus, ita eadem esse deberet congruitas ex parte gratiae. Ad II. R. authoritatem librorum Augustini ad Simplicianum maximi esse momenti. Ipse S. Augustinus lucubrationes suas ad Simplicianum commendat in Libro de Praedest. SS. Cap. IV., ubi sic scribit: *Nam si curassent* (Massilienses) *invenissent istam quaestionem secundum veritatem divinarum Scripturarum solutam in primo libro duorum, quos ad beatae memoriae Simplicianum scripsi, Episcopum Mediolanensis Ecclesiae, Sancti Ambrosii Successorem, in ipso exordio Episcopatus mei. Nisi forte eos non noverunt: quod si ita est, facile ut noverint.*

CLXXII. Caeterum Augustinus non in libris tantum ad Simplicianum, sed alibi etiam mentem suam

clare aperuit. Lib. XII. de Civit. Dei, Cap. VI. scribit: *Si eadem tentatione ambo tententur, et unus ei cedat atque consentiat, alter idem qui fuerat, perseveret; quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere? Unde, nisi propria voluntate, ubi eadem fuerat in utroque corporis et animi affectio?* Ubi advertendum, gratiam, quae hic respectu unius est efficax, siquidem ex natura sua esset infallibiliter connexa cum actu salutari, etiam futuram fuisse talem respectu alterius: ponitur enim ab Augustino utrumque eadem tentatione pulsari, eamdem utrumque habere gratiam, eamdem corporis et animi affectionem. Libro de Dono Perseverantiae, Cap. XIV. non dicit Augustinus Tyrios et Sidonios fuisse convertendos per gratiam natura sua cum actu salutari connexam, qua Corozaitae caruerunt; sed Tyrios et Sidonios convertendos fuisse affirmat, si eadem gratia, quae Corozaitis data est, data fuisset Tyriis et Sidoniis; quia eadem gratia, quae respectu Tyriorum fuisset congrua, contemperataque ipsorum affectibus et dispositioni, congrua non fuit respectu Corozaitarum, qui aliter erant affecti. Tum vero Massilienses, qui volebant ideo Deum his parvulis gratiam dare baptismi prae aliis, quia si supervixissent, praevisi fuerant naturaliter credituri, et post fidem gratiae cooperaturi, his verbis aggreditur: *Ex quo apparet, habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiae, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant: et tamen sic Dei altiore judicio, a perditionis massa non sunt gratiae praedestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicta divina vel facta, per quae*

possent credere, si audirent utique talia vel viderent. Quasi diceret: Non est satis Deum praevidisse, quid quisque esset acturus si hanc vel illam gratiam acciperet. Nisi enim Deus altiore judicio decreverit ipsis dare eam gratiam, cui praevisi fuerunt cooperaturi si daretur, nihil illos juvabit praescientia boni operis conditionate futuri: sicut Tyrios non juvit haec praescientia, qua Deus eos crediturος, et poenitentiam acturos praeviderat, si eas gratias accepissent, quas Corozaitae increduli et impoenitentes acceperunt. Vide plura apud *Livinum de Meyer* in Dissertat. de Mente S. Augustini Cap. I. et XVII. et *Laurentium Alticotium* Summae Augustinianae Parte VI. Quaest. II. Artic. VI.

CLXXIII. Ex his colligitur I., Augustinum in illis etiam libris, quos ultimis vitae suae annis conscripsit, qualis certe est Liber de Dono Perseverantiae, infallibilem gratiae connexionem cum actu salutari non constituisse in motione necessitante, irresistibili ac praedeterminante, nec in ipsa naturae gratiae, sed in infallibili praescientia Dei, seu in Scientia conditionalium, quam nos mediam dicimus. *Cujus autem miseretur* (Deus) *sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat*, ait S. Augustinus Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. Num. XIII. II. Inanem esse, ac veritati minime consentaneam illam adversariorum gloriationem, gratiam ex natura sua infallibiliter cum actu salutari connexam, ex ipsis doctrinae Augustinianae visceribus depromptam esse: contra vero intolerabilem esse atque infrunitam eorum hominum audaciam, qui systema nostrum de gratia efficaci, humanae superbiae argumentum, luxuriantis ingenii partum Pelagiana tabe infectum, aut restaurandis saltem

Pelagianorum ac Semipelagianorum erroribus aptissimum esse criminantur.

OBJECTIONES.

CLXXIV. *Objicitur I.* locus Apostoli I. ad Cor. Cap. IV. v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ex quo id instruitur argumentum. In nostro systemate homo semetipsum discerneret. Atqui hoc manifeste repugnat Apostolo. Ergo. P. M. Gratia juxta nos de se est indifferens, neque ex natura sua infallibiliter connexa est cum actu salutari: simultaneus vero Dei concursus communis est omnibus. Ergo voluntas semetipsam discernit. R. N. M. Discernere se *in actu primo*, est dare sibi aliquod auxilium antecedenter ad consensum absolutum, seu est dare sibi virtutem aliquam praeviam ad actum, vi cujus possit se infallibiliter separare a male operantibus. Discernere se *in actu secundo*, seu discretione secunda, est ponere actum praeceptum, quem potuisset omittere, aut ad illum concurrere. Homo non potest se discernere in actu primo; quia quamvis praevideatur consensurus auxilio A, si illud daretur, consensus tamen hic conditionate futurus non est causa cur homini detur auxilium A, sed mere gratuito conceditur, atque idcirco datur, ut sequatur consensus. Solus itaque Deus discernit hominem in actu primo discretione physica, dando ipsi auxilium praevisum congruum: et discretione morali; ex affectu specialiter benevolo, eligendo ac dando creaturae auxilium congruum prae incongruo. In actu secundo discernit se homo, quia libere ac meritorie consentit gratiae, et actum ponit quem omittere potuisset: ita

tamen, ut causa principalis hujus discretionis in actu secundo sit ipse Deus, qui ad actionem salutarem concurrit non solum per suam omnipotentiam, sed etiam per supernum auxilium congruum, a quo voluntas creata habet vires ad salutariter operandum. Ad *probat.* C. I. membrum Antecedentis, II. Dist. Concursus Dei concurrentis per solam omnipotentiam, est communis omnibus, C. A. Concursus Dei concurrentis per auxilium congruum, N. A. et Conseq. Quamvis gratia ex natura sua non sit connexa cum actu salutari, collata tamen sub directione Scientiae mediae infallibiliter cum illo connectitur. Neque dicas: si collatio auxilii quod praevidetur congruum, sufficit ad hoc ut Deus dicatur discernere in actu primo consentientem, Deus in actu primo discernere etiam dicendus erit dissentientem, eoquod ipsi conferat auxilium praevisum incongruum: facile enim negatur illatum, I. Quia auxilium supernaturale non influit in dissensum, sed voluntatem ab eo potius removet; II. Quia Deus non confert auxilium incongruum, eoquod illud incongruum fore praeviderit; sed dissensum permittere tantum decernit, quem impedire non tenetur.

CLXXV. *Dices* I. Juxta nos fieri potest, ut ex duobus hominibus eodem modo tentatis, et aequali gratia auxilio instructis, unus victas det manus tentationi, alter eam generose repellat. Sed qui resistit tentationi, discernit semetipsum a consentiente. Ergo. P. m. Auxilium gratiae est in ambobus aequale. Ergo quod unus resistat tentationi, tribui non potest gratiae. *Confirm.* Ratio formalis, cur unus tentationi resistat, alter non resistat, alia juxta nos assignari nequit, quam quia unus vult, alter non vult. Ergo qui tentationi resistit, se ipsum discernit a non resistente. R. C. M, quam

etiam Augustinus admittit Lib. XII. de Civit. Dei, Cap. VI. Et N. m. Discretio radicalis est a solo Deo qui uni dedit gratiam congruam, quem, si gratia illa daretur, praevidit tentationi restiturum: discretio vero formalis, seu id per quod resistens formaliter et immediate discernitur a non resistente, est principaliter a gratia congrua, tamquam a causa superiori, principali, ac primas sibi vindicante in productione actus salutaris; atque ab ipsa etiam resistentis hominis voluntate, tamquam causa secundaria, praeventa, corroborata, ac consensum salutarem ipsi gratiae debente. Ad *probat* D. A. Auxilium in ambobus est aequale in ratione auxilii, secundum entitatem suam sumpti, C. A. In ratione beneficii, N. A. et Conseq. Quamvis in dato casu gratia in ratione auxilii sit aequalis; qui tamen tentationi resistit, habet gratiam simul cooperationis, et gratiam collatam dependenter a Scientia media de consensu, quatenus a Deo obtinet gratiam expressuram consensum salutarem: quibus omnibus caret alter, qui tentationi succumbit. Ad *Confirmat.* C. A, quod ab Augustino etiam admittitur Lib. de Spiritu et littera, Cap. XXXIV. *In omnibus misericordia ejus praevenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriae voluntatis est.* Et N. C. Quamvis qui tentationi resistit, ideo resistat quia vult; si tamen a Deo vocatus non fuisset, quomodo Deus sciebat ei congruere, ut vocantem non respuat absque dubio noluisset tentationi resistere. Ergo prima ratio, cur victas manus tentationi non dederit, fuit gratia congrua.

CLXXVI. Caeterum ut infirmitas argumenti ex Paulino textu petiti manifeste deprehendatur, observo juxta patronos gratiae intrinsecae efficacis, praeter Banesianos, tum Adamo ante lapsum, tum etiam Angelis

gratiam fuisse collatam, non ex natura sua connexam cum actu salutari, sed indifferentem; non auxilium *quo*, sed auxilium *sine quo non*: neque tamen idcirco dicere possunt adversarii, Angelos bonos non a Deo, sed a se ipsis discretos fuisse a massa rebellium Angelorum, nisi a doctrina Patrum recedere velint. Certe de Angelis bonis scribit S. Augustinus Lib. XI. de Civit. Dei, Cap. XIX. *Solus quippe ille ista discernere potuit, qui potuit etiam priusquam caderent praescire casuros, et lumine privatos veritatis in tenebrosa superbia remansuros.* Et Enarratione in Psalm. XXXII. Sermone III. *Ergone forte de coelis quaereres, cum audires, Misericordia Dei plena est terra? Audi: quia Domino et coeli indigent: Verbo Domini coeli solidati sunt. Nam non a se sibi solidamentum fuerunt. - - - Non habuerunt aliquid ex se, et tamquam supplementum a Domino perceperunt. Spiritu enim oris ejus non pars, sed omnis virtus eorum.* S. Anselmus Lib. de casu diaboli, Cap. I. quaerens, an illud Apostoli, *Quid habes, quod non accepisti?* dicatur de hominibus tantum, an etiam de Angelis, respondet. *Nulla creatura habet aliquid a se. Qui enim se ipsum non habet, quomodo habet a se aliquid*: S. Bernardus Lib. de Gratia et Lib. arbitrio ait: *Superioribus spiritibus datum est sine peccato et miseria perdurare. Adae autem absque his quidem esse: sed non etiam permanere.* Ergo ipsi adversarii fateri coguntur; quod gratia de se indifferens non impediat, quo minus Deus creaturam discernat.

CLXXVII. *Dices II.* Homo juxta nos potest e gratia sufficente facere congruam. Ergo homo se ipsum discernit. R. D. A. Potest e gratia sufficiente facere con-

gruam; facta suppositione, quod Deus liberaliter illi offerat v. g. auxilium A, C. A. Hac suppositione non facta, N. A. et Conseq. Non est in potestate et arbitrio hominis habere gratiam simpliciter, et multo minus habere gratiam, quae praevidetur efficax. Supposito autem quod Deus liberaliter illi offerat auxilium A, potest homo consentiendo illi auxilio terminare Scientiam mediam de consensu, et tunc illa gratia praevideretur esse congrua, atque infallibiliter connexa cum actu salutari. At vero ex hoc minime sequitur, quod homo se ipsum discernat; consentire enim numquam potest Deo vocanti, nisi gratia supernaturalis praeveniat, corroboret, adjuvet: neque umquam homo actum salutarem eliciet, nisi Deus eum vocet quomodo scit ei congruere ut vocantem non respuat; quod ex solo Dei beneplacito pendet.

CLXXVIII. *Dices III.* Homo juxta nos potest facere, ut Deus conferat illi auxilium A. per decretum praedefinitivum potius, quam permissivum. Ergo e sufficiente gratia potest facere congruam. Resp. ut prius. Homo simpliciter facere non potest, ut Deus conferat illi v. g. auxilium A, quod tamen auxilium necessario requiritur ad decretum benevolum. Ergo nulla facta suppositione, quod Deus velit dare auxilium A, homo non potest obtinere decretum benevolum, quod est specialis gratia: facta autem suppositione, quod Deus conferat auxilium A, potest homo terminare Scientiam mediam de consensu; sicque auxilium A praevideretur congruum, conferreturque per decretum, non permissivum, sed praedefinitivum, ac specialiter benevolum.

CLXXIX. *Dices IV.* Discretio consentientis a dissentiente repeti in nostro systemate non potest a gratia congrua, quae confertur in ejusmodi circumstantiis, in

quibus praevidetur conjungenda cum consensu. Ergo repetitur ab ipsa creatura. P. A. Quod unus gratiae consentiat, alter dissentiat, non pendet a circumstantiis. Ergo non pendet a gratia congrua in his circumstantiis collata. R. N. A. Ad *probat.* C. A. N. C, et retorqueo argumentum. Quod ignis urat, non pendet ab applicatione. Ergo neque ab igne applicato? Gratia congruitatem suam contingentem et impedibilem formaliter a se ipsa habet, et praesuppositis quibusdam circumstantiis extrinsecis, atque interna habitudine voluntatis, quae sunt respectu gratiae congruae pura conditio sine qua non, sicut applicatio respectu ignis. Ergo quamvis consensus salutaris non pendeat a circumstantiis, quae nullum exercent influxum in actum salutarem, pendet tamen a gratia, quam Deus praevidit in his circumstantiis obtenturam esse consensum.

CLXXX. *Dices V.* Quod commune est bonis et malis, non discernit consentientem a dissentiente. Atqui gratia ex natura sua indifferens juxta nos est communis bonis et malis. Ergo gratia ex natura sua indifferens non discernit consentientem a dissentiente. P. M. I. Authoritate *S. Augustini*, qui Lib. de Praedestinatione Sanctorum, Cap. V. scribit: *Numquid per haec dona quae omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus?* II. paritate. Quamvis homines indigeant equo ad iter celeriter peragendum, remis ad remigandum, armis ad pugnandum; si tamen duo in his pares sint, et nihilominus unus alteri praevaleat, id non aliunde repeti potest, quam ex ipsius industria et conatu. Ergo a pari, quamvis gratia sit necessaria ad salutariter agendum; quod tamen unus gratiae consentiat, alter dissentiat, id repeti non potest

ex natura gratiae, quae de se est indifferens, sed ex conatu et voluntate creaturae. R. N. M. Gratia excitans, sive eidem consentiatur, sive resistatur, dat semper virtutem necessariam ad agendum, praevenit, corroborat, movet, quamvis impedibiliter, voluntatem. Ergo gratia, licet communis sit bonis et malis, discernit semper consentientem a dissentiente. Praeterea D. m. Gratia est communis bonis et malis, spectata quoad suam entitatem, C. m. Considerata ut est expressive et effective efficax, N. m. Gratia efficax entitative considerata non differt a gratia sufficiente; proinde omnibus tam consentientibus quam dissentientibus communis est: at vero considerata ut est expressive et effective efficax, non omnibus, sed iis tantum conceditur, qui gratiae cooperantur; hos enim tantum per Scientiam mediam praevidit Deus gratiae cooperaturos si daretur; hisque tantummodo Deus ex speciali benevolentia decrevit auxilium illud dare, ut sequatur consensus. Ad I. *prob.* R. Augustinus loco cit. contra Pelagianos disputans, non loquitur de gratia supernaturali, sed de natura humana, et libero arbitrio, quod Pelagiani gratiae nomine turpiter abutentes, utque errores suos tegerent, *gratiam* vocabant, ut manifeste colligitur ex contextu. Ad II. *prob.* C. A. N. C, et paritatem. Equus, arma, et remi non dant posse, neque vires ad equitandum, bellandum, et remigandum: et omnino indifferenter se habent, nec ullam habent connexionem sive ex se sive aliunde cum recto illorum usu. At vero gratia excitans elevat naturam ad operandum in ordine supernaturali, dat ipsi vires ad actus salutares: et quamvis de se sit indifferens ad salutarem operationem, neque illam secum inseparabiliter trahat; nihilominus prout collata ex directione Scientiae me-

diae de illius bono usu, infallibiliter connectitur cum salutari operatione, atque discernit in actu primo salutariter operantem et consentientem a non operante et dissentiente: salutaris autem operatio, quam immediate eligit ac determinat voluntas creata, viribus gratiae adiuta, discernit consentientem et salutariter operantem in actu secundo. Vide hac de re plura apud *Josephum Carpanum* in Disputatione Scholastica de Systemate delectationis coelestis, ac terrenae.

CLXXXI. *Objicitur II.* alter locus Apostoli ad Rom. Cap. IX. v. 16. *Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.* Ex quo istud instruitur argumentum. Juxta Apostolum opus salutare est opus miserentis Dei. Atqui si gratia non est ex natura sua connexa cum actu salutari, non est opus Dei miserentis, sed hominis volentis atque currentis. Ergo. P. m. Effectus tribui potius debet causae determinanti, quam causae indifferenti. Atqui gratia Dei est indifferens, ex natura sua minime connexa cum actu salutari; voluntas vero hominis se ipsam determinat ad actum. Ergo effectus, seu opus salutare juxta nos voluntati nostrae magis tribuendum est quam gratiae. *Confirm.* Juxta nostrum systema Deus promiscue gratiam indifferentem confert tam salutariter operanti, quam non operanti. Ergo erga omnes est aequaliter benevolus. Ergo Deo actus bonus tribui non potest ratione majoris benevolentiae. R. C. M. N. m. Dei gratia non impedit quidem, quo minus voluntas creata influat in opus salutare, ita ut ipsa sola illud immediate eligat ac determinet; est tamen causa principalior elevans voluntatem ad operandum in ordine superno, praebens ipsi vires ad sic operandum, et inclinans eam ad actus salutares. Atque ita respondet S. Tho-

mas in II. Disp. XXVI. Quaes. I. *Verum est, quod ipse motus voluntatis non est a gratia sine libero arbitrio; et tamen quia se habet gratia, ut principale, quia inclinat ad talem actum per modum naturae, ideo ipsa sola talem actum dicitur operari, non quia sine libero arbitrio operatur; sed quia ipsa est principalior causa.* Et quaes. XXIV. de Veritate, Artic. I. *Illa est causa principalior, quae magis influit in effectum. Deus autem multo magis influit in consensum salutarem, quam nostra voluntas, quia nimirum concurrit vires tribuendo supernaturales, insuper interne vocando, et sua vocatione faciendo, ut voluntas se determinet: praeterea simultanee concurrendo.* Ad *probat.* D. M. Si causae quoad reliqua omnia sint pares, C. M. Secus, N. M. At vero gratia Dei est causa principalior, utpote quae elevat voluntatem creatam, dat ipsi vires, inclinat ipsam ad salutariter operandum, et cum ipsa in actu secundo operatur. Atque haec ipsa est ratio, quam S. Gregorius Nazianz. Orat. XXXI. assignat per hanc causalem: *Quia licet ipsum velle nostrum sit; non tamen nisi Deo opitulante et adjuvante, et principaliter operante.* Ad *confirmat.* C. A. N. C. Deus non ideo specialiter benevolus est, quia gratiam confert indifferentem; sed quia congruam confert, et praevisam conjungendam cum consensu, quam pro libito suo quibus vult concedit. Ergo quia Deus majori benevolentia prosequitur illos, qui actum salutarem ponunt, donando eis misericorditer gratiam congruam ut sequatur effectus, merito actus bonus Deo tribui potest ac debet ratione majoris benevolentiae.

CLXXXII. *Dices.* Saltem juxta dicta consensus salutaris non est opus solius Dei miserentis, sed etiam

hominis volentis atque currentis. Atqui hoc repugnare videtur Apostolo, qui illimitate consensum salutarem Dei misericordiae tribuit, non voluntati humanae. Ergo. P. M. Voluntas creata juxta nos determinat gratiam ad influendum in actu secundo in opus salutare, non autem vice versa gratia determinat voluntatem. Ergo. R. D. M. Ita tamen, ut principaliter sit opus Dei miserentis, qui ex sola misericordia dat gratiam congruam, C. M. Secus, N. M, et N. etiam m. Apostolus loco cit. principalem tantum causam assignat actus boni, minime autem excludit causam secundariam ordinis inferioris. Profecto consensus salutaris, cum sit opus meritorium, debet esse liber, atque ita in dominio creaturae, ut voluntas hunc libere eligat et eliciat. Ergo excludi non potest electio et cooperatio voluntatis creatae. Hinc Apostolus I. ad Cor. Cap. XV. ait: *Non ego, sed gratia Dei mecum*. Quae verba interpretans Augustinus Lib. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. V. ita loquitur: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum: id est, non solus, sed gratia Dei mecum: ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo*. Et Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. *Ut velimus, et suum esse voluit, et nostrum: suum vocando, nostrum sequendo.* Ad *probat.* D. A. Voluntas creata viribus suis relicta, N. A. Voluntas creata, a gratia corroborata et elevata, C. A. Antequam voluntas gratiam determinet ad influendum in actu secundo in opus salutare, debet a gratia praeveniri, corroborari, atque habilis reddi ad agendum meritorie. Tum vero viribus gratiae adiuta semetipsam formaliter et immediate determinat ad actu eliciendum opus salutare indivisim cum gratia, cum omnipotentia, et reliquis comprincipiis, per unam eamdemque indivi-

dum actionem concurrentibus: ex quo minime sequitur voluntatem esse causam principalem actus boni; sed tantum veram libertatem habere, non a coactione modo, quam omnes haeretici admittunt, verum etiam a necessitate, ac suorum actuum dominium.

CLXXXIII. *Objicitur III.* Authoritas Conciliorum. Arausicana II. Synodus Capitulo IV. ait: *Siquis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per Sancti Spiritus infusionem et operationem in nos fieri confitetur; resistit ipsi Spiritui Sancto per Salomonem dicenti: Praeparatur voluntas a Domino.* Atqui in nostro systemate Deus expectat voluntatem nostram, ut purgari ac consentire velimus. Ergo. P. m. Deus juxta nos, saltem ordinarie, nec physice nec moraliter voluntatem nostram praedeterminat, sed liberam determinationem nobis relinquit. Ergo expectat consensum voluntatis nostrae. *Confirm.* Saltem Deus ut det gratiam efficacem, debet juxta nos expectare tempus et circumstantias congruas. Ergo. R. C. M. D. m. Expectat conatum, aut desiderium solius naturae viribus elicitum, ut Semipelagiani docebant ab hac Synodo damnati, N. m; fatemur enim, ac propugnamus, gratiam supernaturalem praevenientem omnino necessariam esse etiam ad initium fidei et salutis. Expectat voluntatem nostram, hoc est, non decernit dari illam gratiam, antequam per Scientiam mediam cognoscat, illam si daretur fore congruam, C. m. Deus, proprie loquendo, non expectat consensum voluntatis nostrae; sed eum ipse tamquam causa principalis efficit, licet non sine nostra voluntate libere se determinante dependenter a gratia. Ad *confirmat.* N. A. Nam Deus infinite potens infinitum

habet thesaurum gratiarum diversissimarum, quas inter semper sunt aliquae, per quas quemlibet hominem, quovis tempore, et in quibusvis circumstantiis movere potest, sicut ei congruit ut consentiat. Quare nullum tempus, nullaque circumstantia potest esse incongrua, aut non opportuna respectu Dei: nam tempus quod est incongruum respectu hujus gratiae, non est tempus incongruum respectu aliarum gratiarum, quas Deus dare potest ad eliciendum consensum salutarem. Ergo Deus non expectare debet tempus congruum, multoque minus, proprie loquendo, explorat genium hominis ac circumstantias; nam explorare est investigare et inquirere cum labore et sollicitudine quod quis ignorat: quod nulla ratione convenire potest Deo, qui uno simplici intuitu ab aeterno clare et distincte cognoscit, quidquid creatura in quacumque hypothesi esset factura.

CLXXXIV. *Dices I. Tridentinum* Sess. VI. Cap. V. ait, justificationis exordium a Dei praeveniente gratia sumendum esse. Atqui juxta nos sumendum esset a determinatione voluntatis, gratiae praevenienti libere consentientis. Ergo. P. m. Gratia praeveniens a Deo collata, non est ex natura sua connexa cum actu salutari. Ergo per talem vocationem Dei, et gratiam praevenientem, nondum factum est initium justificationis. Ergo fit per liberum voluntatis consensum. R. C. M. N. m; quia antequam voluntas se determinet ad actum salutarem, roboratur et movetur, licet resistibiliter, a gratia praeveniente et excitante, gratuito prorsus collata. Ad *probat.* C. A. N. C. Quamvis gratia ex natura sua non sit infallibiliter connexa cum actu salutari, est tamen infallibiliter connexa per scientiam mediam, per quam Deus praevidet infallibiliter secuturum esse con-

sensum, si hominem vocet, quomodo scit ei congruere ut vocantem non respuat.

CLXXXV. *Dices II.* Juxta *Tridentinum* consensus salutaris est donum Dei. Atqui si gratia ex natura sua non est connexa cum illo, consensus salutaris non esset donum Dei. P. m. Consensus salutaris est a voluntate se ipsam determinante. Ergo non est donum Dei. R. C. M. N. m. Consensus salutaris est simul donum Dei, et meritum nostrum; Donum Dei; quia non elicitur nisi per gratiam excitantem congruam, tamquam causam principalem, dantem vim ac potentiam agendi supernaturaliter, et per gratiam adjuvantem, gratis et absque merito datas. Idem consensus salutaris est etiam meritum nostrum; quia non fit nisi ex propria et libera determinatione voluntatis adjutae per gratiam. Ad *probat.* D. A. Est a voluntate se ipsam determinante, sed adjuta et corroborata a gratia, et quidem congrua C. A. Viribus suis relicta, N. A.

CLXXXVI. *Objicitur IV.* Authoritas S. *Augustini.* S. Doctor Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XIV. docet, Deum habere inclinandorum cordium omnipotentissimam potestatem. Atqui hanc non haberet, si gratia ex natura sua non foret connexa cum actu salutari. Ergo. P. m. Si gratia est de se indifferens, nequit quidquam perficere, si voluntas humana ei resistat. Ergo Deus non haberet omnipotentissimam hanc potestatem inclinandorum cordium. R. C. M. N. Ad *probat.* D. A. Nequit quidquam perficere in sensu composito cum resistentia voluntatis, C. A. In sensu diviso, qui semper datur, quotiescumque a Deo confertur gratia congrua, N. A. Sensus compositus gratiae congruae et dissensus voluntatis est omnino impossibilis; non impossibilitate orta ob in-

trinsecam connexionem gratiae cum actu salutari, sed ob infallibilitatem divinae praescientiae. Impossibile siquidem est, ut gratia congrua, et praevisa a Deo in his circumstantiis conjungenda cum consensu, conferatur in iisdem circumstantiis, et non conjungatur cum consensu, sed potius cum dissensu; quia sic falsificaretur divina praescientia. Hinc eamdem objectionem sibi proponens *Augustinus* Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. scribit: *Illud autem nescio quomodo dicatur, frustra Deum misereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, jam volumus: ad eamdem quippe misericordiam pertinet ut velimus.* Difficiliores alios Augustini textus, qui hic obiici possent, jam expendimus Num. CXXIII. et sequent.

CLXXXVII. *Objicitur V.* Authoritas Facultatis Theologicae Lovaniensis et Duacenae, quae Anno 1587. hanc, pluresque alias Lessii et Hamelii propositiones: *Fieri potest, et de facto saepe fit, ut quis auxilium habeat praeveniens, et omnino sufficiens in genere auxilii praevenientis ad conversionem; et tamen non convertatur, quia non vult*, damnarunt ut peregrinas, offensivas, et periculosas. R. Censuram illam, quae ex officina potissimum Michaelis Baji prodiit, exigui esse momenti ac ponderis. Displicuit illa Facultati Theologicae Academiae Moguntinae, Trevirensis, Ingolstadiensis, ac Sorbonae, quarum sententiam exquisierant Lovanienses. Displicuit illa viris doctissimis, Thomae Stapletono Duacensis Academiae Professori, Laevino Torrentio Antuerpiensi, Joanni Strieno Middelburgensi Episcopo, Octavio Calatino, Pontificio ad Belgas et Rhenum Legato, aliisque viris gravissimis in Ecclesiastica dignitate constitutis. Et *Strienus* quidem Middelbur-

gensis Episcopus in epistola ad Joannem Hauchinum Mechliniensem Archiepiscopum XIX. Februarii data Anno 1588. scribit: *Post mortem meorum Praeceptorum, Ruardi Tapperi et Jodoci Tiletani, et recessum ex hac Academia* (Lovaniensi) *ad Episcopalem residentiam Martini Rithovii Iprensis, et Cuneri Leovardiensis Antistitum, ut Africa semper aliquid monstri, ita haec Facultas novae doctrinae aliquid gignit: adeo ut liberas opiniones affligat praetextu fictae haeresos. Horum autem Michaelis* (*Baji*) *et Joannis* (a Lovanio, sive Hesselii) *discipuli sunt quicumque nunc temporis Lovanii, et in recentiore Universitate Duacensi Theologi nominantur.* Denique, quod rei caput est, importuna atque injusta haec censura displicuit *Sixto V.* Romano Pontifici, qui a Lessio rogatus, ut ipse sententiam ferret, convocato coetu Cardinalium, post longam et profundam discussionem, propositiones illas Lessii approbavit tamquam articulos *sanam doctrinam* continentes, mandavit Octavio Calatino Nuntio suo, ut hanc suam sententiam Lovanii promulgaret, praeciperetque sub poena excommunicationis, ne quis eosdem articulos damnaret, vel censura ulla notaret: quae omnia a Calatino executioni fuere mandata Lovanii die X. Julii anno 1588. Atque ex eo tempore Patres Societatis satis quiete egerunt, multique Doctores Lovanienses sensim sententias suas mutare coeperunt. Vide, quae de hac controversia scripserunt *Isaacus Habertus* Vabrensis Episcopus in defens. Fidei, Cap. XIV. Paragr. III. et *Theodorus Eleutherius*, seu *Livinus de Meyer* Tomo I. Hist. Controvers. de Auxiliis Divinae Gratiae, Lib. I. a Cap. VI. usque ad Cap. XVIII.

CLXXXVIII. *Objicitur VI.* Libertas creaturae. Non potest a nobis explicari, quomodo qui non habet gratiam congruam, possit nihilominus actum salutarem ponere. Ergo ex hoc capite, quod gratia concilietur cum libero arbitrio, systema nostrum aliis praeferri non debet. P. A. Ut actu sequatur consensus salutaris, necessario requiritur gratia congrua, seu talis quae infallibiliter a Deo per Scientiam mediam praevideatur esse connexa cum consensu. Ergo qui non habet gratiam congruam, non tantum salutariter non aget, sed neque agere potest. P. C. Quod requiritur ad agere, requiritur etiam ad posse agere. Atqui ad agere requiritur gratia congrua. Ergo etiam ad posse agere. Atqui actum salutarem non ponit, non habet gratiam congruam. Ergo qui actum salutarem non ponit, non habet veram potentiam ad illum ponendum. R. N. A. Ad *probat.* C. A. N. C. Ad hujus *probat.* D. M. Quod requiritur ad agere propter aliquam virtutem, sine qua impossibilis est actio, requiritur etiam ad posse agere, C. M. Quod requiritur ad agere propter aliquam connexionem, ex qua infallibiliter sequitur effectus, requiritur etiam ad posse agere, N. M. Et sic dist. minore, N. C. Ut quis actu agat, et Deus infallibiliter praevideat gratiam de se indifferentem conjungendam esse cum consensu salutari conditionate futuro, necessario requiritur Scientia media, non quod illa det gratiae virtutem aliquam efficiendi consensum; sed quia sine illa effectus infallibiliter a Deo sub conditione sibi soli libera praevideri non posset. Ergo sine Scientia media datur tota virtus ad agendum requisita, ac consequenter potentia completa ad agendum. Hac tamen responsione uti nequeunt gratiae ex natura

sua efficacis patroni, juxta quos gratia sufficiens caret virtute aliqua intrinseca, quam habet gratia efficax, et sine qua repugnat dari actum salutarem.

CLXXXIX. *Dices. I.* Ut quis actu agat salutariter requiritur gratia congrua collata per decretum specialiter benevolum.' Ergo qui non non habet gratiam congruam, non potest salutariter agere. P. C. Ut quis possit salutariter agere, debet habere totum actum primum proximum completum, seu potentiam expeditam. Atqui qui non habet gratiam congruam non habet totum actum primum proximum, seu potentiam expeditam ad agendum. Ergo. P. m. Decretum benevolum tenet se ex parte actus primi proximi. Atqui hoc non habet, cui deest gratia congrua. Ergo. R.C.A.N.C. ad *probat.* C. M. N. m. Ad hujus *probat.* N. M. Actum primum proximum, seu potentiam expeditam constituit auxilium divinum supernaturale, abstrahendo an illud conferatur per decretum praedefinitivum, vel permissivum. Ratio est, quia actus primus proximus debet esse indifferens, nec potest esse connexus necessario cum consensu, vel dissensu determinate sumpto. Ergo quamvis homo careat auxilio colla- per decretum specialiter benevolum, potest tamen consentire: sed non consentiet; quia tale auxilium sic collatum non requiritur ad posse consentire, sed ad actu consentire.

CXC. *Dices II.* Qui non elicit actum salutarem habet gratiam incongruam. Ergo non habet veram et completam potentiam illum eliciendi. R. D. A. Habet gratiam incongruam negative, id est, non habet gratiam specialiter congruam, C. A. Habet gratiam incongruam positive, seu carentem virtute aliqua ad agendum necessaria, N. A. et Conseq. Gratia incongrua

non movet quidem voluntatem, quomodo illi aptum est ut consentiat; at illam movet, quomodo aptum ei est ut posset consentire: nec caret effectu, nisi quia voluntas ei consentire non vult.

CXCI. *Objicitur VII.* Sequela. Si gratia ex natura sua non est infallibiliter connexa cum actu salutari, tunc neque vis efficiendi consensum erit gratiae intrinseca. Atqui hoc dici non potest. Ergo. P. M. Juxta nos idcirco gratia est efficax, quia voluntas eidem consentit. Ergo efficacia non est gratiae intrinseca. P. A. Si voluntas non consentiret, gratia non esset efficax. Ergo gratia est efficax a consensu voluntatis. R. N. M. Ad *probat.* N. A. Voluntas non vult bonum salutare, nec consentit gratiae, nisi prius natura a gratia moveatur, quomodo illi congruit ut consentiat. Ergo voluntas non tribuit consentiendo efficaciam aliquam gratiae praevenienti. Ergo sicut effectus a sua causa, ita consensus voluntatis dependet a gratia praeveniente. Et quamvis consensus voluntatis conditionate futurus prior sit proprietate suppositionis ad gratiam efficacem actu existentem; non tamen est prior prioritate naturae et causalitatis, quia sicut in scientiam, ita etiam in gratiam nullam ille exercet causalitatem. Ad hujus *probat.* C. A. N. C. Argumentatio illa est similis huic: Si non datur calor, non datur ignis: ergo calor est causa ignis. Ex actuali consensu, vel dissensu recte colligitur efficacia vel inefficacia gratiae, sed a posteriori tantum, non a priori; eo modo, quo ex effectu infertur causa.

CXCI. *Dices.* Voluntas juxta nos potest impedire efficaciam gratiae. Ergo efficacia gratiae est a voluntate. R. D. A. Impedire potest efficaciam gratiae, id est,

vim efficiendi consensum, N. A; haec enim cum sit gratiae intrinseca, nec augeri, nec minui potest a voluntate, sive eidem consentiat, sive dissentiat. Impedire potest efficaciam gratiae, id est, infallibilem illius connexionem cum consensu, subdist. Impedire potest indirecte, C. Directe, N. A. et Conseq. Voluntas hominis dissentiendo impedire potest directe consensum, qui est objectum Scientiae mediae; hoc vero impedito, non amplius daretur Scientia media de consensu, neque Deus amplius cognosceret auxilium illud connexum esse cum actu salutari. Ergo voluntas indirecte tantum impedire potest hanc connexionem. Ex quo id solummodo inferri potest, quod consensus conditionate futurus sit purus terminus, seu ratio logica, cur Deus ex essentia sua determinatus ad cognoscendam omnem veritatem, praevideat infallibiliter auxilium A, si id dare vellet, connexum esse cum actu salutari; minime autem, quod consensus conditionate futurus sit vera causa hujus infallibili connexionis: quemadmodum vera causa esse nequit Scientiae mediae, quae cum Deo identificatur.

CONTROVERSIA IV.

DE GRATIA SUFFICIENTE.

AN IN STATU NATURAE LAPSAE DETUR GRATIA PURE, SED TAMEN VERE SUFFICIENS?

Contra Protestantes, et Jansenianos.

CXCIII.

Nomine *Gratiae sufficientis* intelligitur interior gratia supernaturalis excitans intellectum et voluntatem, quae sine alio auxilio, quod se teneat ex parte actus primi, dat voluntati completam bonum volendi et operandi potentiam, ac relativam ad praesentes in quibus homo versatur circumstantias. Gratia sic descripta si effectum suum sortiatur, dicitur *efficax*: omnis enim gratia efficax est vere sufficiens, at non vice versa omnis gratia vere sufficiens est efficax. Si vero effectu suo frustratur ex malitia voluntatis, dicitur gratia *pure, sed tamen vere sufficiens*: quia voluntas hac gratia instructa plenam et expeditam habet potentiam ad actum salutarem, licet nolit consentire et cooperari gratiae, ipsam ad consentiendum et cooperandum excitanti.

CXCIV. Porro gratia alia est proxime, alia remote tantum sufficiens. Gratia *proxime et immediate sufficiens* dicitur illa, quae dat potentiam proximam et

immediatam ad ipsum actum salutarem, v. g. ad seriam poenitentiam et conversionem. *Remote* tantum ac mediate sufficiens est ea, quae ad ipsum actum salutarem, v. g. seriam poenitentiam remotam tantum includit potentiam, proximam vero dat ad alium actum, v. g. ad ferventem orationem, qua posita obtinetur dein potentia proxima ad agendam poenitentiam. Unde gratia sufficiens vel dat posse proxime agere id, ad quod datur, vel certe posse proxime agere aliquid, quo obtineatur auxilium dans posse illud proxime agere. Divisio haec gratiae in proxime et remote sufficientem, ejusque explicatio nititur authoritate *S. Augustini* Lib. de Gratia et Libero arbitrio scribentis, Cap. XV. *Ad hoc valet, quomodo scriptum est, Si volueris, conservabis mandata; ut homo qui voluerit et non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, et oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.* Et Tridentini Sess. VI, Cap. XI. *Deus impossibilia non jubet; sed jubendo monet et facere quod possis; et petere quod non possis; et adjuvat ut possis.* Quare priorem non inepte quis vocaverit gratiam sufficientem *operis*; posteriorem vero gratiam sufficientem *orationis*, qua nimirum obtineri queat gratia proxime sufficiens ad opus.

CXCX. Praesens controversia versatur in eo, an in statu naturae lapsae detur gratia proxime vel remote, in sensu superius explicato, pure quidem, sed tamen vere sufficiens, qua voluntas adjuta possit actum aliquem supernaturalem deliberatum elicere, si velit; hic et nunc tamen illum non eliciat, quia non vult. Dixi *in statu naturae lapsae*; nostrorum enim tempo-

rum Sectarii ultro admittunt, Adamum in statu naturae integrae et innocentis habuisse gratiam vere quidem, sed mere sufficientem ad salutariter operandum, ad servandum Dei praeceptum, et ad perseverandum in illo statu.

CXCVI. Contra in statu naturae lapsae *Jansenius*, ducibus Luthero et Calvino, nullam gratiam mere sufficientem admittit, quae potentiam completam conferat ad salutariter operandum, quaeque id circo effectu suo frustretur, quia voluntas consentire non vult. Lib. III. de Gratia Christi, Cap. III. ita scribit Jansenius: *Illud a recentioribus prolatum gratiae sufficientis genus, quo adjuvante nullum umquam opus factum est, aut fiet umquam, – – – videtur monstrum quoddam singulare gratiae, solummodo peccatis faciendis, majorique damnationi accersendae serviens; ideoque lapsis hominibus citra Dei invidiam damnandis excogitatum.* Idem de gratia sufficiente Jansenii Discipulorum sensus est. Gerberonius certe scribere ausus fuit: *Si diabolus posset gratiam dare, non aliam daret, quam sufficientem; quia favet ipsius intentioni homines damnandi. Unde potest appellari gratia damnationis.* Qua in re inepte, ac pugnantia loqui manifeste deprehenduntur Janseniani. Si enim gratia sufficiens monstrum est, si excogitata est ad damnandos homines citra Dei invidiam, si gratia damnationis vocanda est in statu naturae lapsae, cur eam in statu naturae integrae et innocentis admittunt? An alterius tunc naturae forsan erat gratia sufficiens?

CXCVII. Causam absurdissimi erroris hanc assignant Janseniani, a nobis superius jam profligatam: quod nimirum Adamus libere peccando liberum amise-

rit arbitrium: seu libertatem indifferentiae, (haec enim apud Catholicos idem sonant, quamvis in Dictionario Cabalae Jansenianae diversa sint) ita ut in praesenti statu naturae lapsae homo malum velit et operetur, quia ad illud volendum et operandum irresistibiliter determinatur a praedominante delectatione terrena; nec velit et operetur bonum, nisi cum a gratia relative victrice ad illud volendum et operandum necessitatur. Ex quo necessario consequitur, non aliam dari gratiam quam efficacem, cui resisti non possit: eos qui mandata Dei transgrediuntur, in illis circumstantiis constitutos nullam habere gratiam vere sufficientem ad illa observanda. Est enim impossibile in eorum systemate, ut delectatio v. g. coelestis gradibus inferior terrena, voluntatem possit ad consensum salutarem determinare.

CXCVIII. Complures Janseniani, ut fucum Catholicis faciant, gratiae sufficientis nomen cum Catholicis retinent, asserentes gratiam sufficientem se admittere in sensu Thomistico; rem tamen hoc nomine significatam, seu gratiam, quae in praesentibus circumstantiis confert veram et expeditam potentiam ad actum salutarem, penitus rejiciunt. *Gratia sufficiens Thomistarum*, scribebant Duacenses quidam Professores ad Arnaldum, *est nebula ad occultanda mysteria gratiae. Si illa non sufficit ad agendum, sufficit ad nos defendendos a laqueis adversariorum.* Et D. De Lygny Epist. V. Augusti scripta anno 1690 *Necesse est uti voce gratiae sufficientis in sensu Thomistico, ad evitandam persecutionem Societatis vindicativae.* Nomine autem gratiae sufficientis intelligunt vel solam gratiam habitualem, vel parvam actualem, quae est

delectatio coelestis gradibus inferior terrena, hujus tantum effectus capax, ut in homine irresistibiliter excitet piam quamdam velleitatem, seu desiderium inefficax. At vero Jansenistae manifeste abutuntur terminis: neque enim sola gratia habitualis, nec gratia illa parva actualis potest esse gratia vere sufficiens; non habitualis, nam praeterquam quod infideles omnes et peccatores illa careant, sicque destituerentur gratia sufficiente, potentia ad actum salutarem nullo modo habetur sine auxilio gratiae actualis, interioris, supernaturalis, ut ostendemus Controversia VIII: non gratia illa parva actualis: quia in eorum systemate impossibile est, ut homo gratia illa parva instructus in illis circumstantiis, in quibus versatur, quando nimirum terrena delectatio gradibus superat coelestem, actum salutarem eliciat. Ergo gratia illa parva in illis circumstantiis non confert homini veram, relativam, et expeditam potentiam eliciendi actum salutarem.

CXCIX. *Conclusio.* In statu naturae lapsae datur gratia pure quidem, sed vere sufficiens, quae relate etiam ad praesentes circumstantias, voluntati confert veram ac completam potentiam eliciendi actum salutarem, effectuque suo destituitur ex culpa voluntatis. Prob. Conclusio haec dogmatica I. Authoritate Scripturarum, atque iisdem textibus, quibus Num. CXVII. evicimus, gratiam ex natura sua non esse irrepudiabilem. Proverb. Cap. I. Deus ait: *Vocavi, et renuistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo.* Quae objurgatio iniqua fuisset, si qui objurgantur gratiam non habuissent vere suffi-

cientem, sine qua Deo vocanti obsequi non poterant: Isaiae Cap. V. Deus sub figura vineae Judaeorum incredulitatem et contumaciam increpat: *Judicate inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vineae meae, et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?* Ergo Judaei habuerunt gratias sufficientes copiosas, quibus cooperari potuissent, nec tamen ex malitia voluntatis cooperati sunt; alias Deus nec serio dicere potuisset, *Quid est quod debui ultra facere vineae meae, et non feci ei?* nec serio ac prudenter expectare potuisset a Judaeis consensum salutarem, qui sine gratiae saltem vere sufficiente omnino elici nequit. Lucae Cap. X. v. 13. ait Christus: *Vae tibi Corozain, vae tibi Bethsaida: quia si in Tyro et Sidone factae fuissent virtutes, quae factae sunt in vobis, olim in cilicio et cinere sedentes poeniterent.* Ergo gratia quam habuerunt Corozaitae, non erat efficax, utpote quam rejecerunt; erat tamen vere sufficiens, quia si Tyris haec eadem gratiae entitas collata fuisset, salutarem poenitentiam infallibiliter post se traxisset. Neque dicant Janseniani, sermonem hic esse de gratia tantum externa, seu praedicatione Evangelii; Christus enim loquitur de illa gratia, per quam converti debuerunt Corozaitae, et per quam Tyrii revera conversi fuissent. Atqui illa gratia non tantum est externa, sed etiam interna, supernaturalis, excitans intellectum et voluntatem. Ergo loco citato sermo est de gratia supernaturali interiori tam intellectus quam voluntatis.

CC. Prob. II. Authoritate Conciliorum. Arausicanum II. Cap. XXV ait: *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum*

gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quae ad salutem pertinent possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Atqui si non haberent gratiam sufficientem, non possent adimplere quae ad salutem pertinent, cum saepe gratia efficaci destituantur. Ergo. Valentinum III. Saeculo IX. Can. II. ait: *Nec ipsi mali ideo pereunt, quia boni esse non potuerunt; sed quia boni esse noluerunt, suoque vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt.* Atqui sine auxilio interioris gratiae, per quam datur completa potentia bonum faciendi, non potuerunt esse boni. Ergo gratiam habent reprobi; non efficacem, quia nolunt esse boni: ergo vere sufficientem, qua possent esse boni, si vellent. Tridentinum Sess. VI. Cap. XI. ait: *Nemo temeraria illa, et a Patribus sub anathemate prohibita voce uti,* (debet) *Dei praecepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Atqui si Deus gratiam non dat vere sufficientem, praecepta homini justificato, et saepe efficaci gratia destituto, essent tunc ad observandum impossibilia, et Deus merito impossibilia jubere dicendus esset. Ergo.

CCI. Prob. III. Authoritate Pontificum. Innocentius X., cujus definitionem universa acceptavit Ecclesia, primam Jansenii propositionem, *Aliqua Dei praecepta hominibus justis, volentibus et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant*, damnavit ut haereticam. Ergo contradictoria est de fide. *Nulla Dei praecepta hominibus justis volentibus et conan-*

tibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia : nec deest illis gratia, qua possibilia fiant. Atqui gratia, qua praecepta Dei possibilia fiunt, nec tamen observantur, est gratia mere, sed vere tamen sufficiens. Ergo de fide est dari gratiam mere, sed vere sufficientem in statu naturae lapsae. Alexander VIII. anno 1690. die VII. Decembris damnavit propositionem hanc, inter proscriptas ordine sextam: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: A gratia sufficiente libera nos Domine.*

CCII. Prob. IV. Authoritate *S. Augustini* qui innumeris pene locis veritatem hanc inculcat. Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. ait : *Noluit ergo Esau, et non cucurrit: sed et si voluisset et cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, qui ei etiam velle et currere vocando praestaret, nisi vocatione contempta reprobus fieret.* Ergo potuit Esau currere, si voluisset, si vocationem non contempsisset. Ergo gratiae obstitit; non efficaci, quae a nullo duro corde respuitur : ergo mere, sed tamen vere sufficienti, sine qua currere utique non potuisset. Idem Lib. LXXXIII. Quaestionum, Quaestione LXVIII. scribit : *Ad illam coenam, quam Deus dicit in Evangelio praeparatam, nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt; quia vocati venerunt; nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam ut venirent, vocati erant in libera voluntate. Vocatio ergo ante meritum voluntatem operatur. Propterea et si quisquam sibi tribuit quod venit vocatus, non sibi potest tribuere quod vocatus*

est. *Qui autem vocatus non venit, sicut non habuit meritum praemii ut vocaretur, sic inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit.* Atqui nisi vocatio fuisset sufficiens, qui non venerunt, non sibi sed alteri tribuere possent ac deberent, quod non venirent. Ergo qui non venerunt, habuerunt gratiam internam, supernaturalem; non efficacem, vere tamen sufficientem, qua adjuti potuissent venire, si voluissent, si Deum vocantem non sprevissent. Lib. de Natura et Gratia, Cap. LXVII. scribit: *Recte fortasse quererentur, si erroris et libidinis nullus hominum victor existeret: cum vero* (Deus) *ubique sit praesens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quaerere quod ignoras; neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis.* Ergo, teste Augustino, nullius roboris est excusatio peccatoris; quia Deus illi sufficientia concedit gratiae suae auxilia, quibus sanaretur, si volentem sanare non contemneret. Enarratione in Psalm. XCI. ait: *Si Satanas loqueretur, et taceret Deus, haberes unde te excusares. - - - Non cessat Satanas suadere malum; sed nec Deus cessat admonere bonum.* Serm. XXVI. alias XI. de verbis Apostoli, Cap. I. *Adoremus eum, Fratres, et ploremus ante Dominum, qui fecit nos: non enim fecit, et deserit: non enim curavit facere, et non curat custodire. - - - Utique non potest non curare quos fecit.* Lib. II. de Serm. Domini in monte, Cap. IX. *Nulla anima est, quamvis perversa, quae*

tamen ullo modo ratiocinari potest, in cujus conscientia non loquatur Deus. Enarratione I. in Psal. XVIII. *Cum Verbum caro factum est, et habitavit in nobis mortalitatem nostram suscipiens, non permisit ullum mortalium excusare se de umbra mortis, et ipsam penetravit Verbi calor.* Lib. de natura et Gratia, Cap. LXIX. *Eo quippe ipso quo firmissime creditur, Deum justum ac bonum impossibilia non potuisse praecipere; hinc admonemur, et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus.* Et Lib. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. IV. *Homo ergo juvatur, ne sine causa voluntati ejus jubeatur.* Profecto caecus sit oportet, qui ab Augustino gratiam sufficientem negatam fuisse asserit.

CCIII. Prob. V. Evertendo fundamenta Jansenianorum. Ex una parte Deus vult omnes homines salvos fieri, et Christus ex sincero salutis omnium desiderio pro omnibus mortuus est, ut ostendimus Tom. I. Num. CCCLVIII. et sequentibus: ex altera parte datur etiam in statu naturae lapsae libertas indifferentiae: (Tomo IV. Artic. IV. Controversia I. et IV.) neque motio gratiae est irrepudiabilis; ut paulo ante ostendimus Num. CXVI. et seq. Ergo etiam in statu naturae lapsae datur gratia mere quidem, sed vere sufficiens.

CIV. Prob. VI. Ex sequelis sane horrendis, quae ex Janseniano systemate legitime deducuntur. Nam I. Deus non peccatoribus modo, sed justis etiam, amicis suis, antequam ab illis deseratur, praeciperet impossibilia, quae nullo modo praestari ab ipsis possent. Est enim impossibile impossibilitate non morali tantum, sed etiam physica, ut homo gratia sufficiente destitutus, salutariter detestetur peccata sua, et Conditorem

suum supernaturali amore prosequatur: sicut impossibile est, ut homo amputatis pedibus currat. Atqui hoc infinitae Dei bonitati repugnat; crudelem enim sapit tyrannidem in terreno etiam Principe non ferendam. Ergo. II. Si omnis gratia, quam Deus hominibus confert, foret efficax, omnemque effectum obtineret, cujus hic et nunc relative est capax: neque in potestate hominis esset plures a Deo et efficaciores obtinere gratias, ut Jansenistae contendunt, sequitur neminem posse plura bona opera facere, quam actu faciat, neque perfectius cooperari posse auxiliis divinae gratiae, quam de facto cooperetur. Atqui hoc repugnat omnium fidelium, et piorum hominum sensui, qui se accusare solent de omissione multorum bonorum operum, et negligentiam ac socordiam suam in sequendis divinis inspirationibus deplorant. III. Si nulla datur gratia sufficiens, apertissima via sternitur ad omnia flagitia, et summam vitae licentiam: quantumcumque enim homo de sua sollicitus sit salute, illud inimpedibiliter et inevitabiliter aget, ad quod a delectatione relative victrice determinabitur, quin potentiam habeat vel proxime vel remote in illis circumstantiis sufficientem ad cohibendos pravos animi motus. Ut quid ergo frustra se fatiget, aut de sua salute sollicitus vivat? IV. Sublata esset omnis spes Christiana; merito enim cuilibet timendum esset, ne ex eorum numero sit, quos Deus ex solo suo beneplacito aeternis inferorum cruciatibus destinavit, quibus intensiorem delectationem coelestem denegat, sine qua tamen omnino impossibile est e coeno peccatorum emergere, aut tentationi resistere. Quo posito, ubi anchoram quis figet, aut unde firmam spem salutis concipiet? V. Sequeretur, omnes

quotquot damnantur, citra culpam suam damnari; eo quod denegatum fuerit eis auxilium ad vitandum peccatum, atque ad agendam poenitentiam sufficiens: deserti antea, quam ipsi Deum peccando desererent; qui tamen, teste Apostolo, vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. Hae profecto sequelae tam absonae, impiae et crudeles sunt, ut absque horrore audiri nequeant.

OBJECTIONES.

CCV. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Isaiae Cap. LV. ait Deus: *Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui, et prosperabitur in his, ad quae misi illud.* Ergo omnis gratia Dei est efficax, adeoque non datur gratia mere sufficiens. II. Ad Rom. Cap. IX. dicitur: *Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.* Ergo non datur gratia sufficiens. P. C. Si daretur gratia sufficiens, cui homo consentiens uberiorem, nempe gratiam operis impetraret, opus salutare non esset Dei miserentis, sed hominis volentis et currentis. Ergo. III. Ad Rom. Cap. IX. v. 19. ait Apostolus: *Voluntati ejus quis resistit?* Ergo gratia sufficiens non datur. P. C. Quando Deus homini dat suam gratiam, vult ut agat bonum salutare. Ergo quando homo gratiam accipit a Deo, semper agit bonum salutare, quia voluntati Dei resistere nequit. Atqui peccator non agit bonum salutare. Ergo gratiam a Deo non accipit. IV. Joannis Cap. VI. ait Christus: *Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me.* Ergo qui non venit ad Christum, neque didicit, neque audivit a Patre coelesti, id

est, nulla adjuvatur gratia: nam audire a Patre, est verbum Dei per internam illustrationem percipere; discere vero est credere, et doctrinam amplecti. R. ad I. C. A. N. C. Sermo ibi non est de gratia actuali, sed de Messia, et redemptione humani generis, ut S. Hieronymus, S. Cyrillus, aliique Interpretes locum illum exponunt, et ipse contextus indicat. Quod si etiam de gratia actuali locus ille intelligatur, non tamen de qualibet gratia id dictum est a Deo, sed de efficaci tantum. Praeterea ipsa etiam gratia sufficiens numquam omni effectu caret, aut redit vacua; manifestat enim divinam misericordiam, providentiam, ac sinceram salvandi omnes voluntatem: excitat hominem ad faciendum quod potest, et petendum quod non potest: cupiditatem minuit, et ardorem concupiscentiae temperat, ut voluntas resistere possit, quamvis ex propria malitia nolit resistere. Ad II. C. A. N. C. Ad *probat.* N. A. Homo, cui confertur gratia orationis, impetrare non potest gratiam operis solis naturae viribus, sed per gratiam liberaliter et gratis a Deo concessam roborari et adjuvari debet. Ergo bonum opus magis a Deo per gratiam est, quam a voluntate per conatum et consensum; quia sine gratia voluntas nec conari, nec consentire potest. Ad III. N. C. Ad *probat.* D. A. Vult id semper voluntate sincera, sed non absolute, id est, id serio, quantum est in se, desiderat, C. A. Vult id semper voluntate absoluta et efficaci, N. A. et Conseq. Voluntas Dei disjunctive tendit; vult enim Deus ut homines gratiae cooperentur, vel ut in suppliciis experiantur potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt: atque ideo voluntas Dei semper invicta est, et impletur; quia qui noluerunt facere voluntatem Dei, qua eos voluit liberare, facere eo-

guntur et implere consequentem, qua eos justissime vult damnare. Ad IV. N. C. Ex illo antecedente inferri non potest, quod qui ad Christum non venit, neutrum habuerit, id est, quod neque audiverit, neque didicerit a Patre, sed tantum quod non habuerit utrumque simul. Jam vero qui gratiam habet mere sufficientem, audivit quidem a Patre, quia gratiam accipit intellectus et voluntatis; at non didicit, quia ex propria malitia gratiae non cooperatur, et inspirationi divinae resistit.

CCVI. *Dices*. Saltem gratia sufficiens nullibi reperitur in Scripturis, aut Veterum Patrum libris. Ergo commentum est recentiorum Theologorum. R. D. A. Nomen gratiae sufficientis non reperitur, C. A. Res per nomen significata, N. A. et Conseq. Ecclesia justis de causis plura consecravit vocabula, quae tantum quoad rem significatam continentur in Scripturis, ut patet in vocibus *Consubstantialis*, *Unio hypostatica*, *Deipara* etc. Hinc post exortos novos errores Lutheri, Calvini, et Jansenii, a Doctoribus Catholicis gratiae sufficientis nomen usurpari coeptum est, ut Catholicam et antiquissimam doctrinam de Gratia contra novitios errores propugnarent. Verum Janseniani, qui in materiis Theologicis, et rebus ad fidem pertinentibus novas voces execrantur in Verbo Dei scripto non contentas, magnam apud nos gratiam inibunt, si ostenderint quonam Scripturarum divinarum libro, capite, versu, haec vocabula legantur, *Gratia necessitans*, *irresistibilis*, *Delectatio relative superior*, *Gratia parva Janseniana*.

CCVII. *Objicitur II*. Authoritas S. Augustini. I. S. Doctor Lib. de Praedest. SS. Cap. VIII. ait, *eos qui non credunt, foris tantum audire, non intus*. Ergo qui actum salutarem non eliciunt, non habent gratiam

interiorem. II. Eodem libro et capite expendens ea verba Christi, *Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me*, scribit Augustinus: *Quid est nisi nullus est, qui audiat a Patre et discat, et non veniat ad me? Si enim omnis qui audivit a Patre et didicit, venit: profecto omnis qui non venit, non audivit a Patre, nec didicit: nam si audisset et didicisset, veniret. Neque enim ullus audivit et didicit, et non venit.* Ergo qui non venerunt, non didicerunt, idest, gratia erant destituti. III. Lib. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. XVII. *Qui ergo vult facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit et robustam. -- Ipsam charitatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit. -- Et tamen quamvis parva et imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino, Animam meam pro te ponam: putabat enim se posse, quod se velle sentiebat.* Ergo qui peccant non habent gratiam vere sufficientem. IV. Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. *Ad alios vero vocatio quidem pervenit; sed quia talis fuit, qua moveri non possent, ut eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi.* Et Lib. VIII. Confess. Cap. V. *Voluntas nova -- nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam.* Sed gratia, quae voluntatem idoneam non reddit, eamque movere non potest, non est vere sufficiens. Ergo. V. Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XI. fatetur, gratiam sufficientem non amplius dari in poenam peccati originalis, ait enim: *Si hoc adjutorium vel Angelo vel homini, cum primum facti sunt, defuisset, --- non utique sua culpa cecidissent. ---*

Nunc autem, quibus deest tale adjutorium, jam poena peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum. VI. Juxta Augustinum gratia in statu naturae lapsae debet esset potentior; quia debet per eam vinci concupiscentia, quae nulla fuisset in statu naturae integreae. Ergo in statu naturae lapsae gratia semper debet esse efficax, nec satis est gratia mere sufficiens, quae etiam requirebatur ante lapsum. P. A. Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XI. scribit: *Haec prima est gratia, quae data est primo Adam: sed hac potentior est in secundo Adam. Prima est enim qua fit ut habeat homo justitiam si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit, et tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat.*

CCVIII. Resp. ad I., eos qui non credunt, foris tantum audire, non quantum ad sufficientiam gratiae, quasi nullam interiorem gratiam haberent ad credendum; sed foris audire quantum ad effectum, quia non magis credunt, quam si foris dumtaxat audirent. Ad II. N. C. Qui non venerunt ad Christum, non didicerunt equidem a Patre secundum gratiam efficientem, didicerunt tamen secundum gratiam sufficientem quae intus eos movebat, licet frustra, propter cordis duritiem. Hinc non audivisse dicuntur eo sensu, quo inobediens et durae cervicis servus non audire dicitur herum praecipientem. Ad III. N. C. Ex textu illo hoc unum merito inferri potest, non semper adesse potentiam immediatam et proximam bene operandi, v. g. vincendi graves tentationes; sed remotam dumtaxat et mediatam, per orationem scilicet, qua homo uberio-

ra semper Dei auxilia impetrare potest, et potentiam proximam bene operandi. Certe si Petrus juxta monitum Christi vigilasset, et orasset, tentationi non succubuisset. Ad IV. Verba illa, *Moveri non possunt*, significant tantum impotentiam consequentem, ortam ex eo, quia illorum vocatio praevisa fuit incongrua ob refractariam ipsorum voluntatem. Hanc ipsam responsionem assignat Augustinus Tract. LIII. in Joannem, explicans illud Joan. Cap. XII. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias* etc. Ait enim: *Quare non poterant, si a me quaeratur, cito respondeo, quia nolebant: malam quippe eorum voluntatem praevidit Deus, et per Prophetam praenunciavit.* Posteriori textu ex Lib. VIII. Confessionum petito significat Augustinus defuisse sibi tunc temporis gratiam efficacem, qua actu superaret, non vero gratiam sufficientem, qua posset superare depravatam voluntatem. Ad V. N. A. Per adjutorium illud, quod in poenam peccati denegatur, non intelligit Augustinus gratiam simpliciter sufficientem, sed *proxime* sufficientem, quae dat *facile* posse, qualem in felicissimo illo primae innocentiae statu habuit Adamus, in quo nullum erat appetitus inferioris cum ratione certamen. Hanc potentiam, non remotam, quam nemini denegat, sed proximam tantum, ait S. Doctor aliquibus non dari in poenam peccati, aliis misericorditer concedi. *Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.* Ergo juxta Augustinum in statu naturae lapsae datur gratia vere et proxime sufficiens absque effectu. Ad VI. N. C. Gratia medicinalis, quamvis mere sufficiens, potentior est gratia sanitatis, quia voluntatem somnolentam et pigram excitat, movet, roborat; quod in statu

naturae integrae et innocentis non erat necessarium, cum gratia sanitatis solum intellectum illustraret. Hinc Augustinus gratiam sanitatis numquam appellat delectationem, voluptatem, suavitatem praevenientem, aut motionem voluntatis; sed Lib. de Natura et Gratia, Cap. XLVIII. illam comparat lumini. Ad *probat.* C. A. N. C. Augustinus loco cit., ut diximus Num. CXXXI, non loquitur de gratia actuali, sed de ipsa formali perseverantia. Et quamvis daretur, sermonem hic esse de gratia actuali, seu causa efficiente perseverantiam; S. Doctor tamen non opponit hic omnem gratiam medicinalem adjutorio, sine quo non perseverare potuisset Adamus, sed tantum illi opponit gratiam efficacem, seu adjutorium quo electi perseverant usque ad mortem. Ergo legitime a Jansenianis inferri nequit, gratiam mere sufficientem in statu naturae lapsae non amplius dari, eoquod illa data fuerit in statu naturae integrae et innocentis.

CCIX. *Dices I.* S. Augustinus eam tantum gratiam agnovit, quam adversus Pelagianos propugnavit. Atqui adversus illos propugnavit tantum gratiam efficacem. Ergo. P. m. Adversus Pelagianos propugnavit tantum gratiam, qua actu creditur, speratur, amatur, bonum actu persuadetur. Atqui talis est gratia efficax. Ergo tantum propugnavit gratiam efficacem. Resp. I. retorquendo. Illam gratiam agnovit Augustinus, quam in suis libris tradidit. Atque Augustinus gratiam sufficientem in libris suis tradidit, non quoad vocem quidem, sed quoad rem significatam, ut ostendimus Num. CCII. Ergo. R. II. C. N. m. Ad *probat.* D. M. Id est, docuit, quod actus salutares non eliciantur absque gratia supernaturali, distincta a libero arbitrio, revelatione et doctrina

legis, C. M. Docuit quod quaelibet gratia supernaturalis semper post se trahat illos actus, N. M. Cum Pelagius non aliam admitteret gratiam quam externam, internam vero, praecipue voluntatis, constanter negaret ad salutariter agendum necessariam esse; Augustinus totus in eo est, ut argumentis suis Pelagianos permoveat ad confitendam illam gratiam, qua voluntas excitatur, ut velle et agere valeat salutariter. Hinc mirum non est, quod S. Doctor frequentissime loquatur de gratia efficaci, quae sola voluntati actum salutarem persuadet.

CCX. *Dices II.* Augustinus constanter rejecit gratiam possibilitatis. Atqui gratia sufficiens est gratia possibilitatis. Ergo. II. Gratia sufficiens esset omnibus communis, quia urgente praecepto omnibus daretur. Atqui gratiam communem rejecit Augustinus Lib. de gratia et Libero arbitrio, Cap. XIII. et Lib. de Praedestin. SS. Cap. V. Ergo. R. D. M. Rejecit gratiam possibilitatis in sensu Pelagii, C. M. In sensu Catholico, N. M. Pelagius per gratiam possibilitatis, quamvis eam fraudulenter donum Dei vocaret, non intelligebat gratiam interiorem supernaturalem illustrationis et inspirationis, quam Catholicis omnes dicunt simpliciter necessariam esse ad salutariter agendum, sed liberum solummodo intelligebat arbitrium: subinde fassus est liberum arbitrium adjuvari per gratiam externam, nimirum Legem, doctrinam, ac praedicationem Evangelicam, et Christi exempla. Tandem, rejecta semper gratia inspirationis, admisit etiam illustrationem internam intellectus, quam tamen contendebat non esse necessariam ad simpliciter posse, sed tantum ad facilius posse. Ad II. C. M. D. m. Augustinus rejecit gratiam communem in sensu

Pelagianorum, qui per eam intelligebant naturam et liberum arbitrium, C. m. In sensu Catholico, N. m.

CCXI. *Objicitur III.* Inutilitas gratiae sufficientis. Gratia mere sufficiens est inutilis tum homini, tum etiam Deo. Ergo cum dona Dei non sint inutilia, Deus gratias mere sufficientes nemini concedit. Prob. I. pars Anteced. Gratia mere sufficiens numquam profuit, numquam prodest, aut proderit homini. Ergo est homini inutilis. Prob. altera pars Anteced. Si gratia mere sufficiens esset utilis Deo, tunc ideo, quia Deus illam concedendo seriam suam voluntatem ostenderet ut omnes homines salvi fiant. Atqui hanc seriam voluntatem Deus non ostendit concedendo hominibus gratiam mere sufficientem. P. m. Qui serio intendit finem, non utitur mediis quae certo scit effectum non habitura, praecipue si media efficacia ad manum habeat. Atqui Deus juxta nos per Scientiam mediam praevidet hanc gratiam consensum salutarem non esse operaturam, plurimaque alia in thesauro gratiarum suarum habet auxilia cum consensu infallibiliter conjungenda, si darentur. Ergo Deus concedendo gratiam sufficientem non potest serio intendere consensum salutarem. P. M. Pater non censetur serio velle emendationem filii, si media adhibet quae ex malitia filii praevidet fore inefficacia; nolit autem adhibere illa, quibus certo cognoscit filium ad meliorem frugem rediturum. Ergo neque Deus serio velle salutem hominum censendus est, si eas homini gratias suppeditet, quas infallibiliter praevidet effectu frustrandas esse ex malitia hominis, nolitque ea auxilia largiri, quae infallibiliter cognoscit cum consensu conjungenda esse. *Confirmat.* Deus gratiam mere sufficientem confert ut praevisam inefficacem,

dependenter a Scientia media de dissensu. Ergo non vult consensum salutarem. R. I. retorquendo argumentum in Jansenianos, qui ultro admittunt, Adamo collatam fuisse gratiam mere sufficientem. Atque hac unica retorsione ostenditur infirmitas totius argumenti. R. II. N. A. Ad I. *probat.* D. A. Numquam profuit, prodest, aut proderit, ex mera culpa accipientis, C. A. Ex natura et infirmitate gratiae secundum se spectatae, N. A. et Conseq. Gratia mere sufficiens secundum entitatem suam spectata saepe tam potens est, immo non raro potentior est, quam multae gratiae efficaces specificative acceptae : quod vero hic et nunc non prosit, hominis malitiae adscribendum est, qui cum posset, gratiae cooperari non vult ex malitia voluntatis, non defectu potentiae. Neque idcirco gratia mere sufficiens inutilis dici potest, nisi res saluberrimas, aurum, medicinas, scientiam, atque ipsa etiam Sacramenta inter res inutiles recenseas, quod illa ob culpam abutentium saepe non prosint, vel etiam obsint. Ad II. *probat.* C. M. N. m. Ad *probat.* D. M. Qui serio vult, et simul illimitate, C. M. Qui serio quidem vult, sed limitate, N. M. Ille serio quid velle censendus est, qui media eligit necessaria, et plene sufficientia ad obtinendum finem, quamvis in promptu habeat media efficaciora. Ad cujus *probat.* C. A. N. C. In humanis electio mediorum inefficacium prae efficacibus conciliari non potest cum seria voluntate effectus. Cum enim regulariter impedire teneamur effectum malum, aut damnum proximi, quantum possumus, si media quae inefficacia praevidentur prae efficacibus eligimus, plerumque non id praestamus quod a nobis exigitur. At vero Deus quamtumvis serio, voluntate antecedente

et conditionata, consensum salutarem desideret, omniumque hominum salutem, ita ut per ipsum non stet quo minus omnes illam adipiscantur; mala tamem, ex quibus plurima bona scit eruere, impedire non tenetur: secus peccatum omne non modo umquam contingeret, sed nec contingere posset. Ad *confirmat.* D. A. Id est, Deus non obstante praevisione dissensus confert gratiam sufficientem, C. A. Confert illam ob praevisam inefficaciam, et ideo quia scit fore inefficacem, N. A. et Conseq. Decretum permissivum ita tendit: *Quamvis praevideam Petrum dissensurum, auxilio A vere sufficienti, si daretur; statuo tamen conferre illi auxilium A, et permittere dissensum.*

CCXII. *Objicitur IV.* Implicantio, gratiae mere sufficientis. Haec gratia esset vere sufficiens, ut nos dicimus, et simul non esset vere sufficiens. Ergo involvit contradictionem. Prob. altera pars Anteced. Potentia quam dat gratia sufficiens, necessario excludit actum salutarem. Sed si hunc excludit necessario, non est vera potentia. Ergo. P. M. Si actum salutarem necessario non excluderet, gratia illa non amplius esset mere sufficiens, sed omnino efficax. Ergo. *Confirm.* Sine gratia efficaci elici non potest actus salutaris. Ergo sine gratia efficaci non datur vera potentia ad actum salutarem. R. N. alteram partem Anteced. Ad *probat.* D. M. Potentia illa per se et ab intrinseco excludit necessario actum, N. M. Facta suppositione abusus, qui in libera est hominis potestate, C. M. Quae de gratia efficaci priori Controversia dicta sunt, applicari etiam suo modo gratiae sufficienti debent. Gratia pure, vere tamen sufficiens *specificative* sumpta, est virtus supernaturalis, seu illustratio et inspiratio, quae ex na-

tura sua vires habet sufficientes ad trahendum post se consensum voluntatis, modo voluntas nullum ponat impedimentum. Atque hoc modo specificative sumpta non differt intrinsece a gratia efficaci: praescindendo enim a Scientia media, gratia neque cum consensu neque cum dissensu infallibiliter est connexa, ideoque nec mere sufficiens, nec etiam efficax dici potest. Gratia mere sufficiens *reduplicative* sumpta, dicit hoc ipsum gratiae divinae auxilium collatum dependenter a Scientia media de dissensu: *Si Petrus haberet auxilium A, non consentiret*. Atque hoc modo sumpta differt extrinsece a gratia efficaci; mere enim sufficiens confertur per decretum permissivum, dependenter a Scientia media de dissensu, estque infallibiliter cum illo connexa: at vero gratia efficax confertur per decretum praedefinitivum, dependenter a Scientia media de consensu salutari, atque infallibiliter cum illo connectitur. Haec tamen infallibilis connexio sufficientis cum dissensu, et efficacis gratiae cum consensu nullam infert antecedentem necessitatem, sed mere consequentem. Homo enim libera sua voluntate supernaturali gratia adjutus, impedire potest si velit Scientiam mediam de consensu aut dissensu: nam non ideo homo consentit, quia Deus eum novit consensurum; sed vice versa ideo Deus praevidet hominem consensurum esse, quia ille consentiet. Igitur gratia mere sufficiens *specificative* sumpta non excludit actum salutarem; eadem enim entitas gratiae secundum se conjungi potest, ac saepe conjungitur cum actu salutari, ut patet in gratia efficaci, quae entitative ac secundum se non differt a pure sufficiente: si vero *reduplicative* sumatur, nimirum ut est *pure*, *vere tamen sufficiens*, necessario, at necessitate solum consequente,

excludit actum salutarem; quia gratia pure sufficiens reduplicative sumpta dicit gratiam collatam dependenter a Scientia media de dissensu, quam homo libere impedire potest, si velit. Ad *confirmat.* D. A. Sine gratia efficaci elici non potest actus salutaris, potentia consequente, et in sensu composito, conjungendo scilicet actum cum carentia gratiae efficacis, C. A. Non potest elici potentia antecedente, et in sensu diviso, N. A. et Conseq. Impossibile est, ut homo actum salutarem absque gratia supernaturali eliciat, aut quin Deus illum actum per Scientiam mediam praevideat eliciendum esse, si daretur gratia illa. Hinc impossibile est, ut homo actum salutarem eliciat absque gratia efficaci, quae nihil aliud est quam auxilium collatum a Deo dependenter a Scientia media de consensu, et infallibiliter cum illo connexum per hanc ipsam Scientiam mediam. Ergo in sensu composito cum gratia inefficaci elici non potest actus salutaris: sicut in sensu composito sessionis homo stare non potest, seu conjungere sessionem cum statione. At vero homo, posito quod Deus illi conferat auxilium A, potest terminare Scientiam mediam de consensu, sicque consensus conditionate futurus esset ratio logica, cur Deus hominem illum praevideat potius consensurum quam dissensurum: et gratia illa non amplius mere sufficiens, sed omnino efficax foret.

CCXIII. *Dices I.* Illa gratia non est mere sufficiens, quae numquam potest exire in actum, nisi illi accedat nuova gratia. Atqui gratia sufficiens quam nos adstruimus, numquam potest exire in actum, quin illi accedat nova gratia. Ergo. P. m. Liberum arbitrium etsi gratia excitante instructum, non potest producere actum salutarem sine gratia cooperante et adjuvante. Ergo de-

bet illi accedere nova gratia. R. D. M. Nisi illi accedat nova gratia distincta ab actu salutari, C. M, quia tunc potentia ad agendum expedita primum obtineretur per hanc gratiam secundam. Nisi accedat nova gratia indistincta ab actu salutari, et quae proin non constituat potentiam et actum primum, sed sit ipse actus secundus, N. M. Et sic dist. min. N. C. Ad *probat.* D. A. Et haec gratia cooperans seu adjuvans realiter distinguitur ab actu salutari, N. A. Non distinguitur realiter, C. A. N. C. Gratia cooperans et adjuvans in actu secundo est realiter ipse actus salutaris, et formalis cooperatio ac consursus Dei cum libero arbitrio, seu ipse actualis influxus Dei in actum salutarem, qui non distinguitur realiter ab actu salutari, sicut actualis concursus Dei naturalis non distinguitur realiter ab actu hominis naturali. Ex quo manifestum est, quod gratia adjuvans et cooperans in actu secundo non se teneat ex parte potentiae, neque libero arbitrio vires praestet ad producendum actum salutarem: adeoque quod tota sufficientia jam habeatur per gratiam excitantem cum reliquis quae actum primum proximum constituunt. Quod si vero gratia adjuvans et cooperans, quae non differt ab adjuvante, sumantur in actu primo, dicunt auxilium natura prius ad actum salutarem, idemque sunt cum gratia excitante. Proinde quaelibet gratia, non tantum efficax, sed etiam mere sufficiens, est gratia excitans, adjuvans, et cooperans in actu primo.

CCXIV. *Dices II.* Saltem gratia sufficiens remota, v. g. gratia orationis non tribuit veram potentiam ad consensum salutarem. Ergo non est vere sufficiens. P. A. Potentia ad consensum salutarem, quam tribuit

gratia sufficiens remota, numquam potest exire in actum, nisi illi accedat nova gratia operis, quae dat potentiam proximam ad consensum salutarem. Ergo potentia quam tribuit gratia sufficiens remota, non est vera potentia: adeoque gratia remota non est vere sufficiens. R. D. A. Non tribuit veram potentiam proximam ad consensum salutarem, C. A. Veram potentiam remotam, N. A. et Conseq. Gratia orationis tribuit veram potentiam proximam orandi; ad depellendam vero v. g. tentationem molestam tribuit mediatam quidem et remotam, veram tamen potentiam, qua homo orando certo obtinebit potentiam proximam resistendi molestae tentationi. Ad *probat.* C. A. D. C. Ergo potentia quam tribuit gratia sufficiens remota, non est vera potentia proxima ad depellendam tentationem, C. C. Non est vera potentia proxima ad orationem, et vera potentia mediata quantumvis et remota ad depellendam tentationem, N. C. Hoc ipso quod homo veram potentiam proximam orandi habeat, et per orationem acquirere possit potentiam proximam resistendi tentationi, gratia orationis dat homini proximam potentiam orandi, et veram potentiam remotam resistendi tentationi.

CCXV. *Dices III.* Gratia mere sufficiens nullum umquam in humana voluntate effectum habuit, aut habebit. Ergo non confert veram potentiam ad consensum salutarem. R. D. A. Gratia sufficiens entitative sumpta nullum habuit et habebit effectum, N. A. Relaplicative sumpta, C. A. N. C. Gratia sufficiens entitative vel specificative sumpta non est talis naturae ac essentiae, ut in quibuscumque demum circumstantiis conferatur, numquam effectum suum obtineat; sed eadem gratia quoad entitatem suam spectata, et aequa-

liter intensa, in his circumstantiis collata effectum suum obtinet, quem non obtinebit in aliis circumstantiis, non tantum respectu diversorum, sed ejusdem etiam hominis: eadem enim illustratio et inspiratio, quamvis non sit intensior, Petrum v. g. cras movebit, quem hodie non movet. Quod si vero gratia sufficiens reduplicative sumatur, nullum effectum umquam habuit, neque umquam habere poterit; sic enim considerata supponit Scientiam mediam de dissensu; haec vero liberum exercitium voluntatis humanae nolentis consentire auxilio divinae gratiae. Impossibile est autem, impossibilitate nimirum consequente, ut dissensus conjungatur cum consensu, et gratia mere sufficiens cum effectu salutari.

CCXVI. *Dices. IV.* Quamvis explicari possit, quomodo gratia sufficiens, abstrahendo an sit mere sufficiens vel non, conferat voluntati veram potentiam; explicari tamen non potest, quomodo gratia mere sufficiens hanc ei tribuat. Ergo. R. N. suppositum, quod gratia *ut mere sufficiens*, et reduplicative sumpta veram potentiam eliciendi actum salutarem voluntati conferat; sed hanc potentiam acquirit voluntas a gratia sufficiente secundum entitatem suam sumpta. Quotiescumque enim divinae gratiae auxiliis roboratur; acquirit veram potentiam salutariter operandi, sive dein auxilia illa praevideantur a Deo fore efficacia, vel mere tantum sufficientia.

CCXVII. *Objicitur V.* Natura gratiae in genere. Omnis gratia Dei est beneficium Dei. Atqui gratia mere sufficiens non est beneficium Dei. Ergo. Prob. m. I. Deus conferens gratiam mere sufficientem, praevidet illam conjungendam esse cum dissensu. Ergo illam

conferendo nullum homini praestat beneficium. P. C. In creatis stare non potest beneficium cum praescientia damni. Ergo neque in Deo. P. m. II. Id, quod non habere esset nobis longe melius, non est beneficium. Sed longe melius esset nobis non habere auxilium pure sufficiens. Ergo auxilium pure sufficiens non est beneficium. *Confirm.* Possumus prudenter petere a Deo, ut nobis non conferat auxilium pure sufficiens. Ergo istud non est beneficium, quia gratiam nemo prudenter deprecatur. R. I, retorquendo argumentum in gratiam Adamo innocenti collatam, quae ipsis Jansenianis fatentibus, fuit mere sufficiens, et verum Dei beneficium. R. II. C. M. D. m. Gratia mere sufficiens specificative sumpta, non est beneficium Dei, N. m. Reduplicative sumpta, prout involvit ac supponit abusum divinae gratiae, C. m. et N. C. Ad I. *probat.* C. A. N. C. Deus est vere beneficus erga hominem, quia illi confert medium aptissimum ad salutem, licet praevideat ex malitia abutentis secuturum esse damnum, quod Deus impedire non tenetur. Ad hujus *probat.* D. A. Si damnum illud sit directe vel indirecte voluntarium conferenti beneficium, C. A. Si nec directe nec indirecte sit voluntarium, N. A. et Conseq. Deus neque intendit dissensum, neque illo delectatur, aut eum tenetur impedire: hinc damnum, quod resistendo gratiae sibimet ipsi infert peccator, neque directe neque indirecte Deo voluntarium est. Ad II. *probat.* D. M. Id non est beneficium, quod non habere esset optabilius, si tale sit per suam entitatem, ut melius sit ipso carere, C. M. Si tale sit praecise ex culpa abutentis, N. M; secus omnia bona naturalia, quin immo ipsa etiam creatio, Incarnatio, Sacramen-

ta etc. non essent beneficia Dei respectu reproborum. Et sic dist. minore, N. C. Ad *confirm*. D. A. Ut non conferat nobis auxilium pure sufficiens, spectata tantum entitate ipsius, N. A. Spectato ipsius abusu, et inefficacia, sive ne conferat nobis auxilium pure sufficiens reduplicative sumptum. C. A. D. C. Ergo gratia mere sufficiens denominative sumpta non est beneficium, N. C. Reduplicative sumpta, C. Conseq.

CCXVIII. *Dices I.* Illud vocari non potest beneficium Dei, quod nemini licet a Deo petere, aut pro illo obtento gratias agere. Atqui talis est gratia pure sufficiens. Ergo. R. C. M. D. m. Talis est gratia pure sufficiens specificative accepta, N. m. Reduplicative, C. m. Nemo mentis compos petere a Deo potest gratiam infallibiliter connexam cum dissensu, seu gratiam pure sufficientem reduplicative sumptam: sic enim considerata, non est Dei beneficium, sed hominis libertate sua abutentis maleficium. Prudentia itaque, et propriae salutis studium a nobis exigunt, ut gratias petamus a Deo efficaces, quibus nos cooperaturos praevidet, et gratiam operis proxime sufficientem ad salutem consequendam enixe flagitemus, ut non tantum possimus, sed velimus etiam auxiliis tam liberali manu concessis strenue in rem nostram uti.

CCXIX. *Dices II.* Deus interdum confert gratiam mere sufficientem in poenam peccati praecedentis. Ergo gratia mere sufficiens non habet rationem beneficii, sed poenae. *Confirm.* Illa gratia non est beneficium, cui nemo potest cooperari. Talis est gratia mere sufficiens. Ergo. R. D. A. Ita ut Deus hominem puniat praecise per hoc, quod conferat hanc gratiam, quam praevidet fore inefficacem, N. A. Per hoc, quod non

conferat aliam, quam praevidet fore efficacem si daretur, et quam alias contulisset, si homo non peccasset, C. A. Et D. C. Ergo gratia mere sufficiens secundum entitatem suam spectata non habet rationem beneficii, N. C. Reduplicative considerata, et quatenus substituitur a Deo gratiae efficaci, quam alias concessisset Deus, nunc autem denegat in poenam peccati praecedentis, C. Conseq. Ad *confirm.* D. M. Cui nemo potest cooperari ob defectum virtutis, et potentia antecedente, C. M. Cui nemo potest cooperari ob abusum propriae libertatis, et potentia consequente, N. M. et D. m. Talis est gratia mere sufficiens specificative sumpta, N. m. Reduplicative sumpta, ob malitiosam resistentiam voluntatis, qua posita fieri non potest potentia consequente ut homo gratiae cooperetur, C. m. Et N. C. Eadem responsio datur adversariis, si contendant, gratiam mere sufficientem obesse magis quam prodesse, eoquod homines reddat graviori supplicio dignos. Entitas enim gratiae secundum se spectata semper prodest, eoquod semper veram potentiam vel proximam vel remotam conferat eliciendi actum salutarem. Quod si vero reduplicative sumatur, involvit Scientiam mediam de dissensu, quae supponit liberum exercitium creaturae. Ergo si gratia mere sufficiens reduplicative sumpta obsit magis quam prosit, id non naturae gratiae sufficientis, sed perversae hominum voluntati imputandum est.

CCXX. *Dices III.* Saltem gratia mere sufficiens non est beneficium speciale. Ergo adnumerari non potest gratiis supernaturalibus. R. D. A. Non est beneficium ita speciale; ut gratia efficax, C. A. Non est beneficium speciale, si comparetur cum beneficiis pure

naturalibus, N. A. et Conseq. Gratia quantumvis mere sufficiens, cum sit supernaturalis, est indebita naturae, eamque elevat ut possit agere supernaturaliter. Ergo excedit vires omnium donorum naturalium.

CONTROVERSIA V.

AN OMNIBUS JUSTIS, URGENTE PRAECEPTO, DETUR GRATIA AD IMPLENDUM PRAECEPTUM, PROXIME AUT REMOTE, VERE TAMEN AC RELATIVE SUFFICIENS?

Contra Protestantes, et Jansenianos.

CCXXI.

Priori Controversia existere gratiam pure, sed tamen vere sufficientem ostendimus: modo haec ipsa divinae gratiae auxilia vere sufficientia liberali manu omnibus hominibus distribui ostendemus, ita ut per Deum non stet, quo minus omnes convertantur a viis suis pessimis, mandata Dei observent, et salutem aeternam adipiscantur. Duplicis generis homines considerari possunt, parvuli scilicet, de quibus quid hac in re sentiendum sit, diximus Tomo I. Num. CCCLXXI, et adulti, qui vel infideles sunt, vel fideles, iique aut justi, aut peccatores. De singulis suo ordine et loco disseremus, a justificatis initium ducendo.

CCXXII. Status itaque praesentis quaestionis est, an singulis justis, urgente praecepto, semper a Deo conferatur gratia vel proxime vel remote saltem, vere ta-

men sufficiens, per quam relative ad praesentem concupiscentiam possint tentationes superari, et mandata observari. Dicitur I. *Singulis justis*, non tantum illis, qui actu tentationes superant, et actu mandata observant; hi enim gratiam habent omnino efficacem: sed illis etiam, qui tentationi misere succumbunt, et mandata transgrediendo statu justitiae excidunt, sive dein sint praedestinati sive reprobi. II. *Urgente praecepto*, quando nimirum illud proxime et in actu secundo obligat; vel si sermo sit de praecepto negativo, quando gravis urget tentatio ad illud violandum. III. *Proxime vel remote*, in sensu priore Controversia, Num. CXCIV. explicato; ita ut si non gratia operis, saltem gratia orationis concedatur, per quam acquiri possit potentia proxima ad superandam v. g. gravem tentationem. IV. *Gratia vere sufficiens*, id est, gratia interior, supernaturalis, actualis, seu gratia excitans, quae veram potentiam conferat eliciendi actum salutarem, quamvis hic et nunc ille non eliciatur ob malitiosam resistentiam voluntatis, V. *Relative ad praesentem concupiscentiam*, ita ut gratia illa quae justis confertur, non tantum absolute quoad vires suas considerata, praescindendo a viribus delectationis terrenae praesentis, sed relate etiam et comparate ad illam, sit vere sufficiens, et potentiam expeditam constituat resistendi gravi tentationi, et actum salutarem eliciendi.

CCXXIII. Quid *Jansenius* quem hic praecipue impugnamus, hac de re senserit, manifestum est ex ejusdem Lib. III. de Gratia Christi, Cap. XIII. *Haec igitur omnia*, inquit, *plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esse praecepta quaedam, quae ho-*

minibus non tantum infidelibus, excaecatis, obduratis; sed fidelibus quoque et justis, volentibus, conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia: deesse quoque gratiam qua fiant possibilia. Hoc enim S. Petri exemplo, aliisque multis quotidie manifestum esse, qui tentantur ultra quam possint sustinere. Haud absimilis est propositio *Antonii Arnaldi*, quam Sacra Facultas Parisiensis anno 1656. proscripsit: *In B. Petro exhibetur homo justus: cui gratia sine qua nihil possumus, in ea defuit occasione, in qua eum non peccasse dici non potest.*

CCXXIV. *Conclusio.* Justis omnibus, urgente praecepto, dantur gratia ad implendum praeceptum proxime vel remote, vere tamen et relative sufficientes. Prob. Conclusio haec dogmatica I. Authoritate Scripturarum. I. ad Cor. Cap. X. v. 13. scribit Apostolus: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere.* Quorum verborum hic est sensus: Fidelis Deus est, qui non permittet vos supra vires tentari; sed in tentatione ipsa vos roborabit ac confirmabit gratiae suae abundandi praesidio, quo possitis tentationem sustinere, et victoriam referre. Atque haec praecipue de justis dicuntur, ut patet ex verbis immediate praecedentibus, *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Atqui nisi justi haberent veram atque expeditam potentiam resistendi tentationi in illis circumstantiis, tentarentur supra vires. Ergo. Idem docent alii Scripturarum textus, qui saltem de justis intelligi debent. Ecclesiastici Cap. XV. dicitur: *Si volueris mandata servare, conservabunt te.* Matth. Cap. XI. *Jugum meum suave est, et onus meum leve.* I. Joan. Cap. V.

Mandata ejus gravia non sunt. At quomodo homo potest velle mandata servare: quomodo jugum Christi suave, onus leve, mandata gravia non sunt, ad quae servanda neque justi veram ac relativam potentiam habent, quae neque justi, quamvis amici sint ac filii adoptivi Dei, servare aut portare possent?

CCXXV. Prob. II. Authoritate Conciliorum. *Milevitanum II.* aut verius *Cartaginense* anno 418. Can. IV. statuit: *Placuit, ut quicunque dixerit, gratiam Dei in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quae jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium ut non committantur, anathema sit.* Arausicanum II. Capit XXV. *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati Christo auxiliante et cooperante, quae ad salutem pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint adimplere.* At quomodo adimplere poterunt justi, si gratia vere ac relative sufficiente destituantur? Tridentinum Sess. VI. de Justificatione, Cap. XI. ait: *Nemo temeraria illa, et a Patribus prohibita voce uti,* (debet) *Dei praecepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis. Cujus mandata gravia non sunt, cujus jugum suave est, et onus leve. – – Deus namque sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Et Can. XVIII. de Justificatione: *Siquis dixerit, Dei praecepta homini etiam justificato, et sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia; anathema sit.* At quomodo possibilia sunt Dei mandata, quomodo Deus adjuvat

hominem ut possit, quomodo non deserit hominem antequam ipse deseratur, nisi Deus justis gratiam vere sufficientem, et potentiam relative expeditam conferat ad observanda praecepta?

CCXXVI. Prob. III. Authoritate Pontificum. S. Pius V. et Gregorius XIII. damnarunt hanc Baji propositionem ordine LIV. *Definitiva haec sententia, Deum homini nihil impossibile praecepisse, falso tribuitur Augustino, cum sit Pelagii.* Innocentius X. et Alexander VII. primam Jansenii propositionem, *Aliqua Dei praecepta hominibus justis volentibus et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant*, prosciпserunt ut temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, et haereticam. Ergo omnino sive divina credendum est, justos non destitui gratia vere sufficiente ad observanda omnia mandata Dei.

CCXXVII. Prob. IV. Authoritate *S. Augustini*, ex cujus libro de natura et Gratia, Cap. XLIII. deprompta est doctrina Tridentini paulo ante laudata. Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. VII. de justificatis ita loquitur S. Doctor: *Homo, in eo quod audieras et tenueras, in eo perseverares si velles.* At quomodo justus potest velle perseverare, si auxilium non habet vere ac relative sufficiens ad perseverandum? Janseniani equidem dicunt, sensum laudati textus esse hunc: perseverares, si voluntatem in bono perseverantem haberes per gratiam a se efficacem. Verum sine gravi S. Doctoris injuria haec dici nequeunt, verba enim illa hoc pacto sensum haberent ineptum; ridiculum, et Augustino prorsus indignum, nimirum hunc: *Homo perseverares, si perseverare.* Lib. de Natura et Gratia, Cap. XXVI. ait:

Deus, cum per mediatorem Dei et hominum Jesum Christum spiritualiter sanat aegrum, velle vivificat mortuum, id est, justificat impium, et cum ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam justitiamque perduxerit. non deserit si non deseratur, ut pie semper justeque vivatur. Sicut enim oculus corporis, etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere: sic et homo etiam perfectissime justificatus, nisi ab aeterna luce justitiae divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. Sanat ergo Deus, non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut praestet etiam ne peccemus. Et Enarratione in Psalm. XXXIX. Num. XXVII. sic hominem justificatum alloquitur: *Jam enim fidelis es, jam ambulas in via justitiae: curam tui non habebit, qui facit Solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos: te jam justum ex fide viventem negliget, deseret, dimittet? Immo vero et hic fovet, et hic adjuvat, et hic necessaria subministrat, et noxia resecat. Dando consolatur ut permaneas, auferendo corripit ne pereas. Dominus curam habet tui; securus esto. Ille protegit, qui te fecit: ab artificis tui manu noli cadere. – – – Nusquam tibi deest: tu illi noli deesse, tu tibi noli deesse.* Et in Psalm. LXI. *Qui dat potestatem tentatori, ipse tentato praebet misericordiam. Ad mensuram quippe permittitur tentare diabolus.* Lib. III. Operis imperf. Num. CXVI. *Haec imperat Deus, quae fieri possunt: sed ipse dedit ut faciant, eis qui facere possunt et faciunt; et eos qui non possunt, imperando admonet a se poscere ut possint.*

CCXXVIII. Prob. V. Ratione Theologica. Nisi dicatur omnibus justis auxilia concedi vere ac relative sufficientia ad observanda mandata, explicari non potest.

seria voluntas Dei, ut omnes homines, praecipue autem justi, salvi fiant, et mors Christi pro omnium, praecipue justorum, salute obita: magnaque divinae bonitati inferretur injuria; fieri enim non potest, ut Deus erga omnes misericors, amicos suos et filios adoptivos praecipue sub poena aeternae mortis ad aliquid obliget, quod ipsis hic et nunc omnino est impossibile. Vide alias rationes, quas adduximus Num. CCIV.

CCXXIX. *Quaeres I.* An seria illa voluntas Dei ut omnes homines salvi fiant, sufficienter explicetur per hoc, quod Deus omnibus justis (eadem est ratio de peccatoribus etiam aut infidelibus) praeparasse quidem, sed non omnibus concedere dicatur gratias vere sufficientes, quin immo easdem compluribus denegare? R. Negative. *Deus* enim, ut scribit S. Thomas in Epist. ad Hebr. Cap. XII. Lectione III, *vult omnes homines salvos fieri, et Ideo gratia Dei nulli deest, sed omnibus, quantum in se est, se communicat, sicut nec sol deest oculis caecis.* Prob. Assertio I. Authoritate Patrum, praecipue *Augustini*, ejusque Discipulorum, Prosperi, Orosii, Fulgentii, qui frequentissime asserunt, *Deum neminem deserere, quem fecit. Nullam esse animam tam perversam in cujus corde non loquatur. Nulli pereuntium excusationem superesse de abnegato lumine veritatis. Evidentissimum esse, nemini hominum deesse adjutorium Dei: gratiam nulli deesse, sed omnibus communicari. Deum, quantum in se est, omnibus ad trahendum manum porrigere: si homines non trahantur, non esse defectum ex parte trahentis Dei*, et quae plura sunt hujus modi. II. Ratione. Si gratiae saltem remote sufficientes omnibus actu non concedantur, Deus quam plurimos homines ad impossibilia obligaret, quod bonitati Dei,

et sanae rationi omnino repugnat. Etenim dogma fidei est, hominem sine gratia interiori supernaturali, neque moralem, quin immo neque physicam habere potentiam eliciendi actum salutarem. Ergo si Deus gratiam saltem remote sufficientem aliquibus denegaret, ac nihilo secius seri am conversionem, poenitentiam, ac detestationem peccati ab illis exigeret, obligaret eos ad aliquid, quod illi nec physice nec moraliter praestare possent. III. a p ari. Nemo potest serio velle, ut Petrus v. g. scribat, si calamos omnes penes se retineat, nullumque illi tradat aptum et scriptioni idoneum eo casu, quo Petrus nullum calamum penes se habeat, aut aliunde obtinere possit. Medicus salutem aegrorum serio non vult, si remedia, quamtumvis praesentissima, sua manu et arte confecta ita custodiat, serisque claudat, ut nemo accipere possit, nisi eo dante; ipse vero firmissimum propositum haberet dandi aliquibus tantum, non vero omnibus. Ergo neque Deus serio velle omnium salutem dici potest, si gratias etiam remote tantum sufficientes, quae ad actum salutarem omnino necessariae sunt, neque aliunde haberi possunt, multis deneget, easque actu non largiatur.

CCXXX. *Quaeres II.* An omnibus justis detur gratia vere ac relative sufficiens ad perseverandum in statu justitias? R. Quamvis non omnes justi habeant donum actualis perseverantiae, cum frequentissime damnentur, q ui olim fuere justificati in Sacramentis baptismi et poenitentiae; datur tamen omnibus justis gratia vere sufficiens, ut possint perseverare in statu justitiae, sicque consequi vitam aeternam. Ratio est; quia gratia sufficiens ut quis possit perseverare in statu justitiae, nihil al iud est, quam gratia sufficiens ad servanda omnia

praecepta, quae per vitae decursum urgent. Atqui hanc gratiam omnes justi habent ut superius ostendimus. Ergo omnibus justis gratia vere ac relative sufficiens conceditur, ut possint perseverare in statu justitiae. Ex quo colliges, quod eum gratia sanctificans tribuat homini justo jus aliquod ad potentiam moralem consequendi vitam aeternam, seu ad illa media, sine quibus non potest moraliter obtineri vita aeterna; hoc ipso eadem gratia tribuat homini justo etiam jus ad gratiam vere sufficientem finaliter perseverandi: quia sine hac nequidem datur potentia ad obtinendam vitam aeternam, quae tamen datur sine actuali perseverantia. Sic Adamus, quamvis dono actualis perseverantiae careret, habuit tamen gratiam vere ac relative sufficientem ad perseverandum, id est, ut posset perseverare si vellet.

CCXXXI. Neque hactenus dicta Concilio Tridentino opponuntur, quod Sess. VI. Can. XXII. sic pronuntiat: *Siquis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Vel enim Concilium loquitur de potentia reducenda ad actum, non de potentia reducibili: vel per speciale auxilium intelligit gratiam actualem, superadditam gratiae habituali, quae sola sine gratia actuali non sufficit, ut quis finaliter possit perseverare. Quod si dicas: si justis omnibus datur gratia vere sufficiens ad perseverandum, non opus erit recurrere ad inscrutabilia Dei judicia; sed quaerenti cur unus perseveret, alter non perseveret, responderi poterit, quia unus consentit gratiae, alter non consentit. R. N. sequelam. Nam quamvis possit ita responderi, quaeri tamen ulterius potest, quare hic justus rapiatur ante lapsum, et alter non rapiatur: quare hic justus usque

in finem vocetur congrue, et alter non vocetur: quare uni detur perseverantia actualis usque in finem, non item alteri. Cujus rei cum nulla ex parte hominis ratio assignari possit, merito cum Apostolo exclamandum est ad Rom. Cap. XI. v. 33. *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus!*

OBJECTIONES.

CCXXXII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Joan. Cap. VI. v. 44. ait Christus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* Ex quo hoc instruitur argumentum. Quando justus non trahitur a Patre, non habet veram potentiam veniendi ad Christum. Atqui quando justus peccat, non trahitur a Patre. Ergo quando justus peccat non habet veram potentiam veniendi ad Christum, seu abstinendi ab actu pecca minoso. Major constat ex verbis citatis. Minor prob. Quando justus peccat, non habet gratiam efficacem; alias certissime non peccaret. Ergo non trahitur a Patre: tractio enim denotat gratiam efficacem. R. I. D. M. Non habet veram potentiam reducendam ad actum, et conjunctam cum victoria salutari, C. M. Non habet veram potentiam mere reducibilem, atque ab actu salutari sejunctam, N. M. R. II. N. m. Ad *probat.* C. A. N. C., et rationem additam. Tractio significat motionem divinam, sive gratiam, prescindendo an ea sit efficax vel sufficiens tantum; probabilius enim Christus loco cit. docere nos voluit necessitatem gratiae divinae, utpote sine qua nullum prorsus salutarem actum elicere possu-

mus, sicut Joan. Cap. XV. dicitur: *Sine me nihil potestis facere.* Et I. ad Cor. Cap. XII. *Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto.* S. Thomas in Cap. VI. Joannis Lectione I. textum illum ita interpretatur: *Respondeo dicendum, quod vere nullus venire potest, nisi tractus a Patre. Nam sicut grave per naturam non potest per se sursum ferri, nisi trahatur ab alio: ita cor homanum ex se ad inferiora tendens, non potest sursum elevari, nisi tractum Si vero non elevatur, non est defectus ex parte trahentis, qui quantum in se est, nulli deficit; sed est propter impedimentum ejus, qui non trahitur. - - - Deus autem ad trahendum omnibus manum porrigit, quantum in se est: et quod plus est, non solum attrahit manum recipientis, sed etiam adversos ad se convertit.*

CCXXXIII. *Objicitur II.* Infirmitas probationis ex Paulino textu petitae. Verba illa Apostoli I. ad Cor. Cap. X. v. 13. intelligenda sunt de solis praedestinatis quantum ad finalem perseverantiam. Ergo ex iis inferri non potest, omnibus justis conferri gratias sufficientes. P. A. *S. Hormisdas* Papa Epist. XV. ad Possessorem, et *S. Augustinus* Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. V. applicant verba illa praedestinatis in ordine ad superandam tentationem finalem. Ergo R. N. A. Ratio negandi est I., quia Apostolus eo fine verba illa protulit, ut Corinthios solaretur, eosque in firmam spem erigeret. At vero si de solis praedestinatis loqueretur, sublatum esset consolationis ac spei fundamentum, quia nullus certo novit, se esse de numero praedestinatorum. II. Quaecumque Apostolus in ea Epistola scribit, absque dubio ad omnes fideles Corinthios direxit, qui certe non omnes erant praedestinati. III. Nul-

lum in eo Apostoli textu vestigium extat tentationis finalis. IV. *Tridentinum* Sess. XXIV. Can. IX. ad omnes Clericos majores, et Regulares illud testimonium spectare affirmat, quoties ipsos urget servandae castitatis praeceptum, et gravis eos sollicitat carnis tentatio. *Cum Deus id* (donum castitatis) *recte petentibus non deneget nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari.* Atqui certum est, non omnes Regulares et Clericos majores esse praedestinatos. Ad *probat.* D. A. Id est, specialiter ea verba praedestinatis applicant, reprobos excludendo N. A. Eos non excludendo, C. A. N. C. S. Augustinus Enarratione in Psal. CXX., et S. Thomas in Cap. X. I. ad Cor. ad alios etiam extendunt verba Apostoli.

CCXXXIV: *Objicitur III.* Infirmitas probationis petitae ex Tridentino Concilio. *Tridentinum* Sess. VI. Can. XVIII. de Justificatione, damnat errorem Calvini et Lutheri, asserentium mandata Dei esse homini justo impossibilia; non quia gratia illi saepe deest, sed quia concupiscentia inquinat omnia justorum opera. Ergo ex Tridentino probari non potest, gratiam justo numquam deesse. II. Tridentinum Sess. VI. Cap. XI. non loquitur de gratia actuali, sed habituali, qua Deo justos non spoliat, nisi illi graviter delinquendo eam deseruerint. Ergo. R. N. A. Nam I. Concilium damnat omnes illos, qui quocumque demum ex capite asseruerint, mandata Dei esse homini justificato hic et nunc impossibilia. Ergo cum Janseniani asserant, ex defectu gratiae mandata Dei esse homini justificato hic et nunc impossibilia, jam praedamnati fuerunt a Tridentino. II. Absurdum illum Lutheri et Calvini errorem fabulantium justum in omni opere peccare, damnavit Sancta

Synodus eadem Sessione Can. XXV. *Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo poenas aeternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem; anathema sit.* Ergo hunc ipsum errorem non proscripsit Canone XVIII; Concilia enim non solent eumdem prorsus errorem pluribus Canonibus confodere, praecipue in eadem Sessione. III. Rationes, quibus Tridentinum Cap. XI. veritatem Catholicam confirmat, manifeste ostendunt, mandata Dei eo ex capite esse possibilia homini justificato, quia sufficiente gratia non destituitur; dicitur enim: *Quia Deus jubendo monet facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis. --- Quia mandata eis gravia non sunt. --- Quia Deus sua gratia semel justificatos non deserit.* Ad II. N. A, quod sine insigni temeritate, injuria, ac contumelia Sanctae Synodi dici nequit. Concilium enim loco cit. hortatur fideles, ut in Dei auxilio firmissimam spem collocent, hanc assignas rationem, quia Deus semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur. Jam vero si horum verborum sensus foret, neminem semel justificatum, gratia sanctificante sive habituali prius spoliari, quam ipse Deum mortaliter peccando deseruerit, Concilium tam inepte ac stolide loqueretur, ac ille, qui aegroto mortem graviter timenti diceret: Bono sis animo, ne timeas, sperate sanitatem recuperaturum; quia tamdiu non morieris, quamdiu vixeris. Praeterea Concilium non de habituali, sed actuali gratia loqui manifeste patet ex Cap. XIII. Sess. VI, ubi ait: *In Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent; Deus enim, nisi ipsi illius gratiae*

defuerint, *sicut coepit opus bonum*, *ita perficiet*, *operans velle et perficere.*

CCXXXV. *Objicitur IV.* Lapsus S. Petri. S. Petrus justus erat eo tempore quo Christum abnegavit. Atqui tunc S. Petro defuit gratia ad omittendam negationem Christi. Ergo justis quandoque deest gratia. P. m. Authoritate Patrum. S. Chrysostomus Hom. XXXIV. in Matth. de S. Petro loquens scribit: *Ille*, *etsi bene animatus fuerat*, *divino tamen subtracto auxilio stare non potuit.* Et Hom. XXXI. in Epist. ad Hebraeos: *Negatio Petri non tam erat socordiae ac negligentiae*, *quam ex eo*, *quod Deus eum deseruerat.* S. Augustinus Serm. CXXIV. de Tempore: *Quid est homo sine gratia Dei*, *nisi quod fuit Petrus*, *cum negaret Christum? --- Ideo B. Petrum Dominus paululum subdeseruit*, *ut in illo totum humanum genus posset agnoscere*, *nihil se sine Dei gratia praevalere. Confirm.* Christus S. Petro dixit: *Non potes me modo sequi*, *sequeris autem postea.* Joan. Cap. XIII. v. 36. Ergo tunc impossibile fuit Petro implere praeceptum. Hinc Augustinus de eodem S. Petro, qui Christo responderat, *Animam meam pro te ponam*, scribit Sermone CCXCVI. alias CVI. de Diversis: *Secutus est Dominum passurum*: *sed tunc non potuit sequi passurus*; *secutus est pedibus*, *nondum idoneus sequi moribus. --- Plus enim ausus erat*, *quam ejus capacitas sustinebat*; *Plus promiserat*, *quam poterat.* Ergo. R. Omitto majorem, quam negant Chrisostomus et Augustinus, eoquod putent S. Petrum jam ante negationem Christi graviter peccasse peccato superbiae et praesumptionis. Et D. m. Petro defuit gratia efficax, aut etiam gratia proxime sufficiens, C. m. Defuit remote sufficiens, et gratia ora-

tionis, N. m. et conseq. S. Petrus cum Christum ter negavit, poterat non negare, recurrendo scilicet ad orationem, ad quam recurrere poterat ac debebat. Ad *probat*. C. A. N. C. Ex citatis textibus plus non evincitur, quam gratiam tantum proxime sufficientem S. Petro defuisse, quod a nobis minime negatur. Chrysostomus ait quidem negationem Petri tribuendam non esse socordiae aut timori mortis: at non negat eam tribuendam esse socordiae, quam admisit Petrus, quando a Christo praemonitus, ad negationem evitandam divinum neglexit implorare auxilium. Augustinus autem Lib. de Unitate Ecclesiae, Cap. IX. scribit: *Quis dubitaverit, quod Judas Christum, si voluisset, non utique tradidisset, et Petrus si voluisset, ter Dominum non negasset?* Ad *confirm*. C. A. N. C, vel potius suppositum, quod tunc impositum fuerit S. Petro praeceptum moriendi pro Christo, ut patet consideranti locum citatum Joannis Cap. XIII. *Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Jesus: Quo ego vado, non potes me modo sequi, sequeris autem postea. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? animam meam pro te ponam. Respondit ei Jesus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantabit Gallus, donec ter me neges.* Ergo verba illa Christi male afferuntur contra possibilitatem mandatorum Dei.

CCXXXVI. *Objicitur V.* Authoritas S. Augustini. S. Doctor Epist. CCXVII. alias CVII. ad Vitalem scribit: *Scimus* (gratiam Dei) *non omnibus hominibus dari -- Scimus eis, quibus datur, misericordia Dei gratuita dari. Scimus eis, quibus non datur, justo Dei judicio non dari.* II. Epist. CCXX. alias LXX. ad Bonifacium Comitem scribit, orandum Deum, *Ut quod non*

potes modo, possis aliquando. III. Libro de Gratia et Lib. Arbitrio, Cap. XVII. *Qui ergo vult facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam: poterit autem; cum magnam habuerit et robustam* Ergo. R. in I. et III. textu Augustinum intelligendum esse vel de gratia efficaci, id est, de potentia conjuncta cum actu, vel certe de potentia proxime tantum sufficiente, qua non peccatores modo; sed justi etiam saepe carent, quamvis vere sufficientem gratiam orationis habeant, qua impetrare dein possunt potentiam proximam ad resistendum tentationi, et observanda mandata. Igitur justo Dei judicio quandoque non datur potentia proxima, seu gratia operis; at semper datur potentia remota, seu gratia rationis. *II.* textus ad rem praesentem omnino non facit. Scribit S. Doctor ad Bonifacium Comitem, qui cum se proposito servandae post primas nuptias continentiae obstrinxisset, ad secunda nihilominus vota convolaverat. Hinc Augustinum interrogavit, quid consilii ea in re capere posset. Respondet ille, optandum fore, ut ejus uxor vellet pariter cum illo continentiam servare: quod si ea nollet, orandum esse Deum, ut quod ab ea nondum impetravit, deinceps impetret. *Ut quod non potes modo* (defectu consensus uxoris) *possis aliquando* (accedente illius consensu.)

CCXXXVII. *Dices.* S. Augustinus docet ipsam etiam gratiam orationis, seu potentiam remotam interdum denegari. Ergo. P. A. Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. Num. XXI. scribit: *Nonne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida et pene nulla, immo omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus? Quia si vel hoc do-*

lemus, *jam oramus*. Ergo Augustinus docet, aliquando non concedi gratiam orationis. R. N. A. Ad *probat*. C. A. D. C. Non concedi gratiam orationis, per quam ferventer ac perseveranter reipsa oretur, C. C. Gratiam proxime sufficientem, per quam quis orare possit, N. C. Omnes habent gratiam ad orandum proxime sufficientem; sed quia ea vel non utuntur omnino vel negligentius orant, idcirco uberius auxilium, seu potentiam proximam ad praeceptum actu observandum non impetrant.

CONTROVERSIA VI.

AN DEUS PECCATORIBUS ETIAM OBSTINATIS, QUI SEMEL JAM JUSTIFICATI FUERUNT, DET GRATIAS PROXIME VEL REMOTE SALTEM SUFFICIENTES VERE AC RELATIVE AD CONVERSIONEM AC POENITENTIAM?

CCXXXVIII.

Obstinati, vel indurati peccatores dicuntur illi, qui jam multas gratias, multaque remedia salutis proterve rejecerunt. Induratio cordis duo involvit, nimirum ex parte creaturae obstinatam et contumacem in malo voluntatem: ex parte Dei gratiae congruae subtractionem; juxta illud Augustini Epist. CXCIV. alias CV. ad Sixtum: *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam.* Porro duplex a Theologis considerari solet induratio, *perfecta* nimirum, quae est propria damnatorum, quaeque excludit omnem gratiam tam efficacem quam remote etiam sufficientem:

et *imperfecta*, qua saepe puniuntur peccatores in via constituti ob praecedentia peccata, privanturque dumtaxat gratiis congruis, aut etiam proxime sufficientibus.

CCXXXIX. Quaeritur modo, an Deus non illis tantum qui post acceptam gratiam justificationis in grave peccatum lapsi sunt, sed peccatoribus quibuscumque obstinatis et excaecatis, qui in Deum credunt, et veram Religionem agnoscunt, (de Infidelibus enim paullo post agemus,) opportuno tempore gratias vere ac relative, quamtumvis remote tantum sufficientes concedat, quibus adiuti e peccatorum coeno emergere queant, et libertatem filiorum Dei consequi; ita ut per Deum non stet, quo minus poenitentiam agant, et salventur: an vero Deus omnem illis subtrahat gratiam interiorem, etiam remote tantum sufficientem? Quaestio haec, cum nondum supremo Ecclesiae judicio decisa fuerit, in oppositas partes ipsos etiam Catholicos Doctores distrahit. Ac I. quidem conveniunt in eo, quod Deus non semper illis gratias det proxime sufficientes. II. Quod non semper, omni tempore, ac singulis momentis a Deo illae conferantur. III. Quod illi, qui commisso et nondum retractato peccato usum rationis amittunt, aut subito atque in flagranti vita spoliantur, nullam obtineant gratiam, etiam remote tantum sufficientem. At pro illo tempore non amplius, saltem proxime, obligantur ad agendam poenitentiam, ita ut poenitentiam non agendo novum ac distinctum peccatum committant.

CCXL. Praeter Jansenium itaque aliqui Doctores Catholici censent, ejusmodi peccatores excaecatos et induratos, post certam aliquam gratiarum ac peccatorum mensuram, omni non numquam auxilio ad se-

riam conversionem etiam remote tantum sufficiente destitui. At vero communissima Doctorum Catholicorum sententia est, etiam induratis, modo post admissum peccatum adhuc supervivant, usumque rationis aliquanto diutius retineant, benignissimum Deum concedere tempore opportuno gratias, vere, relative, proxime aut remote sufficientes ad poenitentiam agendam, et salutem consequendam. Atque haec sententia, quamvis de fide non sit, maximum tamen fundamentum habet in verbo scripto et tradito, videturque benignitati Dei, doctrinae Ecclesiae, ac sensui communi longe conformior. Dictum est autem paulo ante *tempore opportuno* gratias illas concedi; quia vox Dei non quotidie aut singulis momentis auditur, sed tunc praecipue, quando occurrit talis occasio, in qua homines ordinarie excitari solent ad actus salutares, quod fit v. g. audita ferventi concione, intellecta morte praepropera aut subitanea amici, immisso morbo etc. Et quamvis Concilium Senonense A. 1528. Parisiis celebratum Decreto XV. dicat, *Nec momentum quidem praeterire, in quo Deus non stet ad ostium, et pulset*, haec tamen verba adhibita moderatione intelligenda sunt; nec aliud volunt, quam gratiam omnibus momentis adesse, quibus urget tentatio quae superari, aut obligatio alicujus praecepti, quod adimpleri non potest sine gratiae interioris adjutorio.

CCXLI. *Conclusio.* Deus Fidelibus peccatoribus, etiam induratis et obstinatis, dat gratias proxime vel remote saltem, vere ac relative sufficientes ad seriam conversionem, et mandata divina observanda. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Sapientiae Cap. XI. dicitur: *Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas*

peccata hominum propter poenitentiam. Diligis omnia quae sunt ; et nihil odisti eorum quae fecisti. Ezechielis Cap. XXXIII. ait Deus : *Vivo ego, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis : et quare moriemini?* Quae exhortatio plane irrisoria esset, nisi Deus vires daret, quibus converti possent. Matth. Cap. XI. *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos*, id est, omnes peccatores, quamtumvis gravibus criminibus onerati. II. Petri Cap. III. *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant : sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.* Ad Rom. Cap. II. *An divitias bonitatis ejus, et patientiae, et longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae.* Quae verba certe Apostolus ad obstinatos dirigit.

CCXLII. Prob. II. Authoritate Conciliorum. Coloniense I. Anno 1536. Parte VII. Cap. XXXII. *Quamquam*, inquit, *nemo convertatur ad Dominum, nisi tractus per Patrem, attamen nemo hic excusationem praetexat, quod non trahatur : quod ille semper stet ante ostium pulsans, nimirum per internum et externum verbum commonens, ut convertamur a via nostra pessima.* Tridentinum Sess. VI. Cap. XIV. de omnibus fidelibus indiscriminatim contra Lutherum et Calvinum, qui non negabant posse quemlibet poenitentiam agere, si Deus det illi auxilium sufficiens, ita loquitur : *Qui ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cum excitante Deo*

per poenitentiae Sacramentum, merito Christi, amissam gratiam recuperare procuraverint. Ergo Tridentinum absolute docet posse omnes poenitentiam agere, et omnibus paratum esse auxilium.

CCXLIII. Prob. III. Authoritate Patrum. S. Leo M. Serm. XVI. de Passione Domini ait: *Juste instat praecepto, qui praecurrit auxilio.* S. Iraenaeus Lib. IV. adv. Haer. Cap. LXXI. *Vis a Deo non fit, sed bona sententia adest illi* (homini) *semper.* S. Augustinus Serm. II. in Psal. LVIII. *Si nolis curari, vulnus tuum admonet ut cureris: et aversum revocat, et refugientem quodam modo ad se redire compellit, et attrahit. In omnibus implet quod dictum est, Misericordia ejus praeveniet me.* Enarratione in Psal. CII. *Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad poenitentiam, vocat beneficiis creaturae, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per Lectorem, vocat per Tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis. Longanimus, et multae misericordiae. Sed observa ne longitudine misericordiae Dei male utendo, tu tibi thesaurizes, quod ait Apostolus, iram in die irae.* Enarratione in Psal. VI. *Ea est caecitas mentis. In eam quisquis datus fuerit, ab interiori Dei luce secluditur: sed nondum penitus, cum in hac vita est. Sunt enim tenebrae exteriores, quae magis ad diem judicii pertinere intelliguntur, ut penitus extra Deum sit, quisquis, dum tempus est, corrigi noluerit. Penitus enim esse extra Deum quid est, nisi esse in summa caecitate?* Ergo juxta Augustinum obstinati non privantur gratia remote sufficiente; alias penitus in hac vita exclude-

rentur ab interiore Dei luce. Tract. LIII. in Joan. ait: *Propheta praedixit, quia Deus hoc futurum esse praescivit. Quare autem non poterant credere, si a me quaeratur, cito respondeo, quia nolebant. Malam quippe eorum voluntatem praevidit Deus, et per prophetam praenuntiavit ille, cui abscondi futura non possunt.* Ubi vides caussam infidelitatis juxta Augustinum non fuisse defectum divini auxilii, sed malam voluntatem. Enarratione in Psal. LXIII. *Numquid consilii corrigendi, et mutandae vitae malae in bonam non est locus, non est tempus? Nonne si vis, hodie fit? nonne si vis, modo fit?* Intellige, divina gratia auxiliante, ut ipse Augustinus observat Lib. I. Retract. Cap. XXII. *In potestate quippe hominis est mutare voluntatem in melius: sed ea potestas nulla est, nisi a Deo detur.* Enarratione in Psal. LV. de obduratis in die judicii scribit: *Illis poenitendi locus nullus remanebit, qui eo tempore quo fructuosa esse posset poenitentia, cor obduraverunt adversus monentem Dominum.* Ergo ex S. Augustino obdurati supernis Dei admonitionibus excitantur, quas parvi faciunt; ac proinde sufficientes habent a Deo gratias, quarum beneficio, donec sunt in hac vita, fructuosam possent agere poenitentiam, si vellent. *S. Prosper*, Augustini discipulus Respons. XV. ad Objectiones Vincentianas ait: *Nemini Deus correctionis adimit viam, nec quemquam boni possibilitate dispoliat.* Author librorum de Vocatione Gentium, Lib. I. Cap. XXI. *Credimus nullis hominibus opem gratiae in totum fuisse subtractam.* Et Lib. II. Cap. XXVIII. *Quae beneficia, licet obduratis nihil remedii attulerint, probant aversionem illorum non divinae fuisse constitutionis, sed propriae fuisse voluntatis.*

CCXLIV. Prob. IV. Ratione Theologica triplici: I. est. Quamdiu peccator vivit, semper est viator: de ratione autem viae et viatoris est, ut in ea progredi viator, et ad terminum viae possit pervenire. Ergo repugnat tam statui viatoris quam ipsius viae, ut homo viator privetur potestate accedendi ad terminum, ad quem tamen graviter obligatur, adeoque etiam ut privetur omnibus auxiliis necessariis, sine quibus perveniendi ad terminum non haberet potestatem.

CCXLV. II. Quilibet tenetur sperare veniam peccatorum· Atqui si Deus obstinatis non largiretur gratiam sufficientem ad poenitentiam agendam, necessario deberent illi desperare de impetranda venia; quia scirent se veniam peccatorum sperare non posse, atque in hac providentia peccatum non remitti sine spe veniae. Ergo. P. m. Nemo potest sperare veniam peccatorum, nisi firmiter credat, illam sibi promissam fuisse a Deo: spes enim nititur promissione divina tamquam motivo partiali, vel certe tamquam conditione necessario requisita. Atqui si Deus non promisit, neque concedere solet omnibus peccatoribus, etiam obstinatis, auxilium sufficiens ad impetrandam veniam, credere illi non possunt veniam peccatorum sibi esse a Deo promissam. Ergo nequeunt sperare veniam peccatorum. Ergo non obligarentur Lege Ecclesiastica annuae Confessionis et Communionis: Ecclesia enim obligare illos nec vult, nec potest ad sacrilegium, neque in ipsorum potestate foret validam Confessionem peragere, ad quam juxta Tridentinum, Sess. VI. Cap. VI. requiritur actus spei saltem virtualis: aut Eucharistiam salutariter percipere, quia ad hoc requiritur status gratiae.

CCXLVI. III. Quamvis adversarii explicare possint, quomodo peccatoribus obstinatis, omnique Dei gratia

destitutis, imputari queant plurima peccata in statu indurationis commissa; cum juxta plurimos Theologos, etiam absque gratia habeant indurati potentiam physicam vincendi gravissimas tentationes victoria non salutari, ut nos ipsi dicemus Num. CCCXIII; explicare tamen nequeunt, quomodo ipsa impoenitentia, seu negatio conversionis ad Deum, item omissio amoris Dei supernaturalis propter se super omnia dilecti, ipsis imputari possit ad novum ac distinctum peccatum. Ergo cum Deus impossibilia non praecipiat, dat illis gratiam saltem remote sufficientem. P. A. Seria conversio ad Deum ut Authorem supernaturalium, et supernaturalis amor Dei super omnia propter se dilecti, sunt actus meritorii et salutares, ad quos eliciendos homo sine gratia interiori neque physicam neque moralem habet potentiam. Ergo homini imputari non possunt, cum nemo peccet in eo, quod caveri nullo modo potest. Quod si dicant adversarii, obstinatos non obligari ut convertantur ad Deum tamquam authorem supernaturalium, eumque amore supernaturali prosequantur, rem dicunt antehac in Ecclesia Dei inauditam, Scripturae, Patribus, et communissimo Fidelium sensui adversantem; cum certum sit et exploratum, quod amor Dei supernaturalis respectu omnium primum sit et maximum mandatum: et seria conversio dolorem ac detestationem criminum includat, quibus Deum bonorum omnium fontem et remuneratorem, ac malorum vindicem offendimus, quem non sola ratio fidei lumine destituta, sed fides praecipue, et sacrae paginae nobis ostendunt.

OBJECTIONES.

CCXLVII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. *Ecclesiastis* Cap. VII. dicitur. *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit* II. De Esau ad Hebr. Cap. XII. dicitur: *Non invenit poenitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam.* Et de Antiocho Epiphane Lib. II. *Machab.* Cap. IX. *Orabat hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus:* III. Matth. Cap. XII. *Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saeculo, neque in futuro.* IV. I. Joan Cap. V. *Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.* V. ad Hebr. Cap. VI. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati --- et prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam.* VI. ad Hebr. Cap. X. *Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.* VII. Amos Cap. I. *Super tribus sceleribus Damasci, et super quatuor non convertam eum.* Ergo Deus obstinatis nullam dat gratiam, qua a peccatis suis convertantur. R. ad I. Hic locus probat dumtaxat inutilem fore correctionem respectu cujuslibet peccatoris, nisi Deus interius adspiret, quod omnino verissimum est. Ad II. Sensus prioris loci est: Esau obtinere numquam potuit, ut subtractae ipsi, et Jacobo impertitae benedictionis poeniteret aut parentem suum Isaac, aut Deum. Sed neque ipsius poenitentia ei utilis fuit, qua doluit non de peccato suo; nam mox voluit occidere fratrem, sed de damno quod

incurrit, de vendito nimirum jure primogeniturae, et de amissa benedictione, desiderans et satagens illa recuperare, sed frustra. Vide *Tirinum* Comment. in hunc locum. Antiochus misericordiam consecutus non est, non quia omne auxilium illi deerat, sed quia ficte et simulate orabat, hoc unum quaerens ut a morbis et doloribus liberaretur, nihilo melior futurus si convaluisset. Unde signanter dicitur, *orasse Dominum*, sed manens *scelestus*. Ad III. R. per blasphemiam in Spiritum Sanctum Patres, Athanasius, Hilarius, Hieronymus etc. intelligunt malitiosam impugnationem veritatis fidei sufficienter manifestatae, quae irremissibilis dicitur, non quod ea absolute remitti non possit; sed quia difficillime remittitur, subtrahente plerumque Deo gratias efficaces. Ita *S. Chrysostomus* in hunc locum, et *S. Ambrosius* Lib. de Poenitentia Cap. IV. Ad IV. R. per peccatum illud intelligi potest cum *Augustino* Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XII. impoenitentia finalis, quae cum dicat conjunctionem mortis cum statu peccati, remitti amplius non potest. Alii cum Hieronymo, Cypriano, et Hilario intelligunt apostasiam a fide, cujus remissio a Deo longe difficilius impetratur, quam aliorum peccatorum non ita gravium. Ad V. Responderi potest cum Chrysostomo, impossibile esse, ut qui exciderunt gratia per baptismum accepta, iterum per baptismum renoventur, qui semel tantum valide conferri potest: aut cum aliis Scripturarum Interpretibus, difficillimum esse ut apostatae resipiscant. Vox enim illa *impossibile* denotare non potest impossibilitatem absolutam, sed moralem tantum, cum certum sit, et Ecclesia contra Novatianos definiverit, nullum peccatum absolute esse irremissibile. Ad VI. R. Apostolus dicit,

postquam Christus pro peccatis nostris semetipsum Deo Patri hostiam obtulit, non superesse aliam victimam, qua ut olim in veteri Testamento, peccata expientur: proinde illis, qui hac hostia pro omnibus oblata rite non utuntur, nihil aliud superesse, quam terribilem judicii expectationem. Quae omnia verissima sunt. At nullibi affirmat Apostolus, peccatoribus gratias sufficientes non concedi, quibus adiuti rite uti possint hac hostia, semel pro peccatis nostris oblata. Ad VII. Resp. sermonem ibi esse de poenis temporalibus; praedicit enim Dominus per Amos Prophetam, se non revocaturum populum Damascenum a morte et excidio, ob gravissima peccata ab eo commissa.

CCXLVIII. *Objicitur II.* Authoritas Tridentini. *Tridentinum* Sess. VI. Cap. XI. ait: *Deus namque sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Ergo juxta Tridentinum Deus deserit illos, a quibus deseritur prius. Ergo obstinati omni auxilio et gratia destituuntur. P.C. Non quaevis subtractio gratiae est induratio; secus qui vel semel tantum delinquunt, possent dici indurati. Ergo induratio est subtractio omnis gratiae. *Confirm.* Si peccatoribus obstinatis daretur auxilium sufficiens, hi non differrent ab aliis peccatoribus non obstinatis. Atqui ab illis certe differunt. Ergo. R. C. A. D. C. Ergo Deus eos a quibus prior deseritur, deserit, hoc est non dat eis gratias congruas, vel proxime sufficientes, C. C. Penitus deserit, nec dat gratias remote sufficientes, N. C. Ad *probat.* C. A. N. C. Ad hujus *probat.* iterum C. A. N. C. Ad *confirmat.* N. M. Subtractio gratiae, vel derelictio juxta *S. Joan. Damascenum* Lib. II. de Fide

Orthodoxa, Cap. XXIX. duplex est, una *medicinalis, et eruditiva*, per quam etiam justi aliquando de se praesumentes veniunt in cognitionem propriae infirmitatis ac Deo postea reconciliati, propriisque viribus diffidentes, cum timore et tremore auxiliis divinis cooperantur. Alia est *finalis et desperativa*, quae ad finalem impoenitentiam deducit, non ex defectu gratiae remote saltem sufficientis, sed ex malitia humanae voluntatis, quam Deus potentioribus auxiliis expugnare nec vult, nec tenetur. Saepe itaque non obstinati peccatores ex eo capite differunt ab obstinatis, quod priores derelictione medicinali tantum et eruditiva saepe mulctentur; posteriores vero finali et desperativa: eo sensu quo superius diximus: semper vero non obstinati ab obstinatis peccatoribus differunt, quod illi non tam multas gratias et salutis remedia proterve ac contumaciter rejecerint, ac obstinati.

CCXLIX. *Objicitur III.* Authoritas S. Augustini, et Discipulorum ejus. *S. Augustinus* Epist. CCXVII. alias CVII. ad Vitalem scribit: *Scimus gratiam non omnibus dari.* S. Prosper Carm. de Ingratis: *Dic unde probes, quod gratia Christi nullum omnino hominem de cunctis qui generantur, praetereat, cui non regnum vitamque beatam impertire velit?* Praesules Africani in Sardinia exules in Epist Synodica ajunt, *de gratia non digne sentire, quisquis eam putat omnibus hominibus dari.* II. S. Augustinus Lib. de Perfect. justitiae, Cap. XIX. excaecatum appellat *desertum omni lumine veritatis.* III. Lib. Operis imperfecti, Num. XLVII. ait: *Quis porro volens caecus est corde, cum nemo velit caecus esse vel corpore?* Ergo caecitas mentis non est homini voluntaria. IV. Enarratione in Psal. CXLVII.

est homini voluntaria directe, C. C. Indirecte, N. C. In peccato duo consideranda sunt; actus malus, ad quem directe se determinat peccator, et poena quae sequitur actum malum, scilicet caecitas mentis, induratio, ac aeterna damnatio. Hanc non vult peccator, nisi indirecte, et quatenus vult causam: quia poena repugnat inclinationi patientis. Ergo nullus directe vult esse caecus corde, sed indirecte tantum, quod non impedit quin ipsa ceecitas sit peccaminosa, et absolute voluntaria. Ad IV. R. Sensum illius loci esse: non vocat peccatorem vocatione congrua: non infundit gratiam efficacem, vel etiam proxime sufficientem.

CCL. *Dices I. S. Augustinus* in expositione quarumdam propositionum ex Epistola ad Romanos, propositione LXII. scribit: *Quod ergo tunc Pharao non obtemperabat praeceptis Dei, jam de supplicio veniebat.* — — — *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat; sed quia dignum se praebuit, cui cor obduraretur priore infidelitate.* Ergo haec inobedientia juxta Augustinum non erat Pharaoni libera, quia gratiam a Deo non acceperat, qua adjutus posset Deo imperanti obedire. R. Augustinum librum illum scripsit initio conversionis suae, errore implicitus quem postea Semipelagiani acriter propugnarunt, putans initium fidei et bonam voluntatem esse a nobis, ut ipse fatetur Lib. I. Retractat. Cap. XXIII. et Lib. de Praedest. SS. Cap. III. Idque manifeste patet ex eo ipso loco qui objicitur: ait enim Propositione LXI. *Non ergo elegit Deus bene operantes, sed credentes potius, ut ipse illos faciat bene operari. Nostrum enim est credere et velle; illius autem dare credentibus et volentibus facultatem*

bene operandi per Spiritum Sanctum. Cum igitur S. Doctor tunc temporis existimaret, piam credulitatis affectionem esse a nobis, atque ita necessario praeire debere gratiae divinae, ut nisi praecesserit, nulla prorsus sequatur gratia: ex eo necessario conficit, Pharaonem induratum omni caruisse gratiae auxilio, eoquod viribus liberi arbitrii disponere se conatus non fuerit ad credendum et obtemperandum Moysi gravia minitanti: ideoque peccata Pharaonis posteriora imputanda esse potius primae ejus infidelitati, ex qua necessario sequebantur; quia ob liberi arbitrii abusum disponere se nolentis nulla ei gratia collata est, quae tamen necessaria est ad credendum et obtemperandum. At vero haec Augustini opinio et Scripturae contraria est, quae *Exodi* Cap. IX. ait Pharaonem, postquam cessavit pluvia et grando, peccatum suum auxisse: et ab ipso Augustino rejecta est post exortam haeresin Semipelagianorum, dum Lib. I. Retractat. Cap. XXIII. scripsit, etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, et utrumque quidem nostrum esse, et credere, et operari, propter arbitrium voluntatis; utrumque tamen datum esse per spiritum fidei et charitatis. Immo jam diu ante errorem hunc exuit S. Doctor, atque agnoscere visus est, Pharaonem non omni prorsus destitutum fuisse auxilio sufficiente ad obtemperandum. Etenim Libro LXXXIII. Quaestionum, quem ante Episcopatum suum conscripsit, Quaest. LXVIII. Num. V. scribit: *Numquid latebat Pharaonem, quantum boni consecutae fuerint terrae illae per adventum Joseph? Illius ergo rei gestae cognitio vocatio ejus fuit, ut populum Israel misericorditer tractans non esset ingratus. Quod autem huic vocationi obtemperare noluit, sed exercuit crude-*

litatem in eis, quibus humanitas et misericordia debebatur, meruit poenam, ut induraretur illi cor, et tantam caecitatem mentis pateretur, ut tot et tantis tamque manifestis Dei signis nan crederet. Ubi vides, non negare hic Augustinum, quin illa vocatione excitari potuerit Pharao, non modo ut populum illum humaniter tractaret, sed etiam ut dimitteret: neque dici, Pharaonem meruisse tantam caecitatem mentis, ut tam manifestis signis credere non posset; sed ut non crederet.

CCLI. *Dices II.* Qui cogenti cupiditati resistere non potest, non habet auxilium sufficiens ad non peccandum. Atqui juxta Augustinum homo quandoque resistere non potest cogenti cupiditati. Ergo. P. m. Lib. I. Retract. Cap. XV. ait S. Doctor: *Qui cogenti cupiditati bona voluntate resistere non potest, et ideo facit contra praecepta justitiae, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam poena peccati.* Ergo. R. D. M. Qui non potest resistere cogenti cupiditati in sensu composito dominantis cupiditatis, non habet auxilium sufficiens, N. M. Qui id non potest in sensu diviso dominantis cupiditatis, et ita ut sensus hic divisus non sit sufficienter in ejus potestate, non habet auxilium sufficiens ad non peccandum, C. M. Et sic dist. minore, N. C. Voluntas, cogente cupiditate, habet gratiam remote sufficientem, seu gratiam orationis, qua obtinere potest auxilium proxime sufficiens, seu gratiam operis; sicque facere ut cupiditas non amplius dominetur. Manente itaque ac dominante cupiditate, homo resistere ei non potest: et haec impotentia mere consequens est liberum arbitrium; quia si gratiae remote sufficienti cooperaretur, vires acquireret proxime sufficientes ad destruendum imperium cupiditatis. Simile

responsum dat S. Augustinus Tract. LIII. in Joan. *Non poterant credere : non quia mutari in melius homines non possunt ; sed quamdiu talia sapiunt, non possunt credere.*

CCLII. *Objicitur IV.* Experientia, qua constat inveteratos peccatores nullum amplius sentire conscientiae remorsum, atque ab omni pietatis sensu ita alienos esse, ut ne ipsum quidem orationis nomen audire sustineant. Ergo nullam omnino illi gratiam habent, qua converti possint. R. Aliqui internam quietem exterius simulant : aliis conscientia quasdam quasi inducias ad tempus concedit, acriori laniena in eos paulo post saevitura, juxta illud Isaiae Cap. LVII. *Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Ex eo autem quod multi peccatores ab ipsa etiam oratione vehementer abhorreant, non sequitur eos numquam habere gratiam orandi ; sed signum est, quod ipsi eam gratiam indurato corde rejiciant.

CONTROVERSIA VII.

AN INFIDELIBUS OMNIBUS DENTUR GRATIAE PROXIME VEL REMOTE, VERE AC RELATIVE SUFFICIENTES AD FIDEM ET JUSTIFICATIONEM?

CCLIII.

Praesens quaestio ad eos etiam extendi potest, qui extra Ecclesiam sunt constituti, quamvis in Christum aliquo modo credant, ut haeretici ac apostatae: aut quamvis cum Ecclesia in fide conveniant, aliis tamen de causis ab Ecclesia praecisi sunt, ut Schismatici ob obedientiam legitimis Pastoribus denegatam, et excommunicati nominatim, seu non tolerati, ob enormia ipsorum crimina. Infideles in stricto sensu dicuntur illi, qui Christianae Religionis omnino expertes sunt, ut Judaei, Pagani, Mahometani, vel quod nullam habuerint Christianae legis notitiam: atque hi dicuntur *negative* infideles: vel quod Evangelio sibi annuntiato non crediderint, atque hi sunt *positive* infideles.

CCLIV. Janseniani docent, duce Jansenio, Lib. III. de Gratia Christi, Cap. XI. et Paschasio Quesnello in suis Observationibus moralibus, infideles omnes carere omni gratia tam proxime quam remote sufficiente ad salutem, adeoque etiam ad fidem et justificationem, sine quibus aeterna salus obtineri nequit; existimant enim fidem esse primam gratiam, et fontem omnium aliarum, nullamque extra Ecclesiam concedi gratiam. Ex Catholicis Doctoribus quidam, iique pau-

ci, quamvis illimitatam illam Jansenianorum doctrinam pro eo ac par est execrentur, doceantque positive infidelibus gratias a Deo conferri proxime vel remote sufficientes ad fidem et justificationem; negant tamen eas omnibus omnino, ac praecipue negative infidelibus, qui de Christo nihil audiverunt, obtingere. At vero communissima Theologorum Catholicorum gratiam Dei supernaturalem proxime vel remote saltem sufficientem ad fidem et justificationem nemini infidelium umquam deesse docet, qua adjuti, quotiescumque urget praeceptum, possint se disponere ad fidem et justificationem, sicque aeternam consequi salutem.

CCLV. *Conclusio I.* Deus aliquibus saltem infidelibus, haereticis, apostatis, Schismaticis etc. gratiam confert vere ac relative, proxime vel remote saltem sufficientem, ad fidem et justificationem. Conclusio haec certa omnino est, ita ut opposita absque intolerabili errore defendi nequeat. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Act. Cap. VII. exprobat Stephanus incredulis Judaeis: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Ergo cum sine gratia obteroperare Spiritui Sancto non potuerint, collata fuit ipsis gratia, qua adjuti possent obtemperare; secus exprobratio illa ridicula et injusta fuisset. *Matth.* Cap. XXIII. exprobrat Christus rebelli Jerosolymae, quoties voluerit congregare filios suos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et ingrata noluerit. Ergo Christus incredulis Judaeis non denegavit gratiam, qua possent Christo aggregari.

CCLVI. Prob. II. Authoritate Conciliorum. Arauricanum II. Cap. XXV. ait: *Ipse* (Deus) *nobis, nullis praecedentibus meritis, et fidem et amorem sui prius inspirat, ut et baptismi sacramenta fideliter re-*

quiramus, et post baptismum cum ipsius adjutorio ea quae sibi sunt placita, implere possimus. Ergo extra Ecclesiam concedit Deus gratiam, qua infideles baptismum requirant, et quae haeretici et apostatae, aliique ab Ecclesia praecisi, implere possint quae Deo sunt placita. Lateranense IV. Cap. *Firmiter* sic loquitur: *Si post susceptionem baptismi quispiam relapsis fuerit in peccatum, per veram poenitentiam semper potest reparari.* Ergo haeretici, apostatae etc. non destituuntur gratia, sine qua vera poenitentia exerceri nequit.

CCLVII. Prob. III. Authoritate Pontificum. *Alexander* VIII. inter propositiones, quas VII. Decembris anno 1690. tamquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injuriosas, haeresi proximas, haeresin sapientes, erroneas, schismaticas, et haereticas respective in globo damnavit, proscripsit hanc quoque *Antonii Arnaldi* ordine V, quam ille tradiderat in denuntiatione peccati philosophici: *Pagani, Judaei, Haeretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum: adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam et inermem sine omni gratia sufficiente.* Ergo contradictoria illius est vera et Catholica, *Aliqui Pagani etc. accipiunt influxum a Jesu Christo.* Clemens XI. in Bulla *Unigenitus* has Quesnelli propositiones damnavit: XXVI. *Nullae dantur gratiae nisi per fidem.* XXVII. *Fides est prima gratia, et fons omnium aliarum.* XXIX. *Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.*

CCLVIII. Prob. IV. Ratione Theologica. Infideles, quibus annuntiatum est Evangelium, tenentur credere; haretici vero, aliique extra Ecclesiam constituti, sub gravi tenentur certis quibusdam temporibus fidem, spem, et charitatem elicere. Ergo cum Deus impossi-

bilia non praecipiat, et sine gratia Dei supernaturali nemo possit actus illos elicere, Deus dat illis gratiam sufficientem ad eos actus eliciendos. Certum item est, quod multi infideles Christianam fidem amplectantur, multique haeretici et apostatae agnitam veritatem adspernari desinant ad sinum Matris Ecclesiae redeuntes. Atqui hoc fieri non potest sine gratiae Dei praeveniente, ut manifeste colligitur ex Tridentino Sess. VI. Cap. V. *Declarat praeterea ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Jesum Christum praeveniente gratia sumendum esse: hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur; ut, qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiae libere assentiendo et cooperando, disponantur.* Ergo infidelibus, haereticis, aliisque extra Ecclesiam constitutis, saltem aliquibus, datur gratia vere sufficiens ad fidem et justificationem. Ergo fides non est prima gratia.

CCLIX. *Conclusio II.* Omnes extra Ecclesiam constituti, tam positive quam negative infideles, haeretici, apostatae etc. habent gratiam vere ac relative, proxime vel remote saltem sufficientem ad fidem et justificationem. Conclusio haec non eam quidem certitudinem habet, quam prior; est tamen communissima Catholicorum, et vix in dubium trahi potest. Prob. I. praecipue de infidelibus, Authoritate Scripturarum. Sapientiae Cap. XI. absque limitatione ulla dicitur: *Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. — — — Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas*

animas. At quomodo miseretur omnium, et parcit omnibus si non dat gratiam, qua justificationem consequi possint? Neque verba haec ad solos electos restringi queunt; nam ratio, quare Deus omnium misereatur, et omnibus parcat, petitur hic ex creatione, quod beneficium certe omnibus commune est. I. ad Timoth. Cap. II. ait Apostolus de Deo: *Qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agintionem veritatis venire.* At quomodo hoc Deus potest serio velle, si media non det ad consequendum sufficientia? certe seria Dei voluntas otiosa et sterilis esse non potest. I. ad Timoth. Cap. IV. *Qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.* At quomodo omnium hominum, adeoque etiam infidelium Salvator dicendus est, si intuitu meritorum Christi nullae eis conferantur gratiae? II. Petri Cap. III. *Nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.* At poenitentiam agere sine gratia impossibile est. Joan. Cap. I. dicitur de Christo: *Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Ergo illuminat etiam infideles, qui utique ad homines pertinent. Matth. Cap. XI. Christus omnes homines ad se invitat: *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.* Ergo ne irrisoria sit haec invitatio, dicendum est quod omnibus det gratias sufficientes, quibus adjuti venire possint, et sine quibus venire non possent.

CCLX. Prob. II. Authoritate S. *Augustini*, ejusque Discipulorum. Lib. de Spiritu et littera, Cap. XXXIII. scribit S. Doctor: *Infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum se ipsos fraudant magno et summo bono, malisque poenalibus*

implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt, gratias nimirum internas supernaturales, sine quibus credere non possunt; quae si non dentur, juste puniri nequeunt, quod non crediderint. Lib. de Praedest. SS. Cap. XVI: *Vocat enim Deus praedestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra praedestinati unici Filii sui, non ea vocatione qua vocati sunt et qui noluerunt venire ad nuptias; illa quippe vocatione et Judaei vocacati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est; et Gentes, quibus Crucifixus stultitia est.* Enarrat I. in Psal. XVIII. *Non est qui se abscondat a calore ejus. Cum autem Verbum caro factum est, et habitavit in nobis mortalitatem nostram suscipiens, non permisit ullum mortalium excusare se de umbra mortis; et ipsam enim penetravit Verbi calor.* At justam excusationem non ademisset, nisi gratiam sufficientem et necessariam ad credendum omnibus daret. *Paulus Orosius*, inter primos Augustini discipulos, ipsi coaetaneus et amicus, in Apologetico suo pro libertate arbitrii ita Pelagium affatur: *Mea semper haec est fidelis et indubitata sententia, Deum adjutorium suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem dona largitur; verum etiam universis in hoc mundo Gentibus, propter longanimem sui aeternamque clementiam subministrare, non ut tu assesis cum discipulo tuo Coelestio, cui jam apud Africanam Synodum occulta illa impiorum dogmatum natura contusa est, in solo naturali bono, et in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam; sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, et cunctis et singulis ministrare.*

Post plura sic concludit: *Ex quo evidentissime declaratum est, nemini hominum deesse adjutorium Dei, praesertim cum et seductor instat, et insit infirmitas.* S. Prosper, aut quicumque sit auctor Librorum de Vocatione Gentium, quem S. Gelasius I. Papa, si quisquam alius certe ex asse Augustinianus, in Opusculo suo, *Dicta adversus Pelagianam haeresin*, vocat sapientem Ecclesiae Magistrum, Lib. II. Cap. XXIX. scribit: *Universitati hominum ita multiplex atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper, et consulit, ut neque ulli pereuntium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua justitia gloriari.* Lib. II. Cap. XVII. *Nunc in extremis mundi partibus sunt aliquae nationes, quibus nondum gratia Salvatoris illuxit, --- quibus tamen illa mensura generalis auxilii, quae desuper omnibus semper hominibus est praebita, non negatur.* Lib. II. Cap. XXVI. *Opitulatio per innumeros modos, sive occultos sive manifestos omnibus adhibetur, et quod a multis refutatur, ipsorum est nequitiae; quod autem a multis suscipitur, et gratiae est divinae, et voluntatis humanae.* Lib. II. Cap. XXXI. *Elaboratum est, quantum Dominus adjuvit, ut non solum in novissimis diebus, sed etiam in cunctis retro saeculis probaretur, gratiam Dei omnibus hominibus adfuisse, providentia quidem pari et bonitate generali, sed multimodo opere, diversaque mensura: quoniam sive occulte sive manifeste ipse est, ut Apostolus ait, Salvator omnium hominum, maxime fidelium.*

CCLXI. Prob. III. Authoritate aliorum Patrum. S. Chrysostomus Hom. VII. in Joan. scribit: *Si illuminat omnem venientem in hunc mundum, quonam pa-*

do tot homines sine lumine permanent? neque enim omnes Christum cognoscunt. Quomodo ergo illuminat omnem hominem? Illuminat profecto, quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua, mentis oculis coniventibus, ad hujus lucis radios aciem dirigere noluerint, non ex luminis natura in tenebris perstiterunt, sed malitia sua, qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam gratia in omnes diffusa est: non Judaeum, non Graecum, non Barbarum, non Scytham, non liberum, non servum, non virum, non mulierem, non senem, non juvenem effugit, aut dedignatur: Omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore advocat. Qui autem ejus munere frui negligunt, hanc suam caecitatem sibi ipsis imputent. S. Ambrosius in Psalm. CXVIII. Sermone VIII. *Super omnes Sol oriri jubetur. Et hic quidem Sol super omnes oritur. Mysticus autem Sol ille justitiae omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, et omnibus resurrexit. Ideo autem passus est, ut tolleret peccatum mundi. Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fenestris radios Solis excludat, non ideo Sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se ipse fraudavit: sed quod Solis est, praerogativam suam servat; quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit.* Clemens Alexandrinus in Orat. exhortatoria ad Gentes: *Audite qui estis longe, audite qui prope: nulli celatum est Verbum: lux est communis, omnibus, elucescit hominibus.*

CCLXII. Prob. III. Ratione Theologica duplici I. est, quam saepius insinuavimus. Christus est Redemptor omnium hominum, et Deus serio vult omnes om-

nino homines salvos fieri. Ergo per Deum stare non debet, quo minus omnes homines salventur. Atqui nisi Deus omnibus, etiam infidelibus, conferret gratias sufficientes, sine quibus impossibile est ut illi ad fidem et justificationem se disponant, per Deum staret, quo minus infideles salutem consequi possint. Ergo. II. Deus impossibilia non praecipit. Atqui si infidelibus gratias remote saltem sufficientes non conferret, praeciperet ipsis impossibilia. Ergo. P. m. Deus juxta *S. Thomam* I. II. Quaest. LXXXIX. Art. VI. et alibi saepius, omnibus et singulis hominibus, cum ad usum rationis perveniunt, praecipit ut sese ad Deum tamquam finem suum supernaturalem convertant, sicut id exigebat ad Adamo primum condito, paratus dein ulteriores gratias cuilibet homini conferre, quibus paulatim perfectius converti, atque ad ipsam justificationem perduci possit, modo ipse prioribus gratiis cooperatus fuerit. Atqui homo nullo modo potest se convertere ad Deum tamquam finem suum supernaturalem sine auxilio gratiae interioris. Ergo.

CCLXIII. Neque dicas, Deum seriam habere salutis omnium voluntatem, modo paratus sit omnibus et singulis hominibus dare primam gratiam supernaturalem, si omnes et singuli ministerio aliorum hominum in rebus fidei sufficienter instruantur, etiamsi conditione hac per accidens non purificata, Deus nullas ipsis gratias supernaturales actu conferat. Resp. enim N. A. Nam Deus vult homines adultos et ratione utentes salvos fieri per actus propriae voluntatis supernaturales: et ideo omnibus et singulis, cum ad usum rationis perveniunt, praecipit ut sese ad Deum tamquam finem suum supernaturalem convertant. Ad

hoc autem omnino necessarium est ut omnibus et singulis immediate per se ipsum conferat gratiam aliquam supernaturalem.

CCLXIV. *Quaeres*, quis sensus sit verissimi atque indubitati illius axiomatis Theologici, *Deus facienti quod est in se non denegat gratiam*? R. Missis haereticorum erroribus, duae sunt celebriores Catholicorum Doctorum opiniones. I. est eorum, qui cum Durando, Scoto, Gabriele Biel, Alphonso a Castro etc. axioma illud intelligunt etiam de faciente quod est in se viribus naturae. Docent nimirum hi Theologi, Deum ob merita Christi Redemptoris de se paratum esse singulis infidelibus conferre primam gratiam supernaturalem, necessariam ad fidem et salutem, modo infideles illi viribus suis naturalibus relicti, certo tempore, et usque ad terminum sibi a Deo praefixum, Deum colant, et legem naturalem integre observent. Quod si egerint, certa atque infallibili lege conferendam ipsis esse primam gratiam supernaturalem vocationis ad fidem, eoquod Deus ex pacto cum Christo fidejussore nostro inito se obligaverit ad conferenda illis auxilia supernaturalia, eosque ad fidem vocandos, qui viribus naturae et auxilio mere naturali adjuti, fecerint quod est in se, nullumque obicem praecepta transgrediendo gratiae posuerint. Quod si vero infideles mandata neglexerint, eos culpa sua supernaturali gratia carituros esse, quin Deo hoc imputari possit, qui vi pacti cum Christo initi, omnibus et singulis hominibus offerre tantum, non etiam conferre divinae gratiae suae dona teneatur. Ajunt tamen praecedentia opera bona ordinis mere naturalis lege non ita indispensabili requiri, ut si illa defuerint, Deo integrum non sit positive indigno gratiam

supernaturalem conferre ex mera liberalitate et misericordia; eademque opera ne de congruo quidem primae gratiae supernaturalis memoriam esse, aut dispositionem positivam, sed mere negativam, quatenus removentur peccata, quae collationem gratiae impediunt: ac durum terminum, cui nimirum Deus, etsi in se nullam habenti virtutem et congruentiam, affixit collationem primae gratiae supernaturalis, ad quam conferendam aliunde movetur, scilicet ex meritis Christi.

CCLXV. II. eaque valde communis est eorum, qui axioma illud de faciente tantum quod in se est viribus gratiae intelligi volunt. Putant enim hi hominem numquam facere quod in se est, nisi viribus gratiae supernaturalis adjuvetur. Quare juxta hos Theologos Deus ob merita Christi Redemptoris omnibus et singulis infidelibus, ante vocationem ad fidem, confert gratias supernaturales, quibus juventur ad observandam legem naturalem, ac paulatim disponantur ad ipsam gratiam fidei, ut superius a nobis explicatum fuit. Atque haec opinio priori longe probabilior mihi videtur, expedita magis, ac paucioribus tricis obnoxia, Scripturae, Patribus, ac Conciliorum effatis longe conformior. Certe nec leves nec contemnendae difficultates primam opinionem circumstant.

CCLXVI. Nam I. pactum illud, quod Deum inter et Christum initum fuisse dicitur, longe probabilius est commentitium, cujus nec vola nec vestigium extat in Scripturis, aut Patribus; nullaque urget necessitas illud adstruendi, cum seria voluntas Dei ut omnes homines salvi fiant, longe connaturalis explicetur a secundae sententiae patronis, qui cuilibet infideli a Deo auxilium aliquod supernaturale conferri dicunt ob me-

rita Christi, cui si infidelis cooperetur, paulatim ad ipsam fidem disponitur. II. Quamvis Theologi illi dicant, opera moraliter bona non esse causam moralem, qua Deus moveatur ad conferendam primam gratiam supernaturalem: item non habere illa rationem meriti, non esse dispositionem positivam, sed mere negativam ac purum terminum; non videntur tamen satis recedere a Semipelagianorum confiniis. Si enim ex parte hominis est aliquid, quod Deum ex certa lege moveat ad conferendam gratiam, explicari nequit quomodo gratia sit pure gratuita, nisi ad commentitium illud pactum Deum inter et Christum confugiatur, dicaturque, gratiam quidem respectu hominis gratuito et liberaliter, respectu Christi tamen conferri ex obligatione. Certe ab his Theologis simpliciter ut verae admitti debent quatuor propositiones, quas *Arausicana II.* Synodus, ut jacent, damnavit Cap. III. IV. VII. et XXV. nulla facta mentione meriti. I. est. *Ad invocationem humanam gratia potest conferri: non autem ipsa gratia facit, ut invocetur a nobis.* II. *Voluntatem nostram sine Spiritus Sancti infusione conceptam Deus expectat, ut a peccato purgemur.* III. *Potest quis per naturae vigorem bonum aliquod cogitare et eligere, quod ad salutem pertinet vitae aeternae.* IV. *In opere bono nos incipimus, et postea per misericordiam Dei adjuvamur.* Nam si Deus facienti viribus naturae quod est in se, infallibiliter deinde confert gratiam, saltem aliquando expectat voluntatem pure naturalem, ut a peccato purgemur. Denique opera illa mere naturalia vere ad salutem pertinerent, nam disponerent infallibiliter ad gratiam supernaturalem.

CCLXVII. Respondent primae sententiae patroni, has propositiones damnatas esse in sensu Semipelagianorum, qui docebant opera illa naturalia esse meritoria gratiae saltem de congruo. Verum reponimus, has propositiones damnatas fuisse ab Arausicana Synodo ut jacent, nulla facta mentione meriti. Est autem omnino incredibile, quod Concilium damnarit tot propositiones simpliciter veras ac Catholicas, et in omnibus praetermiserit illam unicam vocem *meritum*, quae tamen unice damnanda erat, et qua ablata, tota illa doctrina fuisset Catholica. Ergo illae propositiones, etiam prout jacent, sunt falsae et rejiciendae. Profecto Semipelagianis ad intentum et scopum suum fecisset, si ipsis fuisset concessum, praecedentia opera bona mere naturalia esse saltem occasionem, qua posita certo et infallibiliter conferretur gratia, licet simul ipsis negatum fuisset, illa opera esse meritum, causam moralem, vel motivum Deo ad conferendam gratiam.

CCLXVIII. Solent adversarii sententiam suam authoritate *S. Thomae* communire. Verum quamvis S. Doctor alicubi adversariis favere videretur, in Summa tamen Theologica, quae postremus fuit illius partus, aperte nobis patrocinatur. Scribit enim II. Quaest. Artic. IV. Ad II. *Dicendum, quod nihil homo potest facere, nisi a Deo moveatur, secundum illud Joannis XV. Sine me nihil potestis facere. Et ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis secundum quod est motus a Deo.* Idem dicit I. II. Quaest. CXII. Art. III. Et in Commentario Epist. ad Roman., Lectione III.

CCLXIX. Ex hactenus dictis facile colliges, cur dictum a nobis fuerit ipso quaestionis hujus initio,

Deum omnibus et singulis infidelibus conferre gratias sufficientes supernaturales, quibus disponantur paulatim ad fidem et justificationem, modo illis cooperentur. Qui enim primam sententiam defendunt, ajunt a Deo non conferri quidem omnibus, attamen offerri gratiam supernaturalem, seu Deum paratum esse singulis illam dare, modo viribus naturae faciant quod in se est. At vero secundae sententiae patroni ajunt gratiam supernaturalem omnibus dari, ut faciant quod in se est.

OBJECTIONES.

CCLXX. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. *Act.* Cap, XIV. ait Paulus: *Qui* (Deus) *in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.* II. Act. Cap. XVI. Paulus et Timotheus *transeuntes Phrygiam et Galatiae regionem vetati sunt a Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia.* III. Ad Ephes. Cap. II. *Eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo.* Ergo ante conversionem carebant Ephesii omni gratia sufficiente. [IV.] Ad Rom. Cap. V. ait Apostolus: *Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem et habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei.* Ergo ante fidem non datur gratia. *Confirm.* Judaei in veteri Testamento nullas habuerunt gratias ad salutem sufficientes. Ergo multo minus infideles. P. A. Lex nova dicitur lex gratiae. Ergo. ad I. Deus dicitur in praeteritis generationibus dimisisse omnes Gentes

ingredi vias suas, non quod gratias saltem remote sufficientes eisdem denegaverit; siquidem Apostolus ad Rom. Cap. I. ait, Gentiles illos inexcusabiles fuisse *qui cum congnovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*: sed quia non impertivit eis specialia illa beneficia, quae Judaeis, legem scriptam dando, ac Prophetas mittendo, totique humano generi post Christi in terras adventum contulit. Ad II. Apostolus certo aliquo tempore prohibitus fuit praedicare Evangelium in Asia, quia Spiritus Sanctus volebat illud prius praedidicari in Macedonia. Neque tamen Asiatici interea caruerunt gratia remote sufficiente, qua bene utentes omnia ad credendum proxime in Christum requisita impetrare possent. Ad III. N. C. Ephesii, quia ante praedicationem Evangelii Christum ignorabant, carebant quidem gratia proxime sufficiente ad fidem; at non carebant remote sufficiente, cujus ope poterant naturalem legem servare, sicque ulteriores gratias acquirere ad fidem et salutem. Ad IV. N. C. Apostolus loco cit. non loquitur de gratia actuali sed habituali; ait enim: *Gratiam istam in qua stamus*. At gratia in qua stamus, non est actualis, sed habitualis. Quare ante fidem non datur quidem gratia habitualis et sanctificans, datur tamen actualis. Ad *confirm*. N, A, cujus falsitas manifeste patet I. ex Scripturis, in quibus Deus Judaeis saepius exprobavit ingratum animum et crudelitatem Isaiae Cap. V. *Quid est quod debui ultra facere vineae meae, et non feci ei?* Isaiae Cap. LXV. *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum*. Isaiae Cap. I. Judaeos ad poenitentiam hortatus est, serio utique, non irrisorie. *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum*. Ezechielis Cap. XXXIII. *Con-*

vertimini, convertimini a viis vestris pessimis. II. Authoritate Ecclesiae, quae has Quesnelli propositiones justissime proscripsit, ordine VI. *Discrimen inter foedus Judaicum et Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, et implementum legis a peccatore, relinquendo illum in sua potentia; in isto vero Deus peccatori dat quod jubet, illum sua gratia purificando.* Et VII. *Quae utilitas pro hominibus in veteri foedere, in quo Deus illum reliquit propriae infirmitati imponendo ipsi suam legem? Quae vero felicitas non est admitti ad foedus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis?* Ad *probat.* C. A. N. C. Lex nova dicitur lex gratiae, non quod nulla gratiae data fuerit in lege veteri, quae multos Sanctos numeravit; sed quia lex nova per se et ratione sui dat gratiam, et quidem auxilia gratiae longe potentiora et uberiora: contra Lex vetus non per se et ratione sui gratiam contulit, nec Judaei justificabantur virtute legis, sed ex fide in Christum Mediatorem venturum.

CCLXXI. *Dices.* Saltem ex textu illo Joan. Cap. I. *Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem,* non evincitur omnibus infidelibus conferri gratias sufficientes. Ergo. P. A. S. Augustinus verba illa ita exponit, ut sensus sit: illuminat omnem hominem, qui illuminatur; itaque verba haec accipi posse pro generibus singulorum, ita ut dicatur, ex omni statu hominum aliquos illuminari. S. Thomas exponit Verbum *illuminat* de lumine rationis naturalis. Ergo R. N. A. Ad *prob.* R. dum Augustinus citata verba S. Joannis sic intelligi posse asserit, loquitur de illuminatione efficaci, qua homo actu credit; neque ullibi negat textum illum intelligi posse de illuminatione sufficiente, quae

omnibus nullo excepto conceditur. S. Thomas non tantum de lumine rationis naturalis, verum etiam de lumine gratiae supernaturalis verbum *illuminat* exponit, S. Cyrillum Alexandrinum, S. Chrysostomum, et S. Augustinum secutus.

CCLXXII. *Objicitur II.* Authoritas Tridentini, quod Sess. VI. Cap. III. ait. *Verum etsi ille* (Christus) *pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii dumtaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur.* Ergo saltem infidelibus non dantur gratiae sufficientes. P. C. Si illae darentur etiam infidelibus, meritum passionis Christi omnibus communicaretur. Atqui juxta Tridentinum non omnibus communicatur. Ergo. R. C. A. N. C. Ad *probat.* D. M. Communicaretur aliquo modo, in quantum intuitu meritorum Christi gratiae sufficientes ipsis dantur, C. M. Eo modo, quo communicatur illis qui beneficium mortis Christi recipiunt, N. M. Et sic dist. minore, N. C. Tridentinum per beneficium mortis Christi non intelligit auxilium qualecumque ob merita Christi concessum, sed gratiam ipsam justificationis, ut constat ex toto illo capite, ita ut sensus citati textus sit: Quamvis Christus pro omnibus moriendo sufficientia auxilia omnibus meruerit, non omnes tamen in hac vita recipiunt completum beneficium mortis ejus, id est, justificationem; sed ii tantum, quibus meritum passionis ejus perfecte communicatur per debitam Sacramenti susceptionem, vel per fidem, spem, et charitatem continentem votum Sacramenti.

CCLXXIII. *Objicitur III.* Authoritas S. Augustini, ejusque Discipulorum. S. Augustinus Lib. de Praedest. SS. Cap. VIII. ait: *Fides igitur, et inchoata et*

perfecta, donum Dei est: et hoc donum quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare. Atqui gratia sufficiens esset fides inchoata. Ergo gratia sufficiens ad credendum quibusdam datur, quibusdam non datur. II. Enarrat. in Psal. CXXXVI. de Infidelibus scribit: *Quando illos videmus, et tam steriles eos invenimus, ut difficile nobis appareat in eis aliquid unde duci possint ad fidem rectam, vel ad bona opera, vel ad spem futuri saeculi.* III. Lib. de Gratia et Lib. Arbitrio, Cap. XIII. *Gratia per fidem Jesu Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa fides.* Atqui infideles non habent fidem. Ergo non habent gratiam. IV. Lib. I. Operis imperfecti, Num. LXXXIII. ait: *Gratia Dei Christianis est propria, non Christianis Gentilibusque communis.* Et Serm. CLIV. alias V. de Verbis Apost. *Pagani, qui non habent gratiam Dei per Jesum Christum.* V. S. Doctor pluribus locis affirmat gratiam efficacem non omnibus dari, ut appareat illam esse donum gratuitum. Ergo juxta Augustinum dicendum pariter erit, gratiam sufficientem non omnibus dari, ut appareat eam esse donum gratuitum. VI. S. Augustinus ad solvendam quaestionem illam, quare Deus ex infidelibus unum potius quam alium vocet ad fidem, recurrit ad inscrutabilia Dei judicia. Atqui non opus fuisset ad illa recurrere, si omnibus infidelibus gratiae sufficientes dantur; sed dicere potuisset, aliquos ad fidem vocari, quia prioribus gratiis bene usi fuerint. VII. Serm. CCXCII. scribit: *Illi non est ortus Christus, a quibus non est agnitus Christus. Sol ille justitiae, sine nube, sine nocte, ipse non oritur malis, non oritur impiis, non oritur infidelibus.*

CCLXXIV. Eadem quae Augustini, fuit etiam Discipulorum ejus doctrina. *S. Prosper* in Responsione quarta ad Capitula Gallorum, asserit non omnes vocari ad fidem. II. Idem in Epistola sua ad Augustinum, quae inter Augustinianas est CCXXV, Semipelagianos erroris arguit, quod gratiam quamdam generalem omnibus oblatam esse dicerent; scribit enim: *Haec ipsorum definitio ac professio est, -- universis hominibus propitiationem, quae est in Sacramento Sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam; ut quicumque ad fidem et ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint.* III. S. Fulgentius Lib. I. de Veritate Praedestinationis et Gratiae, Cap. XX. *Non ergo putemus gratiam Dei homnibus dari; non enim omnium est fides.* IV. Episcopi Africani in Sardinia exules in Epistola sua Synodica ajunt: *Non itaque gratia omnibus datur, quandoquidem ipsius gratiae participes esse non possunt qui fideles non sunt.*

CCLXXV. R. ad I. D. M. Fides etiam inchoata est donum Dei, quod quibusdam non datur quoad actum; quia nempe non omnes credunt, nec illa gratia bene utuntur, quae conceditur ut ad finem pervenire possint; C. M. Non datur quibusdam quoad posse saltem remotum, N. M. Ad II. R. S. Augustinus non dicit, *Ut non appareat*, sed *ut difficile nobis appareat*, quod sane non est affirmantis infidelibus deesse omnem gratiam, qua adjuti ad fidem pervenire possint. Ex eo autem, quod in infidelibus nullus fructus inveniatur, quodque ii nec sapiant, nec capiant, aliud non sequitur, quam infideles illos gratia congrua carere. Ad III, R. Augustinum ibi non de omni gratia loqui, sed de gratia justificante, de gratia spei Christianae, charitatis

ac poenitentiae, quae utique dari non potest nisi per fidem Christi; agit enim ibi S. Doctor contra Pelagianos solam naturam gratiae nomine indigitantes, ostenditque illis aliam quoque gratiam a natura distinctam admittendam esse, hoc nimirum argumento: Natura communis est omnibus, etiam paganis; fides autem Christi non est omnium. Ergo gratia illa, quae teste Apostolo datur per fidem, non est natura. Ergo asserenda est gratia alterius ordinis, quam sit natura. Ad IV. R. Augustinus per gratiam Dei, quae datur per Jesum Christum, intelligit eam quae ejusdem Christi cognitionem et fidem involvit, quaeque proxime ad justificationem disponit, qualis certe non est gratia illa communiter Gentilibus data ante praedicationem. Ad V. R. rationem illam ab Augustino assignatam non adeo solidam esse; omnibus enim Angelis, nullo excepto, collata fuit gratia sufficiens, quacam perseverare potuissent, si voluissent, neque tamen idcirco fuit Angelis debita, sed donum plane gratuitum. Certe solidiorem rationem, cur gratia gratuitum sit beneficium, assignat S. Doctor Lib. de Dono perseverantiae, Cap. XII. *Dando quibusdam quod non merentur, profecto gratuitam, et per hoc veram suam gratiam esse voluit.* Nimirum ut gratia sit, et appareat gratuitum beneficium, sufficit quod non sit debita, et non detur omnibus nisi gratis, atque ex mera misericordia et liberalitate. Gratia autem sufficiens, quamvis omnibus detur, confertur tamen indignis ob peccatum tum originale, tum personale, atque ex mera misericordia. Ad VI. N. m. Quamvis enim recte responderi possit, aliquos ad fidem vocari, quia prioribus gratiis bene usi sunt, alios in sua infidelitate relinqui ob abusum priorum gratiarum; redit

tamen quaestio, cur Deus dederit uni auxilia congrua, quibus praevidit eum cooperaturum, alteri vero mere sufficientia, quibus praevidit eum non cooperaturum: cui quid aliud respondeas, quam cum Apostolo, *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei!* Ad VII. R. sensum esse, quod Christus sol justitiae non sit exortus impiis et infidelibus lumine efficaci et practico, quod expulerit ab eorum cordibus nubes, et injustitiae noctem. Oritur tamen et illis lumine aliquo, quamvis subobscuro, nihilominus sufficiente. *Christus Dominus*, scribit idem S. Doctor Tractatu XXXV. in Joannem, *et inter fideles suos, et inimicos Judaeos, tamquam inter lucem et tenebras distinguebat; tamquam inter illos, quos radio fidei perfundebat, et illos quorum clausos oculos circumfundebat.*

CCLXXVI. Neque magis authoritate Discipulorum Augustini premimur. Ad I. R. S. Prosper non negat gratiam remote sufficientem omnibus dari; sed vult tamen non omnes vocari vocatione proxime sufficiente, nec omnibus Evangelium annuntiari, nec omnibus dari aequalem gratiae mensuram. Certe in Responsione VIII. ad Capitula Gallorum ait, omnium hominum curam esse Deo, et infidelitatem hominum ipsis adscribendam esse hominibus: quae vera esse nequeunt, nisi Deus omnibus gratias saltem remote sufficientes daret. Ad II. R. Semipelagianos non argui a S. Prospero, quod dicerent gratiam sufficientem omnibus a Deo dari; sed quod dicerent eam sic offerri, ut illam consequerentur quicumque vellent, eamque solis naturae viribus desiderarent, absque auxilio gratiae supernaturalis. Ad III. R. S. Fulgentium loqui de gratia justificante; subjungit enim continuo post verba citata: *Et*

quidam charitatem Dei non recipiunt, ut salvi fiant. At vero neque in Scripturis, neque in Patrum libris de aliis dicitur, quod charitatem Dei non receperint ut salvi fierent, nisi de iis quibus charitas Dei oblata sit, et quibus liberum fuerit eam recipere, quam reprobi malitia sua repulerunt. Unde evidens fit, omnes qui charitatem juxta Fulgentium non receperunt, destitutos nequaquam fuisse omni ad justitiam et salutem praesidio necessario, quod est gratia seu proxime seu remote sufficiens, etsi caruerint tum gratia efficaci, tum etiam sanctificante. Ad IV. R. Episcopos pariter Africanos de gratia, quae proxime disponit ad justificationem, ut ex ipso contextu elucescit, non autem de quovis gratiae auxilio, cum ab illo fidem necessario praeveniri universa cum Tridentino Concilio Sess. VI. Can. III. credat Ecclesia.

CCLXXVII. *Objicitur IV.* Sequela. Si gratia sufficiens omnibus infidelibus daretur, sequeretur I. infidelem sine fide posse placere Deo; quia ante fidem posset elicere actus quosdam supernaturales. Atqui hoc repugnat Apostolo ad Hebr. Cap. XI. scribenti: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ergo. Sequeretur II., nullam dari infidelitatem pure negativam etiam in illis, quibus praedicatum numquam fuit Evangelium. Atqui hoc repugnat communissimae Theologorum. Ergo P. M. Omnis infidelitas oriretur ex abusu priorum gratiarum. Ergo omnis infidelitas esset culpabilis et volita saltem in causa. R. D. M. Sine fide posset placere Deo aliquo modo, C. M. Eo modo quo placet Deo homo justus, ac filius adoptivus Dei, N. M. Atque hoc modo hominem sine fide placere posse Deo negat Apostolus, exemplum Enoch et Noe adducens, qui utique

erant justi. Ad II. N. M. Ad *probat.* C. A. N. C. Negative infideles dum resistunt gratiae remote sufficienti, nec praevident, nec praevidere possunt se propterea privandos esse notitia et fide mysteriorum nostrorum. Ergo infidelitas illa non est volita in causa; quia malus effectus qui sequitur ex aliqua causa, ponenti causam non imputatur ad culpam, nisi praevideatur, aut praevisus fuerit, aut praevideri saltem potuerit ac debuerit.

CCLXXVIII. *Objicitur V.* Obscuritas et implicantia hujus gratiae remote sufficientis. Non potest explicari, in quo consistat haec gratia remote sufficiens. Ergo commentitia est. R. I. N. C. Multa certo existunt, quae qualia sint ignoramus. R. II. N. A. Haec gratia remote sufficiens ad fidem et justificationem probabilius est supernaturalis illustratio mentis, et pia motio voluntatis, qua infideles illustrantur, excitantur et adjuvantur ad servandam legem naturalem, ad credendum quod existat Deus, et quod inquirentibus se sit remunerator. Quod si infidelis huic gratiae cooperetur, dat Deus ulteriores gratias ad legem naturalem diutius servandum, ad vincendas tentationes graviores, ad desiderandam sollicite salutem, atque ad opera pietatis exercenda. Si et hac ulteriori gratia bene utatur, dabit tandem illi Deus gratiam proxime sufficientem ad fidem et justificationem. Ex quo patet, quomodo infideles omnes gratiam habeant sufficientem ad fidem; non proxime, quia nondum proxime credere possunt in Christum, sed remote, quia actu habent talem gratiam, qua si bene uterentur, acquirerent potentiam proximam credendi in Christum. Haec explicatio optime conciliatur cum doctrina S. Thomae Quaest. XIV. de Veritate,

'Artic. XI. *Hoc ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus* (in sylvis) *ductum rationis naturalis sequatur in appetitu boni, et fuga mali, certissime est tenendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quae ad credendum sunt necessaria, vel aliquem fidei praedicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.*

CCLXXIX. *Dices I.* Si infideles habent gratias sufficientes ad exercenda opera pietatis, et servandam legem naturalem, poterunt in statu infidelitatis amare Deum super omnia amore supernaturali. Atqui hoc dici non potest, quia in hac providentia nemo justificatur sine fide in Christum. Ergo. Antequam respondeam, noto objectionem hanc supponere, quod explicita fides SS. Trinitatis et Incarnationis sit necessaria necessitate medii ad fidem et salutem, quod tamen a magni nominis Theologis negatur. Verum quidquid de hoc sit, ob maximam probabilitatem sententiae necessitatem hanc adstruentis, R. N. M. Deus in hac providentia neminem excitat vel adjuvat ad actum perfectae charitatis supernaturalis, nisi post elicitam fidem explicitam Mysteriorum SS. Trinitatis, et Incarnationis. Infidelis itaque, antequam explicite ista credat, habet tantum potentiam remotam eliciendi actum charitatis perfectae, quae numquam evadet proxima, nisi purificetur conditio, id est, nisi explicite credat Mysterium Trinitatis, et Incarnationis.

CCLXXX. *Dices II.* Vocatio ad fidem est prima gratia supernaturalis. Ergo infideles, antequam eis fides nostra proponatur, non habent gratiam sufficientem ad

salutem. Sed infidelibus saepissime fides non proponitur. Ergo saepissime nullam habent gratiam sufficientem. R. M. Justa Tridentinum Sess. VI. Cap. VIII. *Fides est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis.* Ergo si non fides ipsa, saltem vocatio ad fidem est prima gratia supernaturalis. R. D. A. Vocatio ad fidem inchoatam, seu vocatio ad fidem latius dicta, est prima gratia supernaturalis, C. A. Vocatio ad fidem perfectam et stricte talem, N. A. et Conseq. Gratia sufficiens ad servandam legem naturalem, atque excitans ad inquirendum mundi hujus Authorem, Gubernatorem et Judicem, cum ordinetur a Deo tamquam medium efficacissimum ad obtinendum donum fidei perfectae et supernaturalis, nisi homo gratiae contumaciter resistat, merito vocari potest vocatio ad fidem latius dicta, sive vocatio ad fidem inchoatam. Atque hanc esse primam gratiam supernaturalem ultro concedimus, quae a Deo homini infideli liberaliter conceditur. Vocatio vero stricte talis ad fidem perfectam alias supponit gratias, quae praecesserunt. Fidem hanc inchoatam haud dubie agnovit jam S. Augustinus Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. scribens: *Fiunt ergo inchoationes quaedam fidei, conceptionibus similes: non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur aeternam*, Ad *probat.* C. A. N. C. Fides a Tridentino dicitur humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis, non quia est prima gratia, siquidem fides in stricto sensu sumatur; sed quia inter pietatis opera ad justitiam et salutem conducentia est primum, et ad caetera requiritur. Hinc S. Augustinus Serm. XXVII alias XX. de verbis Apostoli, ait: *Domus Dei credendo fundatur, sperando*

erigitur, diligendo perficitur. Et S. Prosper in Responsione ad Excerptum VIII. Genuensium: *Fides est virtutum omnium fundamentum.* Sed inde quis prudens colligat, fidem gratia non praeveniri, fidem elici absque ulla praevia dispositione? Quamvis igitur fides dicatur justitiae radix, non desinit tamen ipsa radix esse ex semine, quod est gratia. Accedit quod sine fide perfecta ac stricte dicta, homo quidem gratia adiutus possit actum supernaturalem elicere, numquam vero actum meritorium vitae aeternae, qui supponit gratiam sanctificantem in homine operante; haec vero fidem perfectam supernaturalem.

CCLXXXI. *Dices III.* S. Augustinus Lib. de Praedest. SS., Cap. VII. scribit: *Ex fide autem* (Apostolus) *ideo dicit justificari hominem, non ex operibus; quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur caetera, quae proprie opera nuncupantur, in quibus juste vivitur.* Et Enchiridii Cap. CXVII. *Fides impetrat quod lex imperat.* II. S. Augustinus et S. Prosper, ut videre est apud *Suarium* Lib. IV. de Gratia, Cap. XV. Num. XXIII. et XXIV, saepius repetunt, hominem nihil meriti habere ante fidem: vocationem ad fidem non posse sub cujuscumque boni operis meritum cadere: fidem aequiparari cum Incarnatione; quia sicut in humanitate assumpta nihil potuit praecedere, quo ista mereretur unionem hypostaticam: ita in homine nihil possit praecedere, quo mereatur fidem. Ergo justa Augustinum et Prosperum vocatio ad fidem est prima gratia supernaturalis, quae homini confertur. R. ad I. S. Augustinus Lib. de Praedest. SS. arguit Semipelagianos, qui praedestinationis initium naturalibus viribus liberi arbitrii tribuebant, dicentes, gratiam non operum, sed

fidei merito obvenire, atque in omnium potestate esse absque gratiae auxilio pium credulitatis affectum in se excitare, seque ad fidem disponere. Ait itaque S. Doctor, ipsam quoque fidem Dei opus esse, per fidem tamquam radicem proxime impetrari caetera: per fidem, perfectam illam et justificantem, haberi opera meritoria: fidem anteriorem esse operibus meritoriis et vere Christianis, sive illis, *in quibus juste vivitur*; at nullibi dicit fidem anteriorem esse omni gratia, etiam illa, qua ipsa fides producitur. Ad II. N. C. Quamvis actus fidem praecedentes eliciantur ope gratiae supernaturalis, sintque et ipsi supernaturales; sinteque et ipsi supernaturales, mereri tamen non possunt ipsam fidem, seu vocationem congruam ad fidem, et gratiam efficacem ad credendum; nam ipsa semper manet donum Dei, quod Deus juxta beneplacitum suum potest per gratiam efficacem dare uni, et non dare alteri. Neque mereri quis potest actibus illis gratiam sufficientem ad credendum; non enim videtur, quod ille, qui nondum est filius adoptivus Dei, proprie mereri possit donum aliquod supernaturale, quamvis supernaturali auxilio non careat. Quare qui praecedentibus gratiis cooperatus est, infallibiliter quidem vocabitur ad fidem; hanc tamen vocationem accipiet non propter sua, sed unice propter merita Christi.

CONTROVERSIA VIII.

DE NECESSITATE GRATIAE.

AN AD QUEMLIBET ACTUM SALUTAREM, ATQUE ETIAM AD INITIUM FIDEI, ET PIUM CREDULITATIS AFFECTUM NECESSARIA SIT GRATIA SUPERNATURALIS?

Contra Pelagianos Et Semipelagianos.

Qui circa necessitatem gratiae divinae Pelagianorum ac Semipelagianorum, seu Massiliensium errores fuerint, diligenter notavimus in praevia Dissertatione Historica II. et III., ad quas proinde Lectorem remittimus. Quid vero sit gratia actualis, et quae ejus divisio, diximus Num. CI. et CII.

CCLXXXII. *Conclusio*. Ad quemlibet actum salutarem, atque etiam ad initium fidei, et pium credulitatis affectum necessaria est gratia supernaturalis. Prob. Conclusio haec dogmatica contra Pelagianos et Semipelagianos I. Authoritate Scripturarum. Joan. Cap. VI. ait Christus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*. Joan. Cap. XV. *Sine me nihil potestis facere*. His verbis saepius adversus Pelagianos usus est Augustinus, praecipue Tract. LXXXI. in Joannem scribens: *Ne quisquam putaret saltem parvum aliquem fructum posse a semetipso palmitem ferre, cum dixisset, Hinc fert fructum multum, non ait, Quia sine me parum potestis facere: sed, Nihil potestis facere. Sive ergo parum, sive multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.* I. ad Cor. Cap. VII;

ait Apostolus: *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.* Ubi iterum observat Augustinus Lib. de Gratia et Lib. arbitrio, Cap. VII. *Non enim dixit, Misericordiam consecutus sum, quia fidelis eram; sed, ut fidelis essem: hinc ostendens etiam ipsam fidem haberi, nisi Deo miserante, non posse, et esse donum Dei.* Ad Ephes. Cap. II. idem Apostolus ait: *Gratia salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ut ne quis glorietur.* II. ad Cor. Cap. III. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* I. ad Cor. Cap. IV. *Quis te discernit? quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ad Philippenses Cap. II. *Deus est, qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate.* Jacobi Cap. I. *Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est; descendens a Patre luminum.* Haec autem Scripturarum loca non externae tantum, sed interioris etiam gratiae necessitatem ostendunt, qua oculi mentis interius aperiantur, dum praedicator Evangelicus exterius auribus insonat; quae exponat Scripturarum sensum, et cor lapideum in carneum mutet; quae diffundatur in cordibus per Spiritum Sanctum, juxta illud Apostoli I. ad Thessalonic. Cap. I. *Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu Sancto,* intus nimirum movente et inspirante.

CCLXXXIII. Prob. II. Authoritate Conciliorum. Diospolitana Synodus A. 415. septimum hunc Pelagii articulum proscripsit: *Gratia Dei atque adjutorium non ad singulos actus datur, sed de libero est arbitrio, vel in lege atque doctrina.* Carthaginense III. in cau-

sa Pelagianorum A. 418. Can. VI. ait: *Placuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit.* Arausicana II. Synodus Semipelagianorum errores pluribus Capitulis damnavit. Capit. VII. ait: *Siquis per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est, evangelicae praedicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, et credendo veritati; haeretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis; Sine me nihil potestis facere.* Plura ex Arausicanis Capitulis exhibuimus Num. LIII. Arausicanam doctrinam innovavit Tridentina Synodus Sess. VI. de Justificatione, Can. I. *Si quis dixerit, hominem suis operibus, quae vel per humanae naturae vires, vel per legis doctrinam fiant, absque divina per Jesum Christum gratia posse justificari coram Deo; anathema sit.* Can. II. *Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam aeternam promereri possit; quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed aegre tamen et difficulter possit; anathema sit.* Can. III. *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.*

CCLXXXIV. Prob. III. Authoritate Pontificum. S. Innocentius I. in Epist. ad Patres Conc. Milevitani

scribit: *Cum in omnibus divinis paginis voluntati liberae non nisi adjutorium Dei legamus esse nectendum, eamque nihil posse coelestibus praesidiis destitutam, quonam modo huic soli possibilitatem hanc pertinaciter defendentes, sibimet, immo plurimis Pelagius Coelestiusque persuadent?* S. Zosimus in Epist. tractoria ad omnes orbis Episcopos: *In omnibus actibus, causis, cogitationibus, motibus, adjutor et protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura praesumat.* S. Coelestinus in Epist. ad Episcopos Galliarum: *His ergo Ecclesiasticis regulis, et ex divina sumptis authoritate documentis, ita adjuvante Domino conformati sumus, ut omnium studiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur authorem: et non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita praeveniri; per quem fit ut aliquid boni et velle incipiamus, et facere.* Bonifacius II. damnatis Massiliensium erroribus, ratam habuit doctrinam Synodi Arausicanae.

CCLXXXV. Prob. IV. Authoritate Patrum. S. Cyprianus Lib. III. ad Quirinum, Cap. IV. scribit, *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit.* S. Ambrosius Lib. de fuga saeculi: *Non est in potestate nostra cor nostrum, et nostrae cogitationes.* Et Lib. II. in Lucam, Cap. III. *Ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis, ut nemo possit aedificare sine Domino, nemo quidquam incipere sine Domino.* S. Hieron. Lib. III. contra Pelagianos ait, *Dominum gratia sua nos in singulis operibus juvare, atque sustentare.* S. Augustinus indefessis XVIII. annorum laboribus, et libris plus quam triginta orthodoxam de divina gratia doctrinam contra Pelagianos et Semipelagianos propu-

gnavit. Magistrum secuti sunt Discipuli relatis de impia secta triumphis insignes, S. Prosper Aquitanicus, Paulus Orosius, S. Fulgentius, S. Caesarius Arelatensis etc. Quis caeterorum per orbem Episcoporum hac de re sensus fuerit, refert S. Augustinus Lib. IV. contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifacium, Cap. VIII, ubi ait, *Se rectam et antiquitus fundatam Catholicam fidem adversus recentem Pelagianorum haereticorum praesumptionem perniciemque defendere.* Tum disertis verbis asserit, *eorum prophanas vocum novitates Ecclesiam Christi et Orientalem et Occidentalem horruisse.* Idem S. Doctor Lib. II. contra Julianum, Cap. VII. *Nunc*, inquit, *sententiis Episcoporum, qui fuerunt ante nos, urgere te institui*; atque id ita praestat, ut totum hunc fere librum in authoritatibus et testimoniis consumat. Asserit sub illius finem, Cap. X. aut tot sententiis sanandum fore Julianum, aut nihil amplius de ipso sperari posse, si non vereatur *tot Sanctos Doctores egregios atque memorabiles Catholicae veritatis accusare, Irenaeum, Cyprianum, Rheticium, Olympium, Hilarium, Gregorium* (Nazianzenum) *Basilium, Ambrosium, Joannem,* (Chrysostomum) *Innocentium, Hieronymum, caeterosque socios ac participes eorum, insuper et universam Ecclesiam.*

CCLXXXVI. Prob. V. Ratione Theologica. Beatitudo, ad quam homo de facto ordinatus est a Deo, est supernaturalis, ut ostendimus Tomo IV. Artic. IV. Controversia VI. Ergo etiam actus, qui ad illam conducunt, debent esse supernaturales, quia inter finem et media debet dari proportio. Atqui actus supernaturalis elici non potest per vires mere naturales, et absque gratia supernaturali; alias non esset supernaturalis, quia

non excederet vires totius naturae creatae. Ergo ad omnem actum salutarem necessaria est gratia supernaturalis.

CCLXXXVII. Ex Catholica hac doctrina sequitur I, hominem sine gratia supernaturali neque moralem, neque physicam habere potentiam eliciendi actum salutarem; eoquod aliquo careat constitutivo actus primi proximi, sive gratia supernaturali, quae necessario requiritur, ut potentia in actum salutarem exire queat. II. Hominem solis naturae viribus disponere se non posse ad gratiam actualem recipiendam; tum quia haec dispositio esset actus ad salutem conducens, qui tamen solis naturae viribus elici non potest: tum quia sic gratia daretur secundum merita, atque ita desineret esse gratia, essetque pedissequa naturae.

OBJECTIONES.

CCLXXXVIII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Proverb. Cap. XVI. v. 1. dicitur: *Hominis est animam praeparare.* Et v. 9. *Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus.* Lucae Cap. XI. *Petite, et dabitur vobis: quaerite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis.* Ergo praeparatio, desiderium salutis, ac bona voluntas praecedunt gratiam. II. Ad Rom. Cap. VIII. *Velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio.* III. Zachariae Cap. I. *Convertimini ad me, ait Dominus, et convertar ad vos.* IV. Matth. Cap. XXV. *Uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem. Confirm.* Zachaeus Lucae XIX. gratiam consecutus est ob meritum aliquod praecedens na-

turale, atque ob desiderium quo flagrabat Christum videndi. Latro in Cruce pendens Lucae XXIII. ob verba illa, *Domine cum veneris in regnum tuum, memento mei.* Cornelius Centurio Act. Cap. X. ob eleemosynas et orationes. Ergo. R. C. A. N. C. Textus illi liberam quidem voluntatis nostrae cum gratia cooperationem commendant, at neutiquam necessitatem gratiae praevenientis excludunt. Nemo enim mortalium petere, pulsare, vias suas disponere, atque animam praeparare potest absque auxilio gratiae Dei, qui solus praeparat voluntates nostras. Ad II. R. Apostoli mentem non esse, quod voluntas illa sit absque auxilio gratiae; secus non scripsisset ad *Philippenses* Cap. II. *Deus est, qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate.* Hoc unum itaque ibi docet, praeter gratiam quae facit velle, aliam esse necessariam, quae det agere et perficere. Ad III. respondet *Tridentinum* Sess. VI. Cap. V. *Cum dicitur, Convertimini ad me, et ego convertar ad vos; libertatis nostrae admonemur: cum respondemus, Converte nos Domine ad te, et convertemur; Dei nos gratia praeveniri confitemur.* Quare homo gratia excitante praeventus ad Deum convertitur cooperando gratiae, ac tum Deus convertitur ad hominem infundendo ipsi gratiam sanctificantem. Ad IV. R. Si de gratia sanctificante ibi sit sermo, nihil inde consequi; quia gratia illa datur secundum mensuram praeviae dispositionis, quae non est a natura, sed a praeveniente gratia. Quod si vero de gratiis gratis datis is locus intelligendus sit, sensus parabolae erit, quod Deus gratias gratis datas illis distribuat, quos vel ipse idoneos facit, aut quos natura ad illud munus idoneos invenit, quin haec capacitas naturalis sit causa moralis

et meritoria, quasi major capacitas et virtus naturalis moveret Deum ad conferendas plures aut majores gratias. Quamvis itaque Deus gratias gratis datas saepe viribus naturae contemperet, id tamen non facit intuitu meritorum naturae, sed pro nudo beneplacito suo: nam saepe praestantiori naturae minora paucioraque largitur, quam minus praestanti. Ad *confirm.* responsio habetur ex *Arausicana* Synodo, quae sua de necessitate gratiae Capitula ita concludit: *Unde manifestissime credendum est, quod et illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam revocavit, et Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, et Zachaei, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinae largitatis donum.*

CCLXXXIX. *Dices I.* Apostolus I. ad *Timoth.* I. scribit: *Qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus sum quia ignorans feci in incredulitate.* Ergo ignorantia fuit causa, cur veniam consequeretur. Ergo multo magis opus naturaliter bonum potest esse causa moralis gratiae. R. C. A. N. C. Particula *quia* in Scripturis non semper denotat causam, sed saepe terminum tantum et objectum, idemque significat ac particula *cum.* Quis enim sanae mentis dicat, quod David Psalmo XL. *Sana animam meam, quia peccavi tibi*, Deo peccata sua proponat tamquam causam moralem et motivum, quo Deus excitetur ab conferendam illi gratiam sanationis? Proposuit itaque illa praecise tamquam terminum seu objectum, circa quod occuparetur Dei miseratio. Itaque etiam ignorantia Pauli non erat causa meritoria misericordiae divinae: sed hoc solum praestabat,

ut venia minus esset indignus, quam si peccesset ex malitia.

CCXC. *Dices II.* Scriptura nos hortatur, nobisque praecipit, ut convertamur ad Deum, ut petamus ac pulsemus. Ergo initium salutis, conatus ille, ac bona voluntas est a nobis. P. C. Quod ab alio petimus, non est in nostra potestate. Ergo quod a nobis petitur et exigitur, pendet a nobis. Atqui a nobis petitur et exigitur, ut pulsemus petamus, quaeramus, credamus Ergo pulsare, petere, credere etc. est in nostra libera potestate. *Confirm.* Credere vel non credere est in arbitrio voluntatis. Ergo fides a nobis oritur. R. C. A. N. C. Ad *prob.* C. A. D. C. Pendet a nobis, id est, a viribus solius liberi arbitrii, N. C. A. Viribus *liberi* arbitrii adjuti per gratiam praevenientem, et omnino gratuitam, C. C. Ad *confirm.* D. A. Credere per gratiam est in arbitrio voluntatis humanae, C. A. Sine gratia, N. A. et Conseq. Homo potest non credere sine gratia; at non potest credere sine gratia.

CCXCI. *Objicitur II.* Authoritas Patrum, praecipue Graecorum, Ignatii Martyris, Irenaei, Justini, Clementis Alexandrini, Athanasii, Chrysostomi, aliorumque, qui in ea fuisse sententia videntur, quod initium salutis a nobis sit: quod bona voluntas praeveniat gratiam, et quod Deus subsequente sua gratia pios ac naturales voluntatis conatus juvet. R. inverecundam hanc Graecorum Patrum accusationem a Jansenianis praecipue susceptam esse eo animo, ut illorum Patrum authoritatem, a quibus in materia de Libero Arbitrio vehementer premi se animadvertunt, elevent atque infirment. Hac in re itaque observo I. Quod praecipue in praesenti argumento non tam verba Catholicum aut haereticum efficiant, quam sensus quem sortiuntur a profe-

rente, de quo aliunde nobis constat. Graeci libere et absque scrupulo dicebant, initium actionis bonae a nobis duci; sed intelligebant primam ad bonum determinationem, quam facit voluntas. Intelligebant principium, at non primum: intelligebant primum in homine, sed factum et ab homine et a Deo, non quod ante a solo Deo factum est in homine. Gratiae nomine saepe intelligebant illi non initialem et communem, quae occultum quasi atque imperfectum principium est, et sine merito confertur; sed ulteriorem, auctiorem, luculentiorem, salutique nostrae viciniorem, ad quam opera nostra et conatus quid conferunt. Docuerunt Deum non praecedere nostram voluntatem, sed intelligebant non praecedere vim inferendo, quae ita ad se trahat voluntatem, ut volitio non amplius homini sit libera. Docuerunt debere nos primum decernere, velle, eligere: sed illam supponebant gratiam, quae hanc nobis clanculum suppeditat facultatem. Docuerunt, volendo et omnem diligentiam adhibendo impetrari a nobis gratiam; sed intelligebant subsequentem et adjuvantem. Atque id ex plurimis aliis eorum locis evincitur, quibus doctrinam hanc suam clare exprimunt. Profecto molesta atque intolerabilis res foret, si omni propositioni, quae sinistre explicari posset, clausulam aliquam in familiari sermone, aut etiam libris conscribendis, semper adhibere deberemus. Hoc autem eo minus temporibus illis necessarium erat, quod, exorta nondum Semipelagianorum secta, gratia praeveniens tacite ab omnibus intelligebatur.

CCXCII. Observo II. Antequam circa dogmata aliqua nascerentur haereses; non loquebantur homines ea cautela, iisque verborum limitationibus, quae postmo-

dum fuerunt adhibitae. Controversiae nimirum exortae effecerunt. ut constituerentur ac definirentur voces, certaque cautione modi loquendi circumscriberentur. Non habuere occasionem Veteres Patres, priusquam Pelagiana, ac Massiliensium haeresis oriretur, rem hanc ex instituto tractandi, ideoque plurimi de gratia non sunt locuti, nisi breviter et transeunter. Dandum est praeterea etiam aliquid linguarum atque idiomatum diversitati. Novimus quantae exortae sint tempestates ex graeca voce *hypostasis*, et qualis item differentia in exprimendo, per diversimode usurpatas voces *causa* et *principium*.

CCXCIII. Observo III. Ut certi reddamur de genuino Patrum Graecorum sensu, non oportet in testimonio uno vel altero, a reliquo contextu avulso, conquiescere, sed totam libri structuram pervadere, atque omnia illius effata universe observare est necesse. Non loquuntur profecto illi tam frequenter de gratia, neque ita minute dotes ejus peculiares describunt, quia rei hujus occasionem non habebant. S. Augustinus, qui contra homines adversus gratiam haeresin molientes calamum strinxit, felicissime hac in re versatus est. Anteriores vero, qui scripserunt contra Marcionitas, eosque haereticos qui asserebant ex quadam fati specie pendere omnia, nihilque prorsus conferre industriam nostram ad salutem, constricti omnino erant ad declarandam potestatem liberi arbitrii; non vero ad curam in praedicanda explicandaque gratia ponendam. Suppositam nihilominus, taciteque semper ab illis intellectam fuisse praevenientem gratiam, vel inde solum colligi potest, quod generatim omne bonum Deo referant acceptum, et saepenumero omnem bonum actum ipsius gratiae adscribant.

CCXCIV. Observo IV. Si propositiones quaedam a contextu separatae, et sensus a mente loquentis alieno expositae, sufficerent ad Patres Graecos Semipelagianis adnumerandos, non Graeca modo, sed Latina etiam Ecclesia integris IV. saeculis perinde infecta fuisset Massiliensium erroribus; siquidem Patres Latini primorum saeculorum eodem idiomate, eademque phrasi usi fuere. Certe S. Cyprianus Lib. III. Testimoniorum, Cap. LII. scribit, *Credendi vel non credendi libertatem in arbitrio positam esse.* Tertullianus Lib. II. contra Marcionem, Cap. V. *Totam nobis libertatem arbitrii in utramque partem concessam esse.* S. Hilarius in Psalm. CXVIII. *Ex nobis initium esse, ut Deus perficiat.* S. Ambrosius Lib. II. de Abraham Num. LXXIV. *Oportere, ut tales nos praebeamus bonis studiis et prompta fide, ut Deus nostri misereatur, et vocet nos.* S. Hieronymus adversus Pelagianos Dial. III. *Nostrum esse rogare; illius tribuere quod rogatur: nostrum incipere; illius perficere.* Et in Comment. in Cap. V Epistolae ad Galatas: *Sive ergo in bonam, sive in malam partem nec Deus, nec diabolus* (operationis nostrae) *causa est; quia persuasio nostra non est ex eo, qui vocavit nos, sed ex nobis, qui consentimus, vel non consentimus vocanti. - - Inter hoc jurgium media anima consistit, habens quidem in sua potestate bonum et malum, velle et nolle.* Quin ipse S. Augustinus, Pelagianorum ac Massiliensium domitor, eodem modo quo Patres Graeci saepius locutus est, non in primis duntaxat libris, quos ante exortam haeresin illam conscripsit; sed etiam in posterioribus, posteaquam cum novis haereticis, divinae gratiae hostibus, saepius congressus fuerat. Enarrat. in Psal. XCII. scribit: *Para locum in*

corde tuo ubi sedeat. (Deus Serm. CLXV. alias VIII. de Verbis Apost. *Quia ut Deus velit dare, debes et tu ad accipiendum accomodare voluntatem. Quomodo vis accipere gratiam divinae bonitatis, qui sinum non aperis voluntatis?* Lib. I. de Lib. Arbitrio, Cap. XII. ait, *in voluntate nostra esse constitutum, ut hoc vel fruamur, vel careamus tanto et tam vero bono*, vitam nimirum agendi honestam et sanctam. Ad Simplic. Lib. I. Quaest. I. *Certe enim ipsum velle in potestate est, quoniam adiacet nobis: sed quod perficere bonum non est in nostra potestate, ad meritum pertinet originalis peccati.* Serm. IV. Num. XVII. ait, Christum *elegisse quosdam, qui pertinebant ad filium minorem* (Jacob) *quia spiritualiter coeperant desiderare et intelligere promissa Domini.* Sermone CLV. ait, *voluntati nostrae conanti adjutorium subministari.* Enarrat. in Psal. CII. dare Deum, *sed non dare nisi petenti.* Certum est autem, quod cum Augustinus ait praeveniri gratiam a conatu nostro, ab intelligentia, ab imploratione auxilii, intelligat gratiam interiorem magis manifestam, magisque operativam. Ex his patet quam importune atque inverecunde Patres Graeci a quibusdam, maxime a Jansenianis, Semipelagianismi accusentur ob aliquas propositiones a contextu separatas, quae facili negotio in bonam partem accipi possunt ac debent, nisi Latinae etiam Ecclesiae Patribus, atque ipsi etiam Gratiae Doctori Augustino diem dicere velimus. Vide quae hac de re fuse atque erudite disserit Vir clarissimus, *Scipio Maffejus* toto libro XI. Historiae Theologicae.

CCXCV. *Objicitur III.* Sanctitas et bonitas Dei. Si initium fidei et salutis esset a Deo, fides omnibus homi-

nibus daretur, quia Deus vult serio omnes homines salvos fieri. Atqui fides non omnibus datur. Ergo. II. Si Deus in distributione suarum gratiarum non attenderet ad merita hominis naturalia, esset acceptor personarum. Hoc implicat, scribente Apostolo ad Coloss. Cap. III. *Non est personarum acceptio apud Deum*. Ergo. R. N. M. Ex seria voluntate Dei ut omnes homines salvi fiant, inferri nequit, ipsum fidei donum omnibus conferri debere; sed tantum omnibus concedi auxilia proxime vel remote, vera tamen sufficientia, quibus si homines cooperarentur, certissime ad agnitionem verae fidei pervenirent. Haec auxilia liberaliter a Deo omnibus subministrantur: quod vero multi in tenebris ambulent, id ipsorum malitiae et abusui gratiarum est adscribendum. Ad II. N. M. Acceptor personarum injustus dicitur ille, qui indigno vel minus digno dat quod digniori debetur. Gratia autem supernaturalis nemini prorsus debetur, cum donum sit omnino gratuitum, atque omnes homines ante praevisionem absolutam meriti, quae supponit collationem gratiae, sint positive indigni quolibet dono supernaturali propter peccatum Adami. Ergo Deus non est injustus acceptor personarum, sed irreprehensibilis gratiarum suarum distributor.

CCXCVI. *Objicitur IV.* Paritas. Dispositiones materiae, quae praecedunt infusionem animae rationalis, sunt verae et positivae dispositiones, licet sint tantum materiales, et anima sit spiritualis. Ergo etiam actus naturalis potest esse vera et positiva dispositio ad gratiam supernaturalem. R. C. A. N. C. Quamvis anima sit spiritualis, et dispositiones sint materiales, datur tamen naturalis coordinatio et proportio aliqua inter

animam et dispositiones; quia Deus ut author naturae numquam producit animam rationalem; nisi ad exigentiam materiae rite dispositae. At vero talis coordinatio et proportio non datur inter actum mere natulem, et gratiam supernaturalem, quae ex suo conceptu superat vires et exigentiam totius naturae.

CCXCVII. *Objicitur V.* Libertas arbitrii. Liberum hominis arbitrium stare non potest cum necessitate divinae gratiae ad omnes actus salutares. Ergo cum certum sit hominem esse liberum, commentitia est haec gratiae necessitas. P. A. Si gratia esset absolute necessaria ad actus salutares, hi actus non essent in potestate hominis. Atqui sunt in potestate et arbitrio homini. Ergo. P. M. Ex una parte sine gratia non potest elici juxta nos ullus actus salutaris: ex altera parte gratia prorsus gratuito confertur, nec est in potestate hominis. Ergo non forent in libero arbitrio hominis. *Confirm.* Si gratia est necessaria ad omnem actum salutarem, tunc actus salutaris superat nostras vires. Ergo Deus illum praecipiendo praeciperet quod est impossibile. P. C. Deus ex mera liberalitate confert gratiam. Ergo potest illam non conferre; atqui posito quod eam non conferat, praeceptum de actu salutari erit de re impossibili. Ergo. R. N. A. Ad *prob.* D. M. Non essent in potestate hominis viribus suis relicti, C. M. Adiuti per gratiam, N. M. Et sic dist. minore, N. C. Homo praescindendo a gratia supernaturali, non habet libertatem, seu potentiam proxime expeditam ad eliciendos actus salutares; eoquod illa constituatur et compleatur per gratiam, tamquam necessarium praerequisitum ad salutariter agendum. Ad hujus *probat.* D. ultimum membrum Antecedentis. Gratia non est in potestate hominis quoad exi-

stentiam, C. A. Quoad usum, vel abusum, N. A. et Conseq. Equidem in potestate hominis non est habere gratiam, quia illa donum gratuitum ac liberale est divinae manus; posito autem, quod Deus eam homini concedat, in potestate hominis est ea gratia uti eidem cooperando, vel abuti eam negligendo ac repudiando: cum enim per gratiam potestas datur salutariter agendi, necessitas utique nulla imponitur. Ad *confirm.* D. A. Superat nostras vires pure naturales, C. A. Nostras vires adjutas per gratiam, N. A. et Conseq. Ad *probat.* C. A. D. C. Potest gratiam non conferre, absolute loquendo, et nulla facta hypothesi, C. C. Posito, quod Deus homini praecipiat actum salutarem, aut illum suadeat, N. C. In posteriori hoc casu, cum Deus salvis divinis suis perfectionibus, impossibilia homini praecipere aut suadere nequeat, debet necessario illi subministrare media idonea ad implendum praeceptum, vel exequendum consilium serio datum. Sed hoc non obstat quo minus gratia gratuito prorsus conferatur; quia praecise confertur ob liberrimum decretum Dei volentis homini praecipere actum salutarem, non autem ad exigentiam alterius rei naturalis, aut intuitu meritorum naturalium. Hinc gratia sic collata, est gratia ex gratia, seu gratia praesupponens aliam gratiam, liberrimum ac gratuitum decretum Dei.

CCXCVIII. *Objicitur VI.* Exemplum Haereticorum. Haeretici multos fidei articulos credunt, v. g. Unitatem Dei, Mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis etc. et quidem sine gratia supernaturali; quia haec eorum fides cum multis aliis erroribus conjungitur. Atqui hic actus fidei, quem haeretici eliciunt, est supernaturalis. Ergo possunt actus supernaturales elici absque gratia.

P. m. Mysteria Trinitatis et Incarnationis sunt supernaturalia. Ergo non possunt ab haereticis credi, nisi supernaturaliter. *Confirm.* Mysteria fidei nostrae sunt evidenter credibilia ob evidentem credibilitatem motivorum. Ergo nihil obstat quo minus absque gratia interiori credantur. R. D. M. Haeretici multos fidei articulos credunt fide dumtaxat humana et naturali, C. M. Fide divina et supernaturali. N. M. Ad fidem divinam et supernaturalem tria requiruntur. I. Ut Mysteria illa credantur tamquam a Deo revelata, et quae nullo modo falsa esse possint. II. Ut firmiter credantur, ita ut homo vitam potius amittere malit, quam ea non credere, aut de iis dubitare. III. Ut pio affectu credantur, ex pia erga Deum inclinatione, quia incipit homo in iis rebus credendis se subjicere, quae rationem humanam superant, sicque intellectum captivat in obsequium fidei. Jam vero haeretici Mysteria illa non credunt ut a Deo revelata, sive propter revelationem divinam: cum enim contemnant judicium Ecclesiae, quam Deus innumeris signis et prodigiis infallibilem esse ostendit, non habent causam infallibilem proponentem ipsis revelationem Dei; sed ad spiritum suum privatum confugiunt, cujus infallibilitatem nulla solida ratione probare possunt: adeoque non credunt, quia Deus id revelavit, sed ideo solum, quia ita ipsis placet credere. Neque credunt Mysteria illa firmiter, atque ex pio affectu: si enim ita crederent ob authoritatem Dei loquentis, cum illa eamdem in omnibus articulis revelatis fidem mereatur, indiscriminatim crederent omnia a Deo revelata, atque ipsis sufficienter proposita; quod tamen non faciunt, cum aliqua arbitrario amplectantur, alia temere rejiciant. Haec quae modo diximus, intelligen-

da sunt de haereticis formalibus: materiales enim haereticos, qui inculpabiliter putant se veram habere fidem, parati a secta sua discedere, ubi de illius falsitate convincantur, nihil vetat, adspirante et adjuvante Deo habere piam credulitatem, ac fide supernaturali credere Mysteria revelata sufficienter sibi proposita, simul credendo fide solum humana, et propter solam praeconum suorum authoritatem, sectae suae errores. Ad *probat.* D. A. Sunt objecta supernaturalia, ab haereticis medio et motivo mere naturali apprehensa, C. A. Motivo supernaturali, N. A. et Conseq. Quamvis sempiterna Dei virtus et Divinitas objectum sit maxime supernaturale, Philosophi tamen Gentiles eam naturaliter tantum cognovere, quia nitebantur motivo tantum naturali, nempe creaturarum testimonio. Ad *confirm.* C. A. D. C. Ergo nihil obstat, quo minus absque gratia interiori credantur fide humana, C. C. Fide divina ac salutari, N. Conseq. Motiva credibilitatis non ea vi pollent, ut absque gratia interiori fidem omnino indubitatam reddant; quia cognitis etiam ac rite penetratis motivis illis, Fidei Mysteria semper obscura ac inevidentia in se remanent: adeoque mens humana supernae gratiae auxilio indiget, ut intellectus captivetur in obsequium fidei.

CCXCIX. *Objicitur VII.* Argumentum ab absurdo. Si gratia actualis est necessaria ad quemlibet actum salutarem, foret etiam necessaria ad peccatum. Atqui hoc dici nequit. Ergo. P. M. Potest contingere, ut gravis v. g. contra fidem tentatio superari nequeat, nisi eliciatur actus fidei supernaturalis, ad quem juxta sententiam Catholicam necessario praerequiritur auxilium gratiae interioris. Jam vero in hoc casu non datur po-

tentia proxima peccandi, ita ut peccatum merito imputari possit homini, nisi etiam detur potentia proxima vitandi illud peccatum, nimirum potentia eliciendi actum fidei supernaturalis per vires gratiae. Ergo posito quod homo actum fidei non eliciat, et tentationi consentiat, gratia supernaturalis est necessaria ad peccatum infidelitatis. R. N. M. universaliter sumptam. Gratia necessaria est ad non peccandum; sed ad peccandum homo solus sibi sufficit: neque enim gratia influit in peccatum, immo hominem a peccato magis avertit. Ad *probat.* C. A. D. C. Ergo gratia in posito casu est necessaria ad peccatum infidelitatis, prout illud est actio libera et imputabilis, C. C. Prout illud est actio peccaminosa, N. C. Quando actus peccaminosus vitari non potest nisi per actum salutarem, gratia praerequiritur ad peccatum, non prout illud est actio peccaminosa; malitia enim peccati absque *gratia* datur, neque in illam gratia ullo modo influit; sed prouti peccatum est actio libera et imputabilis homini ad poenam. Nam si homo ad peccatum infidelitatis necessitaretur, infidelitas quidem foret in se semper mala, sed ob defectum libertatis imputari homini non posset.

CCC. *Dices.* Saltem peccatum hoc infidelitatis esset necessario connexum cum dono supernaturali gratiae. Ergo, quia ita connectitur, ipsum etiam peccatum esset supernaturale. R. D. A. Peccatum hoc esset connexum cum gratia supernaturali tamquam abusus et imperfectio, C. A. Tamquam perfectio, N. A. et Conseq. Cum haec connexio oriatur ex mera imperfectione et malitia, qua liberum arbitrium resistit gratiae, nullam supernaturalitatem refundit in peccatum.

APPENDIX.

VARIA QUAESITA DE NECESSITATE GRATIAE.

CCCI.

Quaeres I. An gratia ad actus salutares necessaria debeat esse intrinsece supernaturalis quoad entitatem et substantiam suam; an vero extrinsece tantum, id est, quoad modum, in quantum nempe gratia de se naturalis confertur ex meritis Christi, et ad finem supernaturalem ordinatur? Resp. cum communissima Theologorum, gratiam ad quemlibet actum salutarem necessariam, esse intrinsece supernaturalem. Probat. Natura suis viribus relicta physicam habet impotentiam eliciendi quemcumque actum salutarem: Concilia enim et Patres, ut ostensum fuit Num. CCLXXXIII. et seq. damnant eos, qui dicunt gratiam dari tantum ad facilius: non vero ad simpliciter posse. Ergo ad quemlibet actum salutarem necessaria est gratia intrinsece atque entitative supernaturalis, seu talis quae etiam quoad substantiam superat vires et exigentiam totius naturae creatae. P. C. Gratia intrinsece naturalis non excedit vires naturae: si enim excederet, non esset naturalis. Ergo natura suis viribus relicta posset obtinere hanc gratiam. Ergo suis viribus relicta non esset simpliciter impotens elicere actum salutarem.

CCCII. *Quaeres II.* An gratia ad quemlibet actum salutarem necessaria debeat esse actualis, vel an sufficiat habitualis? R. debet esse actualis. Prob. assertio I. Authoritate Scripturarum. Christus Joannis Cap. XV. ait:

Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Ergo sum vitis, vos palmites: qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere. Ergo sicuti palmites indigent jugi influxu vitis, ut fructum ferant: ita etiam justi indigent continuo et actuali influxu excitantis gratiae per Christum. II, Authoritate Conciliorum. Arausicanum II. Capitulo VII. ait eos haeretico spiritu falli, qui asserunt *hominem per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare atque eligere posse, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti.* Quibus verbis necessitatem gratiae actualis describit, quae nihil aliud est, quam illuminatio et inspiratio Spiritus Sancti. Tridentinum Sess. VI. Cap. XVI. ait: *Cum enim ille ipse Christus Jesus tamquam caput in membra, et tamquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat, quae virtus bona eorum opera semper antecedit et comitatur et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata et meritoria esse possunt* etc. Ubi manifestum est per ea verba, *Christus in ipsos justificatos jugiter virtutem influit*, denotari gratiam actualem. Diospolitana Synodus hanc Pelagii propositionem damnavit, *Gratiam Dei, atque adjutorium non ad singulos actus donari.* Atqui ad singulos actus non donatur gratia habitualis, sed actualis. Africani Patres in responsoriis litteris ad Epistolam Zosimi scribunt: *Praeparatur voluntas a Domino: et ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium*, nimirum divinis inspirationibus, quae sunt gratia actualis. III. Authoritate S. Augustini, quae praecipue in hac materia maximi est facien-

da. Lib. de Natura et Gratia, Cap. XXVI. scribit S. Doctor: *Sicut oculus corporis, etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere: sic et homo etiam perfectissime justificatus, nisi aeterna luce justitiae divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.* Ergo juxta Augustinum lux illuminans et accendens, seu gratia actualis necessaria est ad singulos actus salutares.

CCCIII. Quod si dicas, Carthaginense Concilium Can. IV. definivisse, gratiam justificantem non tantum valere ad remissionem peccatorum, quae jam commissa sunt, verum etiam in adjutorium, ne in posterum committantur; ideoque eam justis sufficere absque gratia actuali: Item gratiam habitualem cum suis habitibus infusis id totum posse, quod gratia actualis, hominemque reddere habilem ad actus meritorios. Resp. ideo gratiam sanctificantem a Patribus Carthaginensibus adjutorium vocari ne peccata committantur; quia ex sapientia, bonitate et promissione divina habet sibi adnexa gratiae actualis auxilia, ad ipsam gratiam sanctificantem conservandam, et eliciendos actus supernaturales. Nimirum Carthaginense Canone citato damnat Pelagium asserentem, hominem non indigere gratia actuali interna ad servanda salutariter mandata: et gratiam baptismalem remittere tantum peccata, nec dare jus ad auxilia gratiae. Ad id quod postremo additum est, ajo, nec excitari nos ad agendum, nec coerceri concupiscentiae motus, nec voluntatem contra eos roborari a gratia sanctificante, sed ab actuali; alias justi semper haberent pias cogitationes et volitiones. Homo itaque incomplete tantum per gratiam sanctificantem redditur idoneus ad actus meritorios, complete vero per gratias actuales ipsi adnexas.

CCCIV. *Quaeres. III.* An ad quemvis actum salutarem necessaria sit gratia, non tantum illustrationis, sed etiam inspirationis, seu quae immediate afficiat voluntatem? Resp. affirmative. Prob. assertio I. Authoritate Conciliorum. *Arausicanum II.* Capitulo VII. eos haeretico spiritu falli pronuntiat, qui asserunt posse hominem cogitare aut eligere quae pertinent ad salutem vitae aeternae, *absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo veritati.* Ergo utraque gratia illuminationis et inspirationis est necessaria ad quemlibet actum salutarem. Tridentinum Sess. VI. Can. III. definit: *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.* Neque sufficienter ab adversariis probari potest, *illustrationem* et *inspirationem* in Dictionario Conciliorum voces esse synonimas, eamdemque rem indicare. Prob. II. Authoritate *S. Augustini*, qui effectus gratiae praevenientis et excitantis ad duo capita revocat. Sic Lib. II. de peccatorum meritis et remiss. Cap. XIX. scribit: *Cum ab illo illius adjutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, et suave faciat, quod non delectabat.* Lib. de Gratia Christi, Cap. XXXIV. reprehendit Pelagium, quod nuspiam admittat gratiam voluntatis. *Nec alicubi potui reperire hanc eum gratiam confiteri, qua non solum possibilitas, – – sed ipsa etiam voluntas et actio subministratione Spiritus adjuvatur.* Lib. de Spiritu et littera Cap. III. *Nam neque liberum arbitrium quidquam nisi ad peccandum valet, si lateat*

veritatis via: et cum id quod agendum, et quo nitendum est coeperit non latere, nisi etiam delectet et ametur, non agitur, non suscipitur, non bene vivitur. Ergo juxta S. Augustinum actualis gratia praeveniens sita est in utrisque actibus indeliberatis animae, nimirum intellectus et voluntatis.

CCCV. *Quaeres IV.* Utrum non solum gratia actualis, sed etiam sanctificans necessaria sit ad eliciendum actum bonum et supernaturalem? R. negative. Prob. assertio haec dogmatica I. Auctoritate Scripturarum, quae peccatorem hortantur et excitant ad poenitentiam et conversionem. Ezechielis Cap. XVIII. *Convertimini, et agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.* Danielis Cap. IV. *Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum.* Ergo cum poenitentia, et eleemosyna ad delenda peccata erogata sit opus supernaturaliter bonum, et peccatores gratia sanctificante careant, gratia sanctificans non est necessaria ad actum supernaturaliter bonum. Lucae Cap. XVIII. laudatur Publicanus, qui *percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.* Atqui Publicanus id agendo non peccavit, sed actum supernaturaliter bonum exercuit; siquidem *descendit hic justificatus in domum suam.* II. Authoritate Conciliorum. Constantiense damnavit hanc Hussi propositionem ordine XVI.: *Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa; quia si homo est vitiosus, et agit quidquam, tunc agit vitiose; et si est virtuosus, et agit quidquam, tunc agit virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.* Tri-

dentinum Sess. VI. Can. VII. adversus Protestantes sic statuit: *Siquis dixerit, opera omnia quae ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vera esse peccata, vel odium Dei mereri; aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; anathema sit.* III. Authoritate Pontificum S. Pii V. et Gregorii XIII., qui hanc Michaelis Baji propositionem, ordine XXXV. damnarunt: *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Et Clementis XI., qui in Bulla *Unigenitus* similes Quesnelli propositiones proscripsit. XLV. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.* LIX. *Oratio impiorum est novum peccatum, et quod Deus illis concedit, est novum in eos judicium.*

CCCVI. Denique absurdi hujus dogmatis falsitatem ostendunt sequelae. Nam I. si omnia opera peccatoris essent peccata, Deus crudeliter ageret peccatorem damnando, quod ad ipsius bonitatem confugerit. II. Si ad actum bonum supernaturalem requireretur gratia sanctificans, peccator per veram animi conversionem numquam redire posset in gratiam cum Deo, neque praeparare aut disponere se posset ad justificationem, quamtumvis adjuvetur viribus gratiae supernaturalis actualis. Ratio est, quia homo per actionem malam Deum sibi conciliare non potest, aut praeparare se ad gratiam: immo quanto magis niteretur per actus aliquos ad sanctificantem gratiam pervenire, eo magis ab ea recederet quia per actus illos de novo peccaret. III. Quando Deus peccatorem vocat ad poenitentiam, quae certe est actus supernaturaliter bonus, atque hunc in finem gra-

tias actuales eidem liberaliter subministrat, obligaret peccatorem ad aliquid impossibile, nimirum ad poenitentiam salutarem; quam tamen, juxta Novatores, agere non posset absque gratia sanctificante. Caeterum notandum est, quod quamvis peccator gratia supernaturali actuali adiutus elicere possit actum supernaturalem et salutarem, quia per illum disponitur ad justificationem et salutem; nequaquam tamen, absque gratia sanctificante, possit elicere actum meritorium vitae aeternae, aut justificationem de condigno mereri.

CCCVII. Solent Novatores varios Scripturarum et Patrum textus objicere I. Proverbiorum Cap. XV. dicitur. *Victimae impiorum abominabiles Domino : vota justorum placabilia.* II. Matth. Cap. VII. *Non potest -- arbor mala bonos fructus facere.* III. Joan. Cap. IX. *Peccatores Deus non audit.* IV. S. Augustinus Lib. de Gratia Christi, Cap. XXVI. scribit: *Ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur.* Sed facile ad haec respondetur. Ad I. dico, victimas impiorum esse abominabiles Deo, quando ex pravo fine ac perversa intentione vitiantur: quales erant victimae Judaeorum, qui existimabant sibi omnia in tuto esse, et impunita fore scelera, modo externos ritus, et caeremonias legales observarent. Ad II. R. Per malam arborem intelligitur mala; per bonam, bona voluntas. Jam vero voluntas peccatoris ut mala, sive ut est agens ex malitia, non potest bonos fructus facere; sicut nec justus, qua justus, malos. At vero peccator secundum naturam spectatus, et actuali Dei auxilio adjutus, nec mala est arbor, nec malam habet voluntatem; siquidem ad poenitentiam et justificationem viribus gratiae adjutus se disponat. Ad III. R. Deus peccatores non

exaudit, ita ut miracula patret ad declarandam illorum sanctitatem, aut quando perversa intentione, ac propter aliquem perversum finem orant. Accedit, quod, ut observat *S. Augustinus* Lib II. contra Epist. Parmeniani, ea verba non a Christo Domino prolata fuerint, sed a caeco nato; qui nondum interiori lumine fidei collustratus erat. Ad IV. R. Per dilectionem non intelligi ab Augustino charitatem, aut gratiam sanctificantem, sed bonam voluntatem, et pium affectum. Patet id ex Libro de Gratia et Lib. arbitrio, Cap. XVIII, ubi sic scribit: *Quod quidem sine suo fructu admoneretur*, (liberum arbitrium) *nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi quaereret unde quod jubebatur impleret.* Et alibi saepius docet, fidem quae in peccatoribus est informis, non esse sine dilectione, hoc est, sine pia affectione; quia nemo credit nisi volens.

CCCVIII. *Quaeres V.* An homo sine gratia supernaturali actuali possit cognoscere veritates naturales? R. Homo sine gratia supernaturali actuali potest cognoscere aliquas veritates naturales potentia physica et morali: omnes tamen collective sumptas non potest cognoscere potentia morali. Prob. assertio I. Authoritate Scripturarum, quae existentiam Dei per creaturas cognosci posse asserunt, nulla facta mentione gratiae interioris. Sapientiae Cap. XIII. *A magnitudine speciei et creaturae, cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Ad Rom. Cap. I. *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus et Divinitas: ita ut sint inexcusabiles.* II. Ratione. Intellectus habet efficaciam naturalem respectu alicujus operationis sibi propriae. Atqui cognitio veritatis naturalis, est operatio propria intel-

lectus. Ergo intellectus habet naturalem efficaciam respectu illius cognitionis. III. probatur negative. Neque enim ostendi potest necessitas gratiae interioris ad cognoscendas veritates aliquas naturales: et ridiculum videtur dicere, per peccatum originale vires naturales hominis ita detritas fuisse, ut ad veritates naturales cognoscendas quotidie ac singulis fere momentis indigeat gratia interiori. Caeterum quod homo sine gratia supernaturali cognoscere nequeat potentia morali omnes veritates naturales collective sumptas, praecipue practicas, patet ex infinita pene rerum moralium ac naturalium multitudine, ex brevitate vitae, ex angusta humanae mentis capacitate, ex infirmitate corporis, ex infinitis prope civilis vitae officiis, impedimentis, curis, fastidiis, ex pravis cupiditatum affectibus, atque ex ipsa rerum naturalium conditione, quarum scilicet natura tota fere in abstruso est posita.

CCCIX. *Quaeres VI.* An homo possit veritates supernaturales apprehendere sine gratia interiori supernaturali? R. Homo, posita revelatione externa veritatum supernaturalium, potest illas apprehendere sine gratia interiori; at vero sine gratia interiori non potest veritates illas credere fide divina, ac prout oportet ad salutem. I. pars assertionis prob. Illud sufficit ad simplicem apprehensionem veritatum supernaturalium, quod sufficit ad fidem humanam. Atqui ad fidem humanam veritatum supernaturalium sufficit externa revelatio, seu praedicatio Evangelii; nec requiritur gratia interior, ut patet exemplo haereticorum, qui humana fide assentiuntur Mysteriis supernaturalibus, sine interioris gratiae auxilio. Ergo. Altera pars assertionis per se patet; quia qui fide divina credit veritatem aliquam supernatura-

lem, elicit actum supernaturalem ac salutarem ad quem necessario requiritur gratia actualis interior, ut Ecclesia definivit contra Pelagianos ac Massilienses.

CCCX. *Quaeres VII.* An in statu naturae lapsae possit homo potentia etiam morali, absque gratia supernaturali, Deum super omnia amare? R. Homo etiam in statu naturae lapsae potest potentia morali, absque gratia supernaturali, per se loquendo et praescindendo a circumstantiis difficultatem hujus actus valde augentibus, Deum super omnia amare amore concupiscentiae et benevolentiae mere naturali, ad aeternam salutem non conducente, atque in eo saltem per breve tempus perseverare. Dixi I. *In statu etiam naturae lapsae.* Quod enim id homo potuisset in statu naturae purae, nemo Catholicorum dubitat. II. *Amore naturali, ad aeternam salutem non conducente.* Homo enim solis suis viribus relictus, nec moralem nec physicam habet potentiam ad amandum Deum amore supernaturali, salutari, ac meritorio vitae aeternae, quemadmodum Ecclesia definivit contra Pelagianos ac Semipelagianos. III. *Per se loquendo, et praescindendo* etc. Si enim gravis tentatio aut difficultas urgeat, facile damus, hominem non posse potentia morali, sed tantum physica, Deum amare super omnia amore etiam naturali tantum. IV. *Atque in eo saltem per breve tempus perseverare.* Quia si homo *diu* posset absque gratia supernaturali Deum super omnia amare amore etiam naturali tantum, et non salutari, hoc ipso haberet potentiam moralem ad servandam diu legem naturalem sine gratia supernaturali, quod asseri non potest juxta inferius dicenda.

CCCXI. Prob. assertio sic limitata I. argumento negativo, quia adversarii nulla efficaci ratione probare

possunt necessitatem gratiae supernaturalis ad amorem Dei mere naturalem, et non salutarem. II. positive. Homo potest naturaliter cognoscere Deum esse summum Bonum atque ideo super omnia amandum: ex altera parte contingere facile potest, ut tunc non occurrant graves tentationes aut difficultates, quas superare debeat in amando Deo. Ergo potest Deum ita cognitum naturaliter amare super omnia; nam ex cognitione boni oriri potest amor illi cognitioni proportionatus, nisi aliunde v. g. ob difficultatem moraliter insuperabilem talis amor reddatur impossibilis. *Confirm.* In statu naturae purae homo potuisset per vires mere naturales Deum amare super omnia, amore non salutari, et mere naturali: et quidem potentia non physica tantum, sed etiam morali; quia praeceptum amandi Deum super omnia fuisset etiam in statu naturae purae primum et maximum mandatum totius legis naturalis. Ergo cum natura lapsa non sit debilior natura pura, dicendum est, quod homo habeat potentiam moralem amandi Deum super omnia, in sensu superius explicato.

CCCXII. Adversarii reponunt I. Deus libere decrevit homini de facto numquam dare auxilia mere naturalia ad eliciendum amorem sui super omnia, illisque semper substituere auxilia supernaturalia. II. Patres et Concilia expresse asserunt, Deum super omnia amari non posse sine auxilio gratiae interioris. III. Omnis amor Dei super omnia est opus pietatis, et hominem proxime disponit ad justificationem. IV. Omnis amor Dei hominem proxime disponit ad remissionem peccatorum, quia excludit omne peccatum mortale. V. Homo in statu naturae lapsae non potest firmum propositum sine gratia supernaturali concipere servandi totam legem naturalem

Dei: quippe quae sine gratia supernaturali servari non potest. Ergo cum hoc propositum in amore Dei super omnia includatur, homo in statu naturae lapsae non potest absque gratia supernaturali Deum ut Authorem naturae amare super omnia. VI. Homo vi illius propositi debet velle potius jacturam facere vitae, honoris, ac bonorum fortunae, quam Deum offendere. Atqui actum tam heroicum sine gratia supernaturali elicere nequit, cum ne unicae quidem gravi tentationi resistere queat sine auxilio gratiae supernaturalis. Ergo. R. Ad I. N. A. quod ab adversariis gratis asseritur, et nulla solida ratione probatur. Ad II. R. Patres et Concilia loqui de amore supernaturali, salutari, ac meritorio vitae aeternae; addunt enim haec verba: *Sicut oportet, ut expedit ad salutem.* Ad III. Omnis amor Dei super omnia est opus pietatis vel naturalis vel supernaturalis; neque hominem proxime disponit ad justificationem, nisi sit amor supernaturalis. Ad IV. N. A. Cum enim amor Dei naturalis hominem nullo modo disponat ad infusionem gratiae sanctificantis, sine qua remissio peccatorum in hac providentia non datur, neque poterit illum disponere ad remissionem peccatorum. Rationem additam distinguo. Excludit omne peccatum mortale actuale, C. Habituale, N. Amor naturalis non delet peccata habitualia; manet enim homo, quamtumvis amorem Dei naturalem super omnia eliciat, habitualiter adhuc aversus a Deo, et habitualiter peccator. Ad V. N. A. Nam I. potest homo per errorem putare se per vires naturae posse servare totam legem Dei; quo casu certe poterit firmum propositum concipere servandi totam legem naturalem Dei. II. Quamvis tota lex naturalis Dei impleri non possit absque auxilio gratiae super-

naturalis, potest tamen homo absque gratia supernaturali firmum propositum concipere illam servandi, modo sciat gratiam sibi non defuturam in iis adimplendis, quae vires naturae excedunt: sicut siquis haberet donum patrandi miracula, posset per actum naturalem dicere, velle se patrare miraculum, licet illud patrare non possit per vires naturae. Ad VI. D. M. Homo debet potius velle etc. virtualiter et implicite, C. M. Formaliter et explicite, N. M. Ad amorem Dei super omnia, sive naturalem sive supernaturalem, non requiritur ut omnes difficultates singillatim homo sibi repraesentet, quae in observanda lege Dei possunt occurrere; sed sufficit, quod stante illo actu homo graviter peccare non possit. Adde, quod juxta nos homo sine gratia supernaturali moralem habeat potentiam amandi Deum super omnia non salutariter, ac praescindendo a gravi tentatione ac difficultate.

CCXIII. *Quaeres VIII.* An homo in statu naturae lapsae sine gratia supernaturali possit potentia physica totam legem pure naturalem observare, et vincere omnes tentationes graves victoria non salutari? R. affirmative. Dicitur I. *Potentia physica.* Potentia pure physica dicitur illa, quacum simpliciter quidem potest poni actus, sed tanta cum difficultate, ut moraliter loquendo numquam sit ponendus. Potentia moralis est, quacum actus non solum simpliciter et absolute poni potest, sed etiam cum tanta facilitate, ut probabiliter sperari possit esse ponendus. II. *Totam legem pure naturalem*, quantum nimirum obligat ad actus naturales tantum. Nam lex naturalis obligare potest ad actus etiam supernaturales, cum hoc principium, *Creatura debet in omnibus obedire suo Creatori*, pertineat ad legem na-

turae, immo primum principium sit legis naturalis lumine naturae notum. Atque in hoc sensu certum est, sine gratia supernaturali totam legem naturalem observari non posse, prout haec de facto etiam obligat ad actus quosdam supernaturales, v. g. fidei, spei, ac charitatis Theologicae, quia sine gratia Christi nullus actus supernaturalis elici potest. III. *Victoria non salutari.* Quod enim homo sine gratia Christi agere non possit ut expedit, ut oportet, ut beatitudinem aeternam mereatur, satis ex dictis constat. His praemissis.

CCCXIV. Prob. assertio I. Natura lapsa absolute obligatur ad observandam legem naturalem. Ergo habet potentiam saltem physicam hanc legem observandi; alioqui obligaretur ad aliquid impossibile. *Confirm.* Homo per peccatum originale non amisit libertatem indifferentiae. Atqui libertas indifferentiae requirit saltem potentiam physicam ad utrumque. Ergo homo per peccatum originale non amisit potentiam physicam quam prius habuit. Profecto si homo absque gratia supernaturali necessario, necessitate tam physica quam morali peccaret, liberum arbitrium non modo attenuatum, sed omnino extinctum esset. Prob. II. Authoritate Pontificum. Pius V. et Gregorius XIII. has Baji propositiones damnarunt. XXII. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. II. Gentes, quae legem non habent, naturaliter quae legis sunt faciunt: intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.* XXVII. *Liberum arbitriun sine gratiae Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.* XXVIII. *Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* XXIX. *Non soli fures ii sunt latrones, qui Christum viam et ostium veritatis et vitae negant, sed*

etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in viam justitiae (hoc est, aliquam justitiam) *conscendi posse docent, aut tentationi ulli, sine gratiae ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.* LXV. *Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, et gratiae Christi injuriam facit, qui ita sentit et docet.* Clemens XI. Quesnelli propositionem ordine XXXVIII. *Peccator non est liber nisi ad malum, sine gratia liberatoris.* Ex quibus manifeste deducitur, hominem absque gratia supernaturali aliqua saltem praecepta naturalia servare, et aliquas tentationes vincere posse, victoria non salutari. Respondent aliqui Theologi, propositiones illas Baji fuisse damnatas non ob falsam doctrinam, sed ob censurae acerbitatem. At propositio Baji XXVII. et XXXVIII. Quesnelli nullam prorsus censuram continent. Ergo propter falsitatem fuerunt damnatae.

CCCXV. *Objiciunt* Adversarii I., hunc ipsum fuisse Pelagianorum errorem, qui asserebant posse hominem in hac providentia observare totam legem, et vincere omnes tentationes absque gratia interiori. II. Si homo absque gratia Christi haberet potentiam physicam observandi totam legem naturalem, non daretur nobis per gratiam simpliciter posse, sed tantum facilius posse, quam Pelagianam blasphemiam Ecclesia Christi semper execrata est. R. ad I. Pelagianos gravissime errasse tum in eo, quod assererent posse sine gratia Christi observari totam legem naturalem, et vinci omnes tentationes, prout expedit ad salutem: tum etiam quia non physicam modo, sed moralem etiam potentiam in homine adstruebant, qualem Adamus habuit

ante peccatum, a qua insania toto coelo abest assertio nostra. Ad II. R. Quamvis homo absque gratia habeat potentiam physicam servandi totam legem naturae; gratia tamen Christi dat ipsi simpliciter posse, in quantum tribuit potentiam moraliter sufficientem. Nam id, quod est stricte moraliter impossibile, sive quod est ita difficile, ut numquam contingat illam difficultatem superari, juxta modum loquendi Conciliorum et Patrum, simpliciter et sine addito dicitur impossibile. Sic *Tridentinum* Sess. VI. Can. XXIII. simpliciter dicit, non posse per totam vitam omnia peccata venialia vitari, nisi ex speciali Dei privilegio; et tamen haec impotentia est solum moralis, ut sequenti Controversia explicabitur.

CCCXVI. *Quares IX.* An statu naturae lapsae homo habeat potentiam moralem completam diu observandi totam legem naturalem, et vincendi graves tentationes, victoria quantumvis non salutari, absque gratia interiori? R. Absque gratia speciali et indebita, ordinis saltem naturalis, non potest potentia morali completa diu observari tota lex mere naturalis, aut vinci graves tentationes: immo ex decreto Dei necessaria est nunc gratia supernaturalis. Prob. I. pars assertionis. Haec potentia moralis completa nequidem debebatur homini in statu naturae purae, ut diximus Tomo IV. Num. DXXIV. Ergo neque debetur homini in statu naturae lapsae. Ergo quoties datur haec potentia, semper intervenit gratia specialis et indebita, ordinis saltem naturalis. Et sane magis sic commendatur excellentia Dei, ac melius explicatur indigentia creaturae, si nimirum dicatur, quod Deus ad potentiam moralem completam observandi totam legem, etiam pure naturalem, requi-

rat aliquas conditiones homini per prima auxilia moraliter possibiles, ut v. g. humili prece a suo Conditore ulteriora auxilia efflagitet, atque a peccatis abstineat, a quibus abstinere tunc moraliter potest.

CCCXVII. Prob. etiam II. pars assertionis, qua dicitur in hac providentia, non quidem ex natura sua, sed ex decreto Dei, non dari potentiam moralem completam diu obervandi totam legem naturalem et resistendi gravioribus tentationibus, absque gratia supernaturali. I. Authoritate Scripturarum. Ad Rom. Cap. VII. postquam Apostolus vehementiam concupiscentiae et vim tentationum exposuit, vehementer suspirans, inquit: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* et continuo subdit: *Gratia Dei per Jesum Christum.* Quem locum Patres et Interpretes ita explicant, ut per legem membrorum intelligant concupiscentiam, tentationes etc. et per legem mentis, legem etiam mere naturalem: adeoque necessariam esse gratiam Christi ad superandas graves tentationes etiam contra legem mere naturalem. II. ad Cor. Cap. III. *Littera occidit, spiritus vivificat.* Hoc est, ut docet Augustinus integro libro de spiritu et littera, lex non solum scripta, sed etiam naturalis, peccatum non arcet, sed auget potius sine gratia, faciens scire peccatum, non tamen caveri. De continentiae dono dicitur *Sapientiae* Cap. VIII. *Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det.* Et de praecepto cohibendi linguam Jac. Cap. III. *Linguam nullus hominum domare potest.* Item I. Joan. Cap. II. dicitur: *Qui servat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta est.* Ergo sine charitate et gratia Christi homo non habet potentiam moralem diu servandi totam legem etiam naturalem tan-

tum, quae merito dici potest Verbum Dei omnium cordibus inscriptum, et per lumen naturae promulgatum.

CCCXVIII. Prob. II. Authoritate Conciliorum. *Carthaginense*. A. 446. in Epistola Synodica ad S. Innocentium I. testatur: damnatos a se idcirco fuisse Pelagianos, quod dicerent, liberum arbitrium absque Dei gratia legem Dei implere posse, *sive naturaliter in corde scriptam, sive in litteris datam*. Diospolitanum A. 415. damnavit hunc Pelagii articulum: *Victoria nostra non est ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio*. Carthaginense A. 418. Can. VI. ait: *Quicumque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata; anathema sit*. Arausicanum II. A. 529. Capit. XIV. *Nullus miser de quacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia praevenitur*.

CCCXIX. Prob. III. Authoritate Pontificum. S. Innocentius I. in Epist. ad PP. Conc. Carthaginensis scribit: *Quotidiana* (Christus) *praestat remedia: quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur*. S. Zosimus in Epistola Tractoria ad totius orbis Episcopos: *Quod ergo tempus intervenit, quo ejus non indigeamus auxilio? in omnibus igitur actionibus, caussis, cogitationibus, motibus, adjutor et protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura praesumat*. S. Coelestinus in Epist. ad Epi-

scopos Galliarum: *Nemo, etiam baptismatis gratia renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonae conversationis acceperit.*

CCCXX. Prob. IV. Authoritate Patrum. S. Ambrosius in Psal. XLIII. ait: *Quis est tam fortis, ut nequaquam in tentatione moveatur, nisi Dominus ei adjutor assistat?* S. Hieronymus initio Dialogi III. adversus Pelagianos: *Nostra enim victoria, et corona victoriae illius protectione et clypeo paratur.* S. Augustinus Serm. CLVI. alias XIII. de verbis Apostoli: *In hoc agone cum confligimus, Deum habemus spectatorem: in hoc agone cum laboramus, Deum poscimus adjutorem: si enim nos ipse non adjuvat, non dico vincere, sed nec pugnare poterimus.* Lib. de Perfectione justitiae, Cap. ult. *Quisquis negat nos orare debere, ne intremus in tentationem: (negat autem hoc qui contendit ad non peccandum gratiae Dei adjutorium non esse homini necessarium, sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem) ab auribus omnium removendum, et ore omnium anathematizandum esse non dubito.*

CCCXXI. Excipiunt adversarii contra probationes nostras, ajuntque I. a Conciliis et Patribus gratiam supernaturalem tantum requiri ad servandam totam legem naturalem, prout illa nos obligat ad actus supernaturales fidei, spei et charitatis. II. Patres et Concilia loqui de custodia legis, et victoria tentationum salutari ac meritoria. III. Si presse inhaereatur verbis Patrum, sequeretur in homine neque potentiam physicam dari ad legem naturalem diu servandam, et vin-

cendas tentationes IV. Denique sequeretur, hominem sine gratia supernaturali ne levi quidem, atque unicae tentationi graviori resistere posse. Verum R. ad I. id falsum esse: Patres enim et Concilia non loquuntur de iis tentationibus, quae raro occurrunt sed de illis praecipue quibuscum frequenter colluctamur: hae autem plerumque sunt contra legem pure naturalem, nimirum tentationes carnis, superbiae, invidiae, iracundiae etc. Et Apostolus implorat gratiam Christi ad vincendam praecipue concupiscentiam rebellem, quae utique naturali legi adversatur. Ad II. N. A. Patres enim et Concilia quando requirunt gratiam ad observationem totius legis, et victoriam tentationum, nullibi addunt limitationem illam, *Sicut oportet, ut expedit ad salutem*. Ergo signum est, quod etiam sine merito lex naturalis observari, aut tentationes superari nequeant absque gratia. Praeterea Patres Africani cum S. Augustino frequenter dicunt, quod liberum arbitrium in prosequendo bono et vitando malo nihil aut parum possit sine gratia. Atqui si absque gratia observare posset potentia morali totam legem naturalem, et vincere omnes tentationes, quamvis victoria non salutari, sive ad aeternam salutem non conducente, tunc multum sane posset sine gratia. Adde vehementer ipsis displicuisse, quod Pelagius doceret, totam legem, etiam praescindendo ab actibus supernaturalibus, impleri posse sine gratia, vincique tentationes huic legi contrarias, ut satis constat ex illorum verbis, et rationibus paulo ante allegatis. Ad III. R. Quamvis Patres et Concilia iisdem terminis utantur quando requirunt gratiam supernaturalem ad custodiam legis et victoriam tentationum, quibus utuntur quando gratiam requirunt ad actus sa-

lutares; iidem tamen termini, pro diversitate subjectae materiae, diverso modo explicari possunt ac debent. Cum enim actus salutares necessario esse debebant supernaturales, vires liberi arbitrii, absque gratia Christi, ne physicam quidem habent potentiam eliciendi actum salutarem, utpote qui altioris est ordinis. At vero in homine lapso inest virtus naturalis proportionata custodiendis mandatis naturalibus, et vincendis tentationibus. Ergo homo in statu naturae lapsae physicam habet potentiam custodiendi legem naturalem, non tamen eliciendi actus supernaturales. Ad IV. Quemadmodum quando Patres et Concilia simpliciter nominant gratiam vel peccatum, regulariter loquuntur de gratia supernaturali, et de peccato gravi: ita quando simpliciter dicunt, hominem suis viribus relictum resistere non posse tentationi, intelligendi sunt, non de levi tentatione, sed de gravi et vehemente. Caeterum conformius authoritati Patrum sentire videntur, qui judicant, hominem absque gratia supernaturali nulli aut vix ulli tentationi gravi potentia morali resistere posse. Certe S. Gregorius M. Lib. IX. Moral. Cap. XXIX. scribit de homine: *Dimissus sibi cujuslibet tentationis aura raptatur.* Et S. Chrysost. Hom. XXIV. in Epist. I. ad Cor. *Sunt tentationes, quas sufferre non possumus. Et quaenam sunt illae? Omnes ut ita dicam; possibilitas enim in divino nutu est.* Nimirum sensus et appetitus rationem saepe tam violenter attrahunt, ut illa ad legem Dei vix attendat, et per ardentem concupiscentiam alio abstracta, decernat satius esse hic et nunc cupiditatibus indulgere, nisi Deus auxilio gratiae suae periclitanti succurrat.

CCCXXII. Caeterum necessitatem hanc gratiae supernaturalis ad potentiam moralem diu servandi totam legem naturalem, et resistendi gravibus tentationibus, oriri diximus *ex decreto Dei*, sufficienter nobis manifestato in Scripturis, doctrina Conciliorum, ac Patrum. Nam per se loquendo, et ex natura rei, homo etiam in statu naturae lapsae posset diu, immo per totam vitam, observare legem pure naturalem, et vincere omnes tentationes, victoria tamen ad aeternam salutem non conducente, modo Deus illi conferret specialia auxilia ordinis naturalis qualia conferre potuisset, atque etiam contulisset in statu naturae purae. Ratio est, quia Deus etiam in natura lapsa posset per specialem providentiam ordinis naturalis amovere ab homine periculum peccandi, aut tentationes moraliter insuperabiles: vel, stante etiam gravi tentatione, posset homini concedere claram quamdam cognitionem, fortemque impulsum voluntatis ut adeo observatio legis mere naturalis absque gratia supernaturali redderetur moraliter possibilis. Erdo ex natura rei ad ista non requiritur gratia supernaturalis.

CCCXXIII. Objici solet contra hanc assertionem I. Authoritas Scripturarum. Deuteron. Cap. XXX. dicitur: *Mandatum quod ego praecipio tibi hodie, non est supra te.* Et ad Rom. Cap. II. *Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt, faciunt.* II. Bonitas Dei; cui repugnare videtur, ut homo aeternis ignibus addicatur ob culpam moraliter inevitabilem. III. Defectus libertatis. Ad peccatum mortale non sufficit potentia et libertas solum physica, sed requiritur moralis. Atqui juxta nos saepe non daretur potentia moralis, quando nimirum urgente gravi tentatione deest gratia supernaturalis. IV. Natura legum. Leges positi-

vae non obligant ad moraliter impossibile. Ergo neque lex naturalis; quia haec obligatio non cederet in bonum subditorum. V. Exemplum Gentilium, qui non raro gravissimas tentationes superarunt. Quod si motivum vanitatis potuit ipsis sufficere ad superandas gravissimas difficultates, non est ratio, cur motivum honestatis naturalis tantumdem apud ipsos non valeat. R. ad I. Mandata Dei non superare nostras vires quantum ad cognitionem, sed quantum ad executionem, nisi gratia supernaturali homo roboretur. Quod vero de Gentibus ab Apostolo dicitur, intelligendum id est non de omnibus, sed de aliquibus tantum mandatis, quando non urget gravis tentatio et difficultas. Neque ab Apostolo dissentit *S. Chrysostomus* Hom. V. in Cap. II. Epist. ad Rom. scribens, Gentiles admiratione dignos esse, quod nec lege scripta ipsis opus fuerit, et tamen omnia quae legis erant, praestiterint; vult enim per ea verba dicere S. Doctor, in tota collectione Gentilium omnes leges naturae observatas fuisse: non quidem a singulis, et pro omnibus circumstantiis, sed ab aliquibus aliquas, gravi difficultate in oppositum non urgente. Ad II. R. Cum impotentia moralis vitandi novam culpam mortalem numquam detur, nisi praecesserit alia culpa mortalis, numquam continget hominem damnari ob solam culpam moraliter inevitabilem. Ad III. N. M. ad libertatem actionis sufficit potentia physica illam non ponendi, et advertentia ad malitiam; secus consuetudinarii excusandi forent, eoquod potentiam moralem saepe non habeant abstinendi ab actione peccaminosa. Ad IV. Ordinarie loquendo, et praescindendo a contemptu legislatoris, scandalo etc. C. A. N. C. Quae prohibentur lege positiva, non prohibentur necessario,

neque intrinsece mala sunt; sed eorum prohibitio dependeret a beneplacito legislatoris: unde occurrente rationabili difficultate, legislator in talibus circumstantiis ordinarie non censetur velle obligare. At vero quae lege naturali prohibentur, sunt intrinsece mala, et necessario a Deo prohibentur: adeoque non possunt fieri licita per hoc, quod in illis vitandis occurrat difficultas moraliter insuperabilis. Neque idcirco lex naturae cedit in damnum hominum; quia non obligat ad aliquid, quod per se ex natura sua, sed tantum per accidens, ac ratione circumstantiarum hic et nunc gravem difficultatem involventium est moraliter impossibile. Ad V. R. Hoc a Gentilibus factum fuisse, non amore honestatis, sed amore vanitatis, laudis et ostentationis. Quod si ex honesto et laudabili motivo id fecissent, opus tam difficile et arduum non sine auxilio gratiae divinae executioni mandassent. Ad rationem additam Resp, magnam esse inter motiva sensibilia, et quae sub sensus non cadunt, disparitatem: motiva enim sensibilia et mundana, utpote praesentia, magis nota, et natura corruptae magis blandientia, longe fortius alliciunt quam motivum honestatis.

CCCXXIV. *Quaeres X.* An Deus in hac providentia, spectando legem ordinariam, gratias actuales ad servandam diu totam legem naturalem necessarias conferre soleat non habentibus gratiam fidei, et sanctificantem? R. negative. Prob. assertio I. Authoritate Scripturarum. Ad Ephes. Cap. VI· jubemur sumere *scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* I. Joan. Cap. V. *Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra.* Threnorum Cap. I. *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta*

est. Psalm. XVII. *Diligam te Domine fortitudo mea : Dominus firmamentum meum, et refugium meum.* Prob. II. Authoritate Patrum. S. Augustinus Lib. de Spiritu et Littera, Cap. XXVI. ait : *Sic intelligendum est, Factores legis justificabuntur, ut sciamus eos aliter non esse factores legis, nisi justificentur : ut non justificatio factoribus accedat, sed ut factores justificatio praecedat.* S. Gregorius M. Lib. XXV. Moralium, Cap. IX. *Peccatum, quod poenitentia non diluit, mox ipso suo pondere ad alia trahit.* Suffragatur Patribus S. Thomas I. II. Quaest. CIX. Artic. IV. *In statu naturae corruptae non potest homo implere omnia mandata divina sine gratia sanante.* Et Artic. VIII. *In statu naturae corruptae indiget homo gratia habituali sanante naturam ad hoc, quod omnino a peccato abstineat.* Prob. III. Ratione congrua. In peccatore concupiscentia et passiones sunt magis effraenatae, et rationem acrius impugnant. Justum quippe est, ut ratio, quae Deo superiori suo non obtemperat, inferiorem suum, scilicet appetitum sensitivum, sentiat rebellem. Diabolus praeterea majorem potestatem exercet in peccatores, et Deus juste negat inimicis, quae amicis suis liberalissime concedit.

CCCXXV. Neque dicas I. tali modo peccatorem impoenitentem carere auxilio sufficiente, ac proinde necessario peccare, eoquod gratia justificante destituatur. II. Eum, qui diu abstinuit a peccato, posse certo colligere se esse justum. III. Peccatum tali modo statim post peccatum commissum obligari ad poenitentiam justificativam; quia sine hac esset constitutus in periculo proximo peccandi, quod sub gravi tenetur vitare. Nam ad I. Resp. peccatorem semper habere auxilium

remote et mediate sufficiens ad vitandum peccatum et proxime sufficiens ad orationem: cui si cooperetur, certissime obtinebit gratiam proxime sufficientem ad vincendas graves tentationes. Caeterum gratiam sanctificantem neque absolute, neque ad quodlibet peccatum grave vitandum dicimus necessariam esse; sed moraliter tantum, et ad omnia peccata gravia diu vitanda. Ad II. N. A. Numquam certi esse possumus infallibiliter, nos non peccasse: neque sufficienter nobis constat, quodnam determinate sit tempus illud, intra quod tota lex naturalis observari possit sine gratia sanctificante. Ad III. N. A, et rationem additam. Non enim semper urgent graves tentationes, et auxilia actualia absque gratia sanctificante aliquamdiu possunt peccatorem ad ulteriore lapsu sustinere. Unde peccator, quamdiu se ad justificationem non disponit, non est semper in occasione proxima peccati, sed tantum remota, quam fugere non tenetur. Vide *Antonium Ziegler* in Disputatione Theologica de Gratia Christi, tota Quaestione. IV.

CONTROVERSIA IX.

AN HOMO JUSTUS, CITRA SPECIALE PRIVILEGIUM ET GRATIAM EXTRAORDINARIAM, HABEAT POTENTIAM MORALEM DIUTURNO TEMPORE VITANDI OMNIA PECCATA VENIALIA?

Contra Pelagianos.

CCCXXVI.

Conclusio. Homo, etiam justus, non potest potentia morali, citra speciale privilegium et gratiam extraordinariam, per diuturnum tempus vitare omnia prorsus peccata venialia. Conclusio haec dogmatica est contra Pelagianos, qui non tantum asserebant, hominem posse toto vitae suae tempore a peccato quovis immunem esse absque speciali privilegio, verum etiam sine omni interioris gratiae auxilio. Dixi I. *Potentia morali.* Quod enim homo potentiam habeat physicam vitandi omnia peccata venialia, etiam citra speciale privilegium, ex eo satis certum est; quia quilibet tenetur ea vitare, et nemo obligatur ad impossibile. II. *Citra speciale privilegium, et gratiam extraordinariam.* Si enim talis gratia concedatur, nemo sanae mentis negabit, posse hominem potentia morali diu, atque etiam semper, vitare omnia venialia. III. *Per diuturnum tempus.* Nam ad breve tempus potest justus potentia morali cum ordinariis gratiae auxiliis vitare omnia peccata. Hinc S. Hieronymus Lib. III. contra Pelagianos scribit: *Nec quia ad breve tempus possum, coges me, ut possim jugiter.*

Possum jejunare, vigilare, ambulare, legere, psallere, sedere, dormire. Numquid in perpetuum? Caeterum quantum tempus in hac materia censeatur longum, haud facile determinari potest. Multi censent, justum sine gratia specialiter non posse, unica etiam die integra, ita vigilare, ut nullum illi peccatum subrepat. IV. *Omnia prorsus peccata venialia*, nimirum etiam subreptitia et semideliberata. Justi enim ordinariis gratiae divinae auxiliis adjuti, possunt potentia morali vitare omnia peccata mortalia, atque etiam, iuxta multos Theologos, peccata venialia plene deliberata.

CCCXXVII. Prob. Conclusio I. Authoritate Scripturarum. *Proverb.* Cap. XXIV. dicitur: *Septies enim cadit iustus.* Ecclesiastis Cap. VII. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum et non peccet.* Matth. Cap. VI. jubentur omnes, etiam justi, orare: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Jacobi Cap. III. *In multis offendimus omnes.* I. Joan. Cap. I. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est.* Ex quibus hoc instruitur argumentum. Juxta citatos Scripturarum textus omnes justi, ordinariis gratiae auxiliis adjuti, saepe in aliqua peccata labuntur: atqui non omnes labuntur saepe in mortalia: ergo in venialia.

CCCXXVIII. Prob. II. Authoritate Conciliorum. Carthaginense A. 418. Can. VII. ait: *Item placuit, quod ait S. Joannes Apostolus, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est: quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem non oportere dici, nos non habere peccatum, non quia vere ita est, anathema sit.*

Sequitur enim Apostolus, et adiungit. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est et justus, qui remittat nobis peccata, et mundet nos ab omni iniquitate. Ubi satis apparet, hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere, Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, et humilitas in nobis non est: sed cum ait, Nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est; satis ostendit eum qui dixerit, se non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum. Can. VIII. *Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione Dominica ideo dicere Sanctos, Dimitte nobis debita nostra, ut non pro se ipsis hoc dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores; et ideo non dicere unumquemque Sanctorum, Dimitte mihi debita mea, sed Dimitte nobis debita nostra; ut hoc pro aliis potius, quam pro se justus petere intelligatur; anathema sit.* Can. IX. *Item placuit, ut quicumque ipsa verba Dominicae orationis, ubi dicimus, Dimitte nobis debita nostra, ita volunt a Sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, et non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, et corde dicit, quae sibi dimittantur, debita non habere?* Tridentinum Sess. VI. Can. XXIII. *Siquis hominem semel justificatum dixerit -- posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia; anathema sit.* Quod Tridentinum de tota vita, Theologi dicunt etiam de longiori vitae tempore. Si enim justus moraliter potest ad longum tempus vitare omnia prorsus venialia, alius justus vi-

tare ea posset per totam vitam; quia saepe quod uni homini est longum vitae tempus, alteri est tota vitae periodus.

CCCXXIX. Prob. III. Authoritate Patrum. S. Gregorius Nazianz. in Orat. de plaga grandinis ait: *Illud cognoscamus, quod omni quidem vitio carere, ejusmodi procul dubio est, ut humanum modum excedat, solique Deo conveniat.* Et Orat. II. in Julianum: *Omni prorsus peccato vacare, supra humanae naturae modum Deus constituit.* S. Hieronymus Lib. II. contra Pelagianos: *Quamdiu ille finis adveniat, et corruptivum hoc atque mortale incorruptione ac immortalitate mutetur, necesse est nos subiacere peccato, non naturae et conditionis, ut tu calumniaris. vitio; sed fragilitate et mutatione voluntatis humanae, quae per momenta variatur: quia Deus solus est immutabilis.* S. Augustinus Epis. CLXVII. alias XXIX. ad S. Hieronymum: *Nemo hic vivit sine peccato. Et hoc alius magis, alius minus: optimus autem est, qui minimum.* Lib. de Dono Persev. Cap. II. *Tria sunt, ut scitis, quae maxime adversus eos* (Pelagianos) *Catholica defendit Ecclesia, quorum est unum, gratiam Dei non secundum merita nostra dari — — alterum est, in quantacumque justitia sine qualibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere: tertium est, obnoxium nasci hominem peccato primi hominis.* S. Gregorius M. aut quicumque alius illius Commentarii author, in Caput VIII. Lib. I. Regum: *Innumerabilia sunt, quae cogitando, loquendo, videndo, gustando, audiendo et operando committimus. Hujus namque vulgi* (peccatorum) *innumerabilis tela etiam ille vitare non poterat, qui dicebat, In multis offendimus omnes,*

Hinc item dilectus Jesu loquitur, dicens: Si dixerimus, quia peccatum non habemus etc. Quis ergo jam quasi victor extolli audeat, si tanti viri peccatorum tela se omnino evadere non posse manifestant?

CCCXXX. Prob. IV. Ratione Theologica, quam insinuat S. Thomas I. II. Quaest. CIX. Art. VIII. *Non potest abstinere homo ab omni peccato veniali, propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis, cujus motus singulos quidem ratio reprimere potest (et ex hoc habent rationem peccati et voluntarii,) non autem omnes: quia dum uni resistere nititur, fortassis alius insurgit: et etiam quia ratio non potest esse semper pervigil ad hujusmodi motus vitandos.*

CCCXXXI. *Quaeres*, an nullus homo purus, praeter Beatam Virginem, abstinuerit umquam toto vitae suae tempore ab omni peccato veniali? R. partem negativam Augustino longe probabiliorem visam fuisse. Libro enim de Natura et Gratia, Cap. XXXVI. scribit: *Hac ergo Virgine* (Maria) *excepta si omnes Sanctos, cum hic viverent, congregare possemus, et interrogare utrum essent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus, utrum hoc, quod iste* (Pelagius) *dicit, an quod Joannes Apostolus? Rogo vos, quantalibet fuerint in hoc corpore excellentia sanctitatis, si hoc interrogari potuissent, una voce clamassent, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est?* Nihilominus tamen Augustinus rem hanc ita certam esse definire ausus non est, ut damnari debeat, qui aliquos alios, praeter Beatam Virginem, diceret ex speciali Dei privilegio et gratia extraordinaria ab omni peccato semper abstinuisse. Libro enim de Perfectione justitiae, Cap. XXI. scribit: *Scio quibusdam*

esse visum, quorum de hac re sententiam non audeo reprehendere, quamquam nec defendere valeam. Illud facilius admitti potest, quosdam eximie Sanctos numquam commisisse ullum veniale plene deliberatum, ut de S. Joanne Baptista, et Apostolis, post acceptum ab illis Spiritum Sanctum, multi tenent Theologi.

OBJECTIONES.

CCCXXXII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Matth. Cap. V. ait Christus: *Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester coelestis perfectus est.* Ergo homines possunt esse absque peccato; alias Christus non praeciperet, si sciret fieri non posse quae praecipit. II. I. Joan. Cap. III. *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* III. Psal. CXVIII. dicitur: *Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.* Ergo dantur immaculati. Atqui qui venialiter peccant, non sunt immaculati. Ergo. IV. Lucae Cap. I. de Zacharia et Elisabeth dicitur: *Erant justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et in justificationibus sine querela.* R. C. A. N. C. Christus loco cit. praecipit, ut perfecti simus eo perfectionis genere, cujus homo in hac vita mortali capax est; eamque proponit tantum perfectionem, ad quam pervenire in altera, non in praesenti vita possumus ac debemus. Ad II. N. C. Qui natus est ex Deo, quamdiu conservat justitiam et gratiam sanctificantem, atque ex illa operatur, ne venialiter quidem peccat: at vero qui justus est, non semper operatur ex justitia; ideoque peccare etiam poterit. *S. Augustinus.* Lib. II.

de peccatorum meritis et remiss. Cap. VII. et VIII. paulo aliter respondet, aitque duplicem distinguendam esse hominis in Deo regenerationem: unam in hac vita inchoatam, quae in remissione peccatorum consistit; alteram vero perfectam et consummatam in patria, in qua nullum poterit esse peccatum. Atque de hac postrema regeneratione et adoptione filiorum Dei loqui vult S. Joannem. Ad III. R. Immaculatos in ejusmodi Scripturae locis dici eos, qui carent peccatis gravioribus, scilicet mortalibus, quae praecipue animam maculant, privando eam splendore divinae gratiae: item illos, qui adspirant ad perfectionem patriae coelestis, ubi nullum erit peccatum. Ad IV. Respondet S. Augustinus Lib. de Gratia Christi, Cap. XLVIII. Zachariam justum dici sine querela, *secundum quamdam inter homines conversationem probabilem atque laudabilem, quam nullus hominum juste posset in accusationis et criminationis querelam vocare. Quam propterea in Dei conspectu Zacharias et ejus uxor habuisse referuntur, quia in ea homines nulla dissimulatione fallebant, sed ut apparebant hominibus, ita noti erant oculis Dei. Non autem dictum est hoc secundum illam perfectionem justitiae, in qua vere atque omni modo immaculati perfectique vivemus.*

CCCXXXIII. *Objicitur II.* Authoritas Patrum, et Ecclesiae. S. Augustinus Lib. II. de Peccat. meritis et remiss. Cap. VI. ait: *Si a me quaeratur, utrum homo sine peccato esse possit in hac vita, confitebor posse per Dei gratiam et liberum ejus arbitrium.* II. S. Ambrosius Commentario in Lucam ait, Zachariam virum fuisse summae atque perfectae justitiae. III. Ecclesia ipsa canit de S. Joanne Baptista in hymno ad Matuti-

habitum. Ergo. II. Justus absque speciali privilegio potest moraliter vitare singula venialia determinate et distributive sumpta. Ergo etiam collective sumpta. P. A. Difficultas illa moraliter insuperabilis non afficit aliquod veniale determinatum. Ergo singula distributive sumpta vitari possunt. R. C. A. N. C. *Ad probat.* D. A. Acquirit facilitatem et habitum quandoque, quando nimirum actus illi suaviter exercentur, et aliquam recordationem delectationis in ipsorum exercitio perceptae post se relinquunt, C. A. Semper, N. A. Non raro contingit, ut qui semel et iterum gustavit amaram medicinam, sustinere malit incommodum valetudinis, quam ut eadem medicina tertio utatur, absterritus scilicet molestia sibi per experientiam nota: Sic etiam qui aequo animo tulit unam vel alteram injuriam, in tertia perferenda Majorem saepe experitur difficultatem. Praeterea victoria tentationum subsequentium, etiam in eodem genere vitii, saepe ex alio capite, et ob diversitatem circumstantiarum, est multo difficilior, quam victoria tentationum praecedentium. Ad II. D. A. Potest absque speciali privilegio moraliter vitare singula venialia distributive accepta, non tamen pro omnibus determinate circumstantiis, C. A. Pro omnibus circumstantiis, N. C. A. et Conseq. Omnia equidem peccata venialia determinate sumpta, quoad se et substantiam suam spectata, moraliter vitari possunt; interim tamen saepe dantur circumstantiae, in quibus tanta est lassitudo animi, tantum taedium ex frequentia tentationum, tanta passionum vehementia, tam debilis cognitio motivorum absterrentium a veniali, ut ex istis omnibus simul sumptis oriatur moralis necessitas admittendi veniale aliquod determinatum. Ad *probat.* N. A, quia ex modo dictis

patet, dari quandoque tales circumstantias, in quibus justus ordinaria gratia adjutus, moraliter vitare nequit determinatum aliquod veniale.

CCCXXXV. *Objicitur IV.* Sequela. Ex nostra sententia sequeretur I, neminem posse emittere votum validum et obligatorium numquam peccandi venialiter; quia votum de re moraliter impossibili voventem non obligat. II. Neminem posse concipere propositum efficax vitandi omnia et singula venialia; cum nemo possit efficaciter proponere id quod scit sibi moraliter esse impossibile. III. Neminem posse a Deo prudenter petere fugam omnium venialium; quia nemo potest prudenter petere aut desiderare, quod non potest prudenter sperare. Atqui sequelae istae repugnant exemplis Sanctorum, praxi fidelium, ipsique adeo Ecclesiae; nam perfectionis studiosi concipere in suis confessionibus solent propositum vitandi in posterum omnia venialia, et gratiam ea vitandi cum fiducia a Deo petunt: atque ipsa Ecclesia in Lytaniis orat, *Ab omni peccato libera nos Domine.* Ergo. R. ad I. Votum vitandi peccata venialia deliberata validum esse, eoquod impleri possit aut semper, aut saltem a potiori; votum autem vitandi omnia venialia tantum semideliberata, ex gravium Theologorum sententia invalidum esse, quia est de re moraliter impossibili. Ad II. Resp. concipi posse propositum affective efficax, quod saltem excludat voluntatem actualem deliberate peccandi etiam venialiter tantum. Et quamvis per longius tempus non possimus sperare immunitatem ab omni peccato veniali, praecipue subreptitio et semideliberato, eam tamen sperare possumus pro brevi tempore, ultra quod forte se non extendet vita nostra; ideoque hoc propositum poterit esse

etiam effective efficax ad breve tempus. Ad III. eadem est responsio. Cum enim ignotum sit, quamdiu cum gratiis ordinariis moraliter possimus vitare omnia venialia; cumque nesciamus, an brevi vel longo tempore duratura sit vita nostra, optime ac rationabiliter petimus ab omnibus peccatis liberari.

CCCXXXVI. *Objicitur V.* Bonitas Dei. Si homo non haberet potentiam moralem diu vitandi omnia peccata, etiam semideliberata, peccata illa homini non imputarentur. Atqui imputantur. Ergo. P. M. Deus obligare nos non potest ad aliquid impossibile. Ergo neque ad vitanda peccata semidelibereta. P. A. Tyrannus censeretur inter homines, qui subditis sub poena capitis prohiberet actiones moraliter inevitabiles. Ergo a fortiori benignissimus Deus non potest has actiones prohibere sub gravissimis poenis purgatorii. R. N. M. Ad *probat.* D. A. Deus non potest nos obligare ad aliquid physice impossibile, C. A. Ad aliquid moraliter tantum impossibile, N. A. Ad hujus *probat.* C. A. N. C. Deus ob perfectissimum suum in homines dominium longe plura a nobis exigere potest, quam terrenus Princeps: habetque jus prohibendi omnes actiones malas, etiam semideliberatas, quia perfectionibus divinis contrariae sunt, ideoque malae. Praeterea lex obligans sub poena purgatorii ad evitandas culpas semideliberatas, est homini maxime utilis et salutaris; acuit enim vigilantiam Christianam, conducit ad demissionem animi, et diffidentiam de propriis viribus, segnes exstimulat ad opera poenitentiae peragenda, ad orationem incitat: quibus actibus et gratia et gloria quae in coelo nos expectat, maxima capiunt incrementa. At vero terrenus Princeps neque jus habet prohibendi actiones moraliter inevitabi-

les, saltem ordinarie, nisi bonum Reipublicae id exigat; neque lex illa adeo severa subditis ullo modo foret optabilis.

CCCXXXVII. *Objicitur VI.* Paritas. Haec moralis impotentia vitandi omnia peccata venialia, data non non fuisset in statu naturae purae. Ergo neque datur in statu naturae lapsae; cum haec non sit debilior natura pura. P. A. Si haec impotentia data fuisset in statu naturae purae, Deus fuisset illius author. Atqui hoc dici nequit, alias Deus fuisset etiam mediate author venialium peccatorum. Ergo. R. N. A. Ad *probat.* D. M. Deus fuisset author hujus impotentiae, quatenus est author naturae humanae, quacum haec impotentia identificatur, C. M. Fuisset author hujus impotentiae formaliter acceptae, N. M. Haec impotentia vitandi omnia peccata venialia fuisset in illo statu merus defectus naturae, sicut possibilitas, seu potentia peccandi. Neque Deus potuisset dici author venialium, utpote quae nec directe nec indirecte Deus intendisset: quemadmodum nec directe nec indirecte dici potest evagationem animi peccaminosam intendere ille, qui prolixas preces vovet quotidie recitare, etsi sciat cum hoc voto connexam esse moralem necessitatem intra longius tempus admittendi distractionem venialiter peccaminosam.

CONTROVERSIA X.

AN HOMO ABSQUE GRATIA SUPERNATURALI, ET ABSQUE GRATIA FIDEI THEOLOGICAE, POSSIT EXERCERE ACTUM ALIQUEM NATURALITER ET MORALITER HONESTUM?

Contra Protestantes, et Jansenianos.

CCCXXXVIII.

Bonum morale aliud est *supernaturale*, quod ad aeternam animae salutem conducit; aliud *simpliciter morale*, quod naturalem dumtaxat honestatem et rectitudinem habet. In omni opere bono morali duo apprime distinguenda sunt, officium scilicet, et finis. *Officium* seu objectum et materia operis, est ipsum opus quod exercetur, v. g. eleemosyna pauperi collata. *Finis* est id, propter quod exercetur opus. Officium vocari etiam solet substantia operis; finis vero seu motivum actionis dicitur modus operis. Ad integram porro actionis moralis honestatem ac bonitatem necesse est eam rectam et bonam esse tum ex officio, tam ex fine; virtutes enim non tam officiis quam finibus a vitiis distingui testatur *S. Augustinus* Lib. IV. contra Julianum, Cap. III.

CCCXXXIX. Non hic quaeritur, an homo solis naturae viribus possit opus salutare elicere; omnes enim Catholici contra Pelagianos asserunt, sine fide et gratia supernaturali nullum opus morale fieri posse, quod sit meritorium vitae aeternae, ac supernaturale: ideoque infidelium opera sterilia ac plane inutilia esse ad veram pietatem et vitam aeternam affirmant. Quaestio

itaque est, an homo solis naturae viribus, absque gratia supernaturali ac fidei Theologicae, possit elicere bonum simpliciter morale, sive actum naturaliter tantum honestum, ita ut actus ille non sit peccaminosus, neque ad poenam imputari possit; sed potius ad praemium aliquod temporale, ac mere naturale. Bajus et Jansenius docuerunt, Infidelium virtutes vera esse vitia, et omnia eorum opera vera et proprie dicta peccata: adeoque ad bonum etiam simpliciter morale necessariam esse gratiam fidei Theologicae. Hinc *Jansenius* Lib. IV. de Statu naturae lapsae, Cap. XVII. nulla habita Pontificiae censurae ratione, qua jam ante complures annos perstrictae fuerunt Michaelis Baji propositiones, scribere ausus est: *Insania, error, impietas contraria Christianorum sensui, Scripturis et fidei, quod infidelium sit ulla vera virtus, vel opera sine peccato, juxta Augustinum, et Concilium Arausicanum.* Joannes Wickleffius, et Joannes Hus, quorum insaniam refutavimus Num. CCCV., ad opus naturaliter honestum requirunt etiam gratiam sanctificantem, qua si homo careat, eum necessario mortaliter peccare ajunt, quidquid tandem agat. Consentiunt huic doctrinae Michael Bajus propositione, inter damnatas, XXXV. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*, et Protestantium Patriarchae, *Lutherus* in Assertione Articuli VI. et XXXVI., atque *Calvinus* in Antidoto Conc. Trid. Sess. VI., et Lib. II. Institutionis, Cap. III., qui insuper asserere non erubescunt, etiam justorum opera esse peccata, ob concupiscentiae labem ipsis adhaerentem, quamvis fateantur propter fidem ejusmodi peccata justis non imputari.

CCCXL. Ex Doctoribus Catholicis aliqui, iique valde pauci, existimant aut nullas, aut si quae sunt, ex beneficio gratiae esse in Infidelibus virtutes morales. Ita ex Veteribus Gregorius Ariminensis, ex recentioribus post Concilii Tridentini tempora, Gaspar Casalius, Basilius Pontius, Franciscus Macedo, Henricus Card. Norisius. *Vasquius* in I. II. S. Thomae, Disput. CXC. docet, nullum opus morali ex omni circumstantia bonum, posse fieri sine aliquo divinae gratiae auxilio, saltem ordinis naturalis, quod consistit in singulari Dei protectione ac providentia, qua removentur peccati occasiones, ardor concupiscentiae ac tentationum minuitur, subtrahuntur externa objecta et exempla, quibus ad malum incitamur; alia vero proponuntur, quibus amor virtutis accenditur.

CCCXLI. *Conclusio.* Potest homo per solas vires naturae, absque gratia Fidei Theologicae, aut alia quacumque supernaturali, exercere actum aliquem naturaliter bonum et honestum, saltem quando nulla in oppositum urget gravis tentatio. Prob. I. Authoritate Scripturarum. *Exodi* Cap. I. quia obstetrices Aegyptiae contra praeceptum Pharaonis mares Hebraeorum servarunt, mercedem a Deo consecutae sunt, nempe temporalia bona et prolem copiosam, non ob mendacium, quando Regi responderunt, Hebraeas mulieres obstetricibus Aegypti non indigere; sed ob benevolentiam, qua masculos Hebraeorum servarunt. *Josue* Cap. II. et IV. Rahab meretrix Jericuntina, quamtumvis infidelis et quaestu corporis infamis, in hoc tamen laude et praemio digna judicatur, quod missos a Josue exploratores servaverit. *Ezechielis* Cap. XXIX. Rex Nabuchodonosor infidelis ob bellum feliciter gestum adversus Ty-

rios, sicut ei imperaverat Deus mercedem temporalem accepit, Aegyptum scilicet et manubias ejus. *Dedi ei terram Aegypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.* Atqui Deus non remuneratus est actionem peccaminosam, sed naturaliter honestam. *Daniel* Cap. IV. eidem infideli Regi consulit, ut peccata sua eleemosynis redimeret, et iniquitates misericordiis pauperum. Atqui si omnia infidelium opera forent peccata, detestabile atque exitiosum Regi fuisset hoc Danielis consilium; peccata enim provocant, non mitigant iram divinam. Ad *Rom*. Cap. II. dicitur: *Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt, faciunt.* Atqui praecepta legis naturalis actionem imperant, quae bona et recta sit tum ex officio tum ex fine. Ergo quandoque Gentiles, natura duce, eliciunt actiones naturaliter bonas et honestas. Equidem *Augustinus* Lib. de Spiritu et littera, Cap. XXVI, quem postea secuti sunt *S. Prosper* adversus Collatorem, Cap. XXII. et *S. Fulgentius* Lib. de Incarnat. et Gratia Christi, Cap. XXV, citata Apostoli verba interpretatur de Gentibus ad fidem Christi conversis, ita ut ly *naturaliter* excludat tantum legem Mosaicam, non Evangelicam; eoquod haec interpretatio ipsi commodior visa fuerit retundendae Pelagianorum perfidiae, qui ex eo loco evincere conabantur, a nonnullis Gentibus totam legem naturalem absque fide et gratia Christi observatam fuisse: at vero nostram expositionem de Gentibus incredulis Augustinus nullibi reprobavit, hacque alii Patres communissime sunt usi, *Tertullianus* Lib. de Corona militis, Cap. VI. *S. Ambrosius* in Epist. ad Irenaeum, S. *Hieronymus* Comment., in Cap. XXIV. Isaiae, et in Epist. ad Algasiam, Quaest. VIII.

S. Chrysostomus, *Theophylactus*, et *Oecumenius* in hunc Apostoli locum.

CCCXLII. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Basilius Hom. IX. de Opere sex dierum ait: *Quemadmodum nulla disciplina nos docet morbum odisse, sed spontaneam habemus calumniam ac detestationem adversus ea, quae nobis molesta sunt: sic etiam est animae quaedam declinatio et fuga vitii citra doctrinam.* S. Hieronymus in Cap. I. Epist. ad Galatas: *Natura omnibus inest Dei notitia, nec quisquam sine Christo nascitur, et non habet semina in se sapientiae et justitiae, reliquarumque virtutum. Unde multi, absque fide et Evangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel sancte, ut parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant.* Et Comment. in Ezechielis Caput XXIX. *Ex eo, quod Nabuchodonosor mercedem accepit boni operis intelligimus etiam Ethnicos, siquid boni fecerint, non absque mercede Dei judicio praeteriri.* S. Gregorius M. Hom. XXVII. in Evangelia. *Sunt non nulli qui diligunt proximos per affectum cognationis et carnis, quibus tamen in hac delectatione sacra non contradicunt eloquia. Sed aliud est quod sponte impenditur naturae; aliud quod praeceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiae.*

CCCXLIII. Prob. III. Authoritate S. Augustini. S. Doctor Lib. de Spiritu et littera, Cap. XXVII. scribit. *Si autem hi, qui naturaliter quae legis sunt faciunt, nondum habendi sunt in numero eorum quos Christi justificat gratia; sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum veraciter justeque colentium, quaedam tamen facta vel legimus, vel novimus,*

vel audimus, quae secundum justitiae regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus: quamquam si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur, quae justitiae debitam laudem defensionemve mereantur. Per verba illa, *Vix inveniuntur*, denotat Augustinus magnam partem operum Infidelium vera esse peccata ob pravum finem, v. g. jactantiam, atque inanem ostentationem, philantiam, ad quam saepissime a Gentibus referuntur: quaedam tamen, tametsi pauca, inveniri, quae nullo malo fine vitiantur, ac proinde opera naturaliter bona et honesta dici debeant. Pergit dein S. Doctor, et Cap. XXVIII. subjungit: *Verumtamen non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit, etiam in ipsa impietate vitae suae facere aliqua legis, vel sapere; si hoc est quod dictum est, Quia Gentes, quae legem non habent, hoc est, legem Dei, naturaliter quae legis sunt faciunt, et quia hujusmodi homines ipsi sibi sunt lex, et scriptum opus legis habent in cordibus suis, id est, non omni modo deletum est, quod ibi per imaginem Dei cum crearentur impressum est.* Et paulo inferius: *Sicut non impediunt a vita aeterna justum quaedam peccata venialia, sine quibus haec vita non ducitur: sic ad salutem aeternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur.* De Romanis Epist. CXXXVIII. alias V. ad Marcellinum scribit: *Rempublicam primi Romani constituerunt auxeruntque virtutibus, etsi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quae illos etiam in aeternam civitatem posset salubri religione*

perducere; custodientes tamen quamdam sui generis probitatem, quae posset terrenae civitati constituendae, augendae, conservandaeque sufficere. Deus enim sic ostendit in opulentissimo, et praeclaro imperio Romanorum, quantum valerent civiles etiam sine vera religione virtutes, ut intelligeretur hac addita fieri homines cives alterius civitatis, cujus Rex veritas, cujus lex charitas, cujus modus aeternitas. Lib. IV. contra Julianum, Cap. III. loquens de virtutibus Infidelium, *Quando ergo*, inquit, *tolerabilius illas, quas dicis in impiis esse virtutes, divino muneri potius, quam eorum tribueris tantummodo voluntati, licet ipsi hoc nesciant.* Denique quotiescumque ferme Augustinus scribit, sine auxilio gratiae nihil fieri posse boni, addere solet limitationem, v. g. *ad salutem*, *ad veram pietatem*. Sic Lib. de Gratia Christi, Cap. XXVI. scribit: *Gratiam Dei, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, sic confiteatur; qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* Et Lib. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. XVII. *Sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Ut nimirum S. Doctor significaret, auxilium gratiae necessarium non esse ad illa opera bona, quae ad pietatem et salutem non pertinent.

CCCXLIV. Prob. IV. Authoritate Principum Scholae. S. Thomas II. II. Quaest. X. Artic. IV. ait: *Manifestum est, quod Infideles non possunt operari bona opera, quae sunt ex gratia, scilicet opera meritoria: tamen bona opera, ad quae sufficit bonum naturae,*

aliqualiter operari possunt. Unde non oportet, quod in omni suo opere peccent. Sed quandocumque aliquod opus operantur ex infidelitate, tunc peccant. Sicut enim habens fidem potest aliquod peccatum committere in actu, quem non refert ad fidei finem, vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando: ita etiam infidelis potest aliquem actum bonum facere, in eo quod non refert ad finem infidelitatis. Et loco cit. *Ad III. dicendum, quod per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus ratio naturalis, quin remaneat in eis aliqua veri cognitio, per quam facere possunt aliquod opus de genere bonorum.* S. Bonaventura in II. Sentent. Dist. XXVIII. Art. II. Quaest. III. *Hominis liberum arbitrium in puris naturalibus constitutum cum generali Dei influxu, tametsi difficulter, potest tamen facere opus bonum morale, quod non disponit ad gratiam, nec ad gloriam.*

CCCXLV. Prob. V. Authoritate Pontificum. S. Pius V. et Gregorius XIII. praeter alias Baji propositiones huc pertinentes, quas exhibuimus Num. CCCXIV, has etiam proscripserunt. XXV. *Omnia opera infidelium sunt peccata, et Philosophorum virtutes sunt vitia.* XXXV. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* XL. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.* Alexander VIII. anno 1690. complures Jansenianorum propositiones damnavit, atque has inter ordine VII. *Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, charitas Patris est, si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.* VIII. *Necesse est infidelem in omni opere peccare.* XI. *Omne, quod non est ex fide Christiana supernaturali, quae per dilectionem operatur, peccatum*

est. Clemens XI. in Bulla *Unigenitus* plures Quesnelli propositiones proscripsit, quibus idem error propugnatur. XXXVIII. *Peccator non est liber nisi ad peccandum, sine gratia liberatoris.* XXXIX. *Voluntas, quam gratia non praevenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad praecipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali, et incapax ad omne bonum.* XL. *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.* XLII. *Sola Gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium fidei: sine hoc nihil, nisi impuritas; nihil, nisi indignitas.* XLV. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.* XLIX. *Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei.* LIX. *Oratio impiorum est novum peccatum, et quod Deus illis concedit, est novum in eos judicium.*

CCCXLVI. Prob. VI. Ratione Theologica. I. Bona opera simpliciter moralia, et naturaliter tantum honesta, habent proportionem cum viribus naturae, quae per peccatum infirmior facta non est, quam fuisset in statu naturae purae. Ergo nulla datur ratio, cur nulla in oppositum urgente gravi tentatione, opera omnia sine fide et auxilio supernaturali facta, sint peccata. II. Gentiles sine fide Theologica cognoscere possunt dari Deum, et nostri curam gerere. Ergo possunt operari bonum morale, ut Deo authori naturae obediant. III. Gentilis potest facere aliquod opus bonum ex officio et fine v. g. naturali pietate ductus honorare parentes, ita ut propterea nullam poenam mereatur. Ergo cum omni peccato poena respondeat, in tali opere eliciendo non

peccat. IV. Quemadmodum justus non semper agit ex justitia, sed quandoque peccat: ita infidelis etiam non semper agit ex infidelitate, aut ex malitia, vel habitu pravo praedominante. Ergo opera non inquinantur a malitia agentis, nisi quando ab ipsa malitia procedunt.

CCCXLVII. Prob. VII. Ex sequelis. Ut enim observat *Bellarminus* Lib. V. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. IX, si nullum opus bonum fieri posset ab infidelibus, sequeretur melius illis esse, remoto praecepto, bona opera ex objecto non facere, quam facere; nam faciendo illa peccarent, non faciendo non peccarent. Itaque monendi essent infideles, ne stipem egentibus erogent, ne discordias componant, ne imperitos doceant. Sequeretur praeterea infideles, quotiescumque observanda ipsis foret lex naturalis necessario peccare: si enim eam non observant, peccant: neque tamen eam observando peccatum vitabunt, cum juxta Jansenianos omnia opera infidelium sint peccata; quo sane nihil absurdius, inverisimilius nihil excogitari potest.

OBJECTIONES.

CCCXLVIII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Ad *Rom.* Cap. XVI. scribit Apostolus: *Omne quod non est ex fide, peccatum est* II. Ad Ephes. Cap. IV. *Testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum* III. II. ad Timoth. Cap. II. de Gentibus dicitur: *A quo (daemone) captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* At voluntas dia-

boli est ut homines semper peccent. IV. Ad Hebr. Cap. XI. *Sine fide impossibile est placere Deo.* V. Ad Titum Cap. I. *Coinquinatis et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatae sunt eorum et mens et conscientia.* VI. I. Joan. Cap. II. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitae.* VII. Matth. Cap. VI. *Si oculos tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebrosum erit.* Atqui intentio infidelis, quam fides non dirigit: perversa est. Ergo. VIII. Matth. Cap. VI. *Nemo potest duobus Dominis servire: aut enim unum odio habebit, et alterum diliget: aut unum sustinebit, et alterum contemnet.* Ergo Infideles, qui daemoni serviunt, non possunt actum bonum elicere, sicque Deo servire. IX. Joan. Cap. XV. *Sine me nihil potestis facere.* X. Psal. XIII. de Infidelibus dicitur: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* XI. Isaiae Cap. LX. *Ecce tenebrae operient terram, et caligo populos.* XII. Jeremiae Cap. XVII. *Pravum est cor omnium, et inscruptabile.* R. ad I. Apostolum loco cit. nomine fidei non intelligere fidem Theologicam; sed dictamen conscientiae, vi cujus judicat quis actionem illam sibi licitam esse. Manifeste id colligitur ex contextu et scopo Apostoli; agit enim ibi de ciborum delectu, ostenditque eum qui cibum aliquem manducat, quem tamen illicitum existimat, re ipsa peccare, quia contra propriam agit conscientiam. Atque ita locum illum interpretati sunt, praeter Augustinum paucosque ejus discipulos, Patres omnes Graeci ac Latini, ac Concilium *Lateranense* IV. Cap. XLI. *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali judicio definimus, et nulla valeat absque bo-*

na fide praescriptio tam Canonica quam civilis. Ad II. R. ex verbis illis id unum sequitur, plurima opera infidelium esse mala et immunda, omnia autem esse vana et inutilia ad veram fecilitatem; quia infideles et lumine fidei, et spe regni coelestis destituuntur. Ad III. Peccatores dicuntur diaboli laqueis captivi teneri, quia propriis viribus ab illa captivitate liberari nequeunt, quamvis in omnibus obsequi diabolo non cogantur. Ad IV. R. sine fide neminem Deo ita placere, ut amicus ejus constituatur; placere tamen aliquo modo posse Deo propter moralem bonitatem operis in ordine naturali, ita ut Deus propter illud mercedem aliquam naturalem tribuat. Ad V. R. juxta *Hieronymum* Comment. in Epistolam ad Vitum, et *Augustinum* Lib. XXXI. contra Faustum, Apostolum non loqui de operibus infidelium, sed de cibis mundis et immundis secundum legem, ita ut sensus sit, hominibus injustis, et qui nolunt credere legem Mosaicam esse abrogatam, quales sunt Judaei, omnes cibos esse immundos, non tantum eos quos lex prohibebat, sed etiam caeteros: ac proinde semper illos peccare sive eis utantur, sive abstineant. Si enim abstinent, peccant superstitione, quia putant cibos illos esse immundos: si utuntur et comedunt, peccant inquinata et erronea conscientia; quia putant sibi fas non esse illis vesci, et tamen vescuntur. Ad VI. R. Sermonem ibi esse de mundi amatoribus qua talibus, quorum peccata ad luxuriam, avaritiam, et superbiam, tamquam ad tria capita revocantur. At vero mundi amatores non semper agunt ut mundi amatores; sed aliquando secundum rectae rationis judicium agunt, tuncque eorum actio est moraliter et naturaliter bona ac honesta. Ad VII. R. intentionem,

quam fides non dirigit, perversam esse plerumque, quandoque autem naturaliter rectam. Ad VIII. R, sensum verborum Christi esse, quod nemo possit duobus Dominis servire, id est, se addicere, amare obsequi in omnibus, et obedire; sive se totum uni Domino dare, et totum alteri, aut finem suum ultimum et beatitudine in duobus inter se pugnantibus constituere. Ad IX. R. sermonem ibi esse de operibus salutaribus et meritoriis vitae aeternae. Ad X. R. Ne unus quidem Infidelium bonum facit, sicut oportet ad salutem. At hoc non obstat, quo minus Infideles opera moraliter ac naturaliter bona exerceant, quae vires naturae, quamvis per peccatum depravatae, non superant. Ad XI. R. Isaiam non loqui de privationi luminis naturalis, quod ad bonum morale cognoscendum est necessarium: sed de privatione luminis supernaturalis, quo indigent homines ad cognoscenda fidei misteria, ut oportet, et ad salutem consequendam. Ad. XII. R. quamvis cor hominis propensum sit ad malum; non tamen idcirco omnes actus voluntatis sunt pravi.

CCCXLIX. *Objicitur II.* Autoritas Patrum, praecipue Augustini, qui frequenter tum aliis in locis, tum praecipue in libris contra Julianum totus in eo est, ut ostendat virtutes Infidelium non esse veras virtutes. Ergo. R. D. A. Non esse veras virtutes in eo sensu, in quo illas esse veras virtutes dicebat Julianus, C. A. In sensu a nobis explicato, N. A. et Conseq. Julianus circa virtutes Infidelium docebat I., opera quae ex officio dumtaxat bona sunt, esse simpliciter bona, quamvis fiant ex pravo fine. Hinc *Augustinus* Lib. IV. adversus Julianum, Cap. III. scribit: ***Noveris itaque, non officiis, sed finibus a vitiis***

discernendas esse virtutes. - - Quae tu non attendens; fines ab officiis separasti, et virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti. Ex quo te tanta absurditas sequitur, ut veram cogitaris appellare justitiam, etiam cujus dominam repeteris avaritiam. II. Docebat virtutes Gentilium nec exiguas, nec infrequentes esse, jactabatque exempla Fabricii, Reguli, Scipionis. III. Virtutes Gentilium tales esse, ut hominem vere justum constituant, Deoque placentem, non immediate quidem, sed mediate, in quantum per bonum usum liberi arbitrii, et per illas virtutes infidelis comparare sibi poterat ac promereri fidem, veramque justitiam. Quando igitur Augustinus contendit virtutes infidelium non esse veras virtutes, duo evincere conatur, I. pleraque, non omnia, infidelium opera esse mala; eoquod ea perverso fine ostentationis, vanae gloriae etc. corrumpantur. II. Etiamsi ethnicus subinde exerceat opus aliquod tum ex officio tum ex fine bonum, istud tamen non esse opus verae virtutis, sive tale quod ipsum vere justum, Deoque gratum constituat; eoquod careat fide, sine qua impossibile est placere Deo.

CCCL. *Dices I. S. Augustinus* non tantum ait virtutes infidelium non esse veras virtutes, sed eodem Lib. contra Julianum, Cap. III. atque alibi passim contendit; omnia infidelium opera esse peccata; idque probat ex verbis Apostoli ad *Rom.* Cap. XIV. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* Augustinum alii Patres sequuntur. *S. Leo* M. Serm. II. de Jejunio Pentecost. scribit: *Apud ipsos paganos sunt vana quaedam jejunia. - Apud nos fides sanctificat etiam manducantem, apud illos infidelitas polluit jejunantem.*

Unde quia extra Catholicam Ecclesiam nihil est integrum, nihil castum, dicente Apostolo, Omne quod non est ex fide, peccatum est etc. S. Prosper Epist. ad Rufinum: *Omne quod non est ex fide, peccatum est; ut scilicet intelligat, justitiam infidelium non esse justitiam: quia sordet natura sine gratia.* Idem scribunt *Julianus Pomerius* Lib. III. de Vita contempl. Cap. I. et *Bonifacius* II. Epist. ad S. Ceasarium Arelatensem. R. D. A. Ait, omnia infidelium opera esse peccata vere, proprie, ac formaliter talia, N. A. Id est, non esse opera verae justitiae, quae operantem Deo gratum reddant, C. A. N. C. Nomine *peccati* Augustinus non tantum intelligit id, quod est culpabilis transgressio legis divinae, et hominem poenae obnoxium reddit, sed etiam illud omne, quod licet moralem habeat bonitatem, tamen ad salutem aeternam nihil prodesse potest operanti, ut ipse *Augustinus* mentem suam explicat Lib. IV. contra Julianum, Cap. III. *Scito nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia quae datur per unum mediatorem Dei et hominum nemini posse conferri; per quod solum homo potest ad aeternum Dei donum regnumque perduci.* Atque eadem omnino responsio danda est ad textus reliquorum Patrum Augustino posteriorum, v. g. *Prosperi*, vel quiscumque demum sit author librorum de Vocatione Gentium, Lib. I. Cap. VII. *Sine cultu veri Dei, etiam quod virtus esse videtur, peccatum est.* Gregorii M. Lib. II. Moral. Cap. XV. *Si non prius in corde nostro fides gignitur; reliqua quoque esse bona non possunt, licet esse videantur.* Atque ipsius etiam *S. Hieronymi* in Cap. III. ad Galatas. *Sine Christo omnis virtus in vitio est.*

CCCLI. *Dices II. S. Augustinus* docet saepissime hominem nihil boni posse facere. Sic Lib. de Gratia Christi, Cap. XXVI. scribit: *Ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur.* Et Lib. I. contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium, Cap. III. *Nec potest homo boni aliquid velle: nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle, hoc est, gratia Dei per Jesum Christum.* Ergo homo solis naturae viribus non potest actum naturaliter honestum elicere. R. D. A. Nihil boni sine gratia posse facere, quod sit meritorium vitae aeternae, quod ad veram pietatem, justitiam, et salutem, pertineat, C. A. Nihil boni, quod tantummodo naturaliter sit honestum, N. A. et Conseq. Pelagiani non in hoc erant haeretici, quod vellent hominem honeste posse quandoque agere sine gratia; sed quod gratiam interiorem ad eliciendos actus supernaturales ac meritorios necessariam esse inficiarentur.

CCCLII. *Dices III.* Juxta Augustinum virtutes morales sunt dona Dei, sive in fidelibus, sive in infidelibus inveniantur. Ergo Gentiles sine gratia Dei in omnibus operibus peccant. R. C. A. N. C. Virtutes morales quoad habitum, de quibus tantum loquitur Augustinus, acquiri non possunt sine gratia Christi. Cum enim habitus virtutum nascantur ex actibus saepius repetitis, et actus infidelium frequentissime sint vitiosi saltem ex malo fine; sequitur in infidelibus non reperiri nisi habitus moraliter malos, cum pauci quidam actus, contra eorum agendi morem recta intentione eliciti, habitum laudabilem producere nequeant. Accedit quod actus boni frequentes et constantes, ex quibus demum acquiritur habitus, elici nequeant, nisi cupidi-

tatibus et tentationibus gravibus resistendo, quibus tamen infideles sine gratia Dei moralem potentiam non habent resistendi.

CCCLIII. *Dices IV.* S. Doctor in Enchiridio ad Laurentium, Cap. CXVII. scribit: *Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas.* Atqui in infidelibus non est Dei charitas. Ergo in illis regnat carnalis cupiditas. Atqui ubi regnat carnalis cupiditas; nullus actus elicitur, ne quidem naturaliter tantum honestus. Ergo. *Confirm.* Lib, II. de peccatorum merit. et remiss. Cap. XVIII. scribit S. Augustinus: *Si ergo voluntas aut bona est, aut mala, et utique malam non habemus ex Deo; restat, ut bonam voluntatem habeamus ex Deo.* Et Lib. I. Retract. Cap. XV. *Voluntas sine charitate tota est vitiosa cupiditas.* Ergo sine gratia Christi nullus datur actus naturaliter honestus. R. D. M. Regnat carnalis cupiditas quoad habitum, et ratione subjecti, ubi non est Dei charitas, C. M. Homo enim necessario vel in statu gratiae est, vel in statu peccati. Regnat carnalis cupiditas quoad actum, quasi omnis moralis actio necessario sit vel ex cupiditate, vel charitate habituali proprie dicta, N. M. Sicut non omnis actio hominis justi, in quo regnat habitualiter charitas, bona est: ita quoque omnis actio hominis infidelis, aut peccatoris, in quo viget habitualiter cupiditas, mala non est. Ut enim justus non semper operatur ex charitatis imperio; ita nec injustus agit semper ex tyrannide cupiditatis, sed aliquando ex instinctu luminis naturalis, et ex amore honestatis. Igitur nec charitas nec cupiditas homini necessitatem imponunt ad actus sibi conformes semper exercendos. Ad. *confirm.* C. A. N. C. Augustinum per voluntatem non intelligit volitionem, seu

actum voluntatis, sed ipsam potentiam volendi: quae si charitate ornata est, bona est; si vero cupiditati subjecta est, tunc mala est. Similiter Lib. I. Retract. Cap. XV. nomine voluntatis ipsam potentiam intelligit volendi, quae sine charitate habitualiter mala est, quamvis non semper agat ex mala cupiditate.

CCCLIV. Neque negotium nobis facessit alius Augustini locus Lib. de Gratia Christi Cap. XXI. *Quasi vero aliud sit bona voluntas, quam charitas*: ex quo Janseniani sic argumentantur. Voluntas naturaliter honesta est bona voluntas. Atqui non datur bona voluntas sine charitate. Ergo non datur voluntas naturaliter honesta sine charitate. R. D. M. Voluntas naturaliter honesta est bona voluntas supernaturalis, N. M. Naturalis, C. M. Et D. m. Non datur bona voluntas supernaturalis sine charitate, C. m. Bona voluntas naturalis, subdist. Non datur sine charitate Theologica, N. Sine charitate latius tali, et naturali, prout haec nimirum dicit amorem recti, C. m. N. C. S. Augustinus nomine charitatis saepissime bonam voluntatem intelligit, quae omnia refert ad finem honestum; e contrario autem nomine cupiditas malam voluntatem, quae malo fine vitiatur. Hinc Lib. II. de Serm. Domini in Monte, Cap. XXII. scribit: *Voluntas namque non est nisi in bonis; nam in malis flagitiosisque factis cupiditas proprie dicitur, non voluntas.*

CCCLV. *Dices V.* S. Augustinus Lib. de Spiritu et litt. Cap. III. ait: *Neque liberum arbitrium quidquam nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via.* Ergo sententia asserens omnia Infidelium opera esse peccata, est vere Augustiniana. *Confirm.* Concilium *Arausicanum II.* in quo doctrina Augustini de Semipelagianis

triumphavit, Cap. XXII. ait: *Nemo habet de suo, nisi mendacium et peccatum.* Ergo. R. C. A. N. C. Quando Augustinus ait, liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere, loquitur de potentia liberi arbitrii relate ad salutem vel merendam vel demerendam; aitque liberum arbitrium sine interioris gratiae auxilio sufficere quidem ad peccandum, at non ad exercenda justitiae opera, ut expedit ad aeternam salutem. Patet id ex scopo Augustini cum Pelagio decertantis, qui pertinacissime contendebat, sicut ad peccatum ita ad justitiam sufficere sibi liberum arbitrium. Ad *confirm.* C. A. N, C. Duplex, eaque solida Capituli hujus explicatio afferri potest. I. est, neminem, nisi mendacium et peccatum, habere de suo, quod omnino et unice sit suum, ut illud a Domino non acceperit: caetera vero omnia, etsi tantum sint naturalia, ut v. g. opera naturaliter etiam et moraliter tantum bona, Dei dona esse ac beneficia. Altera est, per has voces *non nisi* non excludi omnia reliqua, sed solum opera salutaria, quae ibi cum malis operibus comparantur; quasi diceret Concilium: Ex his duobus operum generibus, homo non nisi mala habet de suo; salutaria vero opera ex gratia Dei.

CCCLVI. *Dices VI.* Saltem Propositio Baji XXVII. *Liberum arbitrium sine gratiae Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.* Et XXXVIII. Quesnelli. *Peccator non est liber nisi ad malum, sine gratia Liberatoris*, injuste a Pontificibus proscriptae sunt. Prob. Hae propositiones deprompae sunt ex libris S. Augustini, et Capit. XXII. Arausicani II. Concilii. Ergo vel nullam merentur notam; vel cum illis doctrina pariter Augustiniana et Arausicana damnata est. R. N. illatum. Ad *probat.* D. A. Ita tamen, ut quamvis verba sint ea-

dem, sensu tamen longe diversum faciant in ore Baji et Quesnelli, C. A. Ut hoc non fiat, N. A. Augustinus, atque ex eo Arausicani Patres, loquuntur de potentia liberi arbitrii relate ad salutem merendam vel demerendam, ut paulo ante dictum est. At vero Bajus et Quesnellus, ut ex aliis eorum propositionibus, atque ex toto doctrinae systemate manifeste liquet, loquuntur de potentia liberi arbitrii relate ad actus naturaliter etiam et moraliter honestos. Quare quamvis verba sint eadem, sensus tamem longe diversus est ab eo, quem Augustinus et Arausicana Synodus intendunt. Parum profecto in Ecclesiastica Historia versatus sit oportet, qui easdem saepe voces et propositiones, si verba spectes, modo ab Ecclesia admissas, modo rejectas ignorat, pro vario nempe sensu, quem a proferente sortiebantur. Propositionem hanc, *Gratia adjuvat uniuscujusque bonum propositum*, probabat Augustinus in Catholicis, rejiciebat vero in Pelagianis; sciebat enim ab ipsis intelligi, quod bonum in ipsis sit propositum sine gratiae adjutorio. Quae assertio magis potest esse Catholica, aut magis sancta, quam haec, *Deus est unus*? Et tamen in Ariani, Sabelliani, ac Manichaei ore evadit haeretica; cum constet per haec verba significare eos velle, non esse trinum in personis.

CCCLVII. *Objicitur III.* Ratio. Tenemur ex praecepto dilectionis omnia nostra referre in Deum tamquam finem ultimum, juxta illud Apostoli I. ad Cor. Cap. X. v. 31. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.* Et I. ad Cor. Cap. XVI. *Omnia vestra in charitate fiant.* Ergo cum infideles non agant ex charitate, neque propter Deum tamquam finem suum ultimum, in omnibus actio-

nibus suis peccant. R. D. A. Tenemur aliquando actu explicito ac formali, C. A. Semper, subdist. Hoc sensu, quod nihil facere debeamus, quod repugnat gloriae Dei, in quantum nimirum praeceptum hoc est negativum, C. A. Hoc sensu, quod positive et formaliter semper omnia teneamur referre in Deum ex motivo caritatis, N. A. et Conseq. Quamvis verba Apostoli verum continerent praeceptum, non tamen idcirco teneremur positive et formaliter actiones nostras semper ad Deum referre; sed eo tantum tempore, quo urget et obligat praeceptum dilectionis Dei, quod certe licet saepius in decursu vitae obliget, non tamen semper obligat, et pro quolibet tempore. Porro infidelis, etiam qui mysteria nostrae fidei penitus ignorat, exercere potest opus aliquod morale rectum et honestum tum ex officio tum ex fine; quod quidem ex se ipso implicite ac mediate, ex intentione agentis saltem generali et confusa, tendit ad finem ultimum, Deum scilicet, naturae ac totius boni Authorem. Quando enim actio moralis tum ex officio tum ex fine proximo recta est, qui primo et immediate ab agente intenditur, neque alio quocumque particulari fine perverso ex parte operantis vitiatur, tunc actio illa proprio et innato quasi motu ac pondere in finem ultimum, Deum scilicet, relabitur ac refertur, eamque agens ipsum implicite, confuse, ac virtualiter referre dicitur, tametsi de illa in Deum referenda actu non cogitet. Ratio est, quia omne bonum tum ex sese, tum ex generali ac virtuali agentis intentione ad eum refertur, a quo tamquam a fonte et authore profluit. Sed omne quod bonum, rectum et honestum est, a Deo est tamquam a fonte et principio totius boni. Ergo etc.

CCCLVIII. *Dices I.* Omnis actio, quae non refertur ad finem ultimum, mala est. Sed actio quae non fit ex charitate, non refertur ad finem ultimum. Ergo mala est. Atqui infideles non habent charitatem. Ergo. R. D. M. Omnis actio mala est, quae nec refertur, nec referibilis est ad finem ultimum naturalem vel supernaturalem, C. M. Quae explicite non refertur ad finem ultimum supernaturalem, N. M. Et sic distincta minore, N. C. Ut actio sit honesta, et moraliter ac naturaliter recta, non requiritur charitas Theologica, sed sufficit charitas late talis, seu amor recti; debetque referibilis esse, aut etiam implicite referri ad Deum tamquam Authorem naturae, et fontem ac regulam omnis honestatis naturalis.

CCCLIX. *Dices II.* Quaelibet hominis actio moralis vel fit ex amore Dei, vel ex amore mundi: si fit ex amore Dei, recta quidem est, at non sine auxilio gratiae supernaturalis: si ex amore creaturae aut mundi, vitiosa est. Ergo. R. praescindendo ab ea quaestione, an detur actus indifferens in individuo, quae inter ipsos Catholicos Doctores agitatur, D. A. Quaelibet actio moralis fit ex amore Dei naturali vel supernaturali, C. A. Ex amore Dei supernaturali, vel ex amore mundi, N. A. et Conseq. Actio moralis potest ab homine referri ad Deum tamquam authorem naturae, quin ad Deum referatur tamquam authorem gratiae et gloriae: quo casu quamvis actio illa non sit meritoria vitae aeternae, erit tamen naturaliter honesta, atque ex amore Dei naturali proficiscens, non ex amore mundi. Equidem *Bajus* distinctionem hanc amoris Dei naturalis et supernaturalis improbavit; at merito proscripta fuit propositio ejus XXXIV. *Distinctio illa duplicis amoris*,

naturalis videlicet, quo Deus amatur ut author naturae, et gratuiti quo Deus amatur ut beatificator, vana est et commentitia, et ad illudendum sacris litteris, et plurimis veterum testimoniis excogitata. Praeterea non omne id, quod fit ex amore creaturae, vitiosum est, nisi fiat ex amore inordinato; secus nec parentes, nec charissimos quosque diligere liceret affectu quodam naturali.

CCCLX. *Dices III.* Omne bonum oritur a Deo Atqui nulla Infidelium actio oritur a Deo. Ergo nulla Infidelium actio est bona. P. m. Omnis Infidelium actio est prorsus inutilis. Ergo non oritur a Deo. Ergo non est bona, quia nullum opus bonum est inutile. R. D. M. Omne bonum oritur a Deo tamquam authore gratiae vel naturae, C. M. A Deo tamquam authore gratiae, N. M. Et sic dist. minore, N. C. Ad *probat.* D. A. Est prorsus inutilis ad vitam aeternam promerendam, C. A. Ex omni parte inutilis, N. A. Infidelis per actum naturaliter honestum satisfacit praecepto legis naturalis, peccatum poenamque illi debitam vitat, minus indignum misericordia Dei se praebet, ac denique praemium temporale promereri potest.

CCCLXI. *Objicitur IV.* Paritas. Daemones non possunt elicere opus moraliter bonum. Ergo nec homines in statu naturae lapsae possunt illud elicere, nisi adjuventur a gratia. R. C. A. N. C. Daemones sine ulla intermissione Deum actu oderunt, atque omnia quae ad Deum pertinent: unde quidquid agant, illud necessitate consequente agunt ex affectu displicendi Deo, et hominibus nocendi; atque ita necessario, necessitate nimirum consequente hoc odium, in actibus suis omnibus peccant, cum sint obfirmati in actuali odio Dei.

Homines autem in haec ita, etiamsi infideles et perditissimi, non semper actu Deum et proximum oderunt, neque ex hoc odio semper operantur.

CCCLXII. *Objicitur V.* Sequela. Si homo infidelis posset bonum aliquod morale suis viribus facere, sequeretur I. post Adae peccatum in natura humana remansisse aliqua virtutum semina. Atqui id dici nequit, cum hoc ipsum in Joanne Cassiano reprehenderit *S. Prosper* Lib. contra Collatorem, Cap. XIII. II. Sequeretur, in statu naturae lapsae hominem libertatem ad bonum habere sine gratia. III. Opus moraliter bonum esse etiam meritorium vitae aeternae; quia in opere morali ex omni parte bono nihil deesse videtur, quo minus homo per illud possit ad vitam aeternam pervenire. IV. Deum non magis concurrere ad opera bona, quam ad mala, siquidem ad bonum opus morale sufficit auxilium Dei generale. R. ad I. D. M. Sequeretur in natura humana remansisse aliqua semina virtutum in sensu Catholico, C. M. In sensu Semipelagianorum, N. M. Per semina virtutum non intelligimus cum Semipelagianis, quos loco cit. refellit S. Prosper, bonas cogitationes et pia desideria, quibus homo praeparatur ad gratiam; sed rectae rationis lumen, et naturalem voluntatis propensionem ad prosequendum honestum, et inhonestum aversandum, saltem quando gravis in oppositum non urget tentatio. Ad II. D. A. Sine gratia hominem habere libertatem ad bonum supernaturale, quo bene justeque vivitur, et ad vitam aeternam pervenitur, N. A. Ad bonum mere naturale, C. A. Ad III. N. A. Opus morale ac naturaliter honestum, quamvis ex omni parte sit bonum, meritorium esse nequit vitae aeternae, quia motivo supernaturali

destituitur, atque ad finem supernaturalem non ordinatur. Ad IV. N. A. Et quidem quod Deus magis concurrat ad opera bona meritoria vitae aeternae, quam ad mala, perspicuum est ex eo, quia ad illa concurrit gratiam suam tribuendo, sine qua nullum quidem opus salutare, sed tamen actio peccaminosa elici potest. Quod vero ad opera bona, etiam naturaliter tantum honesta, magis concurrat quam ad mala, licet ad illa majus auxilium saepe non conferat, patet ex eo, quia Deus ad bonum concurrit illud praecipiendo vel consulendo: ad malum autem nulla ratione moraliter concurrit.

ARTICULUS II.

DE JUSTIFICATIONE IMPII.

CONTROVERSIA I.

AN IN JUSTIFICATIONE IMPII VERA FIAT PECCATORUM REMISSIO?

Contra Protestantes.

CCCLXIII.

Justificatio nihil aliud est quam mutatio, qua quis ex impio seu peccatore fit justus. Tridentinum Sess. VI. Cap. IV. eam ita definit: *Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adae, in statu gratiae et adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum Salvatorem nostrum.* Quae quidem verba, etsi

solam illam justificationem innuant, qua quis a primigenia labe per baptismi susceptionem purgatus, gratiae compos redditur; ad eam tamen quae in Sacramento Poenitentiae obtinetur, facile accommodari possunt. Loquitur autem de hac ipsa Tridentinum Sess. VI. Cap. XIV, ubi ait: *Qui vero ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cum excitante Deo per poenitentiae Sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint.* Atque haec, quae fit per transitum a non esse justitiae, aut etiam a statu peccati ad statum justitiae, dicitur *prima justificatio*; secunda vero est accretio, seu augmentum justitiae, juxta illud Apocalypsis Cap. XXII. *Qui justus est, justificetur adhuc.* Augumentum justificationis mereri possumus de condigno, non vero primam justificationem.

CCCLXIV. Gratia sanctificans, qua impius justificatur, est supernaturale Dei donum, intrinsece inhaerens per modum habitus, quo homo formaliter redditur sanctus, justus, Deo gratus, filius Dei adoptivus, et haeres vitae aeternae. Singula definitionis verba pluribus controversiis adversus Protestantes tuebimur. Dicitur I. *Supernaturale Dei donum*, ut significetur, gratiam sanctificantem non esse ipsummet Spiritum Sanctum; sed ab ipso emanare, tamquam effectum a causa. II. *Intrinsece inhaerens per modum habitus*, ut denotetur gratiam sanctificantem esse quid permanens, atque homini intrinsecum; non vero extrinsecum Dei favorem, quo illi imputantur merita et justitia Christi. III. *Quo homo formaliter redditur sanctus, Deo gratus* etc. His verbis explicantur effectus gratiae sanctificantis; haec enim hominem vere constituit justum, delendo peccata,

et cor lapideum ab eo removendo: Sanctum, immunem eum ab omni peccato gravi servando, hominemque inclinando ad omnia quae Deo sunt placita: Deo gratum, reddendo hominem divinae voluntati conformem, ac filium Dei adoptivum, juxta illud I. Joan. Cap. III. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus*: denique haeredem vitae aeternae, juxta illud ad Rom. Cap. VIII. *Si autem filii, et haeredes: haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi.*

CCCLXV. Lutherus et Calvinus magno studio contendunt, in baptismo, aut quandocumque homo per fidem specialem apprehendit justitiam Christi, sicque juxta ipsos juxtificatur, non ablui, non deleri, non auferri peccata personalia, atque ipsum etiam originale, sed tantum tegi per merita et justitiam Christi; quia Deus intuitu hujus justitiae per fidem apprehensae, illa peccata non imputat ad culpam et poenam, ceditque jure suo ad irascendum peccatoribus, illosque puniendos, quamvis macula peccati adhuc in illis remaneat. Volunt itaque peccata in hac providentia et rerum ordine remitti solum per condonationem extrinsecam, seu meram non imputationem, ita ut in peccatore nulla fiat mutatio intrinseca, sed revera maneat in ipso id quod habet propriam et veram rationem peccati, verumque sit dicere, *manet peccatum, sed condonatum et remissum.*

CCCLXVI. *Conclusio.* Peccata in justificatione vere tolluntur ac delentur, ita ut homo post justificationem non amplius maneat injustus et peccator. Prob. I. Authoritate Scripturarum, ex quibus multiplex argumentum depromitur. Joannis Cap. I. dicitur: *Ecce*

Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Act. Cap. III. *Poenitemini et convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Ad Hebr. Cap. IX. *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Micheae Cap. VII. *Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Ex quibus hoc argumentum instruitur. Id quod tollitur, deletur, exhauritur, et longissime projicitur, non manet in homine. Sed in justificatione peccatum tollitur, deletur, et longissime ab homine projicitur. Ergo peccatum non manet in homine justificato. II. Quando maculae, sordes, et inquinamenta corporis eluuntur, absterguntur et mundantur per externam lotionem, tunc certe non manent in corpore, sed evanescunt: neque corpus dicitur amplius maculatum, sordidum, inquinatum; sed mundum, purum, immaculatum. Ergo etiam pari ratione quando maculae, sordes et inquinamenta animae, quae sunt peccata, per internam lotionem eluuntur, absterguntur, et mundantur, quod fit in justificatione, non amplius manent in anima, sed omnino disparent: neque anima dici amplius potest maculata, sordida, inquinata. Atqui Scriptura ait elui, abstergi, mundari peccata. Ergo. P. m. *Ezechielis* Cap. XXXVI. dicitur: *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* I. Ad Cor. Cap. VI. *Haec quidem fuistis; sed abluti estis, sed justificati estis.* I. Joan. Cap. I. *Sanguis Christi, Filii ejus, emundet nos ab omni peccato* Apocalypsis Cap. I. *Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* III. Qui a corporis vinculis, funibus et catenis quibus constrictus erat, plane eximitur et liberatur, is certe non retinet illa in suis membris, nec amplius circumfert. Ergo simi-

liter quia a spritualibus vinculis, funibus et catenis, quae sunt peccata quibus homo constrictus et captivus erat sub potestate satanae, eximitur et liberatur, is apud se non amplius retinet ejusmodi vincula, neque ea secum circumfert. Atqui ab his vinculis homo eximitur, quando justificatur, juxta illud *Psal.* CXV. *Dirupisti vincula mea: tibi sacrificab o hostiam laudis.* Ad Rom. Cap. VI. *Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo.* Ad Coloss. Cap. I. *Eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suae.* IV. Serpens aeneus *Numer.* Cap. XXI. in deserto a Moyse erectus, Israelitas a venenatis serpentum morsibus liberavit, curavit sanavit. Ergo multo magis Christus, quem serpens ille aeneus significabat, homines a peccatis liberat, eosque praesentissimo gratiae suae pharmaco pristinae sanitati restituit, non occultatis, sed depulsis omnino atque extinctis animae morbis.

CCCLXVII. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Augustinus in Enchiridio. Cap. LII. scribit: *Quemadmodum in illo* (Christo) *vera mors facta est, sic in nobis vera remissio peccatorum; et quemadmodum in illo vera resurrectio, ita in nobis vera justificatio.* S. Cyrillus Alexandr. Lib. contra Julianum: *Sicut ad argentea vasa accedens ignis sordes illis insitas abstergit, eodem sane modo etiam divini Spiritus vis, tamquam ignis qui in nostras immittitur animas, mente scilicet et divino modo ab omni nos macula liberat, et urget quodammodo natnram in omne nobis contrarium opus.* S. Chrysostomus in Cap. XIX. Act. Apostol. *Illa quae conflatorio committuntur, cum flamma fuerint renovata, omnem maculam praeteritae foedita-*

tis amittunt, et nunc primum confectis non dissimilia proferuntur, aequali fulgore micantia. Ut igitur statuam auri metallo confectam, fumo, pulvere, et aeruginis sordibus coinquinatam cum artificis manus acceperint, renovant fornacis ardore, et splendidam nobis lucidamque demonstrant: ita et nostram naturam Deus aeruginatam mole peccati, et malorum gestorum fumo violatam, et omni pulchritudine quam primo ei donaverat, denudatam in illos aquarum fontes tamquam in purgatorium mittit, et pro flamma Spiritus gratiam subministrat, et exinde, rudes effectos, etiam solis radiis elevat clarius lucentes veterem hominem conterens. S. Gregorius M. Lib. IX. Epist. XXXIX. ad Theotistam Patriciam: *Qui ergo dicit peccata in baptismate funditus non dimitti, dicat in mari rubro Aegyptios non veraciter mortuos. Si autem fatetur Aegyptios veraciter mortuos, fateatur necesse est peccata in baptismate funditus mori: quia nimirum plus valet in absolutione nostra veritas, quam umbra veritatis. In Evangelio Dominus dicit, Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Si igitur peccata in baptismate funditus minime dimittuntur, quomodo is qui lotus est, mundus est totus? Totus enim mundus dici non potest, cui de peccato aliquid remansit.*

CCCLXVIII. Prob. III. Authoritate Conciliorum. Tridentinum Sess. V. Can. V. ait. *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quae in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantum radi, aut non imputari; anathema sit.*

CCCLXIX. Prob. IV. Ratione Theologica, quam fuse explicat *Card. Stanislaus Hosius* Institutionis Catholicae Cap. LXXI. Si tanta fuit vis peccati, quod a primo Adam patratum est, ut vere nos peccatores et injustos constitueret ac culpae reos; justitiae Christi secundi Adam tanta vis erit, ut ea nos vere justos constituat, non apparenter tantum et imputative, nisi adversarii nimium quantum meritis Christi derogare velint, et Apostolum mendacii arguere, qui ad Rom. Cap. V. scribit: *Sed non sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit.* Profecto verisimile non est, Filium Dei propterea carnem induisse, ac Patri factum esse obedientem usque ad mortem Crucis, ut nos imputatione tantum, non autem vere justos faceret; praecipue cum Patrem paulo ante mortem suam rogaverit Joan. Cap. XVII. *Sanctifica eos in veritate*: quae preces minime exauditae fuissent a Patre, siquidem in justificatione vera non fieret peccatorum remissio.

CCCLXX. *Quaeres I.* An gratia sanctificans ita peccatum mortale excludat: ut de potentia Dei absoluta nequeat simul esse cum eo? R. probabilius affirmative; quia gratia sanctificans, cum sit summa quaedam naturae divinae participatio, tribuens animae pulchritudinem divini ordinis, eamque intime ac perfecte cum Deo conjungens, est forma per se essentialiter constituens hominem Dei amicum et filium adoptivum. Atqui repugnat talem formam stare simul cum peccato mortali: nam repugnat eundem esse simul Dei amicum et inimicum, haeredem vitae aeternae, et obnoxium damnationi aeternae. Ergo.

CCCLXXI. *Quaeres II.* An gratia sanctificans sit aliquid realiter distinctam ab habitu charitatis? R. probabilius negative. Rationes id negandi sunt, I. Scriptura omnes effectus gratia sanctificantis tribuit charitati, aitque, quod nimirum charitas peccatum expellat, hominem reddat Deo gratum, et filium adoptivum Dei. Lucae Cap. VII. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Joannis Cap. XIV. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo: et ego diligam eum.* I. Joannis Cap. IV. v. 7. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Et v. 16. *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* II. S. Augustinus Lib. XV. de Trinitate, Cap. XVIII. de charitate ait: *Nullum est isto Dei dono excellentius. Solum est quod dividit inter filios regni aeterni, et filios perditionis aeternae.* Et Lib. de Natura et Gratia, Cap. LXX. *Charitas ergo inchoata, inchoata justitia est; charitas provecta, provecta justitia est; charitas magna, magna justitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est.* III. Tridentinum quamvis quaestionem hanc mere scholasticam decidere noluerit, haud obscure tamen favet assertioni nostrae Sess. VI. Cap. VII, ubi explicans quaenam sit formalis causa justitiae inhaerentis, seu gratiae sanctificantis, ait: *Quamquam enim nemo possit esse justus, nisi cui merita passionis Domini nostri Jesu Christi communicantur: id tamen in hac impii justificatione fit, dum ejusdem Sanctissimae passionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur, atque ipsis inhaeret.* Ergo juxta Tridentinum homo justificatur hoc ipso quod charitas Dei diffunditur in corde ejus. Et Sess. VI. Can. XI. *Siquis dixerit homines justificari vel sola imputa-*

tione justitiae Christi, vel sola peccatorum remissione; exclusa gratia et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, atque illis inhaereat, - - - anathema sit. Ubi Concilium, ut indicet gratiam sanctificantem et charitatem esse unam rem, utitur singulari numero, *diffundatur, atque illis inhaereat.* IV. Nulla datur necessitas distinguendi realiter habitum charitatis a gratia sanctificante; habitus enim charitatis sufficit, ut homo sanctificetur, renovetur interius, inseratur Christo, et vivum ejus membrum efficiatur. Quare gratia habitualis et charitas ratione quidem distinguuntur, eoquod conceptus habeant formaliter diversos; realiter vero minime distinguuntur. Quamvis autem in justificatione infundantur etiam alia dona, v. g. habitus fidei et spei, neutiquam ex eo sequitur, hos habitus cum gratia sanctificante identificari: infunduntur enim tamquam comites charitatis, atque ad eam requisiti, non autem ut constituentes cum charitate totam essentiam physicam gratiae sanctificantis, ut vel ex eo patet: quod gratia sanctificans secundum se totam remaneat in patria; habitus autem fidei et spei non remaneant.

OBJECTIONES.

CCCLXXII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Psalmo XXXI. dicitur: *Beati, quorum remissio sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.* Ezechielis Cap. XXXIII. *Omnia peccata ejus quae peccavit,* (impius) *non imputabuntur ei.* Ad Rom. Cap. IV. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Ergo peccata hominis in justificatione non delentur, sed te-

guntur, R. I. Scriptura, ut in probatione ostendimus, plurimis in locis ait, peccata nostra tolli, deleri, mundari. Ergo non solum teguntur, verum etiam tolluntur, ac delentur. R. II. C. A. N. C. Tegi et non imputari etiam illud dicitur, quod omnino deletur. Atque hoc modo, respectu Dei oculatissimi judicis, tegi dicitur id quod non amplius existit; aliud enim nihil potest esse tectum et occultum divinis oculis. Hinc S. Augustinus tegi et aboleri peccata pro eodem accipit; Enarratione enim II. in Psal. XXXI. scribit: *Beati, quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata: non in quibus non sunt inventa peccata, sed quorum tecta sunt peccata. Cooperta sunt peccata, tecta sunt, abolita sunt. - - - Nec sic intelligatis quod dixit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint et vivant.* Ad reliquos textus eadem est responsio. Peccata impio non imputantur, quia per poenitentiam abolita et deleta sunt.

CCCLXXIII. *Objicitur II.* Infirmitas probationis nostrae ex Scripturis petitae. Peccata citatis Scripturarum locis dicuntur tolli, auferri, projici, deleri, per meta, horam nempe; quia id, quod non amplius imputatur, quod est remissum et condonatum, ita se habet quasi non amplius existeret. Ergo ex locis illis non evincitur, post justificationem non remanere maculam in peccatore. R. N. A. Haec enim interpretatio detorquet Scripturam a sensu proprio ad improprium, contra Sanctorum Patrum expositionem, contra usum et sensum totius antiquae Ecclesiae: evertit paritatem illam quam Scriptura instituit inter ablutionem factam aqua baptismatis: destruit naturam justificationis, quae non nuda remissio peccati est, sed etiam vivificatio,

regeneratio, ac participatio divinae naturae. Haec autem in peccatore numquam locum haberent, siquidem remanerent peccata, et solum tegerentur, cum per talem condonationem extrinsecam peccator non fieret positive justus.

CCCLXXIV. *Objicitur III.* Authoritates S. *Augustini*, quem *Lutherus* in Assertione Articuli II. his verbis adducit: *Concludamus ergo cum pulcherrimo verbo Augustini. Peccatum, inquit, remittitur in baptismo, non ut non sit, sed ut non imputetur.* Lutherum imitatus est *Melanchton* in Apolog. Confess. Augustanae, Artic. II. scribens: *Ad eundem modum loquitur Augustinus, qui ait: Peccatum in baptismo remittitur, non ut non sit, sed ut non imputetur. Hic saltem fatetur esse, hoc est, manere peccatum, tametsi non imputetur.* R. Textum Augustini a Luthero et Melanchtone flagitiose corruptum fuisse. Libro enim I. de Nuptiis et concupiscentia, Cap. XXV. scribit: *haec responderetur, dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit, sed ut peccatum non imputetur*. Ex quo manifestum est, Lutherum et Melanchtonem, ut probarent peccatum esse ipsam concupiscentiam, et peccatum remanere post baptismum, loco vocis *concupiscentia* substituisse vocem *peccatum*. Quasi vero idem foret, remanere post baptismum concupiscentiam, et remanere peccatum. Neque obstat, quod Augustinus dicat, concupiscentiam non imputari in peccatum· non enim potest inferri, eam esse peccatum. Nam. juxta S. Doctorem in peccatum non imputari idem est, ac reatum illius tolli; et tolli reatum idem est ac tolli peccatum, ut Lib. cit. Cap. XXVI. asserit: *Hoc est enim non habere peccatum, reum non esse peccati.*

CONTROVERSIA II.

AN HOMO FORMALITER JUSTIFICETUR PER SOLAM REMISSIONEM PECCATORUM, AN PER JUSTITIAM DEI, AUT CHRISTI, VEL PER JUSTITIAM INHAERENTEM, QUAE DICITUR GRATIA SANCTIFICANS?

Contra Protestantes.

CCCLXXV.

Praesens quaestio agitatur de causa tantum formali, seu de ipsa justitia formali: per quam homo est, et dicitur justus. Sicut enim quaerenti, per quid homo sit et dicatur sapiens, sanus, doctus, etc. respondemus, per sapientiam, sanitatem, ac doctrinam: ita etiam quaerenti, per quid homo formaliter sit, et denominetur justus, respondemus, per justitiam. De hac ergo justitia, seu forma, quae hominem constituit et denominat justum, litigatur inter Catholicos et Protestantes, quid a parte rei, sit et in quo consistat.

CCCLXXVI. Andreas Osiander docuit, formalem causam justificationis nostrae esse illam ipsam justitiam, qua Deus essentialiter justus est. Lutherus, ejusque asseclae, volunt justitiam formalem consistere tum in remissione peccatorum, tum in imputatione justitiae Christi extrinseca; quae duo vel realiter idem esse aut saltem separari ab invicem non posse judicant. Cum

enim peccator per fidem fiducialem apprehendit justitiam et merita Christi, Deus in ipsorum systemate remittit peccatori, seu potius non imputat peccata, simulque imputat illi justitiam Christi: sicque justus a Deo habetur, eo fere modo, quo filius capitalis criminis reus in foro judiciali humano ob praeclare merita sui parentis, quae pro obtinenda criminis venia allegat, absolvitur, justusque declaratur. Ajunt itaque nostram justitiam esse mere extrinsecam, et alienam, nempe Christi, nobis imputatam, qua sola munitus, absque ulla justitia inhaerente, peccator coram Deo consistere queat. Concedunt praeterea in ipsa renovatione hominis, quae pariter inseparabilis est a justificatione, infundi a Deo dona aliqua supernaturalia, nempe charitatem, spem, aliasque virtutes: hanc tamen donorum infusionem justificationem esse primam ac formalem negant, sed aliquid tantum concomitans et adjunctum. Calvinus admittit quidem cum Lutheranis, non esse in nobis ullam inhaerentem justitiam, sed tantum nobis imputari justitiam Christi, ac propter eam condonari peccata; proprie tamen in ipsa peccati remissione sitam esse docet justificationem: existimat enim nomen justificationis esse forense, neque aliud esse justificare, quam justum pronuntiare.

CCCLXXVII. Catholica Ecclesia docet I. solam justitiam Christi esse causam meritoriam primae nostrae justificationis; nullum enim in peccatore est meritum, sed Christi infinita merita sola sunt, propter quae, et per quae homo justificatur. II. docet, quando Deus intuitu meritorum Christi nos justificat, non tantum imputare extrinsece nobis justitiam Christi, sed infundere etiam hominum mentibus donum aliquod

gratuitum, nimirum justitiam formalem, seu gratiam sanctificantem et quidem unice propter merita Christi, non autem propter merita ipsius peccatoris, quae nulla sunt: atque ita ut peccata vere deleantur, et homo vere justus sit, ac sanctificatus coram Deo. Quare ut totum hoc justificationis negotium explicetur, juxta Catholicos causa efficiens justificationis est misericors Deus: moralis seu meritoria est Christus: instrumentalis sunt Sacramenta: materialis est anima hominis justitiam in se recipiens: formalis, est gratia sanctificans animae inhaerens: finalis, est gloria Dei et Chrirti, ac nostra salus. Denique causa dispositiva, quam etiam meritoriam de congruo dicere possumus, in homine adulto sunt actus variarum virtutum, fidei, timoris Domini, spei, contrictionis, aliaeque dispositiones ad justificationem requisitae.

CCCLXXVIII. *Conclusio I.* Formalis causa justificationis nostrae non est justitia Dei essentialis ac divina. Prob. contra Osiandrum haec Conclusio I. Authoritate Scripturae Apostolus ad *Galatas* Cap. V. scribit: *Non enim spiritu ex fide, spem justitiae expectamus. Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium; sed fides quae per charitatem operatur.* Ex quo sic argumentor. Juxta Apostolum fides nostra per dilectionem operans, est illa justitia per quam justificamur. Atqui fides nostra per dilectionem operans, non est justitia Dei essentialis et divina. Ergo justiatia Dei essentialis ac divina non est justitia, per quam justificamur. II. Authoritate *S. Augustini*, qui Lib. de Spiritu et littera, Cap. IX. scribit: *Sicut autem ista fides Christi dicta est, non qua credit Christus: sic et illa justitia Dei non qua*

justus est Deus. Et Epist. CXL. alias CXX. ad Honoratum, Cap. XXX. *Ignorantes Dei justitiam, qua nos ex ejus gratia justi sumus: ut ipsa justitia ejus nos simus, cum juste vivimus, credentes in eum qui justificat impium; non illa qua ipse justus est aeterna sua et incommutabili justitia.* III. Ratione. Si essemus justi justitia Dei essentiali nos inhabitante, essemus omnes aeque justi ac ipse Christus. Si enim Deus, ut vult Osiander, nullam aliam justitiam acceptat, quam suam essentialem, Christus aliter justus esse non potuit, quam per hanc ipsam Dei justitiam essentialem. Atqui hoc dici non potest, nos esse tam justos ac ipse Christus. P. m. Joannis Cap. I. de Christo dicitur: *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Ergo. Praeterea homo vere denominari non potest justus a forma extrinsecus denominante, sed solum ab inhaerente. Ergo si essentialis Dei justitia, quae nobis mere extrinseca est, formalis esset causa justificationis nostrae, nullus hominum esset vere ac proprie justus, quod salva Scripturarum authoritate dici nequit, quae Abel, Noe, Zachariam, S. Josephum B. M. V. Sponsum, absolute justos vocant.

CCCLXXIX. *Conclusio II.* Formalis causa justificationis nostrae non est sola remissio peccatorum. Prob. Conclusio hac contra Calvinum I. Authoritate S. Augustini, qui Epist. CXCIV. alias CV. ad Sixtum scribit: *Neque - - quisquam liberatur et justificatur, nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum remissione peccatorum, sed prius ipsius inspiratione fidei, et timoris Dei, impartito salubriter orationis affectu et effectu.* II. Ratione Theologica fundata in Scripturis. Non omnes justi sunt in justitia

aequales: forent autem omnes aequales si justificatio haberetur formaliter per solam remissionem peccatorum. Praeterea omnes justificati, teste Scriptura, sunt filii Dei adoptivi, haeredes regni coelestis, consortes divinae naturae: quae omnia per solam remissionem peccatorum non possunt formaliter causari, nisi infundantur alia dona, ob quae homo dignus tam insignibus titulis habeatur. Simile quid in forensi judicio quotidie videmus; qui enim a judice absolvuntur, eripiuntur quidem a mortem, sed non consequuntur nova praemia ex eo capite, quod judicentur non fuisse, aut non esse rei.

CCCLXXX. *Conclusio III.* Formalis causa justificationis nostrae non est imputatio justitiae Christi. Prob. Conclusio contra Lutheranos I. argumento negativo; nullum enim assertionis suae fundamentum ostendere possunt Lutherani sive in Verbo scripto, sive in Verbo tradito, nullaque datur necessitas hujus imputationis. II. Argumentis positivis, quibus paulo inferius ostendemus, justitiam nostram formalem inhaerentem esse. III. Ratione Theologica multiplici I. est. Si formaliter justificamur per justitiam Christi nobis extrinsecam, tunc etiam formaliter essemus sancti, sapientes, redemptores, per sanctitatem, sapientiam, et redemptionem Christi nobis imputatam; quia de Christo scribit Apostolus I. Ad Cor. Cap. I. *Qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio.* II. Christus id nobis restituit, quod perdideramus in Adamo, ut docent *S. Ireanenus* Lib. III. adv. Haer. Cap. XX. et S. *Augustinus* Lib. VI. de Genesi, Cap. XXIV. Atqui perdidimus in Adamo non imputatam, sed veram justitiam inhaerentem, per quam vere si-

miles eramus Deo. Ergo per Christum veram justitiam, et similitudinem Dei intrinsecam, non tantum exterius imputatam recepimus. III. Nemo denominari potest doctus ac sapiens per doctrinam et sapientiam sibi extrinsecam, et alteri inhaerentem. Ergo etiam nemo denominari potest justus per justitiam alienam, sibique extrinsecam. Profecto qui Aethiopem veste candida indutum, hominem vocaret album; omnium judicio falsum diceret. Ergo a pari, qui hominem justitia Christi indutum vocaret justum, falsum diceret. IV. Vel per imputationem justitiae Christi homo fieret vere ac proprie justus, vel tantum improprie ac tropologice? Non posterius: quia Scriptura multos vocat justos et sanctos, vere utique ac proprie, non tropologice; et Christus Joan. Cap. XVII. ait: *Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate.* Neque primum ab adversariis dici potest: nam si imputatio justitiae Christi nos formaliter justos redderet, Christus, in quem transtulit Pater omnes iniquitates nostras, per imputationem injustitiae nostrae factus fuisset formaliter injustus et peccator vere ac proprie talis; quia sicut formaliter esse justum, est vere ac proprie esse justum: ita formaliter esse injustum ac peccatorem est vere ac proprie esse injustum ac peccatorem. Atqui hoc sine enormi blasphemia de Christo dici nequit: manifeste enim id sanae rationi, et divinis Scripturis repugnat, quae Christum innocentem, sanctum, impollutum, segregatum a peccatoribus ubique praedicant, eumque semel tantum *peccatum* et *maledictum* per tropum vocant, quia hostiae fuit pro peccato, et maledictis, ac poenis gravissimis idcirco subjectus; nullibi vero eum peccatorem aut injustum nominant.

CCCLXXXI. *Conclusio IV.* Impius formaliter justificatur per justitiam inhaerentem, seu gratiam justificantem, qua interius renovatur, et fit intrinsece justus. Prob. Conclusio haec dogmatica I. Authoritate Scripturarum, quae triplex argumentum nobis suppeditant. Nam I. Scripturae saepius aperte docent, justitiam et gratiam illam qua justi sumus, esse aliquid permanens, et quasi derivatum a justitia Christi, quod proinde sit ab illa distinctum. Joan. Cap. I. *De plenitudine ejus nos omnes accepimns, et gratiam pro gratia. - - - Gratia et veritas per Jesum Christum facta est.* Ad Titum Cap. III. *Ut justificati gratia ipsius, haeredes simus secundum spem vitae aeternae.* Ad Ephes. Cap. IV. *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* II. Alii Scripturarum textus indicant, gratiam per quam homo justus est, esse nunc majorem nunc minorem, et posse augeri, ut II. Petri Cap. III. *Crescite vero in gratia.* Apocalyp. Cap. XXII. *Qui justus est, justificetur adhuc: et sanctus, sanctificetur adhuc.* III. Apostolus ad Rom. Cap. V. scribit: *Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita per unius obeditionem justi constituentur multi.* Atqui per inobedientiam Adami constituti sumus injusti, injustitia vera, reali ac propria, non tantum imputata. Ergo per obedientiam Christi constituimur justi, justitia vera, reali, propria, nobisque inhaerente ac intrinseca. Propterea in Scripturis justificatio nostra dicitur renovatio mentis, regeneratio, participatio divinae naturae: regeneratio autem et renovatio dicunt intrinsecam mutationem, id est, gratiam inhaerentem, per quam impius ex filio diaboli fit filius adoptivus Dei.

CCCLXXXII. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Gregorius Nazianz. Orat. in Sanctum Baptisma scribit: *Quemadmodum nos primum Deus creavit, ita creatos restauravit ac refinxit; et quidem figmento diviniore, primumque figmentum multis partibus superante: quod ut vitae cursum ingredientibus est signaculum, ita etiam iis qui adultiore aetate sunt, gratia etiam est, collapsaeque imaginis erectio.* S. Ambrosius Lib. de Mysteriis, Cap. VII. alloquens baptizatum, *Accepisti*, inquit, *post haec vestimenta candida, ut sint indicium, quod exueris involucrum peccati, indueris innocentiae casta velamina.* S. Augustinus Enarratione in Psal. XCVIII. *Laudemus illum, exaltemus illum, qui fecit ipsam justitiam, quam habemus, ipse in nobis fecit. Quis enim in nobis fecit justitiam nisi qui nos justificavit? De Christo autem dictum est, Qui justificat impium. Nos ergo impii, ille justificator, quando et ipsam justitiam ipse in nobis fecit, qua illi placeamus.* Et Lib. de Spiritu et littera, Cap. XXXII. *Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos: sicut justitia Dei, qua justi ejus munere efficimur; et Domini salus, qua nos salvos facit: et fides Jesu Christi, qua nos fideles facit.*

CCCLXXXIII. Prob. III. Authoritate Tridentini, quod Sess. VI. Can. X. definit: *Siquis dixerit, homines sine Christi justitia, per quam nobis meruit, justificari, aut per eam ipsam formaliter justos esse; anathema sit.* Can. XI. *Siquis dixerit, homines justificari vel sola imputatione justitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum Sanctum dif-*

fundatur, atque illis inhaeraet; aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei; anathema sit.

CCCLXXXIV. Prob. IV. Ratione Theologica. Deo esse gratum et sanctum eo modo, quo de facto homines justi et Angeli sunt grati, est esse amabilem Deo amore non qualicumque, sed verae amicitiae, et quidem in ordine ad conferenda dona supernaturalia. Atqui amor amicitiae supponit in eo qui amatur proportionem et condignitatem, adeoque aliquod bonum, ratione cujus sic ametur. Ergo si Deus amat homines ut amicos, aliquid videt in illis, ratione cujus sint amabiles: Ergo in illis videt pulchritudinem aliquam spiritualem, qua interius in anima decori sunt atque amabiles: nemo quippe pulchritudine aliena pulcher est. Ergo est aliquid intrinsecum in homine, ratione cujus Deo gratus reddatur.

CCCLXXXV. *Quaeres*, an justitia, qua formaliter justificamur, habitualis sit an actualis? R. habitualem esse et permanentem. Assertio haec si non omnino de fide, saltem ita certa est, ut illi opposita merito ab omnibus censeatur temeraria et erronea. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Joan. Cap. XIV. v. 16. ait Christus: *Alium Paraclitum dabit vobis*, (Pater) *ut maneat vobiscum in aeternum.* v. 17. *Apud vos manebit*, (Spiritus Sanctus) *et in vobis erit.* I. ad Cor. Cap. VI. *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est.* Ergo permanet in justis donum aliquod Spiritus Sancti, cum mansio et habitatio dicant aliquid permanens, et Spiritus Sanctus quoad substantiam sit ubique propter divinam immensitatem, etiam in impiis. Atqui hoc donum

Spiritus Sancti est gratia sanctificans. Ergo gratia sanctificans est aliquid permanens. Praeterea gratia sanctificans Matth. Cap. XXII. comparatur vesti nuptiali, Lucae Cap. XV. stolae primae, et annulo, quae utique sunt quid permanens. I. Joan. Cap. III. dicitur: *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet.* Atqui semen illud divinum est justitia, seu gratia sanctificans. Ergo gratia sanctificans est quid permanens et habituale, non actus.

CCCLXXXVI. Prob. II. Authoritate Conciliorum *Viennense* Oecumenicum anno 1311. celebratum, ut habetur in Clementina I. de Summa Trinitate, statuit eam opinionem esse recipiendam, quae asserit infundi in baptismo, tum parvulis tum adultis; habitus gratiae et virtutum: *Verum, quia quantum ad effectum baptismi in parvulis, reperiuntur Doctores quidam Theologi opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: aliis e contra asserentibus, quod et culpa iisdem in baptismo remittitur, et virtutes ac informans gratia infunditur quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quae per baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quae dicit tam parvulis quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam et virtutes, tamquam probabiliorem, et dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiae magis consonam ac concordem, Sacro approbante Concilio duximus eligendam.* Tridentinum Sess. VI. Cap. VII. ait: *Itaque veram et Christianam justitiam accipientes, eam ceu primam stolam, pro illa quam Adam sua inobe-*

dientia sibi et nobis perdidit, per Christum Jesum illis donatam, candidam et immaculatam jubentur statim renati conservare, ut eam perferant ante tribunal Domini Jesu Christi, et habeant vitam aeternam. At nemo jubetur conservare actus qui statim transeunt, nec tamdiu conservari possunt. Ergo juxta Tridentinum gratia sanctificans est habitualis ac permanens. Eadem Synodus Sess. V. in Decreto de peccato originali absolute definit, parvulos per baptismum innocentes effici, immaculatos, puros, innoxios, ac Deo dilectos, haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi. Atqui parvuli non sanctificantur per actum aliquem, cum sint omnis actus moralis incapaces. Ergo sanctificantur per gratiam habitualem et permanentem. Ergo pari modo etiam adulti justificantur per gratiam habitualem, cum unica sit pro omnibus causa formalis justificationis. Eadem est doctrina Catechismi Romani, jussu Concilii Tridentini editi, in quo Parte II. Cap. II. de Baptismo Num. L. dicitur: *Est autem gratia, quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum poena anathematis proposita decrevit, non solum per quam peccatorum fit remissio, sed divina qualitas in anima inhaerens, ac veluti splendor quidam et lux, quae animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasque animas pulchriores et splendidiores reddit.*

CCCLXXXVII. Prob. III. Ratione Theologica. Fideles sunt justi, non solum cum bene ac meritorie operantur, sed etiam cum dormiunt, aut nihil agunt quod ad vitam aeternam conducat. Ergo justitia, qua formaliter justificamur, non est actualis, sive non consistit in exercitio actuum meritoriorum vitae aeternae; sed habitualis est, consistens in immunitate a peccato mor-

tali, atque in gratia sanctificante habituali, qua reddimur filii Dei et amici, atque permanenter habiles ad exercendos actus supernaturales vitae aeternae meritorios. Praeterea justitia inhaerens habitualis est necessaria, non quidem absolute, sed secundum convenientem providentiam et legem ordinariam, ad hoc ut habeamus principia intrinseca proportionata actibus supernaturalibus, atque ita simus intrinsece ac permanenter habiles ad actus illos modo connaturali exercendos.

OBJECTIONES.

CCCLXXXVIII. *Objicitur I.* Contra I. Conclusionem, Authoritas Scripturae. II. ad Cor. Cap. V. dicitur de Deo: *Eum*, (Christum) *qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.* Ergo justi sumus justitia Dei essentiali, nos inhabitante per merita Christi. R. C. A. N. C. Sensus illius loci est, Christum a Deo Patre factum esse hostiam pro peccatis nostris, ut propter ejus merita efficeremur justi justitia Dei, non qua ipse Deus justus est, sed qua nos intrinsece justos facit. Quae justitia nobis inhaerens, dicitur justitia Dei, quia nobis a Deo donatur, et nos vere justos coram Deo facit, ut docet S. Augustinus Tract. XXVI. in Joan. his verbis *Justitia Dei dicitur, non qua Deus justus est, sed quam dat homini Deus, ut justus sit homo per Deum.*

CCCLXXXIX. *Objicitur II.* contra II. Conclusionem, eadem Scripturarum authoritas. Scriptura in illis locis, in quibus ex instituto agit de justificatione formali, eam definit per solam remissionem peccatorum. Ergo justificatio formalis consistit in sola remis-

sione peccatorum, non vero in gratia habituali inhaerente. P. A. Psal. XXXI. dicitur: *Beati, quorum remissae sunt iniquitates.* II. ad Cor. Cap. V. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum.* Ad Rom. Cap. V. *Gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.* R. N. A., ut patet consideranti ea Scripturarum loca, quibus IV. Conclusionem confirmavimus. Ad I. textum R., non poni ibi integram definitionem justificationis, sed denotari solum aliquid quod ad justificationem pertinet: quemadmodum ipsi Protestantes fateri debent in verbis illis Psalmi CXI. *Beatus vir, qui timet Dominum*, et Psalmi CXVIII. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, non contineri plenam definitionem justificationis. Ad II. et III. R. per reconciliationem non tantum remissionem peccatorum intelligi, sed quam maxime infusionem gratiae sanctificantis, ut ipse Apostolus reconciliationem ejusque effectus explicat eodem Cap. V. ad Romanos. *Abundantiam gratiae, et donationis, et justitiae accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.* Et ad Coloss. Cap. I. *Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos Sanctos, et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso.*

CCCXC. *Objicitur III.* Authoritas Patrum. S. Ambrosius Serm. III. in Psal. CXVIII. ait: *Qui dicit peccata sua, justificatur*, quia nimirum Deus confitenti ignoscit. Ergo justificatio, juxta Ambrosium, nihil aliud est quam remissio peccatorum. II. S. Augustinus Lib. XIX. de Civit. Dei, Cap. XXVII. scribit: *ipsa nostra justitia, quamvis vera sit propter veri bo-*

ni finem, ad quem refertur; tanta tamen est in hac vita, ut potius peccatorum remissione constet, quam perfectione virtutum. Ergo Augustinus justificationis essentiam reponere videtur in peccatorum remissione. R. ad I. C. A. D. C. Ergo juxta Ambrosium justificatio nihil aliud est, quam peccatorum remissio per infusionem gratiae sanctificantis et inhaerentis, C. Conseq. Absque illa, N. Conseq. Ad II. N. C. Augustinus justitiam nostram in hac vita magis constare ait remissione peccati, quam perfectione virtutum; tum quia peccata in baptismo perfecte delentur, ut nihil omnino remaneat habens rationem culpae, virtutes vero infusae quotidie magis ac magis perfici debent: tum quia remissio peccati semel facta non eget nova infusione virtutum, at virtus semel infusa eget quotidie nova remissione peccati, cum etiam justi saepe venialiter delinquant.

CCCXCI. *Objicitur IV.* Ratio. Justificatio est vox forensis, quae idem significat ac absolvere aliquem, eumque justum pronuntiare et declarare. Atqui justum pronuntiare et declarare non est illi justitiam infundere quae inhaereat. Ergo justificatio non fit per justitiam inhaerentem. R. I. retorquendo. Condemnatio est vox forensis, quae idem significat ac pronuntiare et declarare aliquem nocentem ac reum. Atqui reum et nocentem pronuntiare, non est reatum aut culpam ipsi infundere. Ergo condemnatio fieri potest sine culpa et reatu inhaerente. Ergo nec peccatum originale, nec personale est aliquid homini inhaerens et intrinsecum; quod tamen a Protestantibus neutiquam admittitur. R. II. D. M. Haec vox significat justum pronuntiare et declarare in sensu fori, C. M. In sensu Scripturarum,

N. M. Hunc certe sensum exclusit Apostolus ad Rom. Cap. V. scribens. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obeditionem, justi constituentur multi.* Ubi vides ab Apostolo non dici, *Justi declarabuntur multi*, sed constitnentur, id est, *fient*. Praeterea Dist. etiam minorem. Justum declarare non est illi justitiam infundere quae inhaereat, ita tamen ut justitia inhaerens vere in illo supponi debeat, qui a Deo justus pronuntiatur, C. m. Ut haec supponi in eo non debeat, N. m. Maxima est forum inter divinum et humanum disparitas. In foro humano judex non confert justitiam ei quem absolvit, et illius judicium errori est obnoxium: at vero Deus hominem absolvendo et facit, et declarat eum justum, ejusque judicium infrustrabili necessitate verax et rectum est. Ergo homo, qui a Deo justificatur, est vere justus, habetque justitiam inhaerentem.

CCCXCII. *Dices I.* Justificari formaliter nihil aliud est, quam peccatum commissum remitti. Sed remitti peccatum non dicit formam positivam intrinsecam peccatori, sed illi qui remittit peccatum. Ergo. *Confirm.* Juxta Scholasticos Deus potest hominem justificare per condonationem extrinsecam, sine infusione ullius habitus aut doni intrinseci, sine ulla mutatione intrinseca in ipso homine facta. Ergo justificatio non dicit formam inhaerentem justificato, sed potius Deo qui justificat. R. D. M. Justificari formaliter, quatenus praecise dicit ex peccatore fieri non peccatorem, ex reo non reum, nihil aliud est quam peccatum commissum remitti, T. M. Justificari formaliter, quatenus dicit ex peccatore fieri filium Dei, haeredem gloriae coelestis, ac participem naturae et vitae divinae, N. M.

Justificatio in statu elevationis et praesenti providentia, est regeneratio ad vitam spiritualem, supernaturalem ac divinam, estque participatio filiationis ac naturae divinae: haec autem non obtinentur per solam remissionem peccati; cum justificatio positiva, et remissio peccatorum inter se non reciproce praedicentur, ut patet in Angelis et Adamo, qui sine peccatorum remissione in prima origine sua sanctificati fuerunt. Debet igitur dari aliquod donum a Deo homini intusum, illique inhaerens, per quod elevetur ad tantam dignitatem et statum adeo nobilem, habeatque in se principium intrisecum ad eliciendas actiones vitae spiritualis divinae, dignasque filio Dei adoptivo. Ad *confirm.* D. A. Deus potest hominem justificare per condonationem extrinsecam in alia providentia alioque decretorum ordine, C. A. In hac providentia, N. A. et Conseq. Omnes Doctores Catholici, qui justificationem hominis per condonationem extrinsecam admittunt tamquam possibilem in alia providentia, fatentur I., de facto nullum impium ita justificari; eoquod Scriptura et Patres doceant: in hoc rerum ordine hominem longe nobiliori modo justificari, nempe per infusionem gratiae sanctificantis. II., per condonationem extrinsecam hominem constitui in statu naturae purae, id est, hominem non reum quidem ac peccatorem; at neque filium Dei adoptivum fore, et haeredem vitae aeternae supernaturalis.

CCCXCIII. *Dices II.* Saltem prius est remitti peccata, consequens vero regenerari ad vitam spiritualem et divinam. Ergo justificatio formaliter et immediate consistit in remissione peccatorum. R. D. A. Prius est remitti peccata, prioritate logica, T. A. Prioritate temporis, N. A. et Conseq. Remissio peccatorum, et re-

generatio ad vitam spiritualem ac divinam, et participatio naturae ac filiationis divinae, sunt unus realiter actus respiciens diversos terminos; remissio enim peccati in hac providentia fit per infusionem gratiae sanctificantis, quae est illud principium ac vita supernaturalis, spiritualis ac divina, constituens hominem in dignitate filii Dei adoptivi, atque haeredis vitae aeternae.

CCCXCIV. *Objicitur V.* contra III. Conclusionem, Authoritas Scripturarum. In Scripturis saepius dicitur, nobis imputari justitiam Christi, et per hanc imputationem nos justificari, ut I. ad Cor. Cap. I. *Qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio.* Et ad Rom. Cap. V. *Per unius obeditionem justi constituentur multi.* Ergo justitia Christi nobis imputata, est causa formalis nostrae justificationis. R. D. A. Dicitur in Scripturis imputari nobis justitiam Christi in sensu Catholico, id est, per hanc imputationem justificari nos efficienter et meritorie, C. A. In sensu Protestantico, id est, per hanc imputationem justificari nos formaliter, N. A. et Conseq. Christus eo modo dicitur justitia nostra, quo modo dicitur sapientia, sanctificatio, redemptio nostra; quia nimirum est causa justitiae nostrae, tum efficiens ac meritoria, tum exemplaris et finalis, non vero causa formalis.

CCCXCV. *Objicitur VI.* Authoritas S. Bernardi, qui Epistola CXC. ad Innocentium II. scribit: *Justum me dixerim, sed illius justitia. Quaenam ipsa? Finis legis Christus ad justitiam omni credenti. Denique qui factus est nobis justitia a Deo Patre.* Ergo. R. N. C. S. Bernardus justitiam Christi vult esse nostram, quomodo peccatum Adami fuit nostrum; quia videli-

cet justitiam Christi participamus per regenerationem, sicut peccatum Adami per generationem. Proinde sicut peccatum Adae in nos traductum, non est illud quod Adamo inhaerebat, sed aliud nobis inhaerens, quamvis ab illo derivatum: sic justitia Christi nobis donata, non est illa qua ipse justus est; sed alia quae nobis inhaeret, a justitia Christi derivata. Mens S. Bernardi luculenter colligitur ex scopo illius epistolae. Acriter in ea reprehendit Petrum Abailardum, qui dicebat Christum profuisse hominibus doctrina atque exemplo, non autem nos redemisse, nec justitiam aut charitatem infudisse. Ex quo sic concludit Bernardus: *Ergo docuit justitiam, non dedit? Ostendit charitatem, sed non infudit?*

CCCXCVI. *Objicitur VII.* Paritas. Per peccatum Adami formaliter constituimur, et sumus peccatores, licet peccatum illius sit nobis extrinsecum. Ergo etiam per justitiam Christi constituimur, et sumus justi, licet illa sit nobis extrinseca. Atque hanc paritatem instituit ipse Apostolus ad Rom. Cap. V. *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitae.* R. I. Protestantes uti non posse hoc argumento, juxta quos peccati originalis rei sumus per qualitatem aliquam physicam nobis inhaerentem, nimirum per concupiscentiam. Ergo si argumentum legitimum foret, sequeretur quod etiam per qualitatem aliquam physicam, nobisque inhaerentem, constituamur et simus justi. R. II. N. A. Non constituimur rei noxae originalis formaliter per solam imputationem extrinsecam peccati Adae, ut Pighius et Catharinus olim docuere, putantes peccatum originale esse illud unum

unius Adae peccatum, cujus reatu constringatur etiam posteri, indeque peccatores denominentur; cum tamen certum sit peccatum illud inesse unicuique proprium; hominesque, dum concipiuntur, propriam injustitiam contrahere: sed formaliter rei peccati originalis constituimur per privationem justitiae originalis ob actualem praevaricationem Adae. Licet autem peccatum illud non commiserimus voluntate physice, commisimus tamen illud voluntate moraliter propria, ideoque cuivis inest moraliter proprium; quia Deus alligavit voluntates nostras voluntati Adae, ita ut voluntas illius fuerit etiam moraliter nostra, sicut voluntas et actio Tutoris in foro civili est voluntas et actio pupilli. Apostolum quod attinet, loquitur ille ad *Rom.* Cap. V. de causa efficiente et morali, ita ut sensus citati loci sit iste: Sicut propter peccatum Adae, ejusque inobedientiam omnes sumus mortui et condemnati: ita propter merita Christi, ejusque obedientiam omnes sumus a morte liberati, et a peccato redempti: adeoque sicut inobedientia Adami fuit demeritum, et causa nostrae injustitiae, ita obedientia Christi fuit meritum et causa nostrae justitiae.

CCLXCVII. *Dices I.* Peccatum, quod commisimus voluntate moraliter tantum propria, et physice aliena, nos vere ac proprie constituit formaliter peccatores. Ergo etiam justitia Christi, quae physice quidem aliena est, at moraliter nostra, nos formaliter constituit justos. R. N. C. Quod voluntas Adami fuerit moraliter nostra, id ex eo oritur, quod voluntates nostrae alligatae fuerint per decretum Dei voluntati primi hominis. At vero in Scripturis divinis ac Patribus nihil legimus de tali alligatione, unione atque identitate nostrarum actionum et voluntatum cum Christo, immo rationi id

manifeste adversatur; quia quemadmodum juxta Apostolum peccante Adamo peccavimus: ita etiam patiente et moriente Christo, omnes passi fuissemus et mortui; adeoque sicut sumus peccatores cum Adamo, ita fuissemus Redemptores et Salvatores cum Christo. Et sicut propter hanc unionem nostrarum voluntatum fuimus actu mortui cum Adamo, ac propterea nascimur in peccato mortui justitiae: ita propter eamdem unionem cum voluntate Christi omnes essemus justi et vivificati; adeoque post mortem Christi nullus amplius nasceretur peccato originali infectus.

CCCXCVIII. *Dices II.* Peccatum originale non habetur per aliquid physice inhaerens. Ergo neque justitia nostra formaliter constituitur per aliquid physice inhaerens. Ergo formaliter justi sumus per alienam justitiam, nimirum Christi, fide apprehensam. R. I. Ergo etiam formaliter docti, sapientes ac prudentes constituimur per alienam doctrinam, sapientiam ac prudentiam? R. II. N. C. et paritatem. Ad actiones peccaminosas, atque ad mortem animae spiritualem sufficit natura sibi relicta, nec opus est aliqua alia intrinseca depressione ad tam miserum statum: At vero forma nos in hac providentia justificans, est forma regenerans ad vitam spiritualem et divinam, faciens nos consortes naturae et filiationis divinae. Hoc autem fieri non potest sine dono aliquo inhaerente, quod sit instar principii elevantis animam ad talem statum adeo nobilem, et idoneam illam reddentis ad producendas operationes filio Dei adoptivo convenientes. Ergo non eadem est necessitas constituendi peccatum originale in aliqua re physice inhaerente.

CCCXCIX. *Objicitur VIII.* contra IV. Conclusionem, Authoritas Scripturarum, quae justitiam nostram

comparant vesti nuptiali, stolae primae, et indumento. Sed vestis, stola, et indumentum, sunt aliquid nobis extrinsecum. Ergo etiam justitia nostra est nobis extrinseca. R. I. retorq. *Psal.* XCII. pulchritudo et fortitudo Dei comparantur indumento: *Decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, et praecinxit se.* Ergo pulchritudo et fortitudo Dei sunt aliquid Deo extrinsecum? R. II. Similitudinem inter vestes et justitiam non esse adaequatam, sed aliquam tantum; sicut enim vestis ornat corpus, ita animam ornat justitia: et sicut vestis non nascitur nobiscum, sed accipitur; ita etiam justitia, ut Augustinus scribit Serm. CLXIX. olim XV. de verbis Apostoli: *Sacerdotes tui induantur justitiam. Vestis accipitur, non cum capillis nascitur: pecora de suo vestiuntur.*

CD. *Dices.* Si justitia esset nobis intrinseca et inhaerens, non esset subjecta justitiae Dei. Ergo nulla esset et inanis nostra justitia. P. A. Ad Rom. Cap. X. scribit Apostolus: *Ignorantes justitiam Dei, et suam haerentes statuere, justitiae Dei non sunt subjecti.* Ergo justitia inhaerens non est subjecta justitiae Dei. R. N: A. Ad *prob.* C. A. N. C. Justitiam inhaerentem, qua formaliter justi constituimur, non ex nostris, sed ex Christi meritis accepimus per fidem in Christum; atque hinc justitia nostra justitiae Dei omnino subjecta est. *Apostolus* autem loco cit., ut scribit Augustinus Serm. CLVI. olim XIII. de Verbis Apostoli, *commendat ista propter Judaeos, qui de lege gloriabantur, et libero suo arbitrio legem sufficere arbitrabantur: ac per hoc quia libero suo arbitrio legem sufficere arbitrabantur, Ignorantes Dei justitiam, id est, ex fide datam justitiam a Deo, et suam volentes statuere: quasi suis vi-*

ribus impetratam, justitiae Dei, sicut dicit, non sunt subjecti.

CDI. *Objicitur IX.* Ratio. Si per in haerentem justitiam justificamur, injuria infertur meritis et justitiae Christi, daturque hominibus superbiendi occasio. II. Justitia, qua homo justificatur coram Deo, debet esse perfecta; quia quidquid vitio aliquo ac defectu laborat, Deo placere nequaquam potest. Atqui justitia nostra inhaerens non est perfecta. Ergo. R. N. A. Justitia inhaerens a Christo emanat, nec confertur nobis nisi propter ejus merita. Protestantes potius gravem injuriam Christo inferre censendi sunt, qui negant Christum nobis justitiam inhaerentem promeruisse, qua vere et intrinsece justi simus. Neque Catholica sententia ullam superbiendi occasionem praebet, cum fateamur justitiam nostram esse liberale Dei donum, ob merita aliena, nimirum Christi, nobis misericorditer concessum. Contra vero Protestantes incredibili jactantia dicunt, se ipsam Christi justitiam apprehendisse. Hinc Lutherus Serm. de natali B. Mariae, omnes fideles ipsi Deiparae aequales fecit: nec defuerunt ex Protestantibus, qui se ipsos Christo Domino aequare contenderent, ut *Ruardus Tapperus* testatur in Explicatione Articuli de Justificatione. Ad II. D. M. Justitia habitualis, a Deo infusa, debet esse perfecta, C. M. Justitia actualis, quae habetur per exercitium actuum meritoriorum vitae aeternae, debet esse perfecta, subdist. Ita ut non desinat esse vera jussitia, C. M. Ut excludat omnem prorsus quamtumvis levem imperfectionem, N. M. Et D. m. Atqui justitia nostra inhaerens et habitualis, de qua sola hic disputatur, non est perfecta, N. m. Justitia actualis, subdistinguo ut prius.

Justitia nostra habitualis, quae constitit in immunitate a peccato mortali atque in gratia sanctificante, est positive perfecta, redditque animam formosam, Deo gratam, filiam adoptivam Dei. Justitia nostra actualis quandoque est positive perfecta; quia opera quandoque elicimus, nullo peccato quamtumvis levi contaminata: saepe autem non ita perfecta est, ut omnem etiam levem imperfectionem excludat; quae tamen non impedit, quo minus perfecta dicatur secundum rectam aestimationem.

CDII. *Objicitur* X. Paritas. Adoptio humana in filium nihil aliud est, quam favor humanus extrinsecus, per quem alienus destinatur ad haereditatem, quin tamen aliquid intrinseeum accipiat ab adoptante, per quod destinetur ad haereditatem. Ergo etiam adoptio in filium Dei non fit per aliquid homini intrinsecum. R. C. A; N. C. Adoptio humana fieri aliter non potest, nisi per favorem extrinsecum tum adoptantis, tum reipublicae consentientis et approbantis; cum adoptans non possit dare adoptatio cognationem filialem intrinsecam, ob quam filius adoptivus jus naturale acquirat ad bona adoptantis. At vero Deus potest homini donum aliqnod infundere, per quod homo aliquo modo participet naturam divinam, habeatque similitudinem specialem cum ipso Deo, et jus ad divitias patrimonii divini. Accedit quod adoptio divina longe magis adoptatum adoptanti conjungat, quam adoptio humana. In Scripturis enim expresse dicitur, nos ex Deo natos esse, ac consortes fieri divinae naturae, quod sane de adoptione humana dici nequit.

CONTROVERSIA III.

AN, ET QUAENAM FIDES PRAEREQUIRATUR AD JUSTIFICATIONEM ?

Contra Protestantes.

CDIII.

Protestantes admittunt fidem ad justificationem requiri, non tamquam causam formalem justificationis, ut initio docuerant, neque tamquam causam efficientem, moralem aut meritoriam, sed tamquam causam instrumentalem. Atque ut haec intelligantur, sciendum est triplicem fidem ab illis adstrui. I. est fides *historica*, qua creduntur vera esse, quae in Scripturis asseruntur. II. est fides *miraculorum*, qua credimus nihil esse, quod a Deo fieri non possit. III. est fides *promissionum*, qua fiducialiter credimus veras esse promissiones de gratuita peccatorum remissione per merita Christi. Has tres fides ajunt respondere tribus Dei proprietatibus, historicam nempe veritati divinae, miraculorum illam potentiae, postremam denique promissionum fidem bonitati. Fidem promissionum dividunt in generalem et specialem. *Generalis* est, qua in genere creditur, omnibus in Christum credentibus promissam esse remissionem peccatorum; *specialis* vero, qua unusquisque in particulari credit et confidit, hanc promissionem singillatim ad se quoque pertinere, sibique factam esse. Atque hanc fidem promissionum specialem ajunt illam esse, qua justifica-

mur, quae apprehendit, et quasi manu stringit merita Christi, per Evangelicas promissiones et Sacramenta, sibi oblata, sicque sibi in particulari illa merita applicat. Ex his apparet, juxta ipsos promissionem gratiae in Evangelio factam, et Sacramenta, duo esse instrumenta et media a Deo nobis subministrata, per quae nobis offertur gratia; fidem autem illam fiducialem esse instrumentum recipiens promissiones ipsas et gratias, seu merita Christi oblata. Prima duo, id est, promissiones et Sacramenta, esse instrumenta ex parte Dei, et quasi manum offerentem: fidem fiducialem esse instrumentum ex parte nostra, et quasi manum recipientem. Porro hanc fiduciam ajunt Protestantes, esse propriam et specialem formam fidei justificantis, sicut juxta Catholicos forma illius est charitas.

CDIV. Catholici docent I., ad justificationem adulti multa requiri, ac praecipue fidem necessariam esse, non tamquam, meritum eoquod gratis justificemur, sed tamquam dispositionem. Dixi ad justificationem *adulti*; certum est enim in infantibus nullas praerequiri dispositiones ad justificationem, cum constet eos esse incapaces ullius actus liberi, ac nihilo secius in baptismo justificari. II. docent, fidem illam quae est dispositio, et qua se praeparat peccator ad consequendam gratiam justificationis, non esse inanem illam Protestantium fiduciam, qua quis fide divina infallibiliter credit sibi remissa esse peccata, et imputari merita ac justitiam Christi. Propterea tamen non excludunt ab actu fidei fiduciam voluntatis, quae tamquam fructus oritur ex fide, et qua peccator firmiter sperat, Deum concessurum esse sibi gratiam et auxilium conditiones illas implendi, sub quibus a Deo promissam sibi esse salu-

tem firmissime credit. Haec fiducia voluntatis, seu spes roborata, non est infallibilis et certa certitudine fidei divinae; quia Deus nullibi revelavit, nos adimpleturos esse conditiones, sub quibus nobis promissa fuit aeterna salus. Docent III. Objectum materiale fidei justificantis esse omnia quae Deus revelavit; certam vero atque infallibilem promissionem specialis misericordiae ordinarie, et praescindendo a peculiari revelatione Dei, non tam ad fidem pertinere, quam ad inanem et stolidam presumptionem.

CDV. *Conclusio I.* Ad justificationem in adultis requiritur fides. Conclusio haec a Catholicis aeque ac Protestantibus admittitur, probaturque I. Authoritate Scripturae. Ad Hebr. Cap. XI. dicitur: *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* II. Authoritate S. Augustini Lib. de Praedest. SSrum, Cap. VII. *Fides ipsa prima datur, ex qua impetrentur caetera*. III. Authoritate Tridentini, quod Sess. VI. Cap. VIII. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis; sine qua impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire.*

CDVI. *Conclusio II.* Fides justificans non est fiducia, qua quis credit sibi esse remissa peccata ob merita Christi, sed est assensus firmus ac certus ad ea quae Deus credenda proponit. Prob. I. ex Epist. ad *Hebr*. Cap. XI. in quo Apostolus fidem illam, ex qua justus vivit, ideoque justificantem, ita describit: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Id est, fides est basis ac fundamentum rerum aeternarum quas speramus, convincens

intellectum, atque eum movens, ut assentiatur iis quae non capit, neque intelligit. Atqui haec fides non est fiducia, sed aliquid ad intellectum pertinens. Ergo fides justificans, non est fiducia P. m. I. Fides ibi dicitur *substantia*, sive fundamentum rerum sperandarum; quia menti eas ita repraesentat, facitque quodammodo esse praesentes, quamvis non sint nisi futurae. At repraesentare non est voluntatis, ad quam pertinet fiducia, sed inllectus; ille enim rem apprehendens per speciem sibi impressam, facit rem esse antequam sit. II. Fides dicitur *argumentum*, seu demonstratio et convictio, quod certe ad intellectum pertinet, cujus solius est convinci, assentiri, et judicare. Probat. II. ex Epist. ad Rom Cap. IV. ubi Abrahamo dicitur: *Sed confortatus est fide dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quaecumque promiscit, potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad justitiam.* Plenissime scire autem intellectus est, non voluntatis: sicut contra fiduciam habere, voluntatis est, non intellectus. Neque obstat; quod paulo ante dicatur, *Non haesitavit diffidentia*; haec vox enim non defectum fiduciae, sed incredulitatem ibi significat. Prob. III. Ex Epist. I· ad Cor. Cap· XIII. *Nunc autem manent, fides; spes, charitas, tria haec: major autem horum est charitas.* Ubi distinguit Apostolus fidem a spe, aitque esse duo quaedam diversa: manifestum est autem, fiduciam nihil esse aliud, quam spem roboratam. Ad Cor. Cap. X. dicitur: *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Fides ergo ad intellectum qui captivatur pertinet, non vero ad voluntatem. Prob. IV. ex Epist. ad Ephesios, ubi Cap. III. dicitur: *In quo habemus fiduciam, et accessum in confi-*

dentia per fidem ejus. Si igitur habemus accessum ad Deum in confidentia, seu fiducia per fidem, sequitur fidem non esse fiduciam, sed causam fiduciae; alioquin sensus hujus loci valde absurdus foret, nimirum iste: *habemus accessum in confidentia per confidentiam.* Denique si Scriptura divina per fidem intelligeret fiduciam, actum ejus explicaret per verbum *fidere,* non vero per verbum *credere,* quae certe non sunt synonima.

CDVII. *Conclusio III.* Objectum materiale fidei justificantis non est specialis misericordia; sed omnia quae Deus revelavit. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Ex una parte ne unicus quidem in sacris litteris locus ostendi potest, ubi fides justificans sumatur pro illa speciali fide, qua quis certo atque infallibiliter credit se ob merita Christi remissionem peccatorum omnium fuisse consecutum: ex altera parte Scriptura plurimis in locis asserit, longe aliud esse objectum fidei justificantis. Ergo P. A. Ad Hebr. Cap. XI. ait: Apostolus *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* Ubi certe Apostolus loquitur de fide justificante; quia agit de illa fide, sine qua impossibile est hominem Deo placere. Ad Rom. Cap. X. *Si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris* Joannis Cap. XX. *Haec autem scripta sunt, ur credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei: et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* At quomodo quis salvus erit, aut vitam habebit sine gratia justificante? Lucae Cap. VII. Centurionis fidem miratus est Christus: *Nec in Israel tantam fidem inveni.*

Centurio autem nil aliud professus erat se credere, nisi Christi omnipotentiam et Divinitatem, dicens: *Dic verbo, et sanabitur puer meus.* Joan. Cap. VI. Petrus ait ad Christum: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitae aeternae habes. Et nos credimus, et cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei.* Ad Rom. Cap. IV. explicans Apostolus fidem Abrahae, quae reputata est illi ad justitiam, non dicit, eum credidisse per specialem misericordiam remissa sibi fuisse peccata; sed patrem se futurum multarum Gentium ex filio: quem sibi centenario uxor jam nonagenaria et sterilis, praeter solitum ordinem cursumque naturae, esse paritura.

CDVIII. Prob. II. Authoritate Symbolorum, Apostolici, Nicaeni, et Athanasiani, in quibus multa continentur fide divina necessario credenda ad obtinendam justificationem, de Unitate Dei nimirum, Trinitate Personarum, Incarnatione, Verbi, passione ac morte Christi etc. quin ulla fiat mentio specialis illius misericordiae. Quare id solum praetermissum fuisset, quod solum, aut saltem praecipue ponendum erat, siquidem vera foret Protestantium de fide justificante opinio. Neque dicant Protestantes, in decimo Symboli Apostolici articulo mentionem fieri specialis illius misericordiae. *Credo peccatorem remissionem.* Nam R. I. Si fides justificans esset fiducia misericordiae propter Christum, deberet saltem magna pars Symboli cum hac definitione congruere. R. II. Sensum illius articuli non esse, credo remissa mihi esse peccata; sed, credo et confiteor in Ecclesia Catholica esse donum remissionis peccatorum, quod per baptismum et poenitentiam percipitur: unde quod in Symbolo Apostolico dicitur, *Cre-*

do remissionem peccatorum, in CPolitano explicatur: *Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum.* Ex quo patet, in hoc articulo non doceri specialem et absolutam misericordiam, quam Protestantes objectum fidei justificantis esse contendunt; sed misericordiam generalem, et quae suis conditionibus non caret, cum ex baptismi perceptione dependeat.

CDIX. Prob. III. Authoritate Patrum, qui quotiescunque de fide justificantem loquuntur, numquam fiduciae illius, et specialis misericordiae meminerunt. *S. Basilius* in Orat. de Confess. fidei docet, fidem illam ad salutem et justificationem necessariam esse, qua creduntur quae Deus revelavit. *S. Cyrillus Jerosol.* Catech. V. scribit, fidem justificantem esse fidem dogmaticam, qua credimus Jesum esse Christum, atque a mortuis resurrexisse. *S. Gregorius Nazianz.* Orat. extrema in sanctum lavacrum. *S. Chrysostomus* in duabus Hom. de Symbolo. *S. Augustinus* Lib. de Fide et Symbolo, et in Enchiridio. *S. Fulgentius* Lib. de Fide ad Petrum, profitentur ea omnia se docere, quae ad fidem Christianam pertinent; et tamen nemo eorum est, qui vel semel specialis illius fidei protestanticae meminerit.

CDX. Prob. IV. Authoritate *Tridentini*, quod Sess. VI. Can. XII. ita definit: *Si quis dixerit, fidem jusificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinae misericordiae, peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, qua justificamur; anathema sit.* Et Can. XIV. *Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi ac justificari ex eo, quod absolvi ac justificari certo credat, aut neminem esse justificatum vere, nisi qui credat se esse justificatum, et hac sola fide absolutionem et justificarionem perfici; anathema sit.*

CDXI. Prob. V. Ratione Theologica triplici. I. est. Actus fidei justificantis debet praecedere justificationem, seu remissionem peccatorum; quia omnis causa prior est suo effectu. Sed ille actus, quo quis credit remissa esse sibi peccata, non praecedit justificationem et remissionem peccatorum. Ergo ille actus non est actus fidei justificantis. P. m. Si actus ille esset prior justificatione et remissione peccatorum, is qui crederet remissa esse sibi peecata, falsum crederet. Ergo actus ille non est prior justificatione. P. A. Peccata nondum sunt remissa ita credenti, sed tantum sunt remittenda per hunc ipsum actum. Ergo is qui crederet remissa sibi esse peccata, falsum crederet. Ergo non potest esse actus fidei justificantis. Neque dicant Protestantes, illum actum fidei et remissionem peccatorum esse simul, ita ut in eodem instanti remittantur peccata, quo quis credit ea sibi remitti. Quamvis enim transmitteretur, actum illum, quo quis credit remissa sibi esse peccata, non esse posteriorem tempore, esset tamen posterior natura; quia remissio peccati est objectum illius actus: actus autem praesupponit suum objectum.

CDXII. II. est. Actus fidei justificantis non debet tollere aut impedire orationem, Sacramenta, aut alia pia opera in sacris litteris commendata, et ad salutem pertinentia. Atqui ille actus, quo quis certe credit remissa sibi esse peccata, tollit et impedit omnia superius commemorata. Ergo non est actus fidei justificantis, sed potius impedientis justificationem. P. m. Si peccator fide divina credere tenetur remissa sibi esse peccata, inepte adhiberet verba illa Orationis Dominicae; *Et dimitte nobis debita nostra*: merito enim a Deo similem reprehensionem expectare deberet: Stul-

te, quid agis? Si certo credis hoc peccatum tibi remissum esse, quid ultra mihi molestus est, aut cur precaris ut remittam? Si autem dubitas, et firmam fidem non habes de remissione, quomodo postulas tibi remitti quod sine firma fide remitti nequit? Et profecto, juxta Protestantes, tam certe ac firmiter unusquisque credere tenetur remissa sibi esse peccata propter merita Christi, quam certe ac firmiter credit Christum esse natum, pro nobis crucifixum ac mortuum. At si quis Deum oraret, ut Christus nusceretur, moreretur etc. is procul dubio infidelis esset; quia judicaret Christum nondum esse natum, crucifixum, ac mortuum. Ergo pari ratione siquis orat Deum, ut sibi remittantur peccata, non minus est infidelis; judicat enim peccata sua nondum esse remissa, quod repugnat fidei Protestanticae. Quae de oratione diximus, intelligenda sunt etiam de Sacramentis, aliisque piis operibus. Quorsum enim ista, si fide divina credis te coram Deo justificatum esse, nec amplius indigere ullo remedio ad peccatorum remissionem impetrandam?

CDXIII. III. Ratio est. Nihil fide divina et justificante credendum est, nisi quod Deus revelavit. At qui Deus, exceptis paucis quibusdam, ut Paralytico, Magdalena, Zachaeo etc. nulli in particulari revelavit, quod peccata sint ipsi remissa. Ergo, ordinarie loquendo, a nullo debet aut potest hoc credi fide divina et justificante. Major propositio est certa, quia objectum fidei divinae esse non potest aliud, quam veritas a Deo revelata. Minor prob. negative, quia haec revelatio ostendi non potest. Respondent Protestantes, specialem promissionem contineri in generali ista Joan. Cap. III. *Qui credit in Filium, habet vitam aeternam.* Et Act.

Cap. XIII. *In hoc omnis, qui credit, justificatur.* At praeterquam quod credere in Christum longe quid aliud sit, quam credere remissa sibi esse peccata ob merita Christi; promissio haec conditionata est, huicque aequivalet: *Qui ex toto corde credit in Christum, ac prout oportet, justificatur, et habet vitam aeternam.* Atque haec propositio omnino de fide est, quia a Deo revelata: assumptio autem, seu minor syllogismi, *Atqui hic homo determinatus credit in Christum ex toto corde, aut prout oportet*, neque explicite neque implicite revelata est, sed ambigua prorsus atque incerta. Hinc conclusio, *Ergo hic homo determinatus justificatus est, et vitam habet aeternam*, fide divina credi non potest. Verum haec de re sermo redibit Controversia VI. Vide *Bellarminum* Lib. I. de Justificatione, et *Martinum Becanum* in Manuali Controversiarum, Lib. I. Cap. XVI. Quaest. V.

OBJECTIONES.

CDXIV. *Objicitur 1.* Authoritas Scripturarum. Apostolus ad *Hebr.* Cap. XI. definiens fidem justificantem, vocat eam *hypostasin*, sive *expectationem*. Ergo fides justificans nihil aliud est, quam certa expectatio misericordiae. R. I. N. A. Quamvis enim haec vox *hypostasis* quandoque significet expectationem, loco tamen citato significat substantiam; quia fides facit res sperandas subsistere in anima nostra, quod menti eas ita repraesentet, ac si quodammodo praesentes forent. Atque ita Graecam hanc vocem interpretati sunt Chrysostomus Graecae linguae utique peritissimus, caeterique Graeci Interpretes, quorum authoritas

apud aequos rerum arbitros haud dubie major erit, quam novorum Graeculorum Protestantium. R. II. Omisso etiam antecedente, N. C. Expectatio enim rerum sperandarum non est expectatio seu fiducia misericordiae Dei per Christum remittentis peccata; sed est expectatio vitae aeternae, ac resurrectionis corporum, juxta illud ad Titum Cap. II. *Expectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei.* Expectatio autem vitae aeternae etiam juxta Protestantes, non est fides justificans.

CDXV. *Dices I.* Apostolus ad Rom. Cap. IV. ait: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio.* Ergo per fidem intelligit Apostolus fiduciam, sive assensum, quo amplectimur promissionem, eamque nobis applicamus: ferme sicut in humanis non est rata promissio, donec promissarius illam acceptaverit. Ergo ut firma sit promissio, Deus eos justificat qui credunt, et confidunt se justificari. R. C. A. N. C. Apostolus non loquitur de promissione remissionis peccatorum, sed de promissione facta Abrahae, quod pater futurus esset multarum gentium: sive loquitur de promissione vocationis Gentium ad justitiam et salutem. Haec autem promissio non poterat esse firma et rata, si justificatio contingeret ex lege Moysis, aut ex operibus quae fiunt ex solis naturae viribus; nam tunc vel nulli omnino, vel soli Judaei justificati salvatique fuissent. Quare ut firma sit promissio, utque eadem sit gratuita, non debita, Deus non justificat homines ex lege Moysis, aut ex operibus quae fiunt ex solis naturae viribus; sed ex fide Jesu Christi quae sola est initium gratuitae veraeque justitiae, non solum Judaeis, sed etiam Gentibus. Itaque Protestantes perperam intelligunt tum vo-

cabulum *promissionis*, quo non significatur promissio remissionis peccatorum, sed vocatio Gentium: tum etiam vocabulum *fidei*, quo non intelligitur fiducia qua quis credit remissa esse sibi peccata; sed fides dogmatica, qua creditur in Christum pro nobis passum, ut aperte colligitur ex verbis Apostoli subsequentibus.

CDXVI. *Dices II.* Ex una parte fides dogmatica seu historica non justificat, sed auget potius timorem ac desperationem: ex altera parte Scriptura saepius fidei nomine significat spem et fiduciam. Ergo. P. A. Quoad alterum membrum I. Ad Rom. Cap. IV. dicitur de Abrahamo: *Qui contra spem in spem credidit.* Et, *Non haesitavit diffidentia.* II. Marci Cap. XI. *Omnia quaecunque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis.* Ubi *credite* accipitur pro *confidite.* III. Jacobi Cap. I. *Postulet autem in fide nihil haesitans.* IV. II. Paralipom. Cap. XX. *Credite in Domino Deo vestro, et securi eritis.* R. N. A. Quoad utrumque membrum. Fides dogmatica sive historica absolute et complete disponit ad justificationem, siquidem per dilectionem operetur: si autem dilectionem vacua sit, inchoative tantum et incomplete ad justificationem disponit, quia facile revocat a peccatis, atque ad spem erigit. Quamvis enim historia passionis Dominicae iram Dei erga peccatum commonstret, simul tamen ostendit, mortem illam pretium fuisse redemptionis, et propitiationem totius mundi. Praeterea multae continentur in Scripturis historiae, quibus infiniti misericordiae divinae thesauri peculiariter commendantur, et peccatores vehementissime commoveri atque excitari solent ad redamandum Deum adeo misericordem. Hujuscemodi est historia de

conversione Magdalenae, Pauli, Zachaei etc. Ad *probat*. R. in omnibus iis locis vocabulum fidei accipi pro vera fide Catholica, qua credimus id omne quod Deus revelat, non autem pro fiducia et confidentia. Sensus I. textus est, quod Abraham crediderit ob divinam promissionem se posse sperare filium ex Sara, quem naturaliter, et absque miraculo sperare non poterat. Illud autem, *Non haesitavit diffidentia*, idem est, ac non haesitavit incredulitate; cum in Graeca editione legatur ἀπιστία, seu incredulitas. Illud *Marci* Cap. XI. ad fidem proprie dictam pertinet; sed intelligitur cum conditione, *si bene petatis, et si expedit vobis dari*. S. Jacobus Cap. I. excludit dubitationem fidei contrariam; vult enim Deus omnipotentiam suam sine ulla dubitatione credi. Illud *Paralip*. Cap XX. de fide proprie dicta intelligendum est; fideles enim suos Deus protegit et custodit: idque ex sequentibus verbis confirmatur, *Credite Prophetis ejus, et cuncta evenient prospera*. Ubi non significat Scriptura, fiduciam esse ponendam in Prophetis; sed fidem habendam verbis eorum.

CDXVII. Propterea quamvis daretur, in Scripturis fidei nomine fiduciam significari; id tamen de ea fiducia intelligendum foret, quae ad fidem, non autem ad spem pertinet. *Fiducia fidei*, seu confidentia, est vehemens et firma persuasio, ac certum judicium sine haesitatione, fluctuatione, aut dubio, quod vera sint quae Deus revelavit, v. g. quod rite poenitentibus Deus peccata remittat, quodque Deus Fidelissimus sit in exequendis promissis. Persuasio autem haec firma, et judicium certum sine haesitatione, non est actus voluntatis, sed intellectus. Jam vero firmitas ista et certitu-

do persuasionis ac judicii datur in omni actu fidei divinae, eo ipso quod fides divina excludat haesitationem, fluctuationem, ac dubium: et quidem in quibusdam actibus fidei datur major, firmior et robustior; in aliis vero minor, ac non adeo firma, quia aliquando fides est intensa, aliquando remissa, et minus vivida. Ex hac autem vivida persuasione et fiducia intellectuali, tamquam effectus et fructus oritur etiam *fiducia spei* et voluntatis, quae aliud nihil est, quam tranquillitas animi, pax et carentia anxietatis, quam habet is qui firmiter et vivaciter persuasus est de divina misericordia, promissione auxilii, et fidelitate Dei. Cum enim plenissime sciat se justificandum, nisi culpa sua et perversa voluntate obicem ponat, tuto potest ac debet omnem anxietatem deponere, si serio et sincere adhibeat debitam diligentiam, si conetur quantum potest praestare ea quae Deus ab ipso requirit. Haec tamen fiducia non est infallibilis et certa certitudine fidei divinae, hoc ipso quod Deus nullibi revelaverit, conditionem a peccatore esse purificatam, sub qua remissionem peccatorum pollicitus fuit.

CDXVIII. *Dices III.* Legimus in Scripturis quosdam reprehendi ob timiditatem; et tamen ea reprehensio refertur in defectum fidei, v. g. Matth. Cap. VIII. *Quid timidi estis modicae fidei?* Matth. XIV. *Modicae fidei quare dubitasti?* Ergo in Scripturis fides accipitur pro fiducia, cui proprie opponitur timor. R. C. A. N. C. Ideo enim timiditas, quae opponitur fiduciae, refertur in defectum fidei, quia ex ipsa fide tamquam fructus et effectus oritur fiducia spei, seu voluntatis: ex quo minime sequitur confundendam esse fidem cum fiducia spei.

CDXIX. *Objicitur II.* Sequela. Si fides justificans est tantum firmus ac certus assensus ad ea omnia quae Deus revelavit, sequitur fidem historiae de Tobia ejusque cane eodem modo justificare, quo fides gratiae in in Christo promissae, et fides mortis, passionis, ac resurrectionis Christi, eoquod Deus utrumque revelaverit. Atqui hoc sine insigni temeritate ac contumelia Christi dici nequit. Ergo. R. N. M. Ad justificationem non requiritur, ut quis explicite credat Tobiam extitisse, ac canem habuisse etc. Haec enim et plura ejusmodi non sunt a Deo revelata, ut singulis innotescant, et explicite credantur; attamen quia revelata sunt, ab omnibus fidelibus implicite credenda sunt. At vero explicita fides Christi Redemptoris, ex quo originem habet nostra salus, est omnino necessaria ad justificationem consequendam.

CONTROVERSIA IV.

AN SOLA FIDES JUSTIFICET?

Contra Protestantes.

CDXX.

S. *Augustinus* Lib. de Fide et Operibus, Cap. XIV. memorat, temporibus Apostolorum fuisse haereticos, qui censebant solum fidei motum ad salutem atque adeo ad justificationem sufficere; sic enim scribit: *Excutiendum est a cordibus religiosis, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere fidem putaverint, bene autem vivere, et bonis operibus*

viam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apostolorum, non intellectis quibusdam suboscuris sententiis Apostoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati sunt dicere. Et infra: *Quoniam ergo haec opinio tunc fuerat exorta, aliae Apostolicae epistolae, Petri, Joannis, Jacobi, Judae, contra eam maxime dirigunt intentionem, ut vehementer adstruant, fidem sine operibus non prodesse.* Saeculo IV. Ennomius, ut idem Augustinus Lib. de Haeresibus, Cap. LIV. memoriae proditum reliquit, solius fidei assensum existimavit ad salutem sufficere, ita ut credenti nihil omnino obesse possent quaecumque alia peccata, quo minus consequatur gratiam et salutem. Lutherus, et rigidioris Lutherani ipsissimum hunc Eunomii errorem renovarunt, docentes ita nos sola fide justificari, ut ad justificationem nulli omnino actus virtutum aliarum requirantur, nec per modum meriti de congruo, nec per modum dispositionis aut conditionis: adeoque vox *Sola* non tantum excludat meritum, causalitatem, ac dispositionem; sed etiam praesentiam cujuscumque actus boni. Mentem suam satis aperte expressit Lutherus in Cap. II. Epistolae ad Galatas scribens: *Quando sic docetur, fides justificat quidem, sed simul servare oportet mandata Dei, — — — ibi statim Christus negatus est, et fides abolita; quia mandatis Dei, sive legi tribuitur, quod est solius Dei.* Et in epistola ad Philippum Melanchtonem Tomo I. Epist. edit. Georgii Coelestini, pag. 345. *Pecca fortiter, sed fortius fide, et gaude in Christo, qui victor est peccati, mortis, et mundi. Peccandum est, quamdiu hic sumus. — — — Sufficit, quod agnovimus per divitias gloriae Dei Agnum, qui tollit peccatum mundi: ab hoc non avellet nos peccatum,*

etiamsi millies millies uno die fornicemur aut occidamus. Calvinus, et molliores Lutherani, Melanchton, Kemnitius, Gerardus etc. quorum sententia communissima nunc est apud Protestantes, a justificatione excludunt alios actus a fide distinctos ratione meriti et causalitatis; non vero quoad praesentiam et concomitantiam. Concedunt itaque ad justificationem requiri ac praesupponi poenitentiam, sive dolorem de peccatis, et propositum emendationis tamquam dispositionem subjecti, sine qua dispositione neminem decrevit Deus justificare: at solam fidem idcirco dicunt justificare, quia sola fides apprehendit justitiam Christi, eamque sibi applicat, non vero dolor ac propositum. Per fidem autem non intelligunt meram notitiam et assensum praestitum rebus a Deo revelatis; sed ut superius diximus, fiduciam specialis misericordiae.

CDXXI. Mirum est, quot calumniis Protestantes initio statim praetensae reformationis Catholicam de justificatione doctrinam obscurare conati sint, ut invidiam publicam illi conciliarent, et justam a Romana Ecclesia secedendi causam habuisse viderentur. In Apologia Confessionis Augustanae: Artic. II. de Justificatione dicitur: *Cum adversarii* (Catholici nempe) *neque quid remissio peccatorum, neque quid fides, neque quid gratia, neque quid justitia sit, intelligant, misere contaminant hunc locum, et obscurant gloriam ac beneficia Christi, et eripiunt piis conscientiis propositas in Christo consolationes.* Tum vero accusantur Catholici docere, *hominem ex propriis meritis faciendo quod in se est, accipere remissionem peccatorum: Jesum Christum meritum nobis tantum fuisse gratiam aliquam habitualem ad operandum facilius, licet sine*

illa absolute operari possimus; adeoque justificari nos justitia rationis independenter a propitiatione Christi. Verum quam falso ac proterve doctrina haec tribuatur Catholicis, patet ex Tridentino, quod Sess. VI. ita loquitur: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia et adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata et promissa sunt; atque illud imprimis a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quae est in Christo Jesu, et dum peccatores se esse intelligentes, a divinae justitiae timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam, et servare divina mandata.*

CDXXII. *Conclusio I.* Sola fides non justificat. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Ex una parte Scriptura nullibi asserit, fide sola nos justificari: ex altera parte non obscure pluribus in locis negat fidem solam ad justificationem sufficere. Ergo. P. A. I. ad Cor. Cap. XIII. ait Apostolus: *Etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* S. Jacobus in Epistola sua Catholica, quam passim hodiedum etiam Protestantes pro Canonica habent, ait Cap. II. v. 14. *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? v. 17. Sic et fides, si*

non habeat opera, mortua est in semetipsa. v. 20. *Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius, et ex operibus fides consummata est?* v. 24. *Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum?* Quibus verbis S. Jacobus non agit de justitia apparente coram hominibus, sed de vera justitia; quae vere justos constituit coram Deo: atque ideo pro exemplo adducit justifi cationem Abrahae, quae utique non apparens tantum, verum etiam in se, ac coram Deo vera erat et genuina justitia. Prob. II. Authoritate Tridentini, quod Sess. VI. Can. IX. ita definit: *Siquis dixerit, sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse, eum suae voluntatis motu praeparari atque disponi; anathema sit.* Prob. III. Ratione Theologica. Fides a spe et dilectione separata, non justificat; nam I. Joan. Cap. III. dicitur: *Qui non diligit, manet in morte.* Ergo sola fides non justificat. P. C. Si tota vis justificandi esset in sola fide, ita ut caeterae virtutes, quamvis praesentes adessent, ad justificationem nihil omnino conferrent, ut volunt Protestantes, fides ipsa tam justificaret illis praesentibus quam absentibus. Ergo cum fides illis absentibus neminem justificet, vis justificandi non competit soli fidei. Praeterea si sola fides justificaret, sola fides etiam salvaret. Atqui sola fides neminem adultum salvat, cum opera bona necessaria sint ad salutem, ut ostendimus Tomo IV. Articulo III. Controversia IV.

CDXXIII. *Conclusio II.* Non sola fides, sed alii etiam actus justificationem antecedentes, ad eamdem disponunt, et dispositive justificant: nimirum timor justitiae divinae peccatorum vindicis, spes veniae consequendae per merita Christi; dilectio Dei tamquam fontis omnis justitiae, odium ac detestatio peccatorum: ac denique propositum vitae novae instituendae, observandi omnia mandata Dei, et suscipiendi cum opus fuerit baptismi et poenitentiae Sacramenta. Probatur conclusio quoad membra singula. Ac primo quidem fides non tantum cum aliis actibus justificat impium, verum etiam est radix ac fundamentum justificationis, illiusque initium. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Ad Hebr. Cap. XI. *Credere oportet accedentem ad Deum.* Ubi prima motio in Deum fidei tribuitur. Ad Rom. Cap. IV. *Credenti in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam.* Ubi ipsa fides censetur esse justitia, et quidem perfecta, si fides sit charitate formata. I. ad Cor. Cap. III. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* S. Augustinus Lib. de Fide et operibus, Cap. XVI. Chrysostomus, Theophylactus, aliique passim Interpretes per fundamentum hoc intelligunt fidem in Christum. Prob. II. Authoritate Patrum. Origenes in Cap. IV. Epist. ad Rom. scribit: *Puto quod prima salutis initia, et ipsa fundamenta fides est; profectus vero et augmenta aedificii spes, perfectio autem et culmen totius aedificii charitas.* S. Ambrosius in Psal. CXVIII. Serm. XX. *Fides principium Christiani est; plenitudo autem Christiani justitia est.* S. Augustinus Serm. XXVII. alias XX. de verb. Apostoli: *Domus Dei credendo fundatur, sperando erigitur, diligendo perficitur.* Et Lib.

de Praedest. SS., Cap. VII. *Fides prima datur, ex qua caetera impetrentur.* S. Hieronymus in Cap. III. Epist. ad Ephesios: *Fiduciae atque accessus ad Deum principium atque origo fides in Chistum est.*

CDXXIV. Secunda dispositio est timor, quo peccatorum nostrorum consideratione utiliter concutimur. Prob. I. Authoritate Scripturarum Ecclesiastici Cap. I. dicitur: *Timor Domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est, non poterit justificari.* Psal. CX. *Initium sapientiae timor Domini.* Proverb. Cap. XIV. *Timor Domini fons vitae.* II. Authoritate Patrum. S. Augustinus Tract. IX. in Epist. I. S. Joannis: *Timor Dei sic vulnerat, quomodo medici ferramentum putredinem tollit. — — — Opus est ergo, ut intret timor primo, per quem veniat charitas.* Et Lib. de Catechizandis rudibus, Cap. V. *Rarissime accidit, immo vero numquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore perculsus.* S. Hieronymus in Comment. ad Cap. I. Malachiae: *Vult Dominus, ut a malis per suppliciorum formidinem recedamus, et de timore servorum ad gratiam filiorum transeamus.* S. Gregorius M. Hom. XXXIV. in Evang. *Prava mens, si non prius per timorem evertitur, ab assuetis vitiis non emundatur.* III. Ratione. Natura timoris est, ut fugiat mala, et quaerat remedia quibus illa possit evadere: hinc quotidie videmus, numquam homines de salute aeterna magis sollicitos esse, quam cum ingens aliquis timor aut pestis, aut naufragii, aut alterius gravissimi mali ingruit.

CDXXV. Tertia dispositio ad justificationem est spes obtinendae veniae, et remissionis peccatorum. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Proverb. Cap. XXVIII. di-

citur: *Qui sperat in Domino, sanabitur.* Psal. XXXVI. *Salvabit eos, qui speraverunt in eo.* Psal. XC. *Quoniam in me speraverit, liberabo eum.* Matth. Cap. IX. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Quae verba Christus paralytico dixit, posteaquam cum erectum in spem salutis vidit. Ad Rom. Cap. VIII. *Spe salvi facti sumus.* I. Joan. Cap. III. *Omnis qui habet hanc spem in eo, senctificat se, sicut et ille sanctus est.* II. Authoritate Patrum. S. Cipryanus Serm. de Mortalitate scribit: *Spe vivimus, et in Deum credimus.* S. Chrysost. Hom. de Fide et lege: *Necessarium est, ut praecedat vitam nostram spes in Christum, quae postea pascenda est bonis operibus.* S. Ambrosius Lib. de poenitentia, I. Cap. I. *Nemo potest bene agere poenitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam.* S. Augustinus Lib. de Catechizandis rudibus, Cap. IV. *Quidquid narras ita narra, ut ille cui loqueris audiendo credat, credendo speret, sperando amet.*

CDXXVI. Quarta dispositio est dilectio Dei tamquam fontis omnis justitiae, quae si sit imperfecta, prior est tempore; si perfecta, saltem natura prior erit ad remissionem peccatorum. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Ecclesiastici Cap. II. *Qui timetis Dominum, diligite illum; et illuminabuntur corda vestra.* Lucae Cap. VII. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ad Galatas Cap. V. *Neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium; sed fides, quae per charitatem operatur.* I. Joan. Cap. III. *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.* II. Authoritate Arausicani II, quod Capitulo ultimo ita loquitur: *Deus fidem et amorem sui prius inspirat, ut Sacramenta baptismi fideli-*

ter requiramus. Caeterum quamvis nemo ex toto corde et perfecte Deum diligat, nisi Spiritum Sanctum inhabitantem habeat, imperfecta tamen et inchoata dilectio sine Spiritu Sancto inhabitante haberi potest, quamvis non sine auxilio Dei supernaturali.

CDXXVII. Quinta dispositio est poenitentia, seu dolor et detestatio peccati. Prob. I. Authoritate Scripturarum. II. ad Cor. Cap. VII. *Quae secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur.* Ezechielis Cap. XVIII. *Cum averterit se impius ab impietate sua, - - - ipse animam suam vivificabit.* Prob. II. Authoritate Patrum. Tertullianus Lib. IV. contra Marcionem ait: *Video et Achab Regem, maritum Jezabel, reum idololatriae et sanguinis Nabuthae, veniam meruisse poenitentiae nomine.* S. Cyprianus Serm. de Lapsis: *Qui sic Deo satisfecerit, qui poenitentia facti sui, qui pudore delicti, plus virtutis et fidei de ipso lapsus sui dolore conceperit, exauditus et adjutus a Domino, quam constritaverat laetam faciet Ecclesiam; nec jam solum Dei veniam merebitur, sed coronam.* S. Ambrosius in Psal. XXXVII. *Quis dubitet affligere animam suam, cum Propheta tantus afflixerit, solvens pretium lacrymarum pro redemptione peccati?* S. Hieronymus in Epitaphio Fabiolae: *Quae peccata fletus iste non purget? Quas inveteratas maculas haec lamenta non abluat?* S. Augustinus Lib. II. contra Cresconium, Cap. XII. *Mundantur et verbo veritatis ab illo, qui ait, Jam vos mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis. Mundantur et sacrificio contriti cordis ab illo de quo dictum est, Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non spernit.*

CDXXVIII. Sexta dispositio est propositum servandi mandata, inchoandi novam vitam, et suscipiendi Sacramenta. Cum enim scriptum sit Ezechielis Cap. XVIII. *Projicite a vobis omnes praevaricationes vestras, --- et facite vobis cor novum, et spiritum novum.* Joannis Cap. III. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Joan. XX. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt*, nemo recte dispositus dici potest ad justificationem, nisi paratus sit obtemperare voluntati Dei praecipientis novam vitam, et susceptionem Sacramentorum, praecipue baptismi et poenitentiae.

CDXXIX. Harum omnium dispositionum ratio congrua afferri potest. Cum enim Deus maxima charitate se convertat ad hominem, cui gratiam donat; convenit prorsus, ut homo vicissim non intellectu solum per fidem, sed etiam voluntate, ad quam pertinent reliquae quinque dispositiones, timor, spes, charitas, dolor de peccatis, et propositum, ad ipsum Deum gratiae largitorem convertatur; ut sicut homo donis gratiae secundum intellectum et voluntatem divinitus exornatur: ita etiam intellectu et voluntate beneficium hoc divinum acceptet, atque adeo per motus quoque voluntatis gratiam apprehendat.

CDXXX. Caeterum observo I. dispositiones illas, seu motus voluntatis antea enumeratos, non ita requiri, ut necessarium sit omnes explicite elici; sed satis esse, si aliqui eorum implicite tantum et virtute habeantur. Nam qui credit, et diligit Deum super omnia, vel etiam super omnia dolet se Deum offendisse, hoc ipso paratus est, cum opportunum fuerit, et in mentem venerit,

sperare bene de Deo, et timere ipsum: adeoque per actum charitatis aut poenitentiae implicite etiam sperat et timet. Observo II. recensitas dispositiones ordinarie non simul concipi, sed gradatim et successive. Quemadmodum enim morbi corporis ordinarie non sanantur, nisi successive, et repetitis remediis: sic nec peccata, quae sunt morbi animae; gratia enim aeque ac natura, ab imperfectis progreditur ad perfectiora. Dixi *ordinarie*; quandoque enim, supra consuetum operandi modum gratiae, salus animae per peccatum perdita in instanti recuperatur. Sic Davidem, Magdalenam, paralyticum, latronem in cruce subito justificatos fuisse tradunt sacrae paginae. Sed haec gratiae miracula fuerunt. Observo III. neminem propriis viribus naturae disponere se posse ad justificationem; sed gratiam Dei praevenientem et adjuvantem necessariam esse, juxta antiquissimam Ecclesiae doctrinam contra Pelagianos, a Tridentino confirmatam, quod Sess. VI. Cap. V. ait: *Declarat praeterea ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Jesum Christum praeveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur.*

CDXXXI. *Conclusio III.* Timor Dei, spes, charitas, aliique actus qui justificationem praecedunt, non sunt tantum fructus fidei, et conditio sine qua non, sed una cum fide influunt et cooperantur ad justificationem. Prob. I. Scriptura divina influxum et vim justificandi tribuit etiam aliis actibus, nempe timori Dei, spei, charitati etc. ut Ecclesiastici Cap. I. *Timor Domini expellit peccatum.* Ad Rom. Cap. VIII. *Spe salvi facti sumus.* Lucae Cap. VII. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ergo Protestantes

nullum habent in Scripturis fundamentum, ex quo rationabiliter erui possit, fidem solam esse formam dispositivam ad justificationem, non vero alios etiam virtutum actus. II. Opera bona sunt vita animae et fidei, juxta illud Jacobi Cap. II. *Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.* Ergo opera bona, timor Dei, spes, poenitentia etc. dici nequeunt puri fructus fidei, et mera conditio respectu justificationis, sicut anima dici nequit pura conditio respectu vitae. III. Ex una parte, etiam juxta Protestantes, sola fides viva justificat: ex altera parte fides constituitur viva per opera bona, ac praecipue per charitatem: Ergo opera bona, ac praecipue charitas, non sunt tantum signa et fructus, ex quibus fides viva dignoscitur. P. C. Signum non constituit rem significatam, sed eam tantum supponit et indicat. Atqui charitas constituit fidem vivam. Ergo charitas non est tantum signum et fructus fidei vivae.

OBJECTIONES.

CDXXXII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturae. Scriptura clarissimis verbis soli fidei tamquam causae dispositivae adscribit justificationem. Ergo timor Dei, spes, et charitas non concurrunt per modum dispositionis ad actum justificationis. Ergo sola fides dispositive justificat. P. A. Ad Rom. Cap. III. dicitur: *Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis.* Ad Rom. Cap. IV. *Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam.* Ad Galatas Cap. II. *Scientes quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per*

fidem Jesu Christi: et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis. Ergo. R. N. A. Ad *probat.* C. A. N. C. Apostolus loco cit. excludit ab actu justificationis tantum opera legis Mosaicae, et virtutes civiles Gentilium; minime vero ea opera, quae fiunt ex fide in Christum per gratiam et auxilia supernaturalia. Disputat nimirum Apostolus in suis epistolis partim contra Gentiles, partim contra Judaeos. Gentiles putabant hominem justificari absque fide in Christum, per opera mere naturalia et moraliter bona, vivendo juxta legem naturae et rationis, quae dictat facienda esse opera honesta, et exercendas esse virtutes morales atque politicas, quales sunt honorare parentes, gratum esse erga benefactores, justum erga omnes, pium in patriam etc. Judaei vero contendebant, absque fide in Christum hominem justificari ex operibus legis Mosaicae tum moralis, tum caeremonialis, inter quas praecipua erat lex illa de circumcisione. Ambos erroris arguit Apostolus, disertis verbis annuntians illis, non esse in aliquo alio salutem, nec aliud nomen esse sub coelo datum, in quo oporteat nos salvos fieri. Hunc fuisse scopum Apostoli plurimis in locis tradit *Augustinus* Lib. de Fide et Operibus, Cap. XIV. et Lib. de Gratia et Lib. arbitrio, Cap. VII. ubi inter caetera ait: *Homines autem non intelligentes, quod ait ipse Apostolus, Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis; putavarunt eum dicere sufficere homini fidem, etiamsi male vivat, et bona opera non habeat. Quod absit, ut sentiret vas electionis.* Et Lib. de Praedest. SSrum, Cap. VII. causam subjungit, cur Apostolus ad Rom. Cap. III. solius fidei meminerit: *Ex fide ideo* (Apostolus) *dicit justificari hominem, non ex*

operibus; quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur caetera, quae proprie opera nuncupantur, in quibus juste vivitur.

CDXXXIII. *Dices I.* Apostolus omnia opera Legis excludit ab actu justificationis. Sed timor Dei, spes, charitas, poenitentia etc. sunt opera Legis. Ergo. P. M. Ad Rom. Cap. III. dicitur: *Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non: sed per legem fidei. Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis.* Ad Ephesios Cap. II. *Gratia estis salvati per fidem, -- non ex operibus.* Ad Philipp. Cap. III. *Et inveniar in illo, non habens meam justitiam, quae ex lege est, sed illam quae est ex fide Christi Jesu.* Prob. etiam minor propositio. Timor, spes charitas, poenitentia, praecipiuntur a Deo. Ergo pertinent ad legem factorum, non ad legem fidei, et Evangelium. R. D. M. Excludit omnia opera legis facta viribus naturae; sine fide et gratia Christi, C. M. Omnia opera legis facta ex fide et gratia Christi, N. M. Et D. m. Sed timor Dei, spes, poenitentia etc. sunt opera legis facta per vires naturae, et sine gratia Christi, N. m. Facta est fide, et per gratiam Christi, C. m. N. C. Ad *probat.* minoris, C. A. D. C. Si timor, spes et charitas praecise secundum se spectentur, C. Conseq. Si spectentur ut actus eliciti ex fide, et per gratiam Christi, N. Conseq. Apostolus per legem factorum neutiquam intelligit illam, quae ad justificationem requirit solam fidem sine operibus, ut falso contendunt Protestantes: sed *lex factorum* ea dicitur ab Apostolo, quae jubet et indicat quid faciendum sit, nec tamen dat gratiam ad faciendum quod jubet. Contra *lex fidei* dicitur illa, quae impetrat gratiam faciendi quod lex factorum jubet

ideoque lex factorum dici potest littera, quae occidit jubendo, et non juvando; lex fidei vero spiritus qui vivificat opem ferendo, ut justificatio legis impleatur in nobis. Unde non solum Lex Mosaica, sed etiam Lex Evangelica est lex factorum, quatenus aliquid imperat: et lex fidei est Spiritus fidei, non solum quo nos Christiani in lege Evangelica, sed etiam omnes justi veteris Testamenti, omnesque Patriarchae et Prophetae gratiam a Deo impetrarunt ex meritis Christi, et gratis justificati ex fide in Christum venturum, per illius gratiam mandata legis servarunt. Similiter per *justitiam ex*, seu *in lege* intelligit Apostolus ea opera, quae homines faciunt sine gratia fidei, sola cognitione legis adjuti: et haec opera non justificant coram Deo, sed solum coram hominibus, qui tantum externa considerant; ideoque haec justitia ab Apostolo tamquam inutilis rejicitur. Per *justitiam fidei* pari modo intelligit Apostolus bona opera facta ex gratia Christi. Atque ita Apostolum interpretantur Patres, praecipue *S. Augustinus* Lib. de Spiritu et littera, Cap. XIII. Lib. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. X. et XI. Hinc Lib. LXXXIII. Quaestionum, Quaestione LXXVI. concilians dicta Pauli et Jacobi, scribit: *Non sunt sibi contrariae duorum Apostolorum sententiae Pauli et Jacobi, cum dicit unus justificari hominem per fidem sine operibus, et alius dicit inanem esse fidem sine operibus: quia ille dicit de operibus quae fidem praecedunt, iste de iis quae fidem sequuntur.* Ex quo patet a justificatione non excludi opera ex fide et gratia Christi facta; alias Paulus sibi contradixisset ad Rom. Cap. II. scribens: *Factores legis justificabuntur*, et *Jacobus* Apostolus nos decepisset, dum Cap. II. diserte scribit: *Abraham pater noster nonne ex ope-*

ribus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare?

CDXXXIV. *Dices II.* Apostolus excludit etiam ab actu justificationis opera facta ex fide et gratia Christi. Ergo. P. A. Ad Rom. Cap. IV. scribit: *Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* Ergo excluduntur etiam opera facta per fidem. P. C. Eo tempore, de quo loquitur Apostolus, Abraham fidelis erat, et ex fide operabatur. Ergo. R. N. A. *Ad probat* C. A. N. C. Nam I. quando Apostolus dicit, Abrahamum fuisse justificatum ex fide, non ex operibus, non rejicit opera facta ex fide, sed affirmat illa non esse facta sine fide. Itaque excludit opera quae Abraham facere potuisset non ex fide. Nam etiam ii qui fidem habent, aliquando operantur non ex fide, v. g. quand peccant, aut quando faciunt opera pure moralia sine ulla relatione ad Deum. II. Apostolus non loquitur absolute, sed conditionate, ita ut sensus sit: Si Abraham justificatus est ex operibus non procedentibus ex gratia fidei, (ut ii putabant, qui suis viribus tribuebant justitiam) certe habuit gloriam, sed non apud Deum. Et quoniam satis constat Abrahamum habuisse gloriam etiam apud Deum, inde colligit, eum non esse justificatum ex operibus sine fide; sed ex fide ex qua opera vere bona procedunt. Profecto si opera facta ex fide et gratia dispositive non justificarent, Jacobus Apostolus in epistola sua Catholica Cap. II. minime scripsisset: *Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est?* Caetera argumenta, quae ex Scripturarum authoritate peti possunt, solvimus Tomo IV. Articulo III. Controversia IV.

CDXXXV. *Objicitur II.* Authoritas Patrum. I.

Origenes in Cap. III. Epist. ad Rom. scribit: *Et dicit* (Apostolus) *sufficere solius fidei justificationem, ita ut quis tantummodo credens justificetur, etiamsi nihil ab eo operis fuerit expletum. II.* S. Hilarius Canone VIII. in Matth. *Fides enim sola justificat.* III. S. Basilius Homilia de humilitate: *Haec est perfecta et integra gloriatio in Deo, quando neque ob justitiam suam quis se jactat; sed novit quidem se ipsum verae justitiae indigum, sola autem fide in Christum justificatum.* IV. S. Ambrosius Comment. in Cap. III. Epist. ad Rom. *justificati sunt gratis, quia nihil operantes, neque vicem reddentes, sola fide justificati sunt dono Dei.* V. S. Chrysostomus Hom. de Fide et lege naturae: *Eum qui operatur opera justitiae sine fide, non possum probare vivum esse: fidelem absque operibus possum monstrare et vixisse, et regnum coelorum assecutum. Nullus sine fide vitam habuit; latro autem credidit tantum, et justificatus est.* VI. Augustinus Lib. de fide et operibus, Cap. XIV. *Sequuntur* (opera) *justificatum, non praecedunt justificandum.* Ergo sola fides praecedit justificationem. VII. S. Leo Serm. IV. de Epiphania: *Hoc est, quod justificat impios, hoc est quod de peccatoribus facit sanctos, si in uno eodemque Domino Jesu Christo et vera Deitas, et vera credatur humanitas.* VIII. S. Bernardus Serm. XXII. in Cantica: *Quisquis pro peccatis compunctus esurit et sitit justitiam, credat in te, qui justificas impium, et solam justificatus per fidem, pacem habebit ad te.*

CDXXXVI. Resp. Horum et aliorum Patrum textus eo sensu soli fidei justificationem tribuunt, quo Scriptura divina, ut superius diximus. Num. CDXXXII.

Nec aliter dicta illorum intelligi debere liquet ex plurimis eorumdem testimoniis, quibus praeter fidem etiam opera ex gratia Christi facta ad justificationem clare et diserte requirunt. Quin immo ipsi Protestantes fatentur, Patres in articulo de justificatione per solam fidem sine operibus sibi esse contrarios. Lutherus in brevi Confessione de Sacram. scribit: *Ego neminem scio, qui de fide et operibus recte judicare potuerit, exceptis Apostolis. - - - In caeteris libris nequaquam invenitur.* Melanchton in I. ad Cor. Cap. III. *Statim initio Scriptores veteres obscurarunt doctrinam de justitia fidei.* Centuriatores Magdeburgici Cent. II. Columna 60. *Adeo hic articulus omnium summus ac praecipuus paulatim artificio diaboli obscurari coepit.* Cent. III. Col. 79. *Justitiam coram Deo* (Patres tertii saeculi) *operibus tribuerunt, ut videatur magna ex parte hunc summum articulum de justificatione obscuratum esse.* Cent. IV. Col. 293. *Jam cogitet pius Lector, quam procul haec aetas in hoc articulo ab Apostolorum doctrina desciverit.* Cent. V. Col. 504. *Operibus in justificatione hominis coram Deo etiam nimium tribuunt hujus saeculi Doctores plerique.*

CDXXXVII. Verum ad singulos textus singillatim respondeo. Et ad I. quidem, Origenes per vocabulum *sola* excludit necessitatem operis externi, quando videlicet aut potestas aut occasio deest ejusmodi operis faciendi: docet enim loco cit. posse hominem integrum justificari sine ullo opere externo, ponitque exemplum Magdalenae et latronis, qui non leguntur jejunasse, aut eleemosynas fecisse, antequam justificarentur; quamvis hoc non obstante et ipsi quoque se disposuerint ad justificationem per opera a Deo requisita

ex parte peccatoris. Constat enim latronem de peccatis doluisse, debitam sceleribus suis poenam patienter acceptasse, Christi salvatoris opem implorasse: de Magdalena autem ipse Christus dixit Lucae Cap. VII. *Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum.* Ad II. S. Hilarius per vocem *sola* excludit tantum Legem Mosaicam, de qua loquebatur, idemque est ac si diceret: Lex Mosaica non justificat, sed sola fides in Christum. Ad III. S. Basilius excludit tandum opera, quae fiunt sine fide et gratia divina, monetque ut unusquisque sibi persuadeat, se nihil justitiae a se habere; sed quidquid habet donum esse Dei. Ad IV. Author Commentariorum in Paulinas epistolas non est S. Ambrosius, sed Hilarius quidam, Ambrosiaster vulgo dictus. Caeterum author ille, quiscumque demum fuerit, per vocem *sola* non excludit nisi opera caeremonialia legis veteris, aut certe necessitatem tantummodo operum externorum. Ad V. S. Chrysostomus id unum docet, fidem solam sine opere externo interdum sufficere; opus vero externum sine fide numquam sufficere; cujus rationem addit; quia fides parit opera, opera autem non pariunt fidem. Ad VI. S. Augustinus de operibus tantum vivis loquitur, et vitae aeternae meritoriis, quibus lex adimpletur, et merces aeterna debetur. Ad VII. S. Leo non opponit ibi fidem operibus; sed fidem Catholicam Arianae, Nestorianae, et Eutychianae impietati. Ad VIII. S. Bernardus loquitur ibi de fide viva, et conjucta cum charitate, idemque est, ac si dixisset: Qui toto corde aversatur peccatum, et cupit operibus poenitentiae Domino satisfacere, etiam antequam opera ista aggrediatur, per fidem vivam et charitatem ferventem Domino reconcilia-

tur. Mentem suam S. Doctor clarissime aperuit tum alibi saepius, tum praecipue Sermone XXIV. in Cantica: *Non facit. hominem rectum fides etiam recta, quae non operatur ex dilectione.* Et infra: *Neque opera sine fide, neque fides sine operibus sufficit ad animi rectitudinem.*

CDXXXVIII. *Objicitur III.* Ratio Theologica. Justificatio est omnino gratuita, juxta illud ad Rom. Cap. III. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo Jesu.* Atqui si timor, spes et charitas tamquam praeviae dispositiones requiruntur, justificatio non esset gratuita. Ergo. P. m. Peccator juxta nos deberet aliquid conferre ad justificationem, se praeparare ac disponere. Ergo non gratis accipit justitiam, sed merito dispositionis. R. I. Ergo neque fides tamquam dispositio, neque contritio ac poenitentia requiruntur tamquam conditiones a Deo requisitae; secus justificatio non foret gratuita. R. II. C. M. N. m. Ad *probat.* D. A. Peccator deberet se praeparare meritorie, ita ut per illos actus mereatur justificationem de condigno, N. A. De congruo tantum, C. A. N. C. Triplici de causa justificari dicimur gratis, I. Quia nullus hominum per opera fidem praecedentia meretur justificationem. II. Quia quidquid ad justificationem conducit, gratuitum est Dei donum, sicut et fides. Unde sicut fides non habet rationem meriti, saltem de condigno, quam justificatio sequatur tamquam merces: ita meriti rationem non habent spes, charitas, poenitentia, aliique actus ad justificationem conducentes. III. Quia posito actu fidei, spei, charitatis etc. adhuc ex mera Dei liberalitate sequitur infusio gratiae, et peccatorum remissio: ac proinde sicut actus fidei, sic et actus caeteri justificatio-

nem mereri non possunt; cum omnes hi actus non eliciantur in statu gratiae, quae est principium meriti proprie dicti, sive de condigno. Accedit quod gratia ad conversionem nostram congrua et efficax detur ex mera liberalitate, ex sola misericordia, et affectu singulariter benevolo erga justificandum, cum loco hujus potuerit Deus dare mere sufficientem gratiam.

CDXXXIX. *Dices I.* Si alii actus, v. g. timor Dei, spes, charitas, poenitentia, influunt in justificationem, tunc actus illi erunt meritorii. Atqui non possunt esse meritorii. Ergo non influunt. P. m. Si actus illi sunt meritorii justificationis, non amplius gratuita erit justificatio. Atqui est gratuita. Ergo. R. D. M. Tunc actus illi erunt meritorii justificationis de condigno, N. M. De congruo, C. M. Et sic dist. minore, N. C. et retorqueo argumentum. Fides etiam juxta Protestantes influit in justificationem. Ergo justificatio in ipsorum principiis non amplius erit gratuita. Ad *probat.* eodem modo D. M. Si actus illi sunt meritorii justificationis de condigno, justificatio non amplius erit gratuita, C. M. Si sunt meritorii tantum de congruo, N. M. Et sic dist. minore, N. C. Meritum de congruo, ut diximus Tomo IV. Artic. III. Controversia II, non est meritum proprie tale; hinc minime derogat gratuitae justificationi. Quod si Protestantes nomine meriti de congruo offendantur, poterunt salva pace et unitate Catholica asserere, ad justificationem praeter fidem requiri alias dispositiones, quas Tridentinum Sess. VI. Cap. VI. enumerat, quin tamen illae sint meritoriae justificationis, etiam de congruo tantum; habebuntque plures ex Doctoribus Catholicis eadem cum ipsis hac in re sentientes. Nos cum communiori Theologorum dicimus, eas disposi-

tiones esse meritorias justificationis de congruo tantum, idque Patrum authoritate ducti, qui eo etiam tempore, quo Pelagianae lites fervebant, in dispositionibus illis meritum aliquod, de congruo nimirum, haud obscure agnoverunt. Paucos e multis laudabimus. S. Cyprianus Tract. de Lapsis ait: *Qui sic Deo satisfecerit -- nec jam solam Dei veniam merebitur, sed coronam.* S. Hieronymus Lib. II. contra Pelagianos: *Qui peccata simpliciter confitentur, merentur humilitate clementiam Salvatoris.* S. Augustinus Epist. CXCIV. alias CV. ad Sixtum: *Nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat: neque enim nullum est meritum fidei.*

CDXL. *Dices II.* Si requiruntur opera ad justificationem, justificatus poterit gloriari contra illud Apostoli ad Rom. Cap. III. *Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est.* Ergo opera excludenda sunt ab actu justificationis. P. A. Si nos aliquid de nostro arbitrio conferimus, praeparando ac disponendo nos ad justificationem, possemus praeparationem hanc et dispositionem nobis adscribere, adeoque gloriari tamquam de re nostra, non vero aliena. Ergo. R. I. retorq. Si fides ad justificationem requiritur, justificatus poterit gloriari. R. II. N. A. Ad *probat.* iterum N. A. Illud ipsum, quod nos disponendo ac praeparando conferimus ad nostram justificationem, accepimus a Deo, adeoque gloriari non possumus, nisi in Domino. Nam I. accepimus vires, potentiam, et sufficientiam; sine gratia enim praeveniente ne quidem possumus nos disponere, et praeparare ad justificationem. II. Accepimus gratiam, non qualemcumque, sed congruam et efficacem, sine qua numquam nos disposuissemus. III. Accepimus a Deo auxilium adjuvans

et cooperans, omnino necessarium ad ipsam actualem praeparationem et dispositionem. Ergo licet aliquid conferamus ex nobis; tamen cum hoc ipsum acceperimus a Deo, non possumus de illo gloriari tamquam de re nostra, sed Dei, cujus etiam donum est. Hinc Apostolus, II. ad Cor. Cap. X. scribit: *Qui autem gloriatur, in Domino glorietur.*

CONTROVERSIA V.

AN GRATIA SANCTIFICANS SIT AEQUALIS IN OMNIBUS JUSTIS?

Contra Jovinianum Et Protestantes.

CDXLI.

Jovinianus Saeculo IV. ad finem vergente docuit, omnes justos sanctitate et justitia aequales esse, eoquod Stoicorum doctrinam secutus assereret, virtutes et peccata esse paria. Eumdem errorem jam ab XI. saeculis extinctum suscitarunt denuo nostrorum temporum Novatores Lutherus et Calvinus, eorumque asseclae, diversa tamen ratione ducti. Cum enim pertinaciter contendant, gratiam justificantem esse formaliter ipsam Christi justitiam fide apprehensam, ajunt, omnes aequaliter esse justos, sive majora sive minora virtutis opera producant; eo quod eadem justitia Christi non per partes, sed tota et integra applicetur: negantque gratiam sanctificantem pro inaequalitate dispositionis inaequaliter infundi et donari. Unde Lutherus Serm. de Nativit. B. V. Mariae scribere non erubuit: *Omnes Christiani aeque magni*

sumus atque Mater Dei, et aeque Sancti ac ipsa.

CDXLII. *Conclusio.* Gratia sanctificans non est aequalis in omnibus justis, sed inaequalis infunditur pro inaequalitate dispositionum. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Job. Cap. I. dicit Deus: *Numquid considerasti servum meum Job; quod non sit ei similis in terra, homo simplex et rectus.* Proverb. Cap. IV. *Justorum semita, quasi lux splendens, procedit et crescit usque ad perfectam diem.* Ergo quemadmodum vera lux, quae fulget in aurora, semper augetur et crescit usque ad perfectionem meridianam: sic etiam vera justitia in hominibus justificatis semper magis ac magis augetur, donec ad perfectionem beatorum in coelesti patria pertingat. II. Ad Cor. Cap. IX. *Augebit incrementa frugum justitiae vestrae.* II. Petri Cap. III. *Crescite vero in gratia, et in cognitione Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi.* II. ad Cor. Cap. IX. *Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis.* Apocalypsis Cap. XXII. *Qui justus est, justificetur adhuc: et sanctus sanctificetur adhuc.* Ad Ephes. Cap. IV. *Veritatem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus.* Lucae Cap. VII. *Cui minus dimittitur, minus diligit.* Ergo cum charitas non distinguatur a justitia, vel saltem huic semper conjuncta sit, gratia sanctificans non est aequalis in omnibus justis.

CDXLIII. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Hieronymus Lib. II. contra Jovinianum ait: *Unicuique nostrum data est gratia juxta mensuram gratiae Christi: non quod mensura Christi diversa sit, sed tantum gratiae ejus infunditur, quantum valemus haurire.* S. Augustinus Epist. CLXXXVII. alias LVII. ad Dardanum:

Deus totus adesse rebus omnibus potest, et singulis totus: quamvis in quibus habitat, habeant eum pro suae capacitatis diversitate, alii amplius, alii minus, quos ipse sibi dilectissimum templum gratia suae bonitatis aedificat. Epist. CLXVII. alias XXIX. ad Hieronymum: *Induti sunt Sancti justitia, alius magis, alius minus.* Tractatu VI. in Joannem: *Ipsi Sancti, intelligite Fratres, boni pertinentes ad columbam, pertinentes ad sortem civitatis illius Jerusalem, ipsi boni in Ecclesia, de quibus dicit Apostolus, Novit Dominus qui sunt ejus: diversarum gratiarum sunt, non omnes paria merita habent: sunt alii aliis sanctiores, sunt alii aliis meliores.*

CDXLIV. Prob. III. Authoritate Tridentini, quod Sess. XI. Can. XXIV. ita definit: *Siquis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera; sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis adeptae, non autem ipsius augendae causam; anathema sit.*

CDXLV. Prob. IV. Ratione Theologica. I. est. In coelo datur varietas praemiorum et coronarum; ut ostendimus Tomo III. Artic. VI. Controversia III. Ergo etiam in terra datur varietas meritorum, bonorumque operum. Ergo cum bona opera justificent, majorque aut minor pro varietate dispositionis infundatur gratia sanctificans, inaequalis etiam erit justitia. II. est ratio congrua, quam *S. Thomas* affert I. II. Quaest. CXII. Artic. IV. Quemadmodum Deus voluit universum hoc esse perfectum, quod ad bona naturalia attinet; ita etiam voluit perfectam esse suam Ecclesiam, quod attinet ad dona gratiae omnis generis. Sed ad perfectionem universitatis rerum naturalium pertinuit, ut faceret Deus diversos et inae-

quales earum gradus. Ergo similiter ad perfectionem Ecclesiae spectat, ut inaequaliter dona gratiae fidelibus distribuat, quo ex diversis gratiae gradibus major et illustrior Ecclesiae perfectio existat.

CDXLVI. Prob. V. evertendo fundamentum Protestantium. Falsum est nos justificari formaliter per justitiam Christi, ut paulo ante Controversia II. ostendimus. Ergo Protestantes nullum habent fundamentum dicendi, omnes justos esse inter se pares justitia ac sanctitate. Praeterea quamvis adversariis daretur, formaliter nos justificari per justitiam Christi, solide tamen evinci ex eo non potest, fideles esse justitia ac sanctitate aequales. Sicut enim pauper aliquis prae alio plus pecuniae ex eodem sacco manu sua magis avida apprehendere atque extrahere potest: sic quoque Christiani inaequali fervore fidei justitiam Christi apprehendere, et alius prae alio per actum fidei ferventiorem eamdem sibi applicare potest.

CDXLVII. Caeterum circa hanc rem observo I., quod prima ratio, ac potissima, cur inter adultos alii majorem gratiam sanctificantem, quam alii accipiant, sit referenda in beneplacitum Dei, suo arbitratu conferentis quibusdam majora et efficaciora antecedentis gratiae auxilia, quam aliis. Deus enim per gratiam suam praevenientem est principalis causa nostrae dispositionis ad gratiam, totaque virtus agendi est a voluntate divina, et ejus gratia praeveniente, quam Deus singulis distribuit prout vult, adeo ut semper ille qui melius disponitur, a Deo habeat majus et efficacius auxilium gratiae praevenientis. Interim tamen negari non potest, causam aliquam inadaequatam ejusmodi dispositionis esse liberum hominis arbitrium, licet haec

causa sit minus principalis; quia homo praevenienti gratiae potest aut omnino non cooperari, aut saltem minus perfecte. Observo II., quod homo propriis actibus in gratia factis eo excrescere non possit, ut fomitem peccati, seu concupiscentiam penitus extinguat. Paulus enim gratia Dei abundanter instructus, atque ad maximam sanctitatem a Deo elevatus, dicit se adhuc sentire rebellionem appetitus. Ad Rom. Cap. VII. *Video aliam legem id membris meis, repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis.* Ratio hujus assignari alia non potest, quam voluntas Dei, qui privilegium hoc Sanctorum Reginae concessum justissimis de causis ad alios extendere noluit. Argumenta, quibus Protestantes conclusionem nostram impugnare solent, solvimus Controversia II., in qua statuimus nos per justitiam inhaerentem formaliter justificari, non vero per imputationem justitiae Christi.

CONTROVERSIA VI.

AN QUIS FIDE DIVINA TENEATUR CREDERE, AUT CERTO SCIRE POSSIT, REMISSIONEM PECCATORUM ET GRATIAM SANCTIFICANTEM SE ESSE CONSECUTUM?

Contra Protestantes.

CDXLVIII.

Status quaestionis non est I., utrum Deus revelaverit, et fide divina credendum sit, rite poenitentibus remitti peccata. II. An peccator, qui bona fide legitimam poenitentiam commissorum criminum se egisse existimat, possit ac debeat in Deo confidere remissa sibi esse peccata. III. An ii, quibus Deus specialiter revelavit remissa ipsis esse peccata, possint ac debeant in fide divina credere. Facile enim Catholici omnes dabunt Protestantibus I., in Scripturis clare ac perspicue contineri, ac proinde fide divina, cui nullo modo falsum subesse possit, credendam esse promissionem remissionis peccatorum, a Deo rite et legitime poenitentibus factam. At vero cum promissio haec sit tantum conditionata, si illi nimirum rite ac legitime poenitentiam egerint: purificatam autem fuisse hanc conditionem a fidelibus, neque ex Scripturis ostendi possit, neque ordinarie per revelationem privatam habeatur, negant, praescindendo a peculiari Dei atque extraordinaria revelatione, fide divina credi posse aut debere, sibi in particulari, aut alteri cuicumque peccata a Deo fuisse remissa. II. Facile damus adversariis certam fiduciam in

Deo collocandam esse, et certo confidendam, post actam legitime poenitentiam peccata esse remissa. At vero maximum est discrimen inter certitudinem fidei et certitudinem fiduciae. Certitudo fidei, quia nititur sola Dei revelantis authoritate, omni ex parte dubitationem excludit. Certitudo fiduciae partim nititur divina promissione, partim propria dispositione. Quod divinam promissionem, attinet, omnem similiter formidinem excludit, estque simplex atque absoluta certitudo: quod propriam attinet dispositionem, non excludit omnem formidinem, neque est certitudo absoluta, sed tantum secundum quid, et conjecturalis. III. Ultro concedimus, eos quibus Deus specialiter revelavit remissa ipsis esse peccata, posse ac debere id fide divina credere; eo quod authoritas Dei quaecumque placuerit revelantis, firmissimum semper assensum exigat. At vero quamvis certum sit, remissionem peccatorum Magdalenae, Paralytico, Zachaeo, Latroni in Cruce, paucisque aliis eximia sanctitate conspicuis revelatam fuisse, ordinarie tamen negamus hujusmodi revelationem haberi. Quare ut omnis fallacia submoveatur, status praesentis quaestionis est, utrum debeat aut possit aliquis sine speciali revelatione certus esse certitudine fidae divinae, cui nullo modo possit subesse falsum, sibi remissa esse peccata: sive an in Scripturis, aut ordinarie per illustrationem divinam privatam revelatum sit absolute et absque ulla conditione, fidelibus in particulari remissa esse peccata, aut conditionem illam, sub qua promittitur ipsis remissio peccatorum, fuisse ab ipsis impletam.

CDXLIX. Antequam decidatur quaestio, paucis certitudinis naturam et divisionem examinabimus. *Cer-*

titudo est firmitas quaedam atque immutabilitas veritatis, vel, ut alii dicunt, est veritas necessaria aut ex natura sua, aut ex determinatione jam facta. Certitudo alia est *objecti*, seu rei cognitae vel creditae; estque immutabilitas rei, quae aliter se habere non potest, quam creditur vel cognoscitur: alia est certitudo *subiecti*, id est, hominis cognoscentis vel credentis; estque firmitas quaedam assensus nostri ad rem quae, cognoscenda vel credenda proponitur. Rursus alia est certitudo evidens, alia obscura. *Evidens* est earum rerum, quae aliquo modo videntur; cujus primum gradum obtinent prima rerum principia, alterum conclusiones ex primis principiis evidenter deductae, tertium ea quae sensibus corporis percipiuntur, diciturque certitudo experientiae. Certitudo *obscura* est earum rerum, quae sola fide, vel opinione nituntur; neque enim certitudo idem formaliter est quod evidentia, ut ex dicendis patebit. Obscura haec certitudo dividitur in metaphysicam et moralem. *Metaphysica* dicitur ea, quae omnem prorsus formidinem absolute excludit, eoquod neque per absolutam Dei omnipotentiam res aliter habere se possit. Talem certitudinem habent res omnes a Deo revelatae, quamvis conjunctam habeant obscuritatem veritatis; neque enim fieri umquam potest, ut Deus quid revelans decipiat, aut decipiatur. *Moralis*, seu certitudo fidei humanae est ea quae habetur ex motivis absolute quidem fallibilibus, moraliter tamen infallibilibus, quae nempe omnem prudentem formidinem de opposito excludit. Sic de existentia Romae, aut Constantinopolis certitudinem habemus stricte moralem, quamvis eas urbes propriis oculis non usurpaverimus. Addere multi etiam solent certitudinem *conjecturalem*, quae tot

signis et conjecturis nititur, ut anxietatem quidem, non tamen omnem formidinem excludat. Verum stricte loquendo conjecturalis haec certitudo opinionis est potius quam fidei, neque limites excedere videtur maximae probabilitatis.

CDL. Nostrorum temporum Novatores, Lutherus, Calvinus, Brentius, Kemnitius etc. ex falso suo principio, quod fides justificans nihil aliud sit quam certa et indubitata fiducia, qua confidimus nobis remissa esse peccata, aut potius ea contegi justitia Christi, inferunt peccatorem non tantum posse, verum etiam certum esse debere de sua justificatione; adeo ut siquis ea de re tantisper dubitet, hoc ipso e statu gratiae excidat. Novatorum errorem ex parte adoptavit *Ambrosius Catharinus*, celebris Saeculi XVI. Thologus. Non quidem docuit hic certitudinem fidei de propria gratia necessariam esse ad justificationem, neque hac fide qua homo credit se justum esse, et multo minus hac sola fide hominem justificari; sed tantum asseruit posse omnes justos fide divina et infallibili, non quidem Catholica, sed peculiari, certo sibi persuadere se esse in statu gratiae, tum propter universalem illam revelationem, qua constat eos justificari qui faciunt ea quae ad id requiruntur, et simul propter evidentiam, qua possunt justi scire se ea fecisse: tum propter peculiarem revelationem, quam de sua gratia unusquisque justus habet a Spiritu Sancto. Eam tamen fidem ideo dicit non esse Catholicam, quia non est de obiecto universali, quod omnes teneantur credere, sitque omnibus revelatum; sed de obiecto particulari, quod unisquisque justus de se solo possit credere, se nimirum esse in statu gratiae.

CDLI *Conclusio*. Nullus sine speciali Dei revelatione certus esse potest certitudine fidei, cui nullo modo potest subesse falsum, remissa sibi esse peccata, et in statu gratiae se esse. Prob. Conclusio haec dogmatica I. Authoritate Scripturarum. Proverb. Cap. XX. ait Salomon: *Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato?* non quod in hac vita nullus sit vere mundus; secus David a Deo non petiisset Psal. L. *Cor mundum crea in me Deus*: neque ideo quod homo saepe labatur in venialia peccata; haec enim non impediunt quo minus homo mundus et immaculatus dicatur; sed quia illi ipsiqui mundi sunt, nullum habent testimonium infallibile de sua justitia. Ecclesiastis Cap. IX. dicitur: *Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta.* Ubi Salomon loquitur de justis, de amore et odio secundum praesentem justitiam vel injustitiam, aitque unam ex miseriis vitae, eamque non minimam esse, quod homines justi, sive considerentur ut homines sive ut filii Dei, merito formidare possint, ne forte non sint veri justi, cum omnia in futurum serventur incerta. Audiendus hac de re B. Hieronymus Commentario in Cap. IX. Ecclesiastis: *Porro hic sensus est: etiam in hoc dedi cor meum, et scire volui quos Deus diligeret, quos odisset; et inveni justorum quidem opera in manu Dei esse, et tamen utrum amentur a Deo, an non, nunc eos scire non posse, et ambiguos fluctuare, utrum ad probationem sustineant quae sustinent, an ad supplicium, In futuro igitur scient, et in vultu eorum sunt omnia, id est, antecedet eos, cum de hac vita discesserint, notitia istius rei; quia tunc est judicium, et nunc certamen. Et quicunque ad-*

versa sustinent, utrum per amorem Dei sustineant, ut Job, an per odium, ut plurimi peccatores, nunc habetur incertum. Ecclesiastici Cap. V. dicitur: *De propitiato peccato noli esse sine metu.* Quibus verbis formidare jubemur, ne fortasse ob peccatum illud, quod nobis remissum fuisse videtur, puniamur et damnemur: quia forte remissum non fuit, deficiente ex parte nostra sincera ac legitima poenitentia. Neque dicas hunc timorem nobis incuti, ne quis propter remissum jam peccatum fiat audacior ad rursus peccandum, promittens sibi facilem a Deo veniam; eo quod timor non sit de praeterito, sed de futuro. Respondeo enim N. A. Si hic foret genuinus sensus laudati textus, non diceretur *de propitiato peccato*; sed *ob propitiatum peccatum*: metus vero non tantum de re futura, sed etiam de re praeterita esse potest, quatenus respectum habet ad malum aliquod futurum. Sic potest quis v. g. Advocato suo dicere: timeo, ne ita meam causam in judicio egeris, ut postea ego condemner. Quare timere nos jubet Spiritus Sanctus, ne culpa nostra peccata nobis remissa non fuerint, atque hac cogitatione vult etiam nos deterreri a peccando in posterum, cum incerta sit peccatorum tum praeteritorum tum futurorum remissio. Apostolus I. ad *Cor.* Cap. IV, vel antequam peculiari revelatione de propria gratia certior fieret, vel in persona justorum, ut sentiunt S. Chrysostomus et Theophylactus, perspicue asserit, non posse ordinarie a justis in hac vita ferri judicium certum ac infallibile de propria gratia; ait enim: *Sed neque me ipsum judico; nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui*

et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc erit laus *unicuique a Deo.* Quibus verbis deterret Paulus Corinthios a judiciis temerariis, quibus unus ab alio aut justus aut peccator judicatur. Ostendit autem judicium de nostra justitia Deo esse relinquendum; cum ne nos quidem ipsi nos plene cognoscamus. Protestantes respondent, Apostolum eo loco dicere, se non ex bona conscientia, adeoque ex operibus bonis justificatum esse, sed per justitiam Christi fide apprehensam, ejusque merita. Verum interpretatio haec perquam absurda est, et a mente Apostoli aliena. Nam I. Apostolus cupiebat deterrere Corinthios a judicio temerario: ad hoc autem propositum nihil pertinet illa ratio: Non justificor ex operibus, sed ex Dei misericordia non imputante peccata: plurimum autem conducit incertitudo humanorum judiciorum, cum nemo de se ipso infallibiliter certus sit, se esse in statu gratiae. II. Nullum prorsus vestigium, nullumque indicium Protestanticae illius interpretationis extat in laudato textu, ut merito ridendi sint adversarii, qui ubique justitiam Christi fide apprehensam invenisse sibi videntur. III. Si Apostolus per illa verba, *Nihil mihi conscius sum,* intellexisset peccata sua a justitia Christi contegi, ideoque sibi non imputari, ex sententia Protestantium per hanc ipsam justitiam Christi fide apprehensam justificatus fuisset. Quomodo igitur scribere ausus esset. *Sed non in hoc justificatus sum?* IV. Denique Protestantica haec expositio repugnat communi Patrum interpretationi, qui omnes ex hoc loco colligunt incertitudinem gratiae, praecipue *S. Chrysostomus* Hom. XI. in I. Epist. ad Cor. *S. Hieronymus* Lib. II. contra Pelagianos, *S. Augustinus* Enarrat. in Psal. XLI. *S. Bernardus* Epist. XLII. ad Henricum Senonensem.

CDLII. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Ambrosius Serm. V. in Psalm. CXVIII. scribit de Davide: *Ideo Deum precatur, ut illud* (opprobrium) *auferat, quia solus novit, quod nescire potest etiam ipse qui fecit.* S. Basilius in Constitut. Monasticis, Cap. II. *Multa peccantes, plurima neque intelligimus. Quapropter dicit Apostolus, Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum, hoc est, multa pecco, et non intelligo.* S. Hieronymus Lib. II. adversus Pelagianos: *sunt justi, ad quos pervenit quasi opus impiorum; et sunt impii, ad quos pervenit quasi opus justorum. Hoc idcirco dicitur, quia certum judicium solius Dei est.* S. Augustinus Serm. XCIII. alias XXIII. de Verbis Domini: *Forte tu non invenis aliquid in conscientia tua; et invenit ille, qui melius videt, cujus acies divina penetrat altiora: videt forte aliquid, invenit forte aliquid.* Et Lib. de Perfectione Justitiae, Cap. XV. ait: *Quamtalibet justitia sit praeditus homo, cogitare debet, ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniatur esse culpandum.* S. Gregorius M. Lib. VI. Epist. XXII. ad Gregoriam Augustae cubiculariam: *Quod vero, dulcedo tua, in suis epistolis subjunxit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam, mihi revelatum esse, quia peccata tua dimissa sunt, rem et difficilem etiam et inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignum sum, cui revelatio fieri debeat: inutilem vero, quia secura de peccatis tuis fieri, non debes, nisi cum jam in die vitae tuae ultimo plangere eadem peccata minime valebis. Quae dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lavare.*

CDLIII. Prob. III. Authoritate Tridentini, quod Sess. VI. Can. XIII. ita definit: *Siquis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certo, et obsque ulla haesitatione propriae infirmitatis et indispositionis, peccata sibi esse remissa; anathema sit.* Can. XIV. *Siquis dixerit hominem a peccatis absolvi, ac justificari ex eo, quod se absolvi et justificari certo credat, aut neminem esse vere justificatum, nisi qui credat se esse justificatum, et hac sola fide absolutionem et justificationem perfici; anathema sit.* Et Sess. VI. Cap. IX. *Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute et efficacia dubitare debet: sic quilibet dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de sua gratia formidare et timere potest; cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.*

CDLIV. Prob. IV. Ratione Theologica. I. Fide divina credi non potest, quod a Deo revelatum non est. Atqui a Deo revelatum non est absolute et absque ulla conditione, fidelibus remissa esse peccata. Ergo absolute id credi non potest fide divina, sed tantum sub conditione, si nimirum homo poenitentiam egerit, prout oportet. Vide dicta Num. CDXIII. II. Nemo infallibiliter est certus de sua contritione. Ergo nemo potest esse infallibiliter certus de sua justificatione. Consequentia negari non potest ab adversariis; quamvis enim negent contritionem esse dispositionem, asserunt tamen eamdem, tamquam conditionem sine qua non necessario ad justificationem requiri, quia Deus neminem justificat nisi rite contritum. Ergo cum nullus absque spe-

ciali revelatione infallibiliter certus sit de sua contritione, neque infallibiliter certus esse potest de sua justificatione: e duobus enim, quorum alterum ex altero necessario pendet, unum nequit certo sine ulla formidine cognosci, nisi eadem certitudine cognoscatur et alterum. Antecedens, quod Lutherus etiam admisit, sic probatur. Contritio ad justificationem necessaria, debet esse supernaturalis, supernaturali Dei auxilio elicita. Ergo cum nullus infallibiliter certus sit se obtinuisse auxilium gratiae supernaturalis, quando contritum se esse existimat, nullus pariter infallibiliter certus esse potest se esse vere contritum, prout requiritur ad justificationem. III. In Evangelio facta nobis promissio est de concedendis omnibus, seu spectent ad bona animae, seu ad bona corporis, quae petierimus a Patre in nomine Filii sui, juxta illud Joan. Cap. XIV. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.* Neque tamen idcirco infallibiliter certus esse quis potest, se omnia quae petit, obtenturum; eoquod promissio illa sit conditionata, si nimirum bene petamus. Ergo etiam quamvis Deus in Scripturis promiserit remissionem peccatorum, nullus tamen infallibiliter certus esse potest, se illam consecutum esse; eoquod promissio haec sit conditionata, si nimirum debitam egerimus poenitentiam.

CDLV. Caeterum cur Deus, ordinarie loquendo, neminem infallibiliter certum esse voluerit de statu gratiae, rationem assignant Theologi, ducibus S. Augustino Lib. de corrept. et Gratia, Cap. XIII. *In isto tentationum loco - - tanta est infirmitas, ut superbiam possit generare securitas.* Et S. Gregorio M. Lib. IX. Moral. Cap. XVII. *Si scimus nos gratiam habere super-*

bimus. Contra autem secreti hujus ignoratio demissionem animi conservat et auget; facit enim, ut se fideles superiores invicem arbitrentur, et alter alium honore praeveniat. Hinc Deus non nisi illis propriam justificationem revelasse legitur, in quorum mentibus demissionem animi et charitatem tam altas radices egisse cognovit, ut ab elatione animi nullum eis immineret periculum.

CDLVI. *Quaeres I.* An homo justus, secundum ordinariam Dei legem, habere possit certitudinem stricte moralem de sua justitia, quae potentiam prudenter formidandi de opposito excludat, eo fere modo, quo nemo prudenter dubitare potest existere v. g. Romam aut CPolim? R. negative. Nam I. hanc certitudinem excludere videntur laudati in superiori Conclusione Scripturarum et Patrum textus. II. Non obscure videtur rejici a Tridentino, quod Sess. VI. Cap. IX. asserit, quemlibet de sua gratia formidare et timere posse, dum considerat suam infirmitatem. III. Denique res haec altissima est, valde abdita, et absolute loquendo deceptioni ita obnoxia, ut ordinarie, spectata fragilitate hominis ejusque ad malum pronitate, insidiis daemonum, privati amoris fallacia etc. non videatur prudens formido omnis posse penitus excludi.

CDLVII. *Quaeres II.* An non saltem quilibet, qui bona fide studuit gratiam acquirere per ea media, quae gratiam conciliare valent, neque sibi conscius est pravi affectus erga peccatum aliquod mortale, possit habere cognitionem probabiliter, seu conjecturaliter certam de sua justitia? R. affirmative. Prob. Assertio I. Authoritate Scripturarum. II. ad Cor. Cap. I. ait Apostolus: *Gloria nostra haec est, testimonium conscien-*

tiae nostrae. I. Joan. Cap. III. *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* Ad Galatas Cap. V. *Fructus autem Spiritus est, charitas, gaudium, pax etc.* II. Authoritate Patrum. S. Augustinus Enarratione in Psal. CXLIX. scribit: *Est quidam modus in conscientia gloriandi, ut noveris fidem tuam esse sinceram, noveris esse spem tuam certam, noveris charitatem tuam esse sine simulatione.* S. Gregorius M. Lib. VI. Epist. XXV. alias CLXXXVII. *Cum longa moeroris anxientate fuerit formido consumpta, quaedam jam de praesumptione securitas nascitur.* S. Bernardus Serm. VI. in Cantica: *Si haec sensero, non ambigo Sponsum adesse. Verbi siquidem hae copiae sunt, et de plenitudine ejus ista accipimus.* Haec porro certitudo conjecturalis, quam justi habent de sua gratia, non est dubitatio, sed assensio quaedam, quamvis cum potentia formidandi, aut cum aliqua etiam actuali formidine conjungatur. Qui enim dubitat, proprie loquendo est suspenso animo, in partem neutram inclinante: qui autem ob conjecturas sibi aliquid persuadet, omnino illi assentitur, licet non sine formidine. Ex his Protestantium calumnia manifeste deprehenditur, qui ut invidiam Catholicis concilient, dicunt doctrinam Catholicorum esse, quod oporteat dubitare solum de gratia in particulari. Caeterum signa, ex quibus homo conjicere potest ac sperare, se gratiam justificationis esse consecutum, enumerat S. Thomas I. II. Quaest. CXII. Artic. V. his verbis: *Cognoscitur aliqid conjecturaliter per aliqua signa. Et hoc modo aliquis cognoscere potest se habere gratiam, in quantum scilicet percipit se delectari in Deo, et contemnere res mundanas, et in quantum homo non est conscius sibi alicujus peccati mortalis.*

OBJECTIONES.

CDLVIII. *Objicitur I.* Authoritas Scripturarum. Scriptura satis aperte indicat, quemlibet infallibiliter certum esse de justitia sua. Ergo. P. A. I. Ad Rom. Cap. VIII. dicitur: *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Atqui testimonium Spiritus Sancti est infallibiliter verum ac certum. II. Joan. Cap. XIV. ait Christus: *In illo die vos cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis.* III. Ad Rom. Cap. VIII. *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, - - - neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei.* IV. I. ad Cor. Cap. II. *Nos autem non spiritum hujus mundi accipimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis.* V. II. ad Cor. Cap. XIII. *Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte reprobi estis.* VI. Joan. Cap. III. *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Et Cap. V. *Scimus quoniam ex Deo sumus.* VII. Joan. Cap. XIII. ait Christus: *In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* R. N. A. Ad I. R. testimonium equidem Spiritus Sancti in se esse infallibile; at nobis non manifestari illud per revelationem, sed per experimentum cujusdam suavitatis et pacis internae, quae non gignit certitudinem, nisi mere conjecturalem. Ad II. Christus Dominus loco cit. loquitur

de cognitione beata, quae post hanc vitam erit, quando videbimus Deum non amplius in aenigmate, sed facie ad faciem. Ad III. Apostolus vel loquitur de praedestinatis in genere, ut sensus sit, certum esse quod omnes praedestinati perseveraturi sint in charitate Dei: vel si de se in particulari loquitur, per illud, *certus sum*, non intelligit certitudinem fidei divinae, sed tantum conjecturalem, seu persuasionem et confidentiam, ita ut sensus sit, persuasum habeo, spero, confido etc. Ad IV. Sermo ibi non est de notitia beneficiorum particularium, sed generalium, nimirum de gloria regni coelestis, quam electis suis praeparatam esse Deus in Scripturis sacris revelavit. Ad V. Ipse contextus manifeste indicat, Apostolum non loqui de certitudine gratiae sanctificantis, quae in quolibet justo existit; sed de gratiis gratis datis, de dono linguarum, aliisque miraculis, quae frequentia erant in Ecclesia Corinthiorum, quaeque luculenter demonstrabant divinam Christi potentiam. *Nisi forte*, inquit Apostolus, *estis reprobi*, id est, nisi aliqui inter vos ex infidelitate blasphemantes, divina illa opera tribuant magicis artibus. Ad VI. S. Joannes non loquitur de notitia fidei, sed de conjecturali tantum certitudine. Nam notitia fidei fundatur in revelatione Dei ex parte intellectus; ideo enim intellectu assentimur alicui rei per notitiam fidei, quia a Deo revelata est: notitia vero, de qua Apostolus agit, non fundatur in revelatione, sed in signo, sive effectu, quem in nobis experimur ex parte voluntatis, nimirum in charitate erga proximum. Ad VII. Charitas proximi signum est equidem, quo discipuli Christi ab aliis internoscuntur: sed tantum externum, quod non efficit certitudinem fidei divinae, sed humanam tan-

tum et conjecturalem; quia hoc ipsum sine revelatione infallibiliter cognosci nequit, an quis vere diligat proximum ut oportet.

CDLIX. *Objicitur II.* Authoritas Patrum. S. Augustinus Serm. CLV. alias VI. de verbis Apostoli scribit: *Siquis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Ecce adjuvante ipsius misericordia, spiritum Christi habemus: ex ipsa delectatione justitiae, integra fide, Catholica fide, Spiritum Dei nobis inesse cognoscimus.* Ergo justi, juxta Augustinum, Catholica fide certi sunt de sua; justitia. II. Idem Tract. LXXV. in Joan. *Tunc erit, ut possimus videre quod credimus. Nam et nunc est in nobis, et nos in illo: sed hoc nunc credimus, tunc etiam cognoscemus.* III. Et Lib. XIII. de Trinitate, Cap. I. *Fidem porro ipsam - - videt quisque in corde suo esse, si credit, vel non esse, si non credit.* Ergo etiam videt justitiam. IV. S. Hilarius in Cap. V. Matth. *Regnum coelorum, quod Dominus in se esse positum est professus, vult sine aliqua incertae voluntatis ambiguitate sperari; alioqui justificatio ex fide nulla est, si fides ipsa fiat ambigua.* V. S. Ambrosius Serm. V. *Quisquis illi fermento Christi haerescit, efficitur et ipse fermentum, tam sibi utilis, quam idoneus universis, et de sua certus salute, et de aliorum acquisitione securus.* Ergo. R. ad I. N. C. Illud *Catholica fide* non debet referri ad modum cognoscendi, sed ad signum et conjecturam. Non enim significavit Augustinus, nos Catholica fide cognoscere Spiritum Dei esse in nobis quasi Spiritum Dei esse in nobis esset objectum fidei Catholicae; sed dicit, nos ex delectatione justitiae, atque ex fide Catholica, quam habere nos experimur, tamquam ex quibusdam signis colligere posse Spiritum Dei esse in

nobis. Ad II. Christum esse in nobis, et nos in illo, non significat Christum esse in nobis per gratiam sanctificantem; sed Christum esse in Ecclesia ut caput in corpore, et Ecclesiam esse in Christo ut corpus unitum cum suo capite. Ad III. R. Quando credimus et diligimus, certissimi sumus nos credere et diligere: sed utrum actus illi sint, quales esse oportet, et utrum ex gratia habituali proficiscantur, sine revelatione sciri infallibiliter nequit. Ad IV, S. Hilarius loco cit. non loquitur de fide propriae justificationis, quasi unusquisque credere debeat, sibi remissa esse peccata; sed de fide resurrectionis corporum, quae nisi certissima sit, ita ut omnem dubitationem excludat, spes quoque nulla esse poterit. Ad V. S. Ambrosius loquitur de certitudine conditionali, non vero de absoluta, ita ut sensus sit, eum qui adhaeret Christo, certum esse de sua salute, et de aliorum acquisitione, si Christo vere adhaereat, et in illo permaneat.

CDLX. Ad solvendos alios Patrum textus, quos Protestantes perperam adducunt, notandum I, quod in ejusmodi locis solum agatur de remissione peccatorum in genere, non autem singulis applicata. II. Quod sermo sit solum de cognitione, aut certitudine conjecturali, vel de quibusdam tantum personis, quibus speciali privilegio peculiaris revelatio ea de re facta sit. III. Quod sermo sit de certitudine gratiae, quantum est ex parte Dei, et efficacia mediorum, quae a Deo ad conciliandam gratiam praescripta sunt, vel etiam ex hypotesi, siquis nimirum legitime utatur ejusmodi mediis a Deo praescriptis.

CDLXI. *Objicitur III.* Ratio. Certitudo fidelium de sua justitia fundatur in promissione divina cuilibet fa-

cta, et revelata in Scripturis, Joan. Cap. III. *Qui credit in Filium, habet vitam aeternam.* Et Act. Cap. XII. *In hoc omnis qui credit justificatur*: atque in fidelitate Dei, qui stat suis promissis. Atqui certitudo fundata in hoc complexo, est certitudo fidei divinae. Ergo. R. D. M. Fundatur in promissione divina cuilibet facta absque omni conditione, N. M. In promissione divina conditionata, C. M. Et D. m. Est certitudo fidei divinae circa veritatem promissionis conditionatae, C. m. Circa veritatem conditionis purificatae, N. m. Promissio justificationis, etiam juxta adversarios, non absoluta, sed conditionata est; cum et ipsi ultro fateantur, a Deo neminem justificari nisi vere poenitentem et credentem. Igitur ut certi simus certitudine fidei et absoluta, quod a Deo nobis remissa fuerint peccata, debemus pariter infallibiliter certi esse, nos vere poenitere, et credere sicut oportet. Quamvis enim fide divina credamus promissionem ex parte Dei nobis factam esse, Deumque in suis promissis esse fidelissimum; nondum tamen sumus certi, quod ex parte nostra fecerimus illa quae Deus a nobis requirit, ut promissio divina compleatur, nisi id nobis per divinam revelationem innotescat: hoc autem cum in Scripturis nemini singillatim sit revalatum neque revelationem privatam ordinarie habeamus, sequitur nos neutiquam habere certitudinem fidei de nostra justificatione, sed certitudinem tantum conjecturalem, cui potest subesse falsum.

CDLXII. *Dices. I.* Multi assignari possunt casus, quibus homo de sua justificatione infallibiliter certus esse potest. Ergo. P. A. I. Adultus qui baptizatur, dispositionis suae optime conscius: item peccator contritus, qui a Sacerdote absolvitur, juxta Catholicos de

sua justitia certus redditur. II. Potest quis sine ulla errandi formidine cognoscere, se a longo tempore vitasse omnia peccata mortalia; quod juxta Doctores Catholicos fieri nequit sine gratia sanctificante. Ergo sine ulla formidine errandi potest cognoscere se esse habitualiter justum. III. Martyres certi sunt se pro Christo mortem oppetere; cum sit ipsis propria intentio evidenter nota. Ergo sine ulla formidine errandi persuadere sibi possunt, se esse in gratia, juxta illud Joannis Cap. XV. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam quis ponat pro amicis suis.* R. N. A. Ad I. R. Adultus qui baptizatur, neque infallibiliter, neque stricte moraliter certus esse potest, quod de peccatis suis vere doleat, quod affectum ad peccatum grave non retineat, quod obicem non ponat quod minister debitam habeat intentionem. Similiter poenitens neque de propria dispositione, neque de intentione ac jurisdictione Sacerdotis infallibiliter aut stricte moraliter certus esse potest. Ad II. N. A. Certitudinem habere potest conjecturalem, non stricte moralem, ac multo minus infallibilem, quod a longo tempore omnia peccata gravia vitarit; ut enim Propheta regius ait Psal. XVIII. *Delicta quis intelligit?* Ad III. N. A. Martyres quidem certiesse possunt, exercere se opus summae effectui baptismi, aut charitatis, non autem quod habeant summam charitatem. Nam potest id opus esse etiam effectus imperfecti alicujus amoris erga Christum qui conjunctus sit cum aliquo peccato morali occulto; sicut etiam accidit quibusdam haereticis, ut sine vera charitate mori voluerint pro Christo, atque adeo etiam ex affectu aliquo erga Christum, non tamen tali, qualem habere oportet.

CDLXIII. *Dices II.* Si habemus certitudinem nos fuisse rite dispositos ad justificationem, tunc possumus fide divina credere nos esse justificatos. Atqui hanc certitudinem habemus. Ergo. P. M. Juxta Catholicos Doctores e duabus praemissis, quarum una est revelata et de fide, altera vero aliunde certa, potest inferri conclusio, quae sit de fide, ut patet in hoc syllogismo: *Omnis Pontifex legitime electus, est verus Christi Vicarius, et Petri Suceessor. Sed Clemens XIV. est legitime electus. Ergo est verus Christi Vicarius, et Petri Successor*; Ubi minor non est revelata, et tamen conclusio est de fide. Ergo etiam in hoc syllogismo: *Omnis qui credit in Chistum fide viva, justificatur. Sed ego credo in Christum fide viva. Ergo ego sum justificatus*, conclusio poterit esse de fide, licet minor propositio non sit revelata, sed tantum experimentaliter certa, R. D. M. Si habemus certitudinem moralem stricte talem, C. M. Si habemus certitudinem tantum conjecturalem, et late sumptam, N. M. Et sic dist. min. N. C. Implicite revelata numquam possunt credi fide divina, si sub explicite revelatis contineantur tantum probabiliter aut late moraliter certa; sola enim probabilitas non sufficit, ut objecta etiam explicite revelata credi possint; alias fides divina stare posset cum formidine et dubio. Contra vero implicite revelata possunt explicite credi fide divina, si ea contineri in explicite revelatis stricte moraliter certo constet. Tunc enim tanta habetur certitudo, quod ita contineantur, quanta regulariter sufficit, ut ipsa objecta explicite revelata credi possint ac debeant: neque enim semper expectari potest nova revelatio, aut evidentia metaphysica de existentia revelationis; alias nulla religio posset firmissime teneri, quia

in nulla habetur evidentia metaphysica omnium Mysteriorum ac dogmatum ad veram religionem pertinentium. Ad *probat.* C. A. N. C. et paritatem. Clementem XIV. esse legitime electum, stricte moraliter certo nobis constat, posteaquam ab universa Ecclesia absque probabili contradictione acceptatus fuit tamquam legitimus Pontifex. Quamvis enim in prima electione Cardinalium impedimentum aliquod irritans ipsam electionem intercessisset, sublatum tamen hoc fuisset per subsequentem Ecclesiae acceptationem. At vero minor propositio syllogismi posterioris. *Sed ego credo in Christum fide viva*, est certa certitudine tantum late tali, et conjecturali. Siquis enim consideret artes daemonis, et illius deceptiones, proprium amorem, caecitatem et infirmitatem, ac denique similes motus et sensus quandoque reperiri in ipsis peccatoribus, habet sane non imprudentem rationem metuendi, ne adulterina sit poenitentia, et fides charitate destituta.

CDLXIV. *Dices III.* Si infallibiliter certi non sumus de justitia nostra, anxie semper dubitandum esset omnibus, an sint in statu gratiae vel peccati. Atqui hoc dici nequit. Ergo. R. I. Infallibiliter certi non sumus, non ex his parentibus progenitos esse, atque ex legitimo matrimonio; neque tamen idcirco anxie dubitamus, an ex adulterio, aut illegitimo thoro nati simus. Nimirum in humanis sufficit ea certitudo, quae ordinario haberi potest. Ergo etiam a pari, cum major certitudo ordinarie haberi nequeat de justitia nostra, quam conjecturalis; sufficit haec ad excludendam anxietatem, et dubium deponendum, quamvis potentiam formidandi, aut etiam actualem formidinem non semper penitus removeat. R. II. N. M. Qui opinionem ha-

teritum praedestinatos, non ad vitam aeternam sui sanguinis pretio comparatos. Et Valentinum III. anno 855. celebratum, Can. III. *Fidenter fatemur praedestinationem electorum ad vitam, et praedestinationem impiorum ad mortem.* Nostris temporibus usus obtinuit, ut praedestinatio divina in bonam partem solummodo usurpetur, pro electione scilicet, et destinatione aliquorum ad gratiam et gloriam.

CDLXVI. Praedestinationem divinam relate ad homines ita definit S. Augustinus Lib. de Dono Perseverantiae; Cap. XIV. *Haec est praedestinatio Sanctorum, nihil aliud: praescientia scilicet et praeparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur.* Dicitur I. *Praescentia*, id est, non scientia simplicis intelligentiae, quae tantum versatur circa res mere possibiles; sed scientia visionis, quia versatur circa ea quae absolute futura sunt, et scientiam mediam, sive conditionalium supponit, praelucentem decreto praeparandi auxilia gratiae. II. *Praeparatio*, id est, aeterna in mente Dei dispositio mediorum, quibus in tempore creaturam rationalem ad finem suum ultimum certissime dirigit ac conducit. III. *Beneficiorum Dei.* Quibus verbis intelligit potissimum S. Doctor praedestinationem ad gratiam, de qua una tantum ipsi res erat cum Pelagianis, et Semipelagianis, quorum hic erat capitalis error, praedestinari hominem ad gratiam ex praevisis naturae meritis, sive futuris sive etiam non futuris, et ex pio quodam affectu naturali ad credendum. IV. *Quibus certissime liberantur.* Quibus verbis et certitudo praedestinationis, et efficax gratiae virtus designatur ac commendatur, simulque innuitur, non definiri hic praedestinationem Angelo-

rum, sed hominum dumtaxat; quia Angeli nulli fuerunt miseriae obnoxii, a qua opus esset ut liberarentur. V. *Quicunque liberantur.* Ut ostendatur non omnes liberari, quia non omnes sunt praedestinati ad gratiam et gloriam: et neminem actu salvari, nisi adjutum gratia efficaci. Quamvis enim possit quis cum gratia sufficiente saluti suae consulere, numquam tamen actu consulet, ex malitia propriae voluntatis.

CDLXVII. Paulo aliter, modo autem quoad substantiam minime diverso, praedestinationem ralate ad homines et Angelos definiunt Theologi antiquiores. S. *Thomas* I. Parte, Quaest. XXIII. Artic. I. scribit: *Ratio transmissionis creaturae rationalis in finem vitae aeternae, praedestinatio nominatur.* Ubi per rationem transmissionis intelligit collectionem illam mediorum, qua Deus in tempore utitur ad perducendam creaturam rationalem ad vitam aetrnam. Et in I. Sentent. Dist. XL. Quaest. I. Artic. II. *Est praeparatio gratiae in praesenti, et gloriae in futuro.* Scotus in I. Sentent. Dist. XL. Quaest. unica: *Praedestinatio est electio creaturae rationalis, vel intellectualis ad gratiam et gloriam.* Et in III. Dist. VII. Quaest. V. *Praedestinatio est praeordinatio alicujus ad gloriam principaliter, et ad alia in ordine ad gloriam.*

CDLXVIII. Praedestinatio dividitur velut totum in suas partes, in praedestinationem ad gratiam et ad gloriam. Praedestinatio ad gratiam, est voluntas divina absoluta et efficax dandi gratiam, sive media ad aeternam salutem conducentia. Atque hinc vocari etiam solet *radicalis* praedestinatio ad gloriam, quia gratia est radix ac semen gloriae per praedestinationem inten-

tae. Praedestinatio *formalis ad gloriam*, est voluntas absoluta et efficax dandi gloriam. Utraque harum seorsim sumpta, dicitur inadaequata; adaequata enim praedestinatio complectitur tum electionem creaturae rationalis ad gloriam, tum praeparationem mediorum ad illam obtinendam.

CDLXIX. Communior Theologorum sententia praedestinationem vult partim ad intellectum divinum, partim etiam ad voluntatem pertinere. Ad intellectum quidem quatenus continet dispositionem mediorum, quibus creatura rationalis perducenda est ad salutem; praescire enim, disponere, dirigere, proprium est intellectus: ad voluntatem vero, quatenus Deus ex affectu misericordiae decernit electis dare gratias efficaces, et gloriam; misereri enim ac decernere, voluntatis est. Hinc Scriptura, quando de divina praedestinatione agit, eos actus exprimit, qui partim ad intellectum, partim ad voluntatem pertinent. Sic ad Rom. Cap. VIII. ait Apostolus: *Quos praescivit: et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui.* Et ad Ephes. Cap. I. *Praedestinavit nos - - - secundum propositum voluntatis suae.*

CDLXX. Praedestinationem, non omnem quidem, sed eam quae a Deo est rerum omnium Conditore ac provisore suavissimo, negarunt quotquot ex veteribus vel fatalem ex syderum influxu necessitatem invexerunt, ut Astrologi, Manichaei, Priscillianistae; vel unumquemque hominum natura sua bonum aut malum, salvandum vel reprobandum nasci, cum Valentino, Basilide, Marcione arbitrati sunt. Singularis quoque fuit *Ambrosii Catharini* sententia. Is in Tractatu de Praedestinatione, quem durante adhuc Concilio Tridenti-

no edidit, duos distinguit hominum salvandorum ordines. Primus est eorum, quos insigniter electos ac praedestinatos vocat. Hos autem ante omnem meritorum praevisionem praedestinatos esse contendit, quibus tanta et tam efficacia ac infallibilia salutis assequendae media Deus ex suo beneplacito largitur, ut fieri non possit ut ad vitam non perducantur aeternam. Certitudinem hujusce praedestinationis Catharinus profluere vult non a scientia Dei tantum, sed maxime a providentia, seu decreto ipsius efficaci, absoluto et antecedente. Alter salvandorum ordo est eorum, qui communi providentiae relicti ac communibus dumtaxat auxiliis adiuti, praesciuntur quidem a Deo ex meritis salvandi; at non ex speciali decreto efficaci et absoluto, antecedente omnem meritorum praevisionem. Horum numerum certum quidem esse ait ex praescientia, non vero ex speciali Dei providentia. Caeterum dum Catharinus docet, aliquos esse quidem salvandos, sed a Deo non praedestinatos, id non sic intelligendum est, quasi omnem omnino Dei praedestinationem ab iis qui salvi fiunt, removendam esse arbitretur, eisque putet quasi fortuito gloriam obtingere; sed hoc solum contendit, quosdam ad salutem pervenire non praedestinatos, praedestinatione videlicet gratuita, quae omnem meritorum praevisionem antevertat, vi cujus singularia et infallibilia salutis assequendae media seligantur.

CDLXXI. Verum Catharini haec opinio merito a Theologis rejicitur duplici ex capite. I. Quia duplex hic in Deo praedestinandi modus nullum habet in Scripturis ac traditione fundamentum; de omnibus enim electis indiscriminatim ait Christus Matth. Cap. XXV. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vo-*

bis regnum a constitutione mundi. II. Quia nulla videtur esse in hoc systemate specialis Dei praedilectio erga illos, qui ad secundum salvandorum ordinem pertinent. Haec enim specialis praedilectio Dei neque se tenet ex parte finis, cum Deus serio velit omnes omnino homines salvos fieri : neque se tenet ex parte mediorum cum non nisi communia et generalia salutis assequendae media hujusmodi salvandis concedantur. Neque respondere potest Catharinus, specialem Dei praedilectionem ex eo elucere, quod Deus ex pura benignitate ea gratiae auxilia seligat, et conferat, quibus praevidet hominem consensurum, ac certo salvandum fore, cum nullam ille Scientiam mediam admiserit.

CDLXXII. *Conclusio I.* Datur in Deo vera aliquorum praedestinatio ad gratiam et gloriam. Dixi *aliquorum*, quia non omnes sunt praedestinati, sed tantum aliqui, ut Christus testatur Matth. Cap. XX. *Multi sunt vocati, pauci vero electi*: atque ipsa ostendit experientia; constat enim non omnes justos in sanctitate finaliter perseverare, sed multos ab illa ante mortem excidere, perseveraturos utique, si essent praedestinati, juxta illud ad Rom. Cap. VIII. *Quos autem praedestinavit, hos et vocavit: et quos vocavit, hos et justificavit: quos autem justificavit, illos et glorificavit.* Prob. Conclusio I. Authoritate Scripturarum. Matth. Cap. XXV. ait Christus: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi* Ad Ephes. Cap. I. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate. Qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suae.* Prob. II. Autho-

ritate Patrum. S. Augustinus Lib. de Dono Persever. Cap. XXI. *Nimiae contentionis est praedestinationi contradicere, vel de praedestinatione dubitare.* Et Cap. XXIII. *Praedestinationis hujus fidem, quae contra novos haereticos nova sollicitudine nunc defenditur, numquam Ecclesia Christi non habuit.* S. Prosper in Responsione I. ad Objectiones Gallorum: *Praedestinationem Dei nullus Catholicus negat.* S. Fulgentius Lib. de Fide ad Petrum, Cap. XXXV. *Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnes quos vasa misericordiae gratuita bonitate Deus facit, ante constitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei praedestinatos esse a Deo.* Prob. III. Ratione Theologica. Quod Deus facit in tempore, illud ab aeterno facere decrevit, cum Deus nulli sit mutationi obnoxius. Atqui non nullis hominibus dat gratiam et gloriam in tempore. Ergo illam dare hominibus istis decrevit. Atqui decretum illud est ipsa praedestinatio. Ergo.

CDLXXIII. *Conclusio II.* Praedestinatio est certa atque immutabilis. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Joannis. Cap. X. ait Christus: *Oves meae vocem meam audiunt: et ego cognosco eas, et sequuntur me: et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea.* Quibus verbis significatur summa certitudo rationis, qua in salutem aeternam diriguntur praedestinati. II. Authoritate *S. Augustini*, qui Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. VII: scribit: *Horum* (praedestinatorum) *si quisquam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus.* Ex quibus hoc instruitur

argumentum. Tanta certitudine certum est, neminem praedestinatorum esse periturum, quanta certum est, Deum numquam esse fallendum, aut humano vitio vincendum. Atqui hoc certum est certitudine summa et infallibili. Ergo. Atque hinc *S. Doctor* praedestinationem definiens Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. XIV. ait, quod sit *praescientia et praeparatio beneficiorum Dei quibus certissime liberantur, quicunque liberantur.* III. Ratione Theologica. Praedestinatio est actus intellectus et voluntatis divinae. Ergo quia Deus omnia novit et quaecunque voluit fecit, certitudo praedestinationis quae oritur ex praescientia et decreto Dei, est summa et infallibilis. Eadem ratio ostendit quoque praedestinationem esse immutabilem. Nam praedestinatio est voluntas Dei absoluta et efficax conferendi gratiam et gloriam. Atqui voluntas Dei absoluta et efficax est immutabilis; quod enim Deus semel vult, non potest illud non velle ab aeterno, nec potest desinere velle aliquando quod semel voluit. Ergo.

CDLXXIV. *Quaeres I.* Quinam sint effectus praedestinationis completae et adaequatae? R: generatim omnia illa beneficia gratuita, quae Deus ob merita Christi praeparavit praedestinatis ex voluntate efficaci illos perducendi ab beatitudinem. In specie effectus praedestinationis communiter reducuntur ad tres classes. In prima sunt bona supernaturalia, vocatio, justificatio, et glorificatio. Ad vocationem internam, quae fit per gratiam praevenientem, revocantur praedicatio Evangelii, miracula, bona aliorum exempla, motus fidei, spei, charitatis, contritionis, quibus homo cooperatur gratiae excitanti ante justificationem. Ad justificationem pertinent omnia dona gratiae, quae illam consequun-

tur usque in finem vitae, cujusmodi sunt auxilia gratiae actualis, opera meritoria, augmentum gratiae, perseverantia finalis, remotio omnium occasionum, in quibus succumberet humana fragilitas. Ad glorificationem pertinet ipsa vita aeterna, caeteraque bona, quibus Beati in coelis fruuntur. In secunda classe sunt bona naturalia, quae ex speciali Dei providentia et amore ad vitam aeternam ordinantur, ut creatio, conservatio, honesta educatio, instructio, ingenua indoles, doctrina, aliaque naturae dona. In tertia classe sunt mala poenae, afflictiones et calamitates hujus vitae, quae justis occasionem offerunt exercendae ac perficiendae virtutis; immo ipsa etiam permissio peccati, non quidem per se et ratione sui, sed ratione subsequentium bonorum, quae Deus sua virtute ac sapientia novit eruere. Hinc Apost. ad Rom. Cap. VIII. ait: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt Sancti.* Atque hanc veritatem perspectam habuere Patres, praecipue Augustinus Lib. de Correptione et Gratiae, Cap. IX. *Talibus Deus diligentibus eum omnia cooperatur in bonum; usque adeo prorsus omnia, ut etiam si qui dorum deviant et exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt atque doctiores. Discunt enim in ipsa via justa cum tremore se exultare debere, non sibi arrogando tamquam de sua virtute fiduciam permanendi.*

CDLXXV. *Quaeres II.* An Praedestinatio adultorum ad gloriam, saltem ordinarie, alligata sit certis mediis? R. Deus quidem non cuilibet medio particulari alligat salutem; alias qui vel semel dissensisset alicui auxilio, jam non esset praedestinatus. At

neque etiam, saltem ordinarie, praedestinat ad gloriam affectu tam illimitato, ut si praedestinatus praevideretur disensurus esse auxiliis, quae ipsi aliquando conferenda sunt, eidem conferret alia et alia sine ullo limite, quibus tandem salvaretur; sed salutem alligat certo numero et qualitati intra unam vel plures determinatas series auxiliorum, ita ut si homo illa omnia respueret, non acciperet alia et alia limitate, sed sineretur tandem perire. Prob. Assertio I. Authoritate Scripturarum, Ad Rom. Cap. XI. scribit Apostolus: *Vide ergo bonitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris. Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur.* II. Petri Cap. I. *Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.* Apocalypsis Cap. III. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* II. Authoritate Theologorum, ac communi persuasione Fidelium, existimantium hunc vel illum periturum fuisse, si his vel illis determinatis mediis bene non fuisset usus ad salutem, v. g. si non fuisset religiosum statum amplexus, si quasdam peccandi occasiones non vitasset. Confirmari etiam assertio potest ex eo, quod alias apud plerosque tolleretur, vel saltem plurimum imminueretur studium bonorum operum, curaque salutis tam propriae quam alienae. Neque dicas, quod explicari a nobis nequeat, quomodo Deus efficaciter tali modo velit finem, aut quomodo specialiter sit erga electos benevolus. Deus enim vult efficaciter electis gloriam conferre, sed effectu limitato, et respiciente certa media. Est etiam Deus erga electos specialiter benevolus, quod

prorsus gratuito, atque ex mera misericordia conferat illius gratias efficaces prae inefficacibus, quas posset conferre.

CDLXXVI. *Quaeres III.* Quantus sit numerus hominum praedestinatorum? Resp. S. Thomas I. Parte, Quaest. XXIII. Artic. VII. tres recitat sententias. Prima est, tot homines salvandos, quot Angeli ceciderunt. Sententiae huic favere videtur S. Augustinus Lib. XXII. de Civit. Dei, Cap. I. *De mortali progenie merito justeque damnata* (Deus) *tantum populum gratia sua colligit, ut inde suppleat et instauret partem, quae lapsa est, Angelorum: Ac sic illa dilecta et superna civitas non fraudentur suorum numero civium, quin etiam fortassis et uberiore laetetur.* Secunda est, tot homines salvandos, quot Angeli in veritate steterunt, seu quot sunt Angeli beati. Tertia tot salvandos asserit, quot Angeli a Deo fuerunt creati. Verum haec omnia incerta esse ipse S. Doctor loco cit. diserte fatetur. *Sed melius*, inquit, *dicitur, quod soli Deo est cognitus numerus electorum in superna felicitate locandus*: Hoc unum ex divinis Scripturis novimus, numerum electorum esse absolute maximum. Apocalyp. Cap. VII. *Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis, stantes ante thronum, et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmae in manibus eorum.* Atque haec de hominibus praedestinatis comparate ad Angelos. Quod si comparatio salvandorum hominum instituatur cum reprobis verae fidei expertibus, certa est atque indubitata Doctorum Catholicorum sententia, numerum praedestinatorum in-

comparabiliter minorem esse numero reproborum; maxima enim pars hominum aut inanium Deorum cultui est mancipata, aut Judaica vel Mahometana superstitione polluta, aut haeretica tabe infecta; quibus proin nulla superest spes aeterna felicitate potiundi, nisi deposito errore ad agnitionem veri Dei perducantur, aut ad unitatem Catholicam revertantur. Quin immo inter ipsos Catholicos, qui fuerunt ab initio conditae Ecclesiae, et futuri sunt deinceps, plures esse reprobos quam electos, multo verisimilius est. Prob. haec ultima assertio I. Authoritate Scripturarum. Matth. Cap. XX. ait Christus: *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Atque haec dicuntur de iis, qui vocati venerant, et laboraverant in vinea, id est, de fidelibus. *Matth.* Cap. III. in Ecclesia permixti sunt mali cum bonis, sicut in area miscentur paleae cum tritico. Ergo sicut in area major est palearum numerus quam tritici, ita et in Ecclesia plures sunt reprobi quam praedestinati. II. Authoritate Patrum. S. Chrysostomus Hom. XXIV. in Act. Apostolorum, seu ut perperam citari solet, Hom. XL. ad populum Antiochenum: *Quot putatis esse in hac civitate, qui salvi fiant? Non possunt inveniri in tot millibus centum, qui salventur. Quin et de his dubito. Quanta enim in juvenibus malitia? Quantus in senibus tepor?* Quod utinam non de singulis Christianorum civitatibus vere dici posset. S. Augustinus Lib. III. contra Cresconium, Cap. LXVI. *Ipsi boni verique Christiani, qui per se ipsos multi sunt, in comparatione malorum falsorumque itidem pauci sunt. Sic multa grana quibus horrea magna complentur, pauca dicimus in comparatione palearum.* S. Gregorius M. Hom. XIX. in Evang. *Multi ad fidem perveniunt, et*

ad coeleste regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam festivitatem quam multi convenimus; parietes Ecclesiae implemus; sed tamen quis sciat quam pauci in illo electorum grege numerantur? III. Ratione. Pauci mandata Dei custodiunt, paucique post peccatum condignam agunt poenitentiam. Et quamvis plurimi, saltem ante mortem, Deo reconcilientur per Sacramenta; conversio tamen vera, ad mortem usque dilata, valde rara est, ac frequentissime ad minimum dubia: adeoque talis non est, quae plurimorum salutem vere probabilem nobis faciat. Vide plura hac de re apud *Cornelium a Lapide*, Comment. in Epist. S. Jacobi Cap. II.

OBJECTIONES.

CDLXXVII. *Objicitur I.* contra I. Conclusionem, Paritas. Deus non praedestinavit Angelos. Ergo neque praedestinavit homines. P. A. Praedestinatio est praeparatio gratiae ex natura sua efficacis et connexae cum consensu salutari. At talis gratia non fuit praeparata Angelis, utpote quos Deus reliquit in manu consilii sui. Ergo Deus non praedestinavit Angelos. P. M. Praedestinatus salvari certissime atque infallibiliter non potest, nisi gratia sit ex natura sua efficax. Ergo praedestinatio est praeparatio gratiae ex natura sua efficacis, et connexae cum consensu salutari. *Confirmat.* Praedestinatio est propositum miserendi. Sed propositum miserendi, quod supponit miseriam peccati in eo cujus Deus miseretur, locum habere non potuit in Angelis, qui in veritate steterunt, peccati miseriam numquam experti. Ergo. R. N. A. Ad *probat.* N. M. Praedestinatio-

est tantum praeparatio gratiae, qua certissime salvabitur praedestinatus, quicumque hic fuerit, sive Angelus sive homo. Ad hujus *probat.* N. A. Ut praedestinatus infallibiliter salvetur per auxilia indifferentia, et de se non connexa cum consensu salutari et gloria aeterna, sufficit quod Deus praesciat, praedestinatum consecuturum esse salutem per illa auxilia, si conferantur. Tunc enim praedestinatus per illa auxilia, quantumcumque ex natura sua repudiabilia sint, tanta certitudine salutem reipsa consequetur, quanta certitudine Deus novit omnia quae novit. Ad *confirm.* D. M. Praedestinatio relate ad homines, est propositum miserendi, C. M. Relate ad Angelos, N. M. Essentia praedestinationis et Angelis et hominibus communis habetur per praeparationem mediorum, quibus creatura rationalis in finem vitae aerternae infallibiliter in tempore transmittitur.

CDLXXVIII. *Objicitur II.* Sequela. Si datur in Deo praedestinatio aliquorum, valebit illud dilemma, quo aliquem in suo monasterio fuisse turbatum, ac deserta religiosa vita ad saeculum rediisse memorat *S. Augustinus* Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. XV. Vel sum praedestinatus, vel non; si sum praedestinatus, salutem certissime consequar, tametsi genio meo indulgeam: si vero non sum praedestinatus, quidquid boni egero, tandem deserente gratia aeternum peribo. Atqui hoc dilemma hominem in socordiam, aut desperationem conjicit. Ergo. N. M. Sicut infallibilis Dei praescientia non extinguit in nobis studium sectandae virtutis, neque in desperationem nos conjicit, quia res futuras supponit, non autem facit: ita nec praedestinatio, quae supponit praescientiam fu-

turorum sub conditione meritorum gratiae; nemo enim eligitur ad gloriam, nisi ut obtinendam per bona opera, libere ac perseveranter facienda: unde omnes qui ea non faciunt, et in peccato moriuntur, certo damnabuntur. Verum quam facile a nobis, tam difficile dilemma illud eliditur in eorum sententia, qui scientiam mediam omnino reiiciunt, et praedestinationem ad gloriam minime dependere volunt a praevisis gratiae meritis. Neque enim sufficit, si respondeatur, Deum praedestinando ad finem, praedestinare quoque ad media, quae sunt ad finem obtinendum necessaria: ideoque praedestinatos non tantum finem, sed media etiam ad illum consequendum opportuna a Deo recepturos esse. Nam qui hoc dilemmate utitur, argumentum facile urgere poterit, dicendo: Vel Deus absolute decrevit ea gratiae media, sive auxilia mihi conferre, vel non: Si decrevit; ea, quidquid egero, certissime accipiam: si non decrevit; ea certissime non accipiam. Ergo omnis mea cura et sollicitudo inutilis est.

CDLXXIX. *Objicitur III.* Libertas arbitrii. Praedestinatio tolleret libertatem hominis. Ergo praedestinatio non datur. P. A. Praedestinatio est soli Deo libera, et ad salutem essentialiter requisita. Ergo nullus, si non habet, potest eam acquirere: Nullus, si habeat, potest eam amittere. Ergo praedestinati necessario salvantur, reprobi vero necessario damnantur. R. N. A. Ad *probat.* D. A. Ita tamen ut simul dependeat a Scientia media, quae ab homine potest impediri, C. A. Ut non ita dependeat, N. A. et Conseq. Deo equidem liberrimum est, supposita Scientia media de consensu salutari, Petrum praedestinare, eique efficacia gratiae auxilia con-

ferre : At vero Petrus hanc ipsam Scientiam mediam de consensu, sine qua non daretur praedestinatio, impedire potest, facereque, ut a Deo praevideatur dissensurus magis quam consensurus gratiae sibi conferendae. Similiter potest quis praedestinationem acquirere, sive facere ut ab aeterno sit praedestinatus; non quidem absolute, sed facta gemina suppositione. I., quod Deus conferat illi gratiam vere sufficientem ad perseverandum finaliter in accepta justitia. II. Quod Deus finaliter perseverantes velit praedestinare; quae utraque conditio in hac providentia certissime est purificata, ut ostendimus Articulo I. de Gratia. Quamvis itaque praedestinati necessario salventur, ac reprobi necessario damnentur, non tamen idcirco liberum hominis tollitur arbitrium; quia qualiscumque haec necessitas est mere consequens, supponens liberum exercitium humanae voluntatis.

CDLXXX. *Dices I.* Praedestinatio est certa et immutabilis. Ergo salus praedestinati est certa et infallibilis. Ergo est necessaria. *Confirm.* Deus non potest velle damnationem aeternam praedestinati. Ergo praedestinatus non potest eam incurrere peccando mortaliter. Ergo necessario salvatur. R. C. A. D. C. Ergo salus praedestinati est certa certitudine extrinseca, resultante ex decreto praedestinativo, quod supponit scientiam mediam de consensu libere futuro, C. C. Certitudine intrinseca, a mediis petita quibus praedestinatus in finem vitae aeternae dirigitur, atque independenter ab operibus praedestinati saltem conditionate praevisis, N. C. Electi non praedestinantur ad gloriam qualicumque modo obtinendam, sed ad gloriam obtinendam per merita, per bona opera libere facta, et

mediis ex se repudiabilibus, licet effectum infallibiliter habituris. Ad *confirm.* N. A. Cum praedestinatus possit peccare mortaliter, Deus potest ei velle damnationem aeternam, et re ipsa ei vult, quando peccat mortaliter; sed hanc ei vult conditionate tantum, si nimirum in statu peccati mortalis ex hac vita decedat: quae conditio numquam purificabitur, secus a Deo praedestinatus non fuisset.

CDLXXXI. *Dices. II.* Praedestinatus non potest Deum graviter offendere. Ergo non est liber ad peccandum. P. A. Praedestinatus non potest amittere amicitiam Dei. Ergo non potest Deum graviter offendere. . A. Supposita praedestinatione, Deus non potest amplius hominem praedestinatum odisse. Ergo. R. N. A. Petrus, Magdalena, Zachaeus, aliique quam plurimi, praedestinati certe fuerunt, non in tempore primum, sed ab aeterno; neque tamen idcirco minus graviter Deum offenderunt ante suam conversionem. Ad *prob.* N. A. Ad hujus *prob.* D. A. Deus non potest hominem praedestinatum amplius odisse perpetuo, C. A. Pro aliquo tempore, nimirum praesentis injustitiae, N. A. Et D. C. Ergo non potest amicitiam Dei amittere per peccatum qualecunque, N. C. per peccatum finale; subd. Potentia consequente, et in sensu composito praedestinationis, C. Conseq. Potentia antecedente, et in sensu diviso, N. C.

CDLXXXII. *Objicitur IV.* contra II. Conclusionem, Mutabilitas praedestinationis. Praedestinatio et liber vitae non est immutabilis; qui enim in eo conscripti sunt, possunt deleri, et qui ex eo deleti sunt, possunt iterum inscribi. Ergo praedestinatio non est immutabilis. P. m. I. Moyses Exodi Cap. XXXII. Deum

Israelitico populo iratum ita alloquitur: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facies, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* II. ad Rom. Cap. IX. *Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis.* III. Psal. LXVIII. *Deleantur de libro viventium: et cum justis non scribantur.* IV. Joan. Cap. XVII. ait Christus: *Quos dedisti mihi, custodivi: et nemo ex iis periit, nisi filius perditionis. Confirm.* Ecclesia die Cinerum rogat Deum, *Ut omnium Fidelium nomina beatae praedestinationis liber adscripta retineat.* Ergo Ecclesia supponit, posse aliquos de libro vitae deleri. R. D. M. Praedestinatio et liber vitae simpliciter dictus sunt idem, C. M. Praedestinatio et liber vitae secundum quid sunt idem, N. M. Liber vitae simpliciter et stricte sumptus nihil aliud est, quam ipsa Dei notitia, qua firmiter retinet se aliquos praedestinasse ad vitam aeternam. Sicut enim inter homines fieri solet, ut illi qui ad aliquid eliguntur, conscribantur in libro, utpote milites, Consiliarii, vel Senatores, qui idcirco etiam dicebantur *Patres Conscripti*: ita etiam conscriptio, seu annotatio, non externa et materialis, sed intelligibilis in ipsa divina mente, eorum qui praedestinati sunt ad gloriam aeternam, dicitur liber vitae. Quoniam sicut liber, seu scriptura libri est signum rerum in ea descriptarum: ita etiam memoria alicujus rei dicitur quasi quaedam tabula, in qua res descripta continetur. Pari ratione notitia reproborum dici posset liber mortis; sed Scriptura abstinet ab hoc loquendi modo, quamvis absolute nihil obstet, quo minus etiam liber mortis in Deo constituatur; cum inter homines etiam describi soleant qui ad mortem damnandi sunt. Porro librum hunc vitae simpliciter ac stricte sum-

ptum, immutabilem omnino esse, idemque dicere quod praedestinatio ad finalem perseverantiam et gloriam aeternam, rationes a nobis in probatione allatae manifeste evincunt. Liber vitae secundum quid, et late talis, est notitia Dei, qua novit omnes qui jus ad vitam aeternam aliquando habituri sunt per justificationem, sive omnes qui aliquando justificandi sunt, quamvis non omnes in statu gratiae perseveraturi sint. Atque hic liber late talis discrepat a praedestinatione, estque mutationi obnoxius, cum possint deleri qui inscripti erant, iterumque inscribi qui jam deleti fuerunt.

CDLXXXIII. Ad I. itaque R. cum communissima Interpretum, Moysem haec verba protulisse ex ardenti zelo pro salute populi Israelitici, per quamdam exaggerationem et hyperbolem, probe gnarus se non delendum ex libro vitae; eoque modo Deum rogavit, quo amantes vel amici, qui dum aliquid ab amico precibus extorquere volunt, conditiones adjiciunt, quas probe sciunt stricte moraliter impossibiles esse, ut v. g. aut hoc fac, aut occide me, quia nisi annueris, vivere non possum. Ad II. eadem est responsio, nisi cum Vasquio dicatur, Apostolum loqui de tempore, quo adhuc erat in Judaismo, et quo Judaicae legis zelo, a Christo perpetuo separatus esse cupiebat, ratus Christi doctrinam legi divinae contrariam esse. Ad III. R. Sermonem ibi esse de libro vitae late tali et secundum quid, in quo non praedestinati, sed justi tantum conscripti sunt, secundum praesentem solummodo justitiam. Ad IV. R. per verba, *Quos dedisti mihi*, non denotari electos, seu praedestinatos ad gloriam, sed electos tantum ad audiendam Christi doctrinam, et Apostolatum. Ad *confirm*. C. A. N. C. Ecclesia rogat, ut nul-

lus fidelium deleatur umquam e libro vitae late tali, in quo descripta sunt nomina justorum secundum praesentem justitiam: quod si fiat, certissime inscripti erunt libro vitae praedestinatorum.

CDLXXXIV. *Dices I.* Scriptura satis videtur insinuare, ipsos etiam praedestinatos posse salute excidere. Ergo praedestinatio non est certa et immutabilis. P. A. I. Apocalyp. Cap. III. dicitur: *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* II. II. Petri Cap. I. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.* Ergo praedestinatio in se non est certa; sed certa fieri debet per bona opera. III. I. ad Cor. Cap. IX. ait Apostolus: *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.* Ergo cum Apostolus ipse de sua praedestinatione timuerit, praedestinatio non est certa. R. N. A. Ad I. R. Corona, de qua loquitur B. Joannes, non est gloria coelestis, sed fides, obedientia, constantia in bono, ita ut sensus sit: Retine constanter quod habes, nempe fidem, charitatem, zelum, patientiam, caeterasque virtutes hactenus obtentas, ut nemo adimat mercedem virtuti tuae, si perseveraveris, promissam et praeparatam. S. Thomas citatum locum aliter interpretatur, dum Parte I. Quaest. XXIII. Artic. VI. ad I. scribit: *Corona dicitur esse alicujus dupliciter. Uno modo ex praedestinatione divina, et sic nullus coronam suam amittit. Alio modo ex merito gratiae. Quod enim meremur quodammodo nostrum est. Et sic suam coronam aliquis amittere potest per peccatum mortale sequens. Alius autem illam coronam amissam accipit, in quantum loco ejus subrogatur. Non enim permittit Deus aliquos cadere, quin alios*

erigat. Ad II. R. praedestinationem immutabilem esse atque certam in se, respectu nostri autem esse incertam. Atque hinc sollicite nobis cavendum est, ne culpa nostra decretum praedestinativum ab aeterno non extiterit; cum Deus neminem praedestinaverit, nisi quem praevidit gratiis ipsi conferendis cooperaturum. Ad III. C. A. N. C. Ex eo id unum legitime inferri potest, Apostolum eo tempore, quo haec scripsit, nondum habuisse revelationem, plenamque certitudinem de aeterna sua salute.

CDLXXXV. *Dices II.* Homo praedestinatus potest graviter peccare, et antequam cum Deo in gratiam redeat, potest v. g. ab inimico suo interfici, sicque damnari. Ergo praedestinatio non est certa et immutabilis. *Confirm.* Reprobus potest facere, ut sit praedestinatus, juxta illud Augustini: *Si non es praedestinatus, fac ut praedestineris.* Ergo etiam praedestinatus potest facere ut sit reprobus. R. D. A. Potest id fieri in sensu diviso, C. A. In sensu composito, ita ut conjungatur mors in statu peccati mortalis cum ipsa praedestinatione, N. A. Si ponatur praedestinatum mori in peccato mortali, necessario fit sensus compositus, adeoque hypothesis est impossibilis. Ad *confirm.* R. textum illum in Augustini Operibus non inveniri: et quam parum reprobus fieri potest praedestinatus, tam parum praedestinatus fieri potest reprobus, quin libero arbitrio quid decedat. Cum enim nostro concipiendi modo Scientia media praeluceat decreto praedestinativo aut reprobativo, posito quod per illam Petrus praevideatur consensurus, Judas dissensurus auxiliis gratiae, Petrus non potest non consentire, Judas non dissentire, potentia nimirum consequente ac suppo-

mente liberum ipsorum exercitium; cum res ex supposito quod sit, non possit non esse. Quonam autem sensu possit quis praedestinationem acquirere, seu facere ut ab aeterno sit praedestinatus, paulo ante diximus, Num. CDLXXIX.

CONTROVERSIA II.

AN QUIS INFALLIBILITER CERTUS ESSE POSSIT DE SUA PRAEDESTINATIONE, ET PERSEVERANTIA FINALI?

Contra Protestantes.

CDLXXXVI.

Perseverantia finalis in gratia est magnum ac speciale Dei donum, quo actu in gratia perseveratur usque in finem, quo scilicet vita ista finitur. De duplici perseverantia, passiva nimirum et activa, frequenter loquitur S. Augustinus, praecipue in libris de Dono Perseverantiae, ac de correptione et Gratia. Perseverantia finalis *passiva* habetur per conjunctionem mortis cum gratia sanctificante: *active* sumpta, est continuatio in bonis operibus usque in finem per efficacia gratiae actualis auxilia. Utramque hanc perseverantiam esse magnum ac speciale Dei donum, Ecclesia jam dudum contra Semipelegianos definivit, atque ipsa etiam ratio ostendit; tum quia singularis est Dei benignitas ac misericordia, quod hominem ex hac vita tunc rapiat, cum in statu gratiae est: tum quia in multis quotidie offendimus omnes, ac tam frequentes sunt prolapsiones ac negligentiae nostrae, ut pro speciali Dei beneficio haberi debeat, quod his non obstantibus gratiam confer-

re dignetur, per quam et bonum incipere, atque in eo usque in finem perseverare valeamus.

CDLXXXVII. Protestantes, qui a Fidelibus fidem propriae justificationis exigunt, pariter docent, posse ac debere quemlibet fidelem infallibiliter certum esse de sua praedestinatione, et perseverantia finali in gratia. Ita Calvinus Lib. III. Instit. Cap. II. Paragr. XVI. Bucerus in Colloquio Ratisbonensi. Kemnitius in Examine Conc. Trident. Sess. VI. Cap. XII. Theodorus Beza in Expositione sua ait, nos scire posse an simus praedestinati ad salutem, esseque certos de glorificatione quam expectamus, certos, inquam, non tantum per nostram phantasiam, sed per conclusiones aeque certas, ac si coelum conscendissemus ad audiendum hoc decretum ex ore Dei. Subjungit dein, cum perseverantia fidei sit ad salutem necessaria, et cum certi simus de nostra praedestinatione, certos nos etiam esse de glorificatione indissolubili vinculo annexa: adeoque nec de perseverantia finali, nec de salute dubitare posse. Verum contra commentitiam hanc securitatem et fidem sit gemina Conclusio.

CDLXXXVIII. *Conclusio I.* Nullus sine speciali Dei revelatione potest, aut debet infallibiliter esse certus de perseverantia sua finali in gratia. Prob. I. Authoritate Scripturarum, quae hortantur nos ad timorem amittendae salutis. I. ad Cor. Cap. X. *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Ad Philip. Cap. II. *Cum metu et tremore vestram salutem operamini.* Psal. II. *Servite Domino in timore: et exultate ei cum tremore.* Atqui si fideles omnes infallibiliter certi esse possent aut deberent de perseverantia sua finali in gratia, nullam prorsus timendi causam haberent, cum certum

sit, Deum perseverantibus in justitia aeternam felicitatem promisisse, eumque in servandis promissis suis esse fidelissimum. Ergo. II. Authoritate Patrum. S. Hieronymus Lib. II. adv. Pelagianos: *Ne beatum dixeris quempiam ante mortem; quamdiu enim vivimus, in certamine sumus: quamdiu in certamine, nulla est certa victoria.* S. Augustinus Lib. XI. de Civit. Dei, Cap. XII. de justis adhuc viventibus scribit: *Licet de suae perseverantiae praemio certi sint, de ipsa tamen perseverantia sua reperiuntur incerti. Quis enim hominum se in actione profectuque justitiae perseveraturum usque in finem sciat, nisi aliqua revelatione ab illo fiat certus, qui de hac re justo latentique judicio non omnes instruit, sed neminem fallit?* S. Gregorius M. aut quicumque demum fuerit illius Commentarii Author, Lib. VI. in primum Regum: *Quia judicium omnipotentis Dei imperscrutabile est, unde veniat et quo vadat, homo nescit; quia sciri non potest, an quis in gratia quam recipit, perseverare in perpetuum debeat.* III. Authoritate Tridentini, quod Sess. VI. Can. XVI. ait: *Siquis magnum illud usque in finem perseverantiae donum se certo habiturum absoluta et infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit; anathema sit.* Et Cap. XIII. *Similiter de perseverantiae munere, de quo scriptum est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, - - nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debeant. Deus enim, nisi ipsi illius gratiae defuerint, sicut coepit opus bonum, ita perficiet, operans velle et perficere.* IV. Ratione Theologica. Donum perseverantiae finalis non cadit sub me-

ritum de condigno, ut ostendimus Tomo IV. Num. CCXLII, quia Deus numquam promisit operibus justi perseverantiam finalem in gratia tamquam mercedem operum bonorum. Ergo praescindendo a speciali Dei revelatione, nemo potest infallibiliter certus esse de perseverantia sua finali in gratia. Consequentia est certa; cum enim finalis perseverantia homini nullo modo debeatur, neque liberalis Dei promissio umquam facta fuerit, non apparet unde infallibilis haec certitudo haberi possit.

CDLXXXIX. Caeterum Deus non promisisse perseverantiae donum ex eo capite videtur, quia ejusmodi promissio foveret socordiam, quae ex peccato originis quodammodo naturalis nobis est, foretque nobis occasio respiciendi retro, et numerandi bona opera, forte etiam heroice facta, propter quae jam secure quiescendum arbitraremur; cum tamen perseverantia viatoris sit semper proficere, et ad patriam coelestem continuo anhelare. Quamquam autem donum perseverantiae non cadat sub meritum de condigno, possumus tamen illud mereri de congruo, non habente infallibiliter effectum, bonis operibus et continua vigilantia, ne quid committamus quod Deo displiceat. Atque hinc S. Augustinus Lib. de Dono perseverentiae, Cap. VI. ait: *Hoc Dei donum suppliciter emereri potest*, id est, supplici oratione obtineri ex Dei misericordia.

CDXC. *Conclusio II.* Nullus sine speciali Dei revelatione potest, aut debet infallibiliter certus esse de sua praedestinatione. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Ecclesiastis Cap. IX. dicitur: *Nescit homo, utrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum ser-*

vantur incerta. II. Petri Cap. I. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.* II. Authoritate Patrum. S. Augustinus Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. XIII. scribit: *Quis enim ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero praedestinatorum se esse praesumat?* Et Lib. de Dono Perseverantiae, Cap. XIII. *Ad quam vocationem* (secundum propositum) *pertinere nullus est homo ab hominibus certa asseveratione dicendus, nisi cum de hoc saeculo exierit: in hac autem vita humana, quae tentatio est super terram, qui videtur stare, videat ne cadat.* Author librorum de Vocatione Gentium, Lib. II. Cap. ult. *In remotissimo ab humana cognitione secreto praefinitio hujus electionis abscondita est. Et de nullo ante ipsius finem pronunciari potest, quod in electorum gloria sit futurus, ut perseverantem humilitatem utilis metus servet, et qui stat, videat ne cadat.* S. Bernardus, quam Protestantes in materia de Justificatione magni facere solent, Serm. I. de Septuagesima ait: *Quis potest dicere, Ego de electis sum, ego de praedestinatis ad vitam, ego de numero electorum? certitudinem utique non habemus, sed spei fiducia consolatur nos.* III. Authoritate Tridentini, quod Sess. VI. Can. XV. ait: *Siquis dixerit, hominem renatum et justificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero praedestinatorum; anathema sit.* Et Cap. XII. *Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinae praedestinationis mysterio usque adeo praesumere debet, ut certo statuat, se omnino esse in numero praedestinatorum; quasi verum esset, quod justificatus aut amplius peccare non possit, aut si peccaverit, certam si-*

bi resipiscentiam promittere debeat. Nam nisi ex speciali revelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit. IV. Ratione Theologica. I. est. Nemo potest esse infallibiliter certus de sua perseverantia finali in gratia, ut paulo ante ostendimus. Ergo nullus potest esse infallibiliter certus de sua praedestinatione; quia praedestinatio necessario involvit perseverantiam finalem, cum nullus sit a Deo praedestinatus, nisi quem ille finaliter in gratia perseveraturum esse praeviderit. II. Neque ordinarie per revelationem privatam, neque publicam in Scripturis habetur, fideles omnes, aut quemcumque hominem singillatim, esse praedestinatos. Ergo id neque credi potest, neque debet fide divina. Alias rationes, quae huc facile transferri possunt, vide Artic. II. Controversia VI. Caeterum Deus hoc praedestinationis arcanum sibi reservasse censendus est, ad demissionem animi in praedestinatis conservandam, et desperationem in reprobis impediendam.

OBJECTIONES.

CDXCI. *Objicitur I.* contra utramque Conclusionem, Authoritas Scripturarum. Jacobi Cap. I. dicitur: *Postulet in fide nihil haesitans.* Et Marci Cap. XI. *Omnia quaecumque petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis.* Ergo credere debemus donandam nobis esse perseverantiam, ac proinde nos etiam esse praedestinatos. II. I. Joan. Cap. V. *Haec scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui creditis in nomine Filii Dei.* III. Ad Ephes. Cap. I. *Credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus haereditatis nostrae.* At qui pignus habet, certus

est de haereditate. IV. I. ad Thessalon. Cap. I. Apostolus ait: *Scientes Fratres, dilecti a Deo, electionem vestram.* V. II. ad Timoth. Cap. IV. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiae.* Ergo certi esse possumus ac debemus de nostra perseverantia et praedestinatione. R. C. A. N. C. Oratio in fide optime cohaerere potest cum incertitudine de re illa adipiscenda, quae petitur; fide enim divina credere quidem tenemur, Deum et praestare posse quae petimus, et verbis suis certissime staturum, modo nullus sit defectus ex parte nostra. At vero fide divina credere nec possumus, nec debemus, nos omnia praestitisse aut praestituros, quae Deus a nobis exigit: aut nos orare prout oportet; orationem nostram gratiae supernaturalis auxilio elici, eamdem satis ferventem ac duraturam esse, sine qua tamen perseverantia finalis non impetratur. Ad II. R. eos qui credunt in nomine Filii Dei, non habere vitam aeternam in re, ad quod requiritur ipsa finalis perseverantia in fide et charitate; sed tantum in spe. Ad III. D. m. Certus est infallibiliter de haereditate, si pariter infallibiliter certus sit, pignus illud a se numquam amittendum esse, C. m. Secus, N. m. et Conseq. Multi, posteaquam fidem Deo datam per plures annos servarunt, naufragium tandem fidei et charitatis fecerunt, sicque misere aeterna exciderunt salute. Unde igitur haec infallibilis certitudo habebitur? Ad IV. R. Apostolum vel loqui tantum de electione Thessalonicensium ad vocationem fidei Evangelicae; vel si de electione ad gloriam illi sermo est, spem dumtaxat suam ac fiduciam, non vero plenam de illorum salute certitudinem declarat. Ad V. R. Apo-

stolum loqui de sua praedestinatione vel ex speciali, quam tunc habuit, revelatione, vel tantum ex spe et confidentia.

CDXCII. *Dices*: Saltem ex illis Scripturarum locis, quae in probatione utriusque conclusionis laudavimus, non evincitur certos nos esse non posse de perseverantia nostra finali et praedestinatione. Ergo. P. A. Scriptura nobis timorem ingerit, non quod revera periculum sit, ne praedestinati salute excidant; sed ut excusso torpore ad exercitium bonorum operum excitentur. Ergo. R. N. A. Ad *probat*. C. A. N. C. Hoc ipso quod Scriptura timorem nobis incutiat amittendae salutis, legitime infertur, nos infallibiliter certos esse non posse praedestinationis nostrae; secus timor hic foret imprudens et irrationabilis, immo ad impietatem atque infidelitatem nos impelleret Spiritus Sanctus, quotiescumque nos hortatur ut salutem nostram cum timore et tremore operemur; eoquod nos metuere jubeat de re, quam tamen certo, certitudine fidei credere tenemur.

CDXCIII. *Objicitur II.* Ratio. Justus potest mereri de condigno aeternam mercedem, atque etiam augmentum gratiae sanctificantis. Ergo etiam potest mereri de condigno perseverantiam finalem in gratia, quae ordinatur ad gloriam. Ergo potest esse infallibiliter certus de sua perseverantia finali in gratia. P. C. Aeterna merces non potest obtineri sine dono perseverantiae. Ergo si homo justus mereri potest de condigno aeternam mercedem, hoc ipso etiam mereri poterit donum perseverantiae, sine quo obtinere non posset aeternam mercedem. *Confirm.* Majus quid est crescere in gratia, quam in gratia perseverare. Atqui justus potest

de condigno mereri augmentum gratiae. Ergo etiam perseverare in gratia. R. I. Quamvis haec omnia darentur adversariis, minime tamen sequeretur nos infallibiliter certos esse de praedestinatione nostra, et perseverantia finali in gratia; quia nullam habemus certitudinem, adfuisse omnes conditiones ad meritum de condigno requisitas. R. II. D. A. Justus potest mereri de condigno aeternam mercedem, ita ut aeterna merces sit ipsi tunc tantum retribuenda, si decesserit in statu gratiae, adeoque sub conditione perseverantiae finalis in statu gratiae, C. A. Absque hac conditione, N. A. et Conseq. Ad *probat.* C. A. N. C. Si homo justus, elicito bono opere, et absque alia conditione infallibiliter percepturus esset aeternam mercedem, et finalis perseverantia ex decreto Dei requireretur ad percipiendum praemium, homo et mercedem aeternam, et perseverantiam finalem de condigno mereretur; quia in tali casu merito censeretur Deus utrumque promisisse. At vero in hac providentia homo justus, elicito bono opere, non illico jus certum et absolutum acquirit ad aeternum praemium; sed tantum conditionatum, si nimirum in statu gratiae ex hac vita decesserit: hujus autem conditionis onerosae purificatio a Deo neutiquam promissa est. Ergo quamvis homo mereatur de condigno jus conditionatum ad vitam aeternam, non tamen idcirco de condigno meretur perseverantiam finalem, qua conditio purificatur. Alterum quod attinet, verum est equidem, quod homo justus de condigno mereatur augmentum gratiae sanctificantis; at vero Deus numquam bonis operibus justi perseverantiam finalem promisit, sicut promisit justitiae incrementum; quae tamen promissio una est ex conditionibus ad meritum

de condigno requisitis, ut diximus Tomo IV. Num. CCXXXVIII. Ad *confirm.* D. M. Majus quid est crescere in gratia usque ad mortem, quam simpliciter perseverare, C. M. Majus quid est crescere aliquamdiu in gratia, et postea deficere, N. M. Et D. m. Atqui justus potest de condigno mereri augmentum gratiae, ita tamen ut numquam sit illud promeriturus sine efficaci atque indebito auxilio gratiae, quod ipsi conceditur ex misericordia Dei, C. m. Aliter, N. m. et Conseq.

CONTROVERSIA III.

AN PRAEDESTINATIO AD PRIMAM GRATIAM SIT MERE GRATUITA, ATQUE INDEPENDENS A MERITO HOMINIS?

Contra Origenistas, Pelagianos, Massilienses.

CDXCIV.

Noto I. sermonem non hic esse de causa *physica* ex parte creaturae ipsius praedestinationis, prout haec est actus divinus. Nam praedestinatio sic considerata est ipsemet Deus, cujus absurdum est causam quaerere. Igitur quaeritur hic, an creatura rationalis non sit causa *moralis* sive movens Deum, ut aliquem praedestinet ad gratiam. Noto II. sermonem non hic esse de praedestinatione ad gloriam, sed ad gratiam; et quidem ad primam tantum gratiam, sive actualem sive habitualem. Prima gratia actualis est gratia praeveniens, illuminans intellectum et excitans voluntatem.

Prima gratia habitualis est ea, qua homo antea peccator et injustus, constituitur permanenter justus et sanctus, Dei amicus et filius adoptivus. Gratia secunda habitualis est augmentum gratiae sanctificantis. Noto III. quaeri hic an praedestinatio ad primam gratiam sit mere gratuita; id est, an Deus ab aeterno gratiam primam sive media ad beatitudinem aeternam certo perducentia dare voluerit ex mero suo beneplacito, minime autem ex praevisione et intuitu boni operis, ac boni usus liberi arbitrii, sive tamquam meriti de condigno aut de congruo, sive tamquam merae conditionis sine qua non. Noto IV. quando hic quaeritur, an praedestinatio ad gratiam sit independens a meritis hominis sermonem esse de meritis puri hominis. Quod enim homo Deus, Christus Jesus, sit causa moralis et meritoria praedestinationis hominum, extra omnem dubitationem est, scribente Apostolo ad Ephesios Cap. I. *Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in coelestibus in Christo. Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate. Qui praedestinavit nos in adoptione filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suae.*

CDXCV. Circa praedestinationem tum ad gratiam tum ad gloriam praecipue errarunt Origenistae, Pelagiani, ac Massilienses. Origenes Platonem secutus, docuit animas nostras ante mundum corporeum a Deo creatas fuisse, atque pro bonis vel malis operibus in eo statu elicitis ad corpora detrusas, praedestinari ad gratiam et gloriam, vel reprobari. Pelagiani praedestinationis causam repetebant ex bonis operibus viribus

naturae elicitis: cumque necessitatem gratiae rejicerent, docebant solam hominis voluntatem esse causam, cur praedestinentur alii ad vitam, alii ad mortem. Inter disputandum vero cum eo adducti fuissent, ut aliquam admitterent gratiam, eam ad facilius, non vero ad simpliciter bene agendum necessariam esse dixerunt; ita tamen ut ejus praeparatio a Deo fieret ex praevisis liberi arbitrii meritis mere naturalibus. Semipelagiani, seu Massilienses, fatebantur gratiam Dei ad quodlibet opus bonum necessariam esse; praedestinationem vero ad primam gratiam, ne Deus videretur acceptor personarum, fieri asserebant propter pium quemdam hominis conatum, ac naturalem affectum ad credendum, petendum, pulsandum, ac initium quoddam fidei et salutis, quod quidem illi inter opera fidei non computabant; illo tamen tamquam causa et motivo Deum excitari affirmabant, ut gratiam fidei etc. illis conferret, quos noverat ad illam recipiendam bene affectos esse. Sed de Pelagianis ac Massiliensibus satis prolixe egimus in praeviis Dissertationibus Historicis II. et III.

CDXCVI. *Conclusio I.* Praedestinationis ad gratiam et gloriam causa non sunt opera bona, quae animae fecerunt, antequam ad corpora detruderentur. Prob. Falsa et commentitia est haec animarum praeexistentia. Ergo causa praedestinationis esse nequeunt bona opera, quae animae elicuerunt, antequam earum corpora formarentur. P. A. I. Authoritate Scripturarum, quae negant ulla merita aut demerita praecessisse hanc vitam. Ad Rom. Cap. IX. scribit Apostolus de Jacob et Esau: *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, ut secundum electionem propositum*

Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. II. ad Cor. Cap. V. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* II. Authoritate Conciliorum. *CPolitanum II.* damnavit errorem hunc Origenis. Canone enim I. contra Origenem, ut habetur Tomo III. Conciliorum Collectionis Harduinianae, Colum. 283. dicitur: *Siquis fabulosam animarum praeexistentiam, et quae ex illa consequitur, monstruosam restitutionem asseruerit, anathema sit.* Bracarense I. anno 561. Can. VI. *Siquis animas humanas dicit prius in coelesti habitatione peccasse, et pro hoc in corpora humana, in terram dejectas, sicut Priscillianus dixit; anathema sit.* In Lateranense V. sub Leone X. definitum est Sess. VIII. *Animam rationalem pro corporum, quibus infunditur, multitudine singulariter esse multiplicabilem, multiplicatam, et multiplicandam.* Ergo definivit, non omnes animas simul a Deo creatas fuisse; alias animae non amplius essent multiplicandae. II. Authoritate Patrum. S. Hieronymus in Epistola ad Pammachium ait, *Ecclesiasticum dogma esse, quod Deus quotidie animas fabricetur.* S. Leo M. Epist. XCIII. ad Turribium Asturicensem: *Catholica fides constanter praedicat atque veraciter, quod animae hominum priusquam suis inspirarentur corporibus, non fuere; nec ab alio incorporentur, nisi ab Opifice Deo, qui et ipsarum est Creator, et corporum.* Catholicum dogma contra Origenem alii etiam Patres tuentur, praecipue *S. Gregorius Nyssenus* Lib. de Opificio hominis, Cap. XXIX *S. Augustinus* in libro contra Priscillianistas et

Origenistas ad Orosium, Cap. VIII, et Lib. XI. de Civit. Dei, Cap. XXIII. *S. Cyrillus Alexandrin.* Lib. I. in Joannem, Cap. IX. *S. Joan. Damascenus* Lib. II. Fidei Orthod. Cap. XII.

CDXCVII. *Conclusio II.* Praedestinatio ad primam gratiam est omnino gratuita, atque independens a bonis operibus absolute aut conditionate praevisis. Prob. I. Authoritate Scripturarum, quae saepissime Catholicam hanc veritatem inculcant. Ad *Ephes.* Cap. *II.* ait Apostolus: *Gratia salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ut ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus ut in illis ambulemus* II. ad Timoth. Cap. I. *Nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia.* Ad Rom. Cap. IX. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Ad Rom. Cap. XI. *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia.* I. ad Cor. Cap. IV. *Quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*

CDXCXIII. Prob. II. Authoritate Conciliorum Arausicanum II. Cap. III. ait: *Siquis invocatione humana gratiam Dei dicit posse conferri; non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaiae prophetae.* Cap. IV. *Siquis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per Spiritus*

Sancti infusionem et operationem in nobis fieri confitetur; resistit Spiritui Sancto per Salomonem dicenti, Praeparatur voluntas a Domino. Cap. XVIII. *Debetur merces bonis operibus, si fiant; sed gratia, quae non debetur, praecedit ut fiant.* Cap. XXV. *Hoc etiam salubriter profitemur et credimus, quod in omni opere bono, non nos incipimus, et postea per misericordiam Dei adjuvamur; sed ipse nobis nullis praecedentibus bonis meritis, et fidem et amorem sui prius inspirat.* Tridentinum Sess. VI. Cap. VIII. *Gratis justificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quae justificationem praecedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur; si enim gratia est, jam non ex operibus: alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia jam non est gratia.*

CDXCIX. Prob. III. Authoritate Patrum, ac praecipue *S. Augustini*, qui annis XX. Catholicam hanc doctrinam adversus Pelagianos et Massilienses invicte defendit. Enarratione II. in Psal. XXX. ait: *Quare gratia? Quia gratis datur. Quare gratis datur? Quia merita tua non praecesserunt, sed beneficia Dei te praevenerunt. Illi ergo gloria qui nos liberat.* Enarratione II. in Psal. LXX. *Si propterea gratia est, quia gratis est; nihil tuum praecessit, ut acciperes. Nam si aliqua bona opera tua praecesserunt, pretium accepisti, non gratis: pretium autem quod nobis debebatur, supplicium est. Quod ergo liberamur, non nostris meritis, sed illius gratia est.* Et Lib. de Dono Perseverantiae Cap. XVIII. *Hoc scio, neminem contra istam praedestinationem, quam secundum Scripturas sanctas defendimus, nisi errando disputare potuisse.*

D. Prob. IV. Ratione Theologica. I. est. Principium meriti non cadit sub meritum, sed necessario praerequiritur ad illud. Atqui prima gratia est principium meriti. Ergo. P. m. Gratia actualis praeveniens est necessaria ad actum salutarem, ut ostendimus Articulo I. Controversia VIII. Et gratia sanctificans est necessaria ad actum meritorium vitae aeternae. Ergo prima gratia est principium meriti. II. Si praedestinatio ad primam gratiam non esset gratuita, homo solis naturae viribus posset facere aliquid conducens ad vitam aeternam, quia mereri posset gratiam. Atqui hoc dici nequit, quia ut Christus ait Joan. Cap. XV. *Sine me nihil potestis facere.* Et Joan. Cap. VI. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* III. Si praeparatio ad primam gratiam non esset omnino gratuita, atque independens ab operibus bonis, tunc dependeret ab opere bono naturali, vel supernaturali. Neutrum potest dici. Ergo est gratuita. P. m. Si dependeret ab opere bono naturali, sequeretur I. Gratiam non esse gratiam, eoquod non gratis daretur, sed propter opus naturale. II. Hominem ex solis naturae viribus posse aliquid elicere ad aeternam salutem conducens. III. Praedestinatorum discretionem a non praedestinatis non esse altissimum arcanum, de quo Apostolus ad Rom. Cap. XI. ait: *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus!* eoquod nimirum praedestinatus ex solis naturae viribus primario se discerneret a non praedestinatis. Atqui hae sequelae manifeste repugnant Scripturae ac traditioni, ut ostendimus Artic. I. Controversia VIII. Ergo. Neque

praeparatio ad primam gratiam dependere potest ab opere bono supernaturali; opus enim bonum supernaturale a Deo praevisum, supponit gratiam praevenientem suo tempore conferendam, antequam opus supernaturale actu existat, eoquod gratia supernaturalis indispensabiliter necessaria sit ad quemlibet actum salutarem. Ergo homo per nullum opus supernaturale mereri potest primam gratiam, utpote quae, cum ipsius meriti principium sit, necessario praerequiritur ad ipsum bonum opus supernaturale.

OBJECTIONES.

DI. *Objicitur I.* contra I. Conclusionem. Authoritas Scripturarum, Psalmo CXVIII. dicitur: *Priusquam humiliarer, ego deliqui.* Id est, antequam anima mea ad corpus detruderetur, peccavit. II. Psal. CXLI. *Educ de custodia animam meam.* Id est, de corpore, cui tamquam carceri inclusa est in poenam peccati commissi. III. Joannis Cap. I. *Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Ergo animae hominum, antequam informarent corpus, erant extra hunc mundum. *Confirm.* Deus, ut dicitur Genes. Cap. II. *Requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat.* Ergo omnes animae simul a Deo creatae fuerunt. R. ad I. expositionem illam esse prorsus commentitiam, omnique probabilitatis umbra destitutam; siquidem Propheta regius loco cit. agnoscit, se interdum a Domino flagellari ob peccata in hac vita commissa. Ad II. R. Davidem in sensu litterali loqui de spelunca, in qua latebat ob Saulis persecutionem. Itaque Deum rogat, ut aliquando ab ob-

sidione illa liberetur, ne semper cogatur in spelunca illa tamquam in carcere delitescere. In sensu Mystico potest hic locus intelligi de carcere corporis hujus mortalis, e quo Sancti educi cupiunt, juxta illud ad Philippenses Cap. I. *Desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo.* Ad III. N. C. Non dicitur homo venire in mundum quasi ante extiterit; sed venire in mundum idem est ac nasci, secundum modum loquendi Hebraeorum: et illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, idem est ac illuminare omnem hominem qui nascitur. Ad *Confirm.* C. A. N. C. Sensus loci laudati est, Deum die septimo ita ab universo opere quievisse, ut nullas novas rerum species, quae ad mundi integritatem pertinent, postea produxerit. Profecto si verba in sensu stricto sumantur, sequeretur etiam animam Christi una cum caeteris ante mundi exordium a Deo creatam fuisse: ideoque cum in tempore primum unita fuerit Verbo divino, duplicem datam fuisse in Christo personam, divinam et humanam, quia anima Christi ante unionem hypostaticam propriam habuit subsistentiam.

DII. *Objicitur II.* contra II. Conclusionem, Natura electionis. Praedestinatio ad primam gratiam est electio. Atqui electio supponit majorem dignitatem in eo qui eligitur prae alio. Ergo praedestinatio supponit aliquam bonitatem in praedestinato, qua caret non praedestinatus. Atqui haec major bonitas nihil aliud est, quam bonus usus libertatis praevisus. Ergo. R. D. M. Praedestinatio est electio omnino gratuita, C. M. Electio remuneratoria, N. M. Et D. m. Electio supponit majorem bonitatem etc. si electio sit remuneratoria, seu ad mercedem, C. m. Si sit electio gratuita,

N. m. et Conseq. Electio ad gratuita beneficia, qualis est praedestinatio ad primam gratiam, non supponit dignitatem in eo qui eligitur, sed eam facit; nihilque aliud est, quam gratuita assumptio unius, alio relicto.

DIII. *Objicitur III.* Infirmitas nostri argumenti. Quamvis gratia daretur ob merita solius liberi arbitrii, gratia tamen id circo non desineret esse gratia. Ergo. P. A. Gratiam dari pro gratia, non est contra rationem gratiae. Sed si gratia prima, sive praeveniens, detur pro bonis operibus, quae solius naturae viribus eliciuntur, daretur pro gratia. Ergo. P. m. Talia opera sunt fructus liberi arbitrii et naturae, quae est gratuitum Dei donum. Ergo talia opera sunt gratia et fructus gratiae. R. N. A. Ad *probat.* D. M. Gratiam dari pro gratia interiori, contradistincta a puris naturalibus, C. M. Non contradistincta a puris naturalibus, N. M. Et sic dist. min. N. Conseq. Ad hujus *probat.* C. A. D. C. Ergo talia opera sunt gratia et fructus gratiae naturalis, C. C. Gratiae supernaturalis et interioris, quae necessaria est ad omnem actum salutem, N. C.

DIV. *Dices I.* Peccator potest, non quidem de condigno, sed tamen de congruo primam gratiam sanctificantem promereri, juxta illud *Augustini* Epist. CXCIV. alias CV. ad Sixtum: *Neque ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; neque enim nullum est fidei meritum.* Ergo falsum est praedestinationem ad primam gratiam habitualem esse gratuitam, ita ut excludat omne meritum de condigno et de congruo. R. D. A. Peccator potest de congruo mereri primam gratiam sanctificantem solius naturae viribus, N. A. Adiutus gratia supernaturali, C. A.

D. C. Ergo falsum est, primam gratiam habitualem non cadere sub meritum fundatum in solis naturae viribus, N. C. Fundatum in viribus gratiae supernaturalis, C. C. Peccator solis naturae viribus primam gratiam sanctificantem nec de condigno, nec de congruo meretur, neque potest se ad illam disponere. At vero si gratia supernaturali adjuvetur, meretur eam de congruo: neque quidquam gratiae decedit; quia meritum de congruo non inducit rationem justitiae sed congruentiae tantum ac decentiae, et a praecedente gratia actuali dependet.

DV. *Dices II.* Potest dici, quod prima etiam gratia actualis cadat aliquo modo sub meritum. Ergo praedestinatio ad primam gratiam actualem non est pure gratuita. P. A. Deus praevidens meritum hominis absolute futurum, potest illi in praemium decernere primam gratiam actualem, quia praevidet hominem gratia illa recte usurum: sicut Rex certus de deferenda a belli duce suo victoria, potest illi donare gladium in praemium victoriae referendae. Ergo non evincitur gratiam primam actualem esse pure gratuitam. R. N. A. Ad *probat.* D. A. Deus potest in praemium decernere primam gratiam actualem, absolute loquendo, et in alia providentia, O. A. In hac providentia, N. A. et Conseq. In praesenti rerum ordine certum est, quod Deus gratiam decernat tamquam causam boni operis, atque ut sequatur actus meritorius, ut ex plurimis aliis Scripturarum textibus, atque ex Epist. ad *Ephes.* Cap. I. manifeste colligitur. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti et immaculati in conspectu ejus.* Ubi advertendum, quod Apostolus non dicat, nos esse electos quia futuri eramus Sancti

sed ut essemus Sancti: adeoque non propter merita nostra; sed ex mera benevolentia, secundum propositum voluntatis suae. Et II. ad Timoth. Cap. I. *Nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra: sed secundum propositum suum et gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia.* Ergo in hac providentia Deus non vult dare primam gratiam actualem, quia meritum praevidet ex illa processurum; sed potius decernit talem gratiam, ut ex illa procedat meritum alio praemio coronandum. Ergo in hac providentia praedestinatio ad primam gratiam actualem est omni ex parte gratuitam. Alia argumenta, quibus haec conclusio impugnari posset, dissolvimus Artic. I. Controversia VIII.

CONTROVERSIA IV.

SCOLASTICA.

AN PRAEDESTINATIO AD GLORIAM FIAT ANTE PRAEVISIONEM CONDITIONATAM ET ABSOLUTAM MERITORUM GRATIAE?

DVI.

Noto I., sermonem hic esse de causa meritoria praedestinationis *formalis* ad gloriam, quae definitur esse voluntas Dei absoluta et efficax dandi gloriam; non vero de causa meritoria praedestinationis *radicalis*, quae est praeparatio gratiae et mediorum mere gratuita, ut paulo ante ostendimus. Noto II. Praedestinationem ad

gloriam spectari posse vel secundum ordinem *executionis*, vel secundum ordinem *intentionis*. Primo modo spectata, est ipsa actualis gloriae retributio; spectata vero secundo modo est actus divinae voluntatis ab aeterno decernentis alicui dare gloriam. Hic quaestio non est de praedestinatione ad gloriam secundum ordinem executionis; certum est enim praedestinationem sic consideratam habere rationem mercedis, et non rependi de facto nisi bonis operibus et meritis. Quaestio itaque agitatur de praedestinatione ad gloriam secundum ordinem intentionis, et quaeritur, an Deus decreverit dare alicui gloriam, quia ejus merita absolute futura, et viribus gratiae elicienda praevidet. Noto III. Quaestionem non esse intelligendam de voluntate antecedente et condiiionata dandi gloriam; certum est enim hanc voluntatem divinam priorem esse omni merito praeviso: sed intelligendam esse de voluntate consequente, absoluta, et efficaci, quam Deus habet dumtaxat respectu electorum, et non respectu omnium hominum: quae voluntas proprie dicitur praedestinatio, et electio ad gloriam Noto IV. Sermonem hic esse de adultis, non de parvulis post baptismum morientibus ante usum rationis; hi enim nulla habent merita propria, adeoque gratuito praedestinantur ad gloriam. Noto V. Non agi de voluntate salvandi electos independenter a praevisione meritorum Christi; constat enim electos in hac providentia a Deo non praedestinari, nisi dependenter a meritis Christi: sed agitur de praevisione meritorum ab ipsis adultis per gratiam Christi Redemptoris consummandorum. Hinc praedestinatio facta concipitur post praevisionem peccati originalis; quia intuitu meritorum Christi praeparantur gratiae, quibus adiuti praevidentur

plurimi in gratia et bonis operibus perseveraturi. Noto VI. Praedestinationem formalem ad gloriam fieri non posse ante, vel post merita absolute praevisa, vera quadam prioritate vel posterioritate. Cum enim universim Scientia visionis sit inseparabilis a decreto divino, neque ab hoc distinguatur virtualiter; Scientia visionis meritorum tam virtualiter quam realiter est identificata cum decreto praedefiniente actus salutares, et decernente gloriam, ita ut idem actus divinus indivisibiliter fungatur munere decreti et visionis: decreti quidem, quatenus est determinatio vel resolutio; visionis vero, quatenus est expressio rerum decretarum. Quare status quaestionis in eo tantum figi potest, utrum praedestinatio formalis ad gloriam fiat in priore vel posteriore signo rationis ad absolutam praevisionem meritorum: sive, quod idem est, an juxta nostrum concipiendi modum, non autem **a parte rei**, ut superius diximus, praedestinatio formalis **ad gloriam** praecedat Scientiam visionis, qua Deus **cognoscit** merita absolute futura, vel eam subsequatur. Haec autem prioritas vel posterioritas rationis inter actus divinos, vel potius inter formalitates ejusdem indivisibilis actus divini convenienter desumi posse videtur ex aequivalentia quadam, vel analogia actus divini cum actibus creatis realiter inter se distinctis; ita nimirum ut quando unus actus in creatis tempore, vel saltem natura solet esse prior ad alterum, tunc illa formalitas actus divini quae aequivalet priori actui, sit in signo priori rationis; in posteriori autem signo altera formalitas, quae aequivalet actui posteriori.

DVII. Circa celebrem hanc controversiam duplex est Catholicorum Doctorum systema, quod suos habet

patronos et oppugnatores. Primum est eorum, qui docent, praedestinationem formalem ad gloriam fieri, antequam Deus ratione nostra praevidere concipiatur per scientiam visionis merita absolute futura; ajuntque, Deum independenter a meritis absolute praevisis decrevisse gratis dare quibusdam gloriam, adeoque decrevisse dare illis gratias efficaces, quibus gloriam mererentur. Admittunt insuper, Deum in tempore dare iisdem electis gloriam, ut meritorum mercedem. Ita ex Theologis Societatis Bellarminus, Suarius, Tannerus, Toletus, Ruiz, Granado, Arriaga, Haunoldus, Gormaz, Simonnet, Antoine, plurimique alii extra scholam Societatis, praecipue ii omnes, qui gratiam efficacem natura sua infallibiliter esse connexam volunt cum consensu salutari; hoc tantum discrimine, quod hi Scientiam mediam omnino rejiciant, Theologi Societatis vero hanc Scientiam mediam velint praelucere decreto praedestinativo; ita ut Deus, antequam quemquam ad gloriam praedestinet, per Scientiam mediam cognoscat merita conditionate, non vero absolute futura.

DVIII. In horum itaque systemate hic statuitur Actuum divinorum ordo. I. Deus per Scientiam simplicis intelligentiae cognoscit possibilem esse praedestinationem v. g. Petri ad gloriam, aut ejus reprobationem. II. Per Scientiam mediam praevidet haec merita a Petro ponenda esse, si haberet has determinatas gratias. III. Deus concipit decretum, hunc habens tendendi modum: *Cum videam, quod si Petrus haberet haec auxilia, poneret haec merita, et moreretur in statu gratiae; prorsus gratuito ipsum praedestino ad gloriam, et in hunc finem volo ipsi conferre haec auxilia, dependenter a quibus ponet haec merita, pro-*

pter quae eidem conferam gloriam tamquam praemium et coronam. IV. Deus per Scientiam visionis infallibiliter cognoscit merita Petri absolute futura, et gloriam eidem conferendam esse tamquam mercedem. Ubi vides gloriam decerni in signo rationis posteriori ad Scientiam mediam, priori vero ad Scientiam visionis.

DIX. Alterum systema est illorum, qui docent, Deum non prius efficaciter et absolute quemquam ad gloriam formalem praedestinare, quam per Scientiam visionis praeviderit, eum gratiae certo atque infallibiliter consensurum, atque haec determinata merita absolute esse futura; ita ut praedestinatio ad gratiam sit ratione prior praedestinatione ad gloriam, et praedestinatio ad gloriam ratione posterior ad praevisionem absoluta meritorum: adeoque vere dici possit, ideo hominem praedestinari ad gloriam, quia gratia Dei adiutus ponet haec merita; non autem ideo quis gratia Dei adiutus ponet haec merita, quia est praedestinatus ad gloriam. Ita Alexander Alensis, S. Bonaventura, Aureolus, Gabriel Biel, Sadoletus, Contarenus, Hieronymus Osorius, Ruardus Tapperus, Driedo, Eckius, Stapletonus, Gammachaeus, Isambertus, Turrianus, Molina, Gregorius de Valentia, Vasquius, Lessius, Becanus, Petavius, Amicus, Cornelius a Lapide, Frassen, Abelly, Coelestinus Sfondrati, Honoratus Tournely, aliique quam plurimi. Hos inter merito recensendus est S. Franciscus Salesius, qui in Epistola ad P. Leonardum Lessium data XXVI. Augusti anno 1613. scribit: *Vidi in Bibliotheca Collegii Lugdunensis Tractatum de Praedestinatione; et quamvis non nisi sparsim, ut fit, oculos in eum conjicere contigerit, cognovi tamen Paternitatem Vestram sententiam illam,*

antiquitate, suavitate, et Scripturarum nativa authoritate nobilissimam de praedestinatione ad gloriam post praevisa opera amplecti ac tueri; quod sane mihi gratissimum fuit, qui nimirum eam semper ut Dei misericordiae et gratiae magis consentaneam, veriorem ac amabiliorem existimavi, quod etiam tantisper in libello de Amore Dei indicavi. Autographum hujus epistolae Antuerpiae conservatur in Domo Professa Soc. Jesu, thecae argenteae inclusum; ut adeo frustra asseruerit Serryus, epistolam hanc commentitiam esse. Qua de re consule *Theodorum Eleutherium*, seu *Livinum de Mejer* in Hist. Controvers. de Auxiliis vindicata, Lib. I. Cap. XI.

DX. Porro in istorum systemate hic ordo divinorum Actuum statuitur. I. Deus per Scientiam simplicis intelligentiae cognoscit possibilem esse Petri praedestinationem aut reprobationem. II. Per Scientiam mediam praevidet Petrum positurum haec merita, si haberet has determinatas gratias; sicque gloriam aeternam tamquam mercedem consecuturum. III. Ex affectus specialiter erga Petrum benevolo statuit gratuito conferre eidem has gratias efficaces; et quia cognoscit per Scientiam visionis merita Petri absolute futura, praedestinat illum ad gloriam tamquam praemium, et mercedem bonorum operum, ita ut decretum divinum hanc fere habeat tendentiam: *cum videam, quod si Petrus haberet haec auxilia, poneret haec merita, et moreretur in statu gratiae, decerno ipsi dare haec auxilia, ut ponat haec merita; et idcirco praedestino ipsum ad gloriam.* IV. Per Scientiam visionis absolute atque infallibiliter Deus praevidet, Petrum salutem aeternam consecuturum esse, tamquam mercedem piorum ope-

rum. Ubi vides praedestinationem ad gratiam esse omnino gratuitam; praedestinationem vero ad gloriam esse in signo rationis posteriori ad Scientiam visionis meritorum, eamque pendere a bonis operibus, tamquam causa morali ac meritoria.

DXI. Qui gratuitam praedestinationem ad gloriam adstruunt, Augustinum sibi vindicare conantur plures ex eo textus afferendo, praecipue ex libris de Praedestinatione Sanctorum, et Dono Perseverantiae, quibus manifeste confici existimant, Augustinum sententiae ipsorum suffragari, ita ut id aliquo modo in dubitationem trahi nequeat. Verum etiam illi, qui formalem praedestinationem ad gloriam in signo rationis posteriori esse docent ad absolutam praescientiam meritorum, his adversariorum clamoribus non deterriti, ajunt I. Augustinum iis locis, quibus praedestinationem non pendentem ex meritis statuit, loqui vel de praedestinatione completa et adaequata ad gratiam et gloriam simul, quo casu omnes Catholici ultro contra Pelagianos et Massilienses fatentur, in partem vocari non posse merita hominis. II. Induci non possunt ut credant, recedere voluisse Augustinum ab anteriorum Patrum sententia; quandoquidem de illis hunc in modum loquitur Lib. I. contra Julianum, Cap. V. *Quod credunt credo, quod tenent teneo, quod docent doceo, quod praedicant praedico.* Et Lib. II. Cap. X. *Quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt: quod didicerunt, docuerunt; quod a patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt.* III. Complures afferunt Augustini textus, in quibus praedestinationem ad gloriam haud obscure fundare videtur S. Doctor in absoluta praescientia meritorum.

DXII. Tractatu LXXVI. in Joannem scribit S. Doctor: *Qui enim diligunt, quia diligunt, eliguntur.* Serm. C. de verbis Evangelii S. Lucae, alias Serm. VII. de verbis Domini, Deum sic loquentem inducit: *Ego illos elegi, quia vidi mentes illorum de me praesumentes, non de se.* Enarratione in Psal. CXXVI. *Non est meum dare vobis? Non est meum dare superbis: hoc enim adhuc erant. Sed si vultis illud accipere, nolite esse quod estis. Aliis paratum est: et vos alii estote, et vobis paratum est.* Lib. I, ad Simplicianum, Quaest. II. Num. VI. *Non quia invenit Deus opera bona in hominibus quae eligat, ideo manet propositum justificationis ipsius; sed quia illud manet ut justificet credentes, ideo invenit opera quae jam eligat ad regnum coelorum. Nam nisi esset electio, non essent electi — — Non tamen electio praecedit justificationem, sed electionem justificatio. Nemo enim eligitur, nisi jam distans ab eo qui rejicitur.* Ubi prioribus verbis praedestinationem ad gratiam omnino gratuitam esse asserit; posterioribus vero praedestinationem ad gloriam a meritis absolute futuris vult pendere. Lib. de Gratia et Lib. Arbit. Cap. VI. *Cum dicunt Pelagiani hanc esse solam non secundum merita nostra gratiam, qua homini peccata dimittuntur; illam vero quae datur in fine, id est, aeternam vitam, meritis nostris praecedentibus reddi: respondendum est eis. Si enim merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia: quoniam vero merita humana sic praedicant, ut ea ex semetipso habere hominem dicant, prorsus rectissime respondet Apostolus, Quis enim te discernit?* Plura vide apud *Laurentium Atticotium* Summae Augusti-

nianae Parte VI. Quaest. II. Artic. IV., et *Scipionem Maffei* in Historia Theologica, Lib. X.

DXIII. Quod de Augustino, id etiam de ejusdem Discipulis, Prospero, Fulgentio, ac Doctore Angelico dicendum est, extare nimirum in eorum libris, quae non modice secundo systemati faveant. S. Prosper in Responsione ad objectionem XII. Gallorum scribit: *Non ideo* (Deus) *vires obedientiae cuiquam subtrahit, quia eum non praedestinavit; sed ideo eum non praedestinavit, quia recessurum ab ipsa obedientia esse praevidit.* S. Fulgentius Lib. I. ad Monimum, Cap. XXIV. ait: *Ostensurus Deus, quid reddendum praesciverit, et quid donandum, praedestinavit illos ad supplicium, quos a se praescivit voluntatis malae vitio discessuros; et praedestinavit ad regnum, quos ad se praescivit misericordiae praevenientis auxilio redituros, et in se misericordiae subsequentis auxilio, esse mansuros.* S. Thomas Lect. VI. in Caput. VIII. ad Rom. scribit: *Circa ordinem praescientiae et praedestinationis dicunt quidam, quod praescientia meritorum bonorum et malorum est ratio praedestinationis et reprobationis, ut scilicet intelligatur, quod Deus praedestinat aliquos, quia praescit eos bene operaturos, et in Christum credituros, et secundum hoc littera sic legitur, Quos praescivit conformes fieri imaginis Filii ejus, hos praedestinavit. Et hoc quidem rationabiliter diceretur, si praedestinatio respiceret tantum vitam aeternam, quae datur meritis; sed sub praedestinatione cadit omne beneficium salutare, quod est homini ab aeterno divinitus praeparatum, unde eadem ratione omnia beneficia, quae nobis confert ex tempore, praeparavit nobis ab aeterno. Unde ponere quod aliquod meritum ex parte nostra praesup-*

ponatur, cujus praescientia sit ratio praedestinationis, nihil est aliud quam gratiam ponere dari ex meritis nostris, et quod principium bonorum operum est ex nobis, et consummatio est ex Deo. Hic manifeste distinguit S Thomas praedestinationem adaequatam ab inadaequata, quae tantum est ad gloriam; et istam ex operibus boni absolute praevisis fieri ait rationabiliter dici posse.

DXIV. Quod si etiam cum *Petavio* Tomo I. Theolog. Dogmatum, Lib. IX. primi systematis patronis daretur, ab Augustino nullam aliam causam electionis ad gloriam constitui, praeterquam solam Dei voluntatem; neutiquam tamen sequeretur conclamatum esse de illis, qui praedestinationem ad gloriam ex meritis bonorum operum fieri putant: modo illi ostendant opinionem suam solidiore divini Verbi interpretatione fulciri, atque antiqua traditione, ac vetustorum Patrum, et plurium et inter se magis consentientium testificatione commendari. Quamvis enim maxima sit Augustini authoritas, praesertim iis in quaestionibus, quae ad gratiam, et aeternae salutis adipiscendae rationem spectant; non omnia tamen, quae in refellendis Pelagianis aut Massiliensibus ab Augustino proposita sunt, pro Catholicis immotisque decretis habentur ab iis ipsis, qui illius doctrinam commendant, Summis nimirum Pontificibus, et Synodis; sed quaedam vere certoque constituta, quaedam dicta probabiliter arbitrati sunt: ac prioribus ad Catholicae dogma religionis assumptis, de posterioribus velut in medio positis, libera posteritati judicia reliquerunt. Extat hac de re luculentum *S. Coelestini* Papae Decretum in Epist. ad Episcopos Galliarum: *Profundiores vero difficilioresque partes*

occurrentium quaestionum, quas latius pertractarunt, qui Haereticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundum praedictas regulas Apostolicae Sedis nos scripta docuerunt. Ex eo genere profundiorum quaestionum, quae ad Catholicam de Gratia doctrinam non pertinent, est haec de praedestinatione ad gloriam controversia, ipso Augustino judice, qui Lib. de Grat. et Lib. arbitrio, Cap. VI. quem locum paulo ante exhibuimus Num. DXII, scribit, non reprobandam esse eorum opinionem, qui praedestinationem ad gloriam pendere volunt a bonis operibus, modo merita nostra sic intelligantur, ut etiam ipsa donum Dei esse fateamur.

DXV. *Conclusio I.* Praedestinatio formalis ad gloriam est posterior Scientia media, qua Deus actus liberos hominis sub conditione futuros cognoscit. Conclusio intelligenda non est de posterioritate temporis, quia in Deo simul ab aeterno data est Scientia media, et decretum praedestinativum; sed de posterioritate quasi naturae, ita ut sensus conclusionis sit, Scientiam mediam, quae virtualiter distinguitur a decreto praedestinativo, constituere actum primum proximum metaphysicum ad decretum, quo Deus aliquos praedestinat ad gloriam. Assertio haec communiter probari solet ex eo, quia si decretum praedestinativum praecederet Scientiam mediam, praedestinatus non libere sed necessario, necessitate omnino antecedente salvaretur. Nam ex una parte decretum hoc esset essentialiter ac metaphysice connexum cum gloria: ex altera parte neque impediri, neque evitari posset a praedestinato; cum decretum istud

sit soli Deo liberum, atque a sola voluntate Dei dependeat. Ergo decretum praedestinativum antecedens Scientiam mediam, inferret necessitatem salutis antecedentem atque inimpedibilem. Verum non desunt ex sententiae nostrae patronis, qui putent, non id roboris inesse huic argumento, ut commoda exceptione elidi nequeat. Nimirum Deus in hac providentia nullam creaturam producere decrevit, quae aliquibus auxiliis liberrime non esset consensura: ideoque salva libertate creata, posset Deus aliquos ad gloriam praedestinare, antequam per Scientiam mediam actus nostros liberos conditionate futuros praevideat: et necessitas illa, quae ex tali praedestinatione enascitur, non esset antecedens, sed mere consequens liberum exercitium creaturae a Deo previsum, non per Scientiam mediam; sed per Scientiam simplicis intelligentiae, aut visionis, qua Deus cognoscit, nullum in hac providentia se produxisse creaturam, quae non aliquibus gratiis liberrime sit consensura. Sed pluribus non vacat firmitatem argumenti, aut robur exceptionis examinare.

DXVI. Ex alio itaque capite, nimirum ex divinis perfectionibus probatur Conclusio. Deus sapientissime ac providentissime omnia decernit. Ergo decretum praedestinativum ad gloriam antecedit Scientia media. P. C. Qui efficaciter decernit finem, nondum praescius per quae media ille infallibiliter possit obtineri, minus sapienter, minusque provide agit, quam ille qui clare cognoscit media determinata, quibus infallibiliter praefixum sibi finem obtinere queat. Ergo cum Deus omnia sapientissime ac providentissime decernat, non potest praedestinare aliquem ad gloriam, quin prius per scientiam mediam praevideat, quid ille

his gratiis adjutus esset acturus. Ergo decretum praedestinativum antecedens Scientiam mediam, si non evertit libertatem creatam, saltem dignum non videtur Dei sapientia. Quamquam enim Deus infallibiliter certus sit, creaturam non omnibus auxiliis restituram; si tamem ejus decreto Scientia media non praeluceret, ignoraret quibus mediis intentum finem consequi valeret, cogereturque has vel illas gratias conferendo vadum quodammodo explorare, num tandem illa sint gratiae suae auxilia, quibus creatura expugnari se patiatur.

DXVII. *Conclusio II.* Praedestinatio formalis ad gloriam est in signo rationis posteriori ad absolutam praevisionem meritorum; sive, quod idem est, fit propter merita gratiae absolute praevisa. Prob. Authoritate Scripturarum. I. argumentum suppeditant nobis verba Christi Judicis Matth. Cap. XXV. v. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et didistis mihi bibere.* Et v. 41. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et Angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare.* Ex quibus verbis duplex instruitur argumentum. I. est. Eodem modo paratum dicitur regnum electis propter bona, quo paratum est reprobis supplicium propter mala illorum opera. Sed supplicium non est paratum reprobis ante mala eorum opera absolute praevisa. Ergo similiter electis paratum non est regnum ante absolute praevisa eorum bona opera. II. est. Quod est causa moralis ac meritoria praeparationis gloriae, est etiam causa moralis ipsius praedestinationis ad gloriam; cum praedestinatio formalis

ad gloriam quoad ordinem intentionis nihil aliud sit quam praeparatio, vel destinatio gloriae. Atqui causa moralis ac meritoria praeparationis gloriae sunt merita gratiae absolute praevisa. Ergo. P. m. Christus dicit, *paratum*, seu praeparatum esse regnum (utique ab aeterno, ac secundum ordinem intentionis), propter praevisa opera misericordiae absolute futura; istud enim importare videtur particula causalis *enim*. *Esurivi enim, et dedistis mihi manducare*. Ex quo colligitur, non tantum hic agi de actuali retributione gloriae propter bona electorum merita, seu non tantum agi de praedestinatione ad gloriam secundum ordinem executionis, ut absque fundamento contendunt adversarii, verum etiam quoad ordinem intentionis de praeparatione et destinatione aeternae gloriae in mente Dei.

DXVIII. Solidum etiam pro confirmanda hac sententia argumentum exhibent nobis Apostolorum Epistolae Canonicae. I. ad Cor. Cap. II. dicitur: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus iis, qui diligunt illum*. Ubi dilectio Dei affertur tamquam ratio praedestinationis ad gloriam. B. Jacobus in Epistola sua Catholica, Cap. II. ait: *Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et haeredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se*. Ergo delectio Dei est causa praeparationis et electionis. *Elegit, repromisit*. Ergo pradestinatio ad gloriam quoad ordinem intentionis, ad quem pleno jure pertinent electio et praeparatio, est propter praevisam dilectionem. Ad. Rom. Cap. VIII. ait Apostolus: *Quos praescivit et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui*. Id est, quos praescivit beneficio gratiae Filio suo conformes futuros, hos et praedestinavit. Respon-

dent adversarii, qui systema Molinianum circa gratiam admittunt, per praescientiam intelligi Scientiam mediam, quae dirigit decretum praedestinativum: At vero, bona ipsorum pace reponimus, intelligi hic Scientiam visionis, qua Deus merita hominis absolute futura infallibiliter cognoscit; quam plurimos enim, immo omne homines cognoscit Deus per aliqua Scientiam mediam, conformes futuros Filio suo, si gratias daret congruas, neque tamen eos idcirco praedestinat: contra vero omnes, quos Deus per Scientiam visionis Christo conformes esse futuros cognoscit, praedestinat. Ergo per praescientiam hic intelligi nequit Scientia media, sed tantum Scientia visionis. II. Petri Cap. I. dicitur: *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.* Quibus verbis innuere videtur B. Petrus, ante opera bona absolute praevisa incertam atque suspensam esse nostram electionem, utpote quae in sola generali et antecedente Dei voluntate pro salute omnium contineatur; quae quidem voluntas etsi absoluta sit ex parte Dei, quia tamen conditionata est ex parte creaturae, in absolutam prorsus ac simpliciter efficacem transire non potest, nisi post praevisam conditionis purificationem, hoc est, nisi post praevisa merita bonorum operum gratiae absolute futura. I. ad Cor. Cap. IX. ait. Apostolus: *Nescitis quod ii qui in stadiu currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.* Ergo quemadmodum agonotheta, cum cursus praemium proponit currentibus in stadio, non gratis et ex sola benignitate destinat victoribus praemium, et palmam tribuit, sed cursu illorum et contentione ad hoc impellitur: ita etiam Deus, supremus agonotheta,

cum vitam aeternam nobis proponit, laborum nostrorum coronam et mercedem, eam non gratis omnino destinat, praeparat, et confert, sed meritis gratiae ad id impellitur; nisi adversarii disertis Scripturarum testimoniis ostendant, aliam in salutis ac sempiternae felicitatis agone Deum inter et homines esse conventionem.

DXIX. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Hilarius in Psal. LXIV. scribit de praedestinatione ad gloriam: *Itaque non res indiscreti judicii electio est; sed ex meriti delectu facta discretio est.* S. Hieronymus Lib. II. adversus Jovinianum, Cap. XV. *Paratae sunt in coelo diversae et plurimae mansiones plurimis diversisque virtutibus, quas non personae accipiunt, sed opera.* Inducit dein Salvatorem ita loquentem: *Frustra igitur a me petitis quod in vobis situm est; quod Pater meus illis paravit, qui dignis virtutibus ad tantam ascensuri sunt dignitatem.* Idem Epist. CL. ad Hebidiam, Cap. X. *Non salvat irrationabiliter, et absque judicii veritate, sed causis praecedentibus: quia alii non susceperunt Filium Dei, alii autem recipere sua sponte voluerunt. -- Ex quo ostenditur, non gentes eligi, sed hominum voluntates.* At hoc verum non esset si ante voluntatum praevisionem, Deus ex mero suo beneplacito hos eligere ad gloriam, non illos. *S. Ambrosius* Lib. V. de Fide, Cap. VI. explicans illud Matth. Cap. XX. *Non est meum dare vobis etc.* scribit: *Non est meum, qui justitiam servo, non gratiam. Denique ad Patrem referens addidit, Quibus paratum est, ut ostenderet quoque non petitionibus deferre solere, sed meritis, quia Deus personarum acceptor non est. Unde et Apostolus ait, Quos praescivit et*

praedestinavit; non enim ante praedestinavit quam praesciret; sed quorum merita praescivit, eorum praemia praedestinavit. S. Joannes Chrysost. Hom. LXXX. in Cap. XXV. Matth. *O quantae gloriae, quantae beatitudinis haec verba sunt! nec dicit, Accipite, sed haereditate, quasi propria, quasi paterna, quasi vestra, quae vobis a principio debebantur. Nam antequam nati sitis, quia sciebam vos hujusmodi futuros, haec vobis a me praeparata fuerunt.* Teodoretus in Cap. IX. ad Rom. *Illud*, inquit, *Apostoli, Quae praeparavit in gloriam, divinam praescientiam declarat, sicut illud, Quos praescivit et praedestinavit. Apostoli enim scopus est ostendere, quod eos, qui digni sunt salute, solus novit Deus.* S. Joannes Damascenus in Lib. contra Manicheos: *Praevidens Deus ea, quae nos sponte facturi sumus, ea scilicet quae sunt in nostra potestate, etiam ea quae non sunt in nostra potestate, praedefinivit.* Id est, praemia et supplicia. Idem diserte docent in Cap. VIII. ad Rom. *Teophylactus* et *OEcumenius.*

DXX. Verum quid multa? *S. Prosper Aquitanicus* in Epistola ad S. Augustinum, quae inter Augustinianas est CCXXV. putans, jure an injuria hic non discutimus, Augustinum docuisse praedestinationem ad gloriam ante merita absolute praevisa, satis testatur, quaenam fuerit anteriorum Patrum circa praedestinationem ad gloriam sententia. *Illud etiam*, scribit S. Prosper, *qualiter diluatur, quaesumus patienter insipientiam nostram ferendo demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, pene omnium par invenitur* et *una sententia, qua propositum et praedestinationem Dei secundum praescientiam re-*

ceperunt; ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliae fecerit, quia finem uniuscujusque praeviderit, et sub ipso gratiae adjutorio, in qua futurus esset voluntate et actione praescierit. Quibus omnibus enodatis, et multis insuper, quae altiori intuitu ad causam hanc pertinentia magis potes videre, discussis; credimus et speramus, non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum praesidio roborandam, sed etiam ipsos, quos meritis atque honoribus claros caligo justius opinionis obscurat, defaecatissimum lumen gratiae recepturos.

DXXI. Ad hos Patrum textus reponunt adversarii I. SS. PP. agere de executione praedestinationis in tempore, non autem de praedestinatione ab aeterno in mente Dei. II. Praescientiae nomine non intelligi ab ipsis Scientiam visionis meritorum, sed eam tantum, quae vocatur media, aut etiam approbationis. III. S. Prosperum verbis citatis non suam, sed Semipelagianorum sententiam, seu potius querelam ac calumniam referre. IV. Patrum Augustino antiquiorum authoritatem circa praesentem materiam ea exceptione enervari posse, qua doctrinam suam tuebatur Augustinus, quando objectionem illam Semipelagianorum, ore Prosperi loquentium, dissolvit Lib. de Praedestinatione Sanctorum, Cap. XIV. *Quid igitur opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista haeresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quaestione versari? Quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. Unde factum est, ut quid de gratia Dei sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, et transeunter attingerent.* Verum R. ad I., haec absque ullo fundamento ab adver-

sariis dici; electio enim, discretio, destinare, parare, praeparare, praescire, praevidere etc. quibus verbis utuntur Patres, manifeste designant praedestinationem in mente Dei, seu quoad ordinem intentionis, non vero quoad executionem in tempore. Ad II. R. Si Deus, juxta Patres, praeparasset gloriam, quia aliquorum merita per Scientiam mediam tantum sub conditione praevidit, tunc omnes omnino homines, ut superius a nobis observatum fuit essent praedestinati; quia Deus per Scientiam mediam quemlibet hominem cognoscit in aliqua hypothesi consensurum, cum Deus in hac providentia nullam condiderit creaturam refractariam, ac rebellem, quae omnibus gratiae auxiliis esset dissensura. Ergo cum Patres dicant, Deum ad vitam aeternam aliquos praedestinasse, quia praevidit futura eorum merita, non loquuuntur de Scientia media, sed de Scientia visionis meritorum, quae simul supponit atque includit scientiam approbationis, eoquod Deus non possit non amare merita hominis viribus gratiae elicita. Ad III. R. S. Prosper loco cit. suam mentem exprimit, aitque videri sibi, Augustini sententiam de praedestinatione ad gloriam anteriorum Patrum scriptis contrariam esse: ideoque Augustinum rogat, ut modum ostendat, quo molesta haec objectio ex authoritate Patrum petita diluatur. Hoc manifeste patet ex verbis laudatae superius epistolae: *Quaesumus pati enter insipientiam nostram ferendo demonstres - - quibus omnibus enodatis speramus - - tenuitatem nostram disputationum tuarum praesidio roborandam.* Praeterea praedestinatio adultorum ad gloriam ex praeviso merito finalis perseverantiae *sub ipso gratiae adjutorio*, ut ibi loquitur S. Prosper, omnino repugnat Semipela-

gianorum sententiae, qui negabant acerrime necessitatem praevenientis gratiae interioris ad finalem perseverantiam, quam solis naturae viribus, ut etiam inchoatam fidem, tribuendam esse censebant. Ergo, quidquid obganniat inverecundus Tournelii conviciator Billuartius, a veritate prorsus abhorret, S. Prosperum verbis supra depromptis proposuisse Augustino Semipelagianorum sententiam, ut eam confutaret. Ad IV. R. Augustinum loco cit. non in eo esse, ut objectionem ultimam a Prospero propositam solvat; sed ut Massiliensibus ostendat, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, sed gratis dari cui datur. Certe Augustini responsio ad illam objectionem nullibi invenitur, ac longe probabilius S. Doctor silentio suo declarare voluit extraneam hanc esse proposito suo quaestionem, nec sibi cum Pelagianis ac Massiliensibus controversiam esse de illa praedestinatione ad gloriam ex praevisis meritis gratiae; sed tantum de praedestinatione ad gratiam, quam non semel ait ad fidem Ecclesiae pertinere. Caeterum quae Augustinus scribit de anterioribus Patribus circa praedestinationem ad gratiam, eadem dici de illis poterunt quidem circa praedestinationem ad gloriam, eos nimirum breviter ac transeunter attigisse quibusdam scriptorum suorum locis, quid de hac re sentirent: At profecto dici nequit, Patres Augustino anteriores tantum non omnes, Hilarium, Hieronymum, Ambrosium, Chrysostomum, aliosque praestantissimos Ecclesiae Doctores, quorum doctrina a Pontificibus et Conciliis aeque commendata est ac Augustiniana, quosque ipse Augustinus maximo in honore ac veneratione habuit, in assignanda praedestinationis ad gloriam causa meritoria turpiter esse hallucinatos, unique Augustino my-

sterium hoc fuisse reseratum. Mallem certe vel ex hoc ipso inferre, Augustinum recedere noluisse a Majorum suorum sententia. Videtur enim, si diversae fuisset opinionis, expositurus fuisse clare, nitide, ac missis ambagibus, quam ob causam a communi sententia dis essionem faceret: quod tamen ab Augustino numquam praes titum fuisse satis ostendunt lites de ejus mente inter utriusque systematis patronos ex ortae.

DXXII. Prob. III. Ratione Theologica, eaque triplici. I. est. Actualis gloriae retributio fit ex meritis, ut fides docet. Ergo et gloriae praeparatio fit ob merita absolute praevisa. Consequentia probatur I. Praedestinatio ad primam gratiam non cadit sub meritum, quia nemo in tempore primam gratiam meretur. Et certe siquis mereretur primam geatiam, Deus non decerneret ab aeterno illam dare, nisi propter meritum. Ergo a pari, si datur homini gloria propter merita, Deus ab aeterno non decernit illam dare, nisi propter merita. Prob. II. Theologi inferunt reprobationem positivam ab aeterno fieri ex praevisis peccatis, quia fit in tempore propter peccata. Ergo a pari dicendum est, praedestinationem ad gloriam ab aeterno fieri ex praevisis meritis, quia gloria in tempore datur propter merita. Prob. III. Eodem modo Deus praedestinavit ad gloriam electos, quo eamdem gloriam promisit in Scripturis. Atqui illam in Scripturis promisit ex suppositione meritorum. Matth. Cap. V. *Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis.* II. ad Timoth. Cap. IV. *Reposita est mihi corona justitiae.* II. ad Timoth. Cap. II. *Non coronatur, nisi legitime certaverit.* Ergo ad illam praedestinavit ex suppositione et praevisione meritorum: non conditionata; alias omnes essent praedestinati: er-

go absoluta. P. M. Ex eo, quod Deus primam gratiam non promiserit propter merita, recte colligimus Deum non decrevisse illam dare propter merita. Ergo etiam ex eo, quod Deus non promittat dare gloriam gratis, recte colligitur eum non decrevisse illam gratis dare. *Confirm.* Decretum divinum praedestinationis nobis innotescit per divinas promissiones, quae sunt quaedam declaratio, et veluti promulgatio illius decreti. Ergo cum promissiones illae non sint absolutae, sed conditionatae, si nimirum mandata a nobis observantur; antequam conditio praevideatur purificanda, sive ante absolutam praevisionem meritorum, non datur in Deo decretum absolutum praedestinationis ad gloriam.

DXXIII. II. ratio. Illa voluntas efficax et absoluta dandi gloriam ante merita absoluta praevisa evertit alteram voluntatem conferendi gloriam in tempore tamquam mercedem meritorum. Ergo cum fide divina certum sit, Deum velle adultis dare gloriam tamquam mercedem ac praemium meritorum, Deus non eam decernit ac praeparat gratis ante merita absolute praevisa. P. A. Decretum hoc, quo Deus intenderet ab aeterno conferre gloriam gratis, juxta adversarios esset absolutum et efficax; conditionatum enim et effective inefficax, sive seria voluntas ut omnes salvi fiant, etiam a nobis ultro admittitur. Ergo vi hujus decreti gloria gratis concedenda esset; alioquin Deus decerneret quod non exequeretur, aut exequeretur quod ab aeterno non decrevisset: atque aliud in executione seu opere praestaret, aliud vero in intentione, seu praedestinatione decerneret. Ergo Deus non potest velle gloriam gratis simul destinare, et eam tamquam mercedem et praemium bonorum operum rependere; quia pugnat rem eamdem

simul et eodem instanti destinari ex pura gratia, et simul ex justitia. Et sane concurrerent simul in Deo haec duo contraria decreta, quorum unum pertinere dicunt ad ordinem intentionis, alterum ad ordinem executionis: *Volo dare his hominibus gloriam ex mera gratia, ut purum et merum donum, et independenter ab eorum meritis*: et simul, *Volo dare iisdem hominibus gloriam non ex mera gratia, sed ex justitia; non ut purum et merum donum, sed ut debitam ipsis mercedem et praemium, dependenter ab eorum meritis.*

DXXIV. III. ratio. Efficax electio ad gloriam fundatur in meritis Christi homini applicatis, juxta illud ad *Ephes.* Cap. I. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti.* Et Act. Cap. IV. *Nec enim nomen aliud est sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Ergo merita Christi debent prius nobis applicata praevideri, antequam fiat praedestinatio ad gloriam. Atqui si praedestinatio ad gloriam fit ante merita absolute praevisa, tunc etiam fit antequam merita Christi, quae in nobis producunt opera meritoria vitae aeternae praevideantur nobis applicata. Ergo praedestinatio ad gloriam ante merita absolute praevisa non fundatur in meritis Christi, adeoque non datur. Prob. minor subsumpta. Efficax electio finis, ut volunt adversarii, est prior electione mediorum. Sed merita Christi sunt media ad consequendam gloriam. Ergo efficax electio gloriam est prior praevisione et electione meritorum Christi nobis applicatorum. Ergo praedestinatio ad gloriam ante merita absolute praevisa non fundaretur in meritis Christi.

DXXV. Neque dicant adversarii, merita Christi dupliciter spectari posse, I. secundum se; et sic esse priora electione ad gloriam. II. quatenus nobis applicantur; et sic esse posteriora ad illam. Nam si merita Christi ut applicata supponunt jam efficacem et absolutam v. g. Petri electionem ad gloriam, efficax electio Petri ad gloriam fundari non potest in meritis Christi Petro applicatis, ut per se patet. Sed neque fundari potest in meritis Christi secundum se spectatis. I. Quia implicat merita Christi secundum se spectari sine applicatione; et tamen efficacem electionem Petri fundari in meritis Christi. Nam si in illis fundata est, jam facta est applicatio meritorum Christi ad Petrum. II. Quia merita Christi, quomodocumque spectentur, necessario supponunt Incarnationem Verbi. Sed ipsa Incarnatio Verbi est quoddam medium ad consequendam gloriam. Ergo si efficax electio ad gloriam est prior voluntate mediorum, erit etiam prior decreto Incarnationis, et praevisione meritorum Christi, quomodocumque ea spectentur.

OBJECTIONES.

DXXVI. *Objicitur I.* contra II. Conclusionem; Authoritas Scripturarum. Ad Rom. Cap. IX. scribit Apostolus: *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Ergo praedestinatio ad gloriam fit ex solo Dei proposito, absque operibus. Ergo est pure gratuita. R. C. A. N. C. Nam I. Apostolus non agit hic de praedestinatione

ad gloriam: Ut ipsi adversarii fateri coguntur; secus non tantum praedestinatio ad gloriam, verum etiam reprobatio ad mortem seu poenam aeternam juxta Apostolum fieret ante demerita absolute praevisa, quod tamen a nemine Catholicorum admittitur. Agit itaque loco cit. Apostolus de dilectione et electione in peculiarem populum, et haereditatem Dei, cui cederet promissiones factas Abrahamo de possidenda terra Chanaan, et de Messia ex ejus semine nascituro. Si igitur verba Apostoli in sensu litterali atque historico sumantur, non agitur ibi de singularibus personis Esau et Jacob, sed de duobus populis Israelitico et Idumaeo; illud enim, *Major serviet minori*, non in personis Esau et Jacob impletum est, sed in populis ab utroque ortis; tempore quippe Davidis Regis, Idumaei ex Esau progeniti Israelitarum ditioni primum subjecti erant. Neque expositio citati textus ex eo eliditur, quod in Scripturis dicatur: *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*; haec enim verba non significant verum Dei odium, quod peccando incurratur, sed hebraica phrasi minorem amorem, qui comparatione favoris Jacobo impensi possit dici odium. Sic Christus Lucae Cap. XIV. ait: *Siquis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, - - - non potest meus esse discipulus.* Id est, qui non minus amat patrem suum, et matrem, quam me. Deus itaque dilexit Jacob, quia dedit ei terram fluentem lacte et melle: odio autem habuit Esau, quia dedit ei terram sterilem ac desertam. Unde Malachiae Cap. I. cum dixisset Deus: *Jacob dilexi, Esau autem odeo habui*, explicat quomodo dilexerit et oderit, his verbis: *Et posui montes ejus in solitudinem, et haereditatem ejus in dracones deserti.*

DXXVII. II. Quamvis haec verba ad spiritualem et mysticum sensum trahenda esse concedamus, neutiquam tamen sermo est hic de praedestinatione ad gloriam, sed de praedestinatione ad gratiam fidei, seu de vocatione ad veritatem Evangelii, quae omnino gratuita est, atque ab humanis meritis independens; de qua una ex instituto agit Apostolus in Epistola ad Romanos, teste *Augustino* Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. in Enchiridio Cap. XXXII. Lib. II. contra duas Epist. Pelagianorum ad Bonifacium, Cap. VII. et Lib. de Praedestinatione Sanctorum, Cap. III. VIII. et XIV. Nempe ut inanem Judaeorum jactantiam reprimat, qui gloriabantur, quasi suis operibus ac Legis merito vocati fuissent ad fidem Christi; atque iniquo plane animo ferebant, Gentiles eo in beneficio sibi aequatos fuisse. Judaeis itaque praeter alia ostendit Apostolus, non omnes qui sunt filii Abraham secundum carnem, ideo filios esse secundum promissionem et fidem; sed eos tantum, qui fidem Abrahae imitantur, Deo per gratiam suam eos adjuvante. Quae omnia ut plenius confirmet, duplici exemplo utitur. Primum est Jacobi et Esau, qui uno eodemque partu geniti, adeo disparem sortem experti sunt: quorum unum Deus dilexit, alterum vero odio habuit, antequam quidquam boni vel mali egissent: unus uberem Palaestinae terram, alter vero sterilem et incultam solitudinem obtinuit. Alterum exemplum ducit ex Cap. XVIII. Jeremiae; ubi Propheta jussu Dei domum figuli ingressus, vidit figulum ex argilla vasa fingentem, qui cum vas quoddam contrectando fregisset, in vas alterum, prout voluit, conformavit. Quod exemplum eo pertinet ut probet Apostolus, Deum supremum Dominum posse pro arbitrio de opere suo quidquid voluerit fa-

cere, nullumque esse statum tam perditum, quem Deus in melius commutare nequeat: neque a nobis curiose et arroganter inquirendum esse, cur Deus aliis repudiatis, alios adsciscat.

DXXVIII. *Dices I.* Eodem Cap. IX. ad Rom. v. 23. vasa in honorem dicuntur *praeparata in gloriam.* Ergo Apostolus loco cit. non agit dumtaxat de electione ad gratiam fidei, sed etiam ad gloriam. R. C. A. N. C. Nomine gloriae non intelligitur ibi felicitas aeterna in coelo electis praeparata, sed splendor ac dignitas eorum, qui ad gratiam Evangelii vocantur, vel manifestatio exterior gloriae Dei in vasis electionis. Huic interpretationi manifeste favet contextus, in quo gloria sumitur pro gloria et splendore Dei. *Ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae praeparavit in gloriam.* Ergo cum in istis verbis. *Ut ostenderet divitias gloriae suae*, gloria significet splendorem et manifestationem gloriae Dei; idem pariter significatur verbis illis, *Vasa misericordiae, quae praeparavit in gloriam*, nempe suam, id est, manifestationem gloriae suae.

DXXIX. *Dices. II.* Juxta Scripturas Deus ex efficaci intentione praedestinationis ad gloriam ab electis mala propellit. Ergo praedestinatio ad gloriam non est posterior meritis absolute praevisis. P. A. I. Sapientiae Cap. IV. de justo praedestinato dicitur: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. – – Consummatus in brevi explevit tempora multa; placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.* II. Matth. Cap. XXIV. ait Christus: *Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.* R. N. A. Ad pro-

bat. C. A. N. C. Ex primo textu neque erui potest praedestinatio ante neque post praevisa merita; sed tantum singularis Dei favor, amor, ac providentia, ne electi in peccata atque aeternam miseriam ruant: quae omnia locum habent in utroque systemate. Alter locus in sensu litterali agit dumtaxat de obsidione Jerosolymitana sub Vespasiano et Tito, quae si diutius perseverasset, Judaei omnes in urbe conclusi, vel fame vel gladio periissent: at Deus propter electos, qui ex illis Judaeis nascituri erant, illos calamitatis dies contraxit. Quod si etiam is locus de salute spirituali intelligatur, argui ex eo non potest, electionem ad gloriam fieri ante merita absolute praevisa; alioquin falsa foret propositio illa: *Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro.* Namque etiamsi breviati non fuissent dies illi, omnes tamen electi, vi decreti efficacis et antecedentis absolutam meritorum praevisionem, absolute salvi fierent; decretum enim Dei absolutum et efficax irritum fieri nequit. Quare citatus locus intelligi dumtaxat potest de perseverantia, seu constantia in fide, ita ut sensus sit, Deum in gratiam fidelium, qui more Scripturae electi dicuntur, ne forte eorum fides in tanta calamitate deficeret, dies illos breviasse. Ex quo male infertur, eos ad gloriam praedestinatos fuisse vel ante, vel post praevisa eorum merita; quia id Deus facere potuisset, licet illi electi non essent ad gloriam.

DXXX. *Dices III.* Deus ex absoluta et efficaci voluntate conferendi electis gloriam, gratiam ipsis liberaliter largitur. Ergo electio antecedit merita absolute praevisa, quia antecedit gratiam, sine qua merita praevideri nequeunt. P. A. Authoritate Scripturarum.

I. Joannis Cap. X. ait Christus: *Oves meae vocem meam audiunt. --- Et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea.* II. Act. Cap. XIII. *Crediderunt quotquot erant praeordinati ad vitam aeternam.* III. Joannis Cap. XV. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos ut eatis, et fructum afferatis.* IV. Ad Ephes. Cap. I. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti.* V. ad Rom. Cap. VIII. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem praedestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, hos et justificavit: quos autem justificavit, illos et glorificavit.* Ergo praedestinatio est causa vocationis, justificationis, et glorificationis. R. N. A. Ad I. textum R. Si locus ille cum Augustino intelligatur de solis praedestinatis, nil aliud colligitur, quam quod illi infallibiliter sint perventuri ad vitam aeternam. Haec tamen infallibilitas non oritur ex decreto Dei antecedente praevisa merita, sed potius ex praescientia, qua Deus absolute, certo et infallibiliter praevidet, quinam sint ad gloriam perventuri. Si vero per oves cum aliis Interpretibus intelligantur fideles, hunc locus ille habebit sensum: Oves meae non peribunt ex mea culpa; sed si aliquae pereunt, sua culpa pereunt. Nec quisquam tam potens est, ut possit eas mihi eripere, nisi sponte a me abeant. Neque obstat, quod dicat Christus, *Ego vitam aeternam do eis*: namque per vitam aeternam hic intelligitur fides in Deum verum, et in Jesum Christum, juxta illud Joan. Cap.

XVII. *Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* Ad II. R. Sermonem ibi esse de praeordinatis ad fidem, ita ut sensus sit, eos omnes in tempore credidisse, qui ad credendum ab aeterno erant praeordinati, id est, gratiae beneficio dispositi. Quod si etiam daretur, sermonem ibi esse de praedistinatis ad gloriam, sensus erit, omnes illos credidisse in tempore, quos Deus ab aeterno per Scientiam visionis praevidens credituros et perseveraturos, praeordinavit ad vitam aeternam. Ad III. R. Christum non loqui ibi de electione ad gloriam; sed de electione ad gratiam et fidem, ut vult *Augustinus* Tract. LXXXVI. in Joannem, et Lib. de Praedest. SSrum, Cap. XVII. et XIX, ac praecipue sermonem ibi esse de electione ad Apostolatum, ut interpretantur S. Cyrillus, S. Chrysostomus, Teophylactus et Euthymius: et colligi videtur ex verbis illis, *Ut eatis et fructum afferatis.* Ad IV. R. Apostolum loqui de electione ad fidem Christi, et gratiam justificationis, quae est communis omnibus justificatis. Prob. hoc I, quia Apostolus longe probabilius ignoravit, quinam essent electi ad gloriam, cum de propria sua salute infallibiliter certus non fuerit, scribens I. ad Cor. Cap. IX. *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.* II. Quia non omnes, ad quos scribebat, praedestinatos esse ad gloriam existimavit. Ad V. N. C. Apostolus loco cit. non agit de absolute efficaci praedestinatione, et absoluta electione ad conformitatem cum Christo; sed solum de efficaci electione quantum est ex parte Dei, et adhuc conditionata ex parte hominis, nempe si velit hic sequi vocantem Deum. Scopus enim

Apostoli est docere, quemadmodum procurante divina providentia, Christo passiones omnes et aerumnae cooperatae sunt in majus bonum et majorem gloriam: ita easdem cooperaturas justis, si voluerint ipsi Deo vocanti, ducenti, ac dirigenti se permittere, eidemque obsequi. Nam quos ab aeterno praescivit Deus per ductum gratiae suae, et consensum liberae voluntatis tales futuros, praedestinavit ad ulteriora bona, ad excellentiores honores; nempe ut conformes fiant imagini, id est, exemplari a Deo justis omnibus proposito, scilicet Christo Filio Dei, qui omnibus exemplar est sanctitatis, gratiae et virtutum in hac vita, et gloriae ac felicitatis in altera. Quos autem ad hanc plenam cum Christo conformitatem Deus ab aeterno praedestinavit, hos opportuno tempore, loco, ac modo etiam vocavit, et per vias opportunas ad illam deduxit. Hos etiam sic vocatos, justiores et sanctiores reddidit, eosque tot tantisque laboribus fortiter perfunctos eximie glorificavit, seu gloriosos effecit tum in hac tum maxime in futura vita. Ex quo colliges nihil hic praesidii invenire posse adversarios pro adstruenda praedestinatione ad gloriam ante absolutam meritorum praevisionem.

DXXXI. *Dices IV*. Ad Rom. Cap. VI. dicitur: *Gratia Dei vita aeterna*. Ex quo hoc instruitur argumentum. Juxta Apostolum vita aeterna, seu praedestinatio ad gloriam est gratuita. Atqui non est gratuita secundum ordinem executionis; fide enim certum est, gloriam nobis actu conferri propter merita. Ergo est gratuita secundum ordinem intentionis. Ergo in mente atque intentione Dei est prior meritis absolute praevisis. R. I. Cum Apostolus loquatur de vita aeterna, prout

in tempore confertur, siquid roboris hoc argumentum haberet, evinceret omnino vitam aeternam gratis in tempore conferri, ut volunt Protestantes, non autem propter merita viribus gratiae elicita. R. II. D. M. Vita aeterna, seu praedestinatio ad gloriam est gratuita in radice, C. M. Praedestinatio formalis ad gloriam est gratuita, N. M. Praedestinatio ad gloriam est gratuita in radice, quia gratia supernaturalis, sine qua nulla existere possunt merita vitae aeternae, adeoque nec ipsa praedestinatio formalis, gratis nobis conceditur ex pura misericordia, nullis praecedentibus meritis. At vero ipsa praedestinatio formalis ad gloriam non est pure gratuita, quia fit propter merita absolute praevisa. Quamvis autem praesupposito decreto Dei, ac promissione illos praedestinandi ad gloriam quorum merita absolute futura praeviderit, sit onerosa, et merces justitiae; potest nihilominus in aliquo sensu dici gratuita, tum quia labor cum hac mercede collatus, quem nos gratia Dei adiuti adhibemus, prorsus exiguus ac parvi momenti censetur: tum quia Deus ex mera benignitate ac liberalitate, nulla adactus necessitate, decrevit eis tam amplam mercedem proponere, et ad gloriam praedestinare, quorum merita absolute futura praevidit; cum tamen omnia nostra opera bona aliunde Deo debeantur titulo creationis et supremi dominii, quin ea praemio supernaturali remunerari teneatur.

DXXXII. *Objicitur II.* Authoritas Conciliorum. Valentinum III. anno 855. in Galliis celebratum, Can. III. ait: *Fidenter fatemur praedestinationem electorum ad vitam, et praedestinationem impiorum ad mortem. In electione tamen salvandorum misericordiam Dei praecedere meritum bonum; in damnatione autem peritu-*

torum meritum malum praecedere justum Dei judicium. Ergo juxta Patres Valentinos praedestinatio ad gloriam est prior praevisione meritorum. R. C. A. D. C. Ergo praedestinatio radicalis ad gloriam est ante merita absolute praevisa, C. C. Praedestinatio formalis ad gloriam, N. C. Misericordia Dei praecedit meritum bonum, non hoc sensu, quod Deus prius eligat ad gloriam, quam merita praevideat; sed quia priusquam eligat ad gloriam, voluntatem habet absolutam dandi gratias efficaces ex pura misericordia, atque affectu specialiter benevolo.

DXXXIII. *Objicitur III.* Pelagianismus, et Semipelagianismus. Pelagiani praedestinationem ad gloriam meritis nostris reddi asserebant; Semipelagiani simili modo contendebant, eos ad gloriam destinari, quos Deus gratia sua bene usuros praevidit. Ergosententia nostra si non Pelagii, saltem Massiliensium errorem renovat. R. Pelagius meritis nostris praedestinationem ad gloriam ita reddi asserebat, ut naturalia merita, absque gratiae supernaturalis auxilio elicita, sufficere putaret ad vitam aeternam obtinendam. Atque hoc unum in eo reprehendit Augustinus, alioquin hanc sententiam non reprobaturus, ut ipse testatur Lib. de Gratia et Libero arbitrio, Cap. VI. Locum hunc adduximus Num. DXII. Semipelagiani non in eo errabant, quod electionem ad gloriam vellent praescientia meritorum posteriorem esse; sed in aliis turpiter hallucinati sunt. Ac I. quidem, quod ad initium fidei liberum sufficere arbitrium dicerent, nec ipsi opus esse divina gratia praeveniente. II. Quod docerent affectum bonae voluntatis, conatum, ac desiderium solis naturae viribus elicitum, Deo causam esse, regu-

lam, ac motivum conferendi primam gratiam supernaturalem. III. Quod fabularentur infantes praedestinari vel reprobari propter bona vel mala opera, quae fecissent, si ad annos discretionis pervenissent. Plura vide in III· praevia Dissertatione Historica, ubi de erroribus Semipelagianorum ex instituto egimus. Ab hac insania igitur cum toto coelo distemus, patet, non nisi effronti temeritate sententiam nostram Pelagianismi aut Semipelagianismi accusari posse.

DXXXIV. *Objicitur IV.* Praedestinatio Christi. Praeclarissimum praedestinationis nostrae exemplar est praedestinatio Christi. Atqui illa fuit gratuita. Ergo etiam nostra. R. D. M. Praedestinatio Christi est exemplar praedestinationis nostrae ad gratiam C. M. Ad gloriam, subdist. Praedestinationis nostrae ad gloriam essentialem, N. M. Ad gloriam accidentalem, C. M. Et D. m. Praedestinatio Christi ad gratiam atque etiam ad gloriam essentialem fuit gratuita, C. m. Ad gloriam accidentalem, N. m. et conseq. Sanctissima Christi humanitas mereri non potuit praedestinationem ad gratiam, quae est principium meriti: neque etiam unionem hypostaticam, quae est quid longe majus atque excellentius quolibet augmento gratiae et gloriae solum finito, quo opus meritorium purae creaturae (qualis est humanitas Christi secundum se solam considerata) condigne compensatur. At neque gloriam essentialem mereri potuit; quia haec vi unionis hypostaticae debita ipsi erat, et a primo conceptionis instanti concessa. Atque ex hac parte praedestinatio Christi non fuit exemplar praedestinationis nostrae: fuit tamen quantum ad accidentalem gloriam; quia quemadmodum Christo ab aeterno destinata fuit a Patre exaltatio nominis,

gloriosa resurrectio, gloria corporis, Ecclesiae a Christo conditae splendor, firmitas, ac diffusio ob merita illius absoluta praevisa, juxta illud Apostoli ad Hebr. Cap. II. *Videmus Jesum, propter passionem mortis, gloria et honore coronatum.* Et Lucae Cap. XXIV. *Nonne haec oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?* Ita et nobis praeparatur in coelis gloria, quia Deus per Scientiam visionis praevidet, per aerumnas forti et Christiano animo toleratas, aliaque pia opera, conformes nos futuros capiti nostro, Christo.

DXXXV. *Objicitur V.* Mysterium praedestinationis. Praedestinatio ad gloriam est mysterium inscrutabile, de quo Apostolus ad Rom. Cap. XI. ait: *O altitudo divitiarum sapientiae, et scientiae Dei; quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus!* Atqui si praedestinatio ad gloriam fieret propter merita absolute praevisa, non foret misterium adeo abditum; facile enim responderi posset, idcirco v. g. Petrum esse praedestinatum, quia Deus ejus merita absolute futura praevidit. Ergo. R. C. M. N. m. Quamvis enim facile et vere responderi possit, aliquem esse praedestinatum ob merita, alium vero reprobatum ob demerita absolute praevisa; multa tamen supersunt cum praedestinatione connexa, quae sacra teguntur caligine atque humani ingenii aciem omnino effugiunt. Si enim quaeratur, cur ex multis divinae suae gratiae auxiliis, quae huic homini Deus conferre posset, quibus ille adjutus certissime salvaretur, ea dumtaxat conferat, quibus non consentiet; alteri vero ea, quibus praevidetur consensurus: Quare e duobus justis unum ex hac vita Deus rapiat, dum justus est; alterum vero tentationibus obnoxium relinquat, quibus futurum

est ut aliquando succumbat, atque aeternum damnetur: Cur uni etiam non oranti det perseverantiam, alteri vero non det etc. quid aliud respondeas, quam cum Apostolo: *O altitudo divitiarum* etc.

DXXXVI. *Objicitur VI.* Peculiaris Dei erga electos benevolentia. Si electio ad gloriam fit post merita absolute praevisa, locum non amplius habebit peculiaris Dei erga electos benevolentia, quam scripturae ac Patres adeo commendant. Ergo P. A. Causa moralis electionis ad gloriam essent merita absolute praevisa. Ergo quod aliquis sit praedestinatus, non est adscribendum peculiari Dei benevolentiae, sed meritis hominis. R. N. A. Ad *probat.* D. A. Causa moralis essent merita absolute praevisa, ita tamen ut haec ipsa merita praesupponant peculiarem Dei benevolentiam erga praedestinatos, C. A. Ut hanc non praesupponant, N. A. et Conseq. Merita gratiae, quae movent Deum ad decernendam et praeparandam alicui gloriam, numquam existerent, nisi Deus ex peculiari erga illum benevolentia decerneret illi dare gratiam congruam, cui voluntatem hominis libere praevidet cooperaturam. Ergo merita gratiae semper supponunt atque includunt peculiarem Dei praedilectionem, quae Deum movet ad concedendas gratias congruas prae incongruis, licet ad id nullo modo teneatur.

DXXXVII. *Objicitur VII.* Donum gratuitum finalis perseverantiae. Ipsa finalis perseverantia in gratia est in ordine intentionis omnino gratuita, atque a meritis indepedens. Ergo etiam praedestinatio ad gloriam in ordine intentionis est omnino gratuita. P. C. Perseverantia ideo electis conceditur, quia sunt praedestinati. Ergo si decretum dandi finalem perseverantiam quod

ipsam praedestinationem consequitur, est omnino gratuitum pariter gratuitum erit ipsum decretum praedestinativum ad gloriam P. A. Non potest alia causa assignari, cur Deus decernat alicui donum perseverantiae, nisi quia illum antecedenter praedestinavit ad gloriam. Ergo. *Confirm.* Deus ante praevisionem meritorum decernit electis primam gratiam efficacem, per quam convertantur. Ergo etiam ante praevisionem meritorum decernit eis gloriam. R. I. Siquid argumentum hoc probaret, sequeretur praedestinationem ad gloriam non tantum in ordine intentionis, sed etiam executionis esse omnino gratuitam, eoquod perseverantia finalis etiam in ordine executionis sit gratuita. R. II. D. A. Ipsa finalis perseverantia est independens a meritis de condigno, C. A. A meritis de congruo, N. A. et Conseq. Electi per preces et bona opera de congruo merentur, et impetrant perseverantiae donum, non vero de condigno; quia Deus nullibi promisit perseverantiam tamquam mercedem bonorum operum: contra vero Deus vitam aeternam tamquam mercedem proposuit, meritis gratiae obtinendam. Ad *probat.* N. A. Secus quaerenti, cur uni detur finalis perseverantia, alteri vero non detur, facile reposuisset S. Augustinus, causam esse, quia unus est ad gloriam praedestinatus, non vero alter. At causam hanc se penitus ignorare fatetur S. Doctor, atque ad unum recurrit divinae voluntatis beneplacitum, cujus nulla ratio reddi potest. Ergo perseverantia finalis non praesupponit praedestinationem ad gloriam; sed praedestinatio ad gloriam praesupponit praescientiam perseverantiae. Ad hujus *probat.* N. A. Causa esse possunt merita gratiae, quae Deus praevidit futura absolute et donum perseverantiae de congruo impetratura. Aut si

Deus quibusdam electis gratis omnino, atque independenter etiam a meritis de congruo, donet gratiam perseverantiae, qua perducantur ad gloriam; causa hujus refun denda erit in solum beneplacitum divinum, cujus a nobis ratio nulla ulterior assignari potest, aut debet. Ad *confirm.* C. A. N. C. Etiam post illam gratiam efficacem, et suam conversionem, possunt homines peccare, et non perseverare; sicque non praedestinantur, nisi in signo rationis posteriori ad praevisonem meritorum et perseverantiae.

DXXXVIII. *Objicitur VIII.* Intentio finis. Agens liberum et int elligens prius vult finem quam media. Atqui Deus est agens liberum, et intelligens, seu infinite sapiens et providum; gloria vero est finis, et gratia est medium ad obtinendum hunc finem. Ergo Deus prius vult dare gloriam; quam velit dare gratiam. Ergo vult dare gloriam ante praevisa merita, quae sunt a gratia. R. I. Hoc argumento uti non posse Jansenianos, aut quoscumque alios, qui ultro admittunt, electionem Angelorum ad gloriam factam esse post eorum merita absolute praevisa. R. II. D. M. Si velit finem absolute et efficaciter per modum puri finis, C. M. Si velit finem conditionate tantum, ac per modum mercedis et praemii, N. M. Et sic dist. min. N. C. Qui domum aedificat, vel medicinam sumit ad recuperandam valetudinem, necessario prius intendit finem, commodam nimirum habitationem, aut sanitatem; nullos alias sumptus facturus, aut medicata potione molestiam sibi creaturus, si praevideret, se mediis istis finem praefixum non consecuturum, quem tamen, quantum est in se, absolute et efficaciter intendit. Qui vero finem vult non absolute et efficaciter,

sed conditionate ac per modum mercedis et praemii, non prius vult finem quam media. Sic Paterfamilias non vult absolute dare mercedem operariis ante laborem; sed conditionate tantum, si nimirum laboraverint. Porro Deus vult quidem nobis dare gloriam, sed per modum mercedis: proindeque non vult absolute illam dare ante merita absolute praevisa.

DXXXIX. *Dices. I.* Deus vult absolute et efficaciter finem, nempe aeternam gloriam. Ergo intentio finis est necessario prior intentione mediorum. P. A. Deus praedestinatis dat efficacia media, non autem reprobis. Ergo Deus respectu aliquorum vult absolute et efficaciter finem. P. C. Electio mediorum ad finem certo et efficaciter conducentium, supponit efficacem finis intentionem, qua quis movetur ad illa media efficaciter eligenda. Atqui Deus electis suis confert media gratia efficaciter ad finem, id est, gloriam aeternam conducentia. Ergo Deus absolutam et efficacem habet intentionem illis dandi gloriam. R. D. A. Deus vult absolute et efficaciter finem, in signo priori ad Scientiam visionis, qua merita absolute futura cognoscit; N. A. In signo posteriori ad illam, C. A. N. C. Ad *probat*. D. A. Deus praedestinatis dat efficacia media, quae non dat reprobis, si illa media spectentur in se, et ex parte dantis, N. A. Si spectentur ex parte accipientis, et cooperationis liberi arbitrii, C. A. N. C. Si media gratiae spectentur in se et ex parte dantis, ante cooperationem liberi abitrii, omnia sunt efficacia in actu primo, tam ea quae electis, quam quae reprobis dantur; quia habent sufficientem vim consequendi effectum, si homo iis cooperetur: immo saepe majora dantur reprobis, quam praedestinatis, ac pro-

inde magis efficacia in actu primo, et magis sufficientia. Si autem spectentur ex parte accipientis, et cooperationis liberi arbitrii, tunc illa sola sunt efficacia in actu secundo, quibus homo libere cooperatur; illa vere inefficacia, quibus non cooperatur. Inaequalitas ergo donorum gratiae, quae Deus largitur praedestinatis et reprobis, non oritur praecise ex voluntate dandi gloriam; sed in actu primo ex libero Dei beneplacito, qui distribuit sua dona prout vult, et in actu secundo ex libera actuali cooperatione hominis; quae quidem nullas gratiae vires tribuit, nullamque efficaciam; denominat tamen gratiam efficacem in actu secundo. Praeterea quamvis daretur adversariis, Deum majora auxilia dare praedestinatis quam reprobis, inde tamen non sequitur quod probandum erat, nempe voluisse Deum ab aeterno efficaciter dare gloriam ante merita absolute praevisa. Patet in simili exemplo. Rex, qui militibus proponit praemium, potest uni magis desiderare illud quam alteri, ac proinde potest uni dare aptiora arma quam alteri: inde tamen non sequitur, quod efficaciter velit illi dare praemium ante praevisa merita. Ad hujus *probat.* D. M. Si illa media ad finem certo et efficaciter conducant, vi et efficacia absoluta, antecedente, atque omnino independente etiam in actn secundo a libera voluntatis cooperatione, Pr. M. Secus N. M. Et sic dist. min. N. C. Quotiescumque auxilium gratiae ad gloriam conducens est tale, cui voluntas creata potest resistere, non potest prius efficaciter intendi finis, quam voluntas praevideatur consensura. Ergo cum omnia gratiae auxilia sint talia, quibus creatura potest dissentire si velit; antequam absolute efficaciter decernatur gloria, Deus prae-

videre debet consensum creaturae, non per Scientiam mediam tantum; per hanc enim praevidentur etiam reprobi in aliqua hypothesi consensuri. Ergo per Scientiam visionis.

DXL. *Dices II.* Voluntas dandi majorem gratiam seu talem cui praevidetur cooperatura voluntas creata, uni potius quam alteri ante merita absolute praevisa, videtur esse sine ratione, nisi procedat a voluntate efficaciter intendente gloriam. Ergo quemadmodum illa gratia decernitur ante merita absolute praevisa: ita etiam gloria ante Scientiam visionis meritorum decernitur. R. N. A. Non alia hic quaerenda est ratio, cur Deus hoc velit, nisi ipsa Dei voluntas et beneplacitum; ipse enim, teste Apostolo, dividit unicuique gratiam prout vult: utque in Evangelio legitur; uni dat decem talenta, alteri quinque, aliis pauciora. Denique si ideo vellet majorem gratiam dare uni quam alteri, quia uni efficaciter et absolute desiderat gloriam, non vero alteri; redibit eadem quaestio, ob quam rationem, et ex quo peculiari fine uni magis quam alteri gloriam absolute et efficaciter desideret.

DXLI. *Dices. III.* Ex intentione finis absoluta et efficaci non potest oriri electio mediorum inefficacium. Ergo neque ex intentione finis inefficaci oriri potest electio mediorum efficacium. R. C. A. N. C. et paritatem. Electio mediorum inefficacium in eo, qui finem efficaciter intendit, argueret imprudentiam et praecipitantiam, aut saltem impotentiam, si efficaciora media non habeat in sua potestate: adeoque Deum, perfectissimum agens, omnino dedeceret. At vero ex inefficaci intentione finis nihil obstat oriri electionem mediorum efficacium; maxime cum illa intentio fi-

nis ex parte volentis sincera est et efficax, ac conditionata dumtaxat ex parte creaturae, qualis in Deo est voluntas generalis et natecedens, ut omnes homines salvi fiant.

CONTROVERSIA V.

DE CAUSA REPROBATIONIS POSITIVAE.

Contra Praedestinatianos, Zwinglium, Calvinum etc.

CVLII.

Reprobatio, quae generatim significat rei alicujus rejectionem; Theologice considerata definitur a *Magistro Sententiarium* Lib. I. Dist. XL. praescientia iniquitatis quorumdam, et praeparatio damnationis eorumdem. Itaque si adaequate sumatur, duo includit, nempe rejectionem a gloria, et destinationem ad supplicium aeternum; inadaequate vero spectata dicit dumtaxat alterutrum ex duobus terminis in reprobationis adaequata comprehensis, estque vel rejectio a gloria, vel destinatio ad supplicium aeternum. Reprobatio adaequata et totalis definitur a Theologis esse aeternum atque efficax Dei decretum privandi aliquos gratia finali, et gloria coelesti, illosque addicendi poenis aeternis. Dicitur I. *Aeternum Dei decretum*, ut significetur reprobationem esse in Deo actum positivum; alias enim si reprobatio esset tantum negatio actus, innumeri Angeli, et homines mere possibiles, quos Deus num-

quam creavit aut creaturus erit, possent dici reprobi; quia Deus numquam decrevit illis collationem gratia et gloriae. II. *Efficax*, quia voluntas antecedens et conditionata puniendi, si homines mandata non custodiant, nolintque gratiae cooperari; quam Deus habere concipitur etiam antecedenter ad Scientiam mediam, et decretum praedestinativum vel reprobativum, hoc ipso quod sit conditionata, dici nequit reprobatio; alias etiam Angeli qui in justitia semel accepta permanserunt, aliique homines praedestinati dicendi forent a Deo reprobati, quia et illos pariter Deus antecedenter ad Scientiam mediam et decretum praedestinativum, voluit conditionate a gloria excludere, et poenis aeternis addicere, si nimirum a bono deficerent. Occasione hujus voluntatis antecedentis breviter hic noto. Quamvis Deus antecedenter velit homines salvari sub conditione si nimirum mandata observaverint, et sempiternis cruciatibus addici, si mandata neglexerint; bene a Catholicis statui in Deo voluntatem antecedentem ac seriam, quamtumvis conditionatam, ut omnes homines salvi fiant, quin in Deo pari jure statuatur voluntas antecedens, seria et conditionata damnandi homines. Ratio est, quia Deus serio et ardenter, quantum in se est, desiderat voluntatem illam et conditionem, sub qua vult salutem, ab omnibus impleri, atque ex eo capite gratias vere sufficientes omnibus largitur: at vero minime desiderat conditionem illam ab hominibus impleri, sub qua vult eos punire. III. *Privandi aliquos gratia finali, et gloria coelesti.* Quia nullus positive reprobatur, nisi propter peccatum finale, et cum morte conjunctum, in quo intelligitur exclusio a gratia finali. Sic David permissus est qui-

dem labi in adulterium, ac B. Petrus in peccatum infidelitatis externae; nec tamen propterea reprobati sunt, quia exclusi non fuere a gratia finali, nec proinde a gloria. IV. *Illos addicendi poenis aeternis.* Quia in hac providentia non datur medius locus inter beatitudinem supernaturalem et poenam aeternam, etiam respectu parvulorum, qui a peccato originali inexpiati ex hac vita decedunt: quamvis enim in inferno aeternis ignibus non urantur, aeternum tamen calamitatem suam et sentiunt, et dolent. Vide dicta Tomo IV. Artic. I. de Peccato originali, Controversia III.

DXLIII. Reprobatio alia est negativa, de qua ex instituto agemus Controversia sequente, alias est positiva, eaque duplex, formalis nempe et radicalis. Reprobatio positiva *formalis*, est efficax Dei decretum addicendi quosdam poenis aeternis. Reprobatio positiva *radicalis*, est voluntas positiva dandi auxilia finalia, vere quidem sufficientia, quae tamen ex malitia hominis praevidentur inefficacia. Illud hic observo, a Deo reprobis non decerni auxilia inefficacia, qua inefficacia, vel quia praevidet ea effectu suo frustranda esse, atque eo fere modo, quo praedestinatis decernit auxilia efficacia quia praevidet fore efficacia, atque ex intentione salutis tamquam finis; hic enim modus commendat peculiarem Dei erga praedestinatos benevolentiam; prior vero everteret omnino antecedentem illam ac seriam, quamtumvis conditionatam Dei voluntatem, ut omnes homines salvi fiant. Quomodo enim Deus serio eos salvos esse cuperet, quantum est in se quibus ex intentione poenae tamquam finis, confert auxilia inefficacia qua talia, quia praevidet ea effectu suo frustranda;

non daturus illa, si hominem praevideret illis cooperaturum esse?

DXLIV. Dari in Deo reprobationem positivam periturorum, apud omnes Catholicos aeque ac Sectarios in confesso est; satis enim id insinuant Scripturae Matth. Cap. XXV. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus.* At vero quae causa reprobationis positivae, praecipue formalis, sit demeritoria, magna fervet Catholicos inter et sectarios contentio. Catholici, duce Scriptura et tota antiquitate, ajunt, neminem ex solo Dei beneplacito, atque antecedenter ad absolutam peccati praevisionem, positive reprobari, atque aeternis suppliciis destinari, sive quod idem est, reprobationem positivam formalem esse in signo rationis posteriori ad demerita absolute praevisa, ita ut decretum divinum hanc habeat tendentiam: *Etsi videam, quod si Judas hanc haberet seriem auxiliorum, peccaret et in peccato finaliter perseveraret; decerno tamen dare illi haec auxilia: et quia ex malitia sua his auxiliis adjutus peccabit, atque in peccato finaliter perseverabit, propter haec demerita decerno ipsi infligere poenam aeternam.*

DXLV. At vero Zwinglius, Beza, ac Calvinus veterum Praedestinatianorum, de quibus prolixe egimus in praevia Dissertatione historica IV, errorem secuti, docent, reprobationem a gloria atque aeterni supplicii destinationem fieri ex mero Dei arbitrio, absque ulla culpa ex parte hominis: Deum negare reprobis omnem gratiam; quin immo impellere ac necessitare reprobos ad peccandum, eisque illudere simulando se velle illos juvare, cum tamen velit reprobos perdere.

Quare hanc in rem scribit Calvinus Lib. III. Institut. Cap. XXII. Paragr. III. *Ubicumque regnat hoc Dei placitum, nulla in consideratione veniunt opera.* Et Paragr. XI. *Si non possumus rationem assignare, cur suos misericordia dignetur, nisi quoniam illi ita placet: neque etiam in aliis reprobandis aliud habebimus, quam ejus voluntatem.* Nihilominus Calvinus, qui vice non una aperte antelapsarium se prodidit, docens aliquos a Deo praedestinari, alios reprobari ante omnem actuum creaturae praevisionem; eoquod Deum, siquidem decernat creaturas aliquas producere, indispensabili lege teneri affirmet ad ostendendam misericordiam et justitiam suam; subinde tamen in antidoto Concilii Tridentini, et in libris contra Pighium duriorem illam et acerbiorem sententiam paulisper temperarit, et ad partes postlapsariorum transiit, docuitque reprobationem periturorum factam esse post praevisionem absolutam peccati originalis, quin Scientia visionis peccatorum actualium hoc decretum dirigeret: qua in re consentientem sibi habuit Jansenium, ejusque asseclas.

DXLVI. *Conclusio I.* Reprobatio positiva formalis est in signo rationis posteriori ad demerita absolute praevisa, seu quod idem est, sit propter demerita absolute praevisa. Dicitur I. *In signo rationis posteriori*; quia quemadmodum superius de praedestinatione ad gloriam dictum est, Deus immediate post Scientiam simplicis intelligentiae, et Scientiam mediam, decernit unico realiter et virtualiter indivisibili actu totum ordinem praesentis providentiae quoad omnes et singulas partes: atque hinc omnia, quae sunt circa repro-

bum, absolvit uni simplicissima determinatione; adeo ut reprobatio positiva formalis neque fiat ante, neque post demerita absolute praevisa, vera quadam anterioritate vel posterioritate, sed tantum posterioritate logica, per aequivalentiam, ac secundum nostrum concipiendi modum. Nam decretum reprobationis ita aequivalet pluribus actibus, ut si isti deberent distingui et subordinari inter se, Scientia visionis demeritum praecederet decretum poenae; vera enim est haec causalis: ideo Deus ab aeterno voluit v. g. Judam punire poena sempiterna, quia ab aeterno praevidit per Scientiam visionis finale peccatum Judae: non vero vice versa ideo praevidit peccatum Judae, quia voluit eum punire. Ut autem ejusmodi propositiones causales verificentur, sufficit subordinatio mere logica, tenens se ex parte intellectus, qui distinguit in eadem indivisibili re duas formalitates seu tendentias, quarum unam concipit priorem altera. Sic v. g. verificatur haec propositio: *Ideo Deus necessario se amat, quia se cognoscit.* Ubi cognitio logice tantum prior est amore; cum amor necessarius, et cognitio necessaria nullatenus inter se distinguantur, nisi ratione. Dicitur II. *Ad demerita*, sive in signo rationis posteriori ad peccatum originale, aut ad peccata actualia non remissa, atque absolute praevisa, aut ad utraque simul. Parvulis enim qui ad baptismum non pervenerunt, decernit Deus infligere poenas aeternas ob peccatum originale numquam ipsis remissum, atque absolute praevisum: Infidelibus adultis tum ob peccatum originale, tum ob alia actualia; Fidelibus vero adultis, qui gratiam baptismi jam consecuti sunt, ob peccata tantum actualia, quae ab ipsis absolute committenda fore Deus certissime praevidet.

Dicitur III. *Absolute futura*, seu *absolute praevisa!* Non enim sola Scientia media praelucet decreto reprobativo, verum etiam Scientia visionis demeritorum. Nam si Deus eos reprobaret, quorum demerita sub conditione per solam Scientiam mediam praevidit, omnes homines forent reprobi. Certum est enim nullum hominem actu in justitia perseveraturum, si darentur illi gratiae, quas Deus praevidet fore inefficaces. Ergo Deus eos tantum reprobat, quos per Scientiam visionis infallibiliter praevidet aut numquam justificandos, aut in accepta semel justitia non perseveraturos.

DXLVII. Probatur jam Conclusio ita explicata; I. Authoritate Scripturarum. In Scripturis tribuitur damnatio homini peccatori, et non Deo. Ergo peccatum est causa suo modo reprobationis positivae formalis. Dicitur *suo modo*, quia peccatum haud dubie non est causa proprie dicta decreti reprobativi; secus foret etiam causa Dei, quocum identificatur illud decretum. P. A. Oseae Cap. XIII. dicitur: *Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum.* Ezechielis Cap. XVIII. *Numquid voluntatis meae est mors impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat.* II. Petri Cap. III. *Nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.* Matth. Cap. XXV. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare.* Ubi causa redditur, cur impiis paratus sit ignis aeternus, nimirum ob peccata.

DXLVIII. Prob. II. Authoritate Augustini, ejusque. Discipulorum *S. Augustinus* Lib. de Perfectione

justitiae contra Coelestium, Cap. XIII. scribit: *Hoc ergo bonum, quod est requirere Deum, non erat qui faceret, non erat usque ad unum; sed in eo genere hominum, quod praedestinatum est ad interitum. Super hos enim respexit Dei praescientia, protulitque sententiam.* In quae verba scribit S. Fulgentius Lib. II. ad Monimum Cap. XXVII. *Nempe satis evidenter his dictis ostendit, quia Deus peccata hominum vidit, quibus sententiam praedestinatione dictavit.* S. Augustinus Lib. III. contra Julianum, Cap. XVIII. scribit: *Bonus est Deus, justus est Deus: potest liquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est: non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est.* Et Epist. CLXXXVI. alias CVI. ad Paulinum: *Pie et veraciter creditur Deus nocentes atque impios justificando a poenis debitis liberare: quemquam vero immeritum, et nulli obnoxium peccato si Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur. Ubi ergo liberatus dignus tanto debetur major actio gratiarum, quanto poena justior debebatur: ubi autem damnatur indignus* (damnari) *nec misericordia, nec veritas obtinetur.* Lib. I. Operis imperfecti, Num. CXXX. ad eam Juliani reprehensionem: *Ecclesia vestra dici, sine justitia, sine judicio, sine misericordia, Deum conditorem malorum, formare quos puniat; atque ob hoc punire, quod eos ex Adam ipse formaverit*, haec Augustinus respondet: *Non abstinet Deus bonum formationis suae etiam a stirpe damnata. Sed si tibi displicet, Deum creare quos damnet; contradic ei, si potes, ne creet eos, quos malos futuros, et in malignitate usque in finem perseveraturos, et ob hoc sine dubitatione damnandos esse praescivit.* Et Lib. V. Operis imperfecti, Num. LXIV. *Quid*

igitur te adjuvat, quod eos mihi objecisti, quos expectat Dei patientia per poenitentiam corrigendos; et ideo super eos oriri Solem suum facit et pluit: cum ego tibi haedos sinistrae partis objecerim, quos usque in finem sine poenitentia victuros in impietate ac sceleribus suis: ac per hoc aeterno supplicio puniendos ignorare non potest praescius omnium futurorum. S. Prosper ad Capit. Object. Vincent. in Respons. ad XII. *Hi, de quibus dicitur, Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis; si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum: voluntate exierunt, voluntate ceciderunt. Et quia praesciti sunt casuri, non sunt praedestinati. Essent autem praedestinati, si essent reversuri, et in sanctitate ac veritate mansuri. Ac per hoc praedestinatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi.* Idem ibidem in respons. ad XIII. *Deus etsi ex aeterna scientia praecognitum habeat, quid uniuscujusque meritis retributurus sit; nemini tamen per hoc, quod falli non potest, aut necessitatem, aut voluntatem intulit delinquendi. Si ergo a justitia et pietate quis deficit, suo in praeceps fertur arbitrio, sua concupiscentia trahitur, sua persuatione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil agit Spiritus Sanctus: nec tali negotio quidquam divinae voluntatis intervenit: cujus opere multos scimus, ne laberentur retentos; nullos autem, ut laberentur, impulsos.* S. Fulgentius Lib. I. ad Monimum, Cap. XXIV. *Praedestinavit* (Deus) *illos ad supplicium, quos a se praescivit voluntatis malae vitio discessuros.*

DXLIX. Probat. III. Authoritate Conciliorum, Arelatensis et Lugdunensis contra Lucidum Presbyterum, Arausicani II.; cujus verba adduximus Num. LXIX. Mo-

guntini ac Carisiaci contra Gothescalci errores, et Valentini III., quod Canone III. ita statuit: *Fatemur praedestinationem electorum ad vitam, et praedestinationem impiorum ad mortem: in electione tamen salvandorum misericordiam praecedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum meritum malum praecedere justum Dei judicium.*

DL. Prob. IV. Ratione Theologica, eaque multiplici. I. est. Deus consequenter etiam ad peccatum originale, atque antecedenter ad praevisionem personalium peccatorum, vult serio omnes homines salvos fieri; atque hac de causa propter merita Christi, qui pro aeterna omnium hominum salute mortem suam aeterno Patri obtulit, omnibus hominibus, nullo excepto, dat gratias vere ac relative sufficientes ad salutem. Ergo Deus neminem ex solo suo beneplacito positive reprobat, sed propter demerita, non conditionate tantum, sed absolute praevisa. Antecedens ostendimus partim Tomo I. Artic. III. Controversia XIII. partim Tomo V. Artic. I. Controversia IV. et sequentibus. Consequentia est omnino evidens; quia decretum reprobativum, independens a praevisione demeritorum, evertit omnino seriam illam voluntatem salutis omnium. II. Adjudicare hominem poenae aeternae ante demerita absolute praevisa, sapit inclinationem ad puniendum; et habet speciem aliquam crudelitatis. Ergo decretum reprobativum, independens ab absoluta demeritorum praevisione, est Deo indignum. III. Deus propter illam causam ab aeterno vult hominem coelo excludere, aeternasque poenas infligere, ob quam in tempore reipsa illum punit; si enim voluntas est efficax ab aeterno, non variatur in tempore: et ratio faciendi est ratio volendi,

Bb 2

seu quod idem est, intentio exequendi, et ipsa executio habent idem motivum. Sed Deus neminem excludit et punit reipsa in tempore nisi propter peccatum, tamquam rationem, causam, vel conditionem sine qua non. Ergo ob id ipsum ab aeterno vult hominem a coelo excludere et punire. IV. Ex hac voluntate damnandi hominem ante praevisum peccatum sequitur, hominem a Deo impelli ac praedestinari ad malum, sive ad peccatum: quam blasphemiam, utpote quae tollit liberum arbitrium, et Deum authorem peccati facit, execrati sunt Patres Arelatenses, Lugdunenses, Arausicani, Moguntini, Carisiaci, ac nuper Tridentini Sess. VI. Can. XVII. his verbis: *Siquis justificationis gratiam non nisi praedestinatis ad vitam contingere dixerit; reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate praedestinatos ad malum; anathema sit.*

DLI. *Conclusio II.* Reprobatio positiva radicalis non fit propter demerita absolute praevisa; sive quod idem est, cur Deus voluntatem positivam habeat dandi aliquibus auxilia finalia praevisa inefficacia, vere tamen adhuc sufficientia relative, et cum sincera salutis intentione conjuncta, nulla datur causa ex parte hominis reprobi; sed id omne soli Dei beneplacito, atque imperscrutabili Dei judicio tribuendum est. Prob. Concl. ratione Theologica. Ac I. quidem reprobatio positiva radicalis, seu decretum conferendi gratias finales praevisas inefficaces includit hoc ipso negationem auxilii efficacis, quo evitaretur primum peccatum, secumque infert permissionem primae culpae. Atqui negatio primi auxilii efficacis ad vitandum primum demeritum, seu permissio primae culpae non est propter

aliquod demeritum; alias non esset prima culpa. Ergo reprobatio positiva radicalis non est propter aliquod demeritum. II. Certo constat, Deum in decernendo auxilio seu medio salutis efficaci, a quo salus absolute pendet, non eodem modo se gerere erga homines sub iisdeem vel aequalibus demeritis constitutos. Ergo reprobatio positiva radicalis non fit propter demerita absolute praevisa. Antecedens patet tum in infantibus tum in adultis. In parvulis quidem, qui ad usum rationis non pervenient, Deus videre nequit aliud demeritum absolute futurum, quam noxam originariam; et tamen aliquibus gratiam baptismi conferre decrevit, sicque eos ad gloriam praedestinavit; aliis vero non decrevit, qui proin aeterna excidunt salute. Ex adultis alii praeservantur a primo lapsu, alii non praeservantur; etsi nec hi, nec illi posuerint antea ullum demeritum personale. Ex lapsis, et pari ruina involutis resurgunt alii, alii deseruntur. Saepe etiam pejoribus gratia efficax confertur, quae minus peccantibus juxte denegatur. Ergo ratio hujus aeternae ordinationis, qua aliquibus praeparantur auxilia inefficacia, quamvis vere ac relative sufficientia, repeti non potest a demeritis absolute, multoque minus conditionate praevisis, sed ex solo Dei beneplacito, ac secretissimo judicio, ut adeo hic quam maxime locum habeat illud Apostoli ad Rom. Cap. XI. *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus!*

OBJECTIONES.

DLII. *Objicitur I.* contra I. Conclus. Authoritas Scripturarum. Ad Rom. Cap. IX. dicitur: *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Et eodem Cap. v. 17. *Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam.* Ergo reprobatio positiva formalis fit ante demerita absolute praevisa. R. C. A. N. C. Dato etiam quod Scriptura locis citatis agat de reprobatione ab aeterna gloria, ex illis tamen neutiquam inferri posset; reprobationem fieri ante demerita absolute praevisa. Caeterum primum locum explicavimus paulo ante, nempe Num. DXXVI, posteriorem vero Tomo IV. Num. CLVI.

DLIII. *Objicitur II.* Paritas. Potuit Deus ante omnem praevisionem demeriti excludere hominem a gloria, quia illa absolute homini non debebatur. Ergo potuit etiam ante omnem praevisionem demeriti ei positive decernere poenas inferni. II. Deus, tamquam supremus Dominus, potest innocentem cruciare tormentis aeternis. Ergo multo magis potest hos cruciatus decernere nocenti, antequam praevideat fore nocentem. III. Deus reprobavit Angelos, qui postmodum lapsi sunt, absque ipsorum culpa, et innocentes parvulos ante baptismum decedentes positive reprobat, quamvis in his parvulis nulla videat demerita. Ergo a pari. R. D. A. Deus potuit id antecedenter ad suam promissionem, C. A. Consequenter ad illam, atque in hac providentia, in qua serio quantum est in se, vult ac de-

desiderat ut omnes homines salvi fiant, nisi ipsi peccatis suis aeternum puniri mereantur, N. A. et Conseq. Antecedenter ad promissionem factam mandata servantibus concedendi aeternam gloriam, exclusio a gloria non habuisset rationem poenae, sed mera fuisset favoris indebiti negatio. At vero in hac providentia, in qua Deus aeternam gloriam pollicitus est hominibus, siquidem mandata servaverint, exclusio a gloria est poena proprie dicta, ideoque necessario, supponit culpam, ob quam homo excidere meretur jure, quod post factam promissionem habuit ad gloriam. Ad II. N. A. Innocentem aeterno supplicio cruciare repugnat clementiae, et mansuetudini divinae. Ut enim ait S. Augustinus Lib. III. contra Julianum, Cap. XVIII. *Bonus est Deus : justus est Deus potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est: non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est.* Praeterea everteretur seria illa, quam Deus habet, voluntas ut omnes homines salvi fiant. Ad III. N. A. Deus angelis rebellibus non antea decrevit aeternas poenas infligere, quam futuram eorum inobedientiam praeviderit: neque parvulos sine baptismo ex hac vita decedentes a coelo excludere decrevit ante praevisionem peccati originalis.

DLIV. *Dices.* Videtur etiam clementiae ac mansuetudini divinae contrarium, quod Deus ferat sententiam absolutam damnationis, antequam peccatum actu existat: neque minus idcirco admittitur a nobis reprobatio positive formalis ab aeterno existens. Ergo etiam admitti potest reprobatio antecedens praevisionem absolutam demeritorum. P. A. Homo ante demerita absolute posita nondum est reus et poena dignus. Ergo crudelitatem aliquam sapit, quod Deus illi poenam

decernat, antequam actu legem divinam transgrediatur. P. C. Princeps crudeliter ageret decernendo poenam ante delictum jam commissum. Ergo a pari. R. N. A. Deus, antequam peccatum existat, sententiam fert damnationis, executioni mandandam posteaquam peccatum extiterit: atque hinc decretum quidem antecedit culpam admissam; poenae vero inflictio eamdem subsequitur. Ad *probat.* D. A. Nondum est reus et poena dignus, cognoscitur tamen infallibiliter talis esse futurus, C. A. Aliter, N. A. et Conseq. ad hujus *probat.* C. A. N. C. Princeps ante eventum culpae nullam habet infallibilem certitudinem delicti perpetrandi: hinc si poenam decerneret ante delictum perpetratum singillatim alicui subdito infligere, pronum ostenderet animum ad puniendum, ac crudelitatis speciem praeseferret, praecipue quia id absque rationabili causa ageret. At vero Deus per Scientiam visionis infallibiliter praevidet demerita hominis absolute futura; et nisi sententiam damnationis ab aeterno tulisset executioni mandandam in tempore, eam numquam amplius ferre posset: Deus enim nulli mutationi obnoxius ob infinitam divinarum perfectionum suarum excellentiam, omnia jam ab aeterno decrevit, quae in tempore executioni mandat. Objectiones reliquas Calvinianorum, quibus hanc Conclusionem illi impugnare solent, dissolvimus Tomo IV. Artic. II. Controversia II. in qua ostendimus, Deum non esse authorem peccati.

DLV. *Objicitur III.* contra II. Conclus. Ratio. Ex una parte Theologi inquirunt rationes divinorum Mysteriorum, nec statim recurrunt ad illud, *Stat pro ratione voluntas*: ex altera parte decretum conferendi gratias praevisas inefficaces, independens a praevisione

demeritorum, conciliari non potest cum seria et antecedente voluntate Dei, ut omnes homines salvi fiant. Ergo reprobatio positiva radicalis habet causam ex parte hominis reprobi. P. A. Quoad alterum membrum. Deus decernendo aliquibus gratias inefficaces absque eorum demerito, vult in radice et virtualiter eorum damnationem. Ergo non potest simul serio velle eorum salutem. P. A. Deus decernendo praedestinatis gratias efficaces, vult salutem in radice. Ergo etiam decernendo reprobis gratias praevisas inefficaces absque eorum demerito, vult antecedenter ad praevisionem demeritorum, eorumdem damnationem saltem virtualiter, et in radice. R. D. A., quoad I. membrum. Theologi inquirunt rationes divinorum Mysteriorum, si filum ipsis porrigat Ecclesia, et Scriptura divina, C. A. Secus, N. A. Inaequalis partitio gratiarum mysterium est rationi impervium, quod a nullo Theologorum explicabitur: cujus alia ratio dari non poterit, quam solum beneplacitum divinum, sapientia, providentia, caeteraeque perfectiones Dei. Nos cum Doctore Gratiae Augustino Lib. de Spiritu et littera, Cap. XXXIV. id solum respondemus: *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, --- duo sola occurrunt interim, quae respondere mihi placeat: O altitudo divitiarum! Et, numquid iniquitas apud Deum? Cui responsio ista displicet, quaerat doctiores, sed caveat ne inveniat praesumptores.* Alterum Anteced. membrum omnino negatur. Ad *probat.* N. A. voluntas dandi auxilia praevisa innefficacia, vere tamen ac relative sufficientia, non est radicalis aut virtualis intentio damnationis; Deus enim intendit potius salutem, et praebet medium salutis, idque vere ac relative suf-

ficiens, quamvis ex malitia humanae voluntatis reipsa nihil profuturum. Profecto aeque parum vult Deus damnationem, quando largitur homini sufficiens medium evadendi damnationem, quam parum vult in radice peccatum, quando gratiam mere sufficientem alicui decernit, qua peccatum ex malitia hominis non evitatur. Ad hujus *probat.* C. A. N. C. Deus confert praedestinatis gratias efficaces ex affectu specialiter benevolo, qua efficaces, et cum intentione salutis: contra vero reprobis non confert gratias inefficaces, quia sunt inefficaces, neque ut conferant ad damnationem; sed potius ut conferant ad salutem, ad quam de se sufficiunt, licet ex culpa accipientis ad eam non perducant.

DLVI. *Dices I.* Praeparare medium inefficax, quamvis de se sufficiens, est reipsa suppeditare vires ad malum, nempe ad peccatum finale. Atqui hoc conciliari non potest cum seria voluntate Dei, ut omnes homines salvi fiant. Ergo. P. M. Vires ad malum praebet, qui dare vult id quod infallibiliter praescit conjunctum iri cum eventu malo: ut qui v. g. furioso daret gladium, vel notoriae prodigo pecunias. Atqui Deus sic agit cum reprobo; decernit enim et dat auxilium, metaphysice certus de malo ejus usu et secutura inde miseria aeterna. Ergo. R. N. M, ejusque probationem. Praevisio mali secuturi non facit Deum cooperari malo, quia ex se et voluntate antecedente Deus vult bonum, et non tenetur impedire malum, ex quo novit majus bonum elicere. Exempla ab hominibus petita nihil evincunt; homo enim obligatur lege charitatis vel justitiae ad praevertendum vel avertendum malum praevisum, quando id potest. Est praeterea Deum inter et hominem hoc notabile discrimen, quod Deus sit Gubernatur

et provisor universalis, ad cujus providentiam spectat in rebus particularibus ac defectibilibus permittere quosdam defectus: Homo vero, quem vel privatum officium, vel alia specialis obligatio adstringit ad promovendum bonum alterius, non potest utique malum permittere, si illud praesentit, et facile amoliri potest.

DLVII. *Dices II.* Reprobatio positiva radicalis est decretum quoddam Deo liberum, directum a Scientia media repraesentante omnes ac singulas auxiliorum series, et singulorum efficaciam vel inefficaciam sub conditione secuturam. Ergo si hoc decretum removet omnes series auxiliorum efficacium, et tantum assumit pro reprobo seriem auxiliorum finaliter inefficacium, non apparet qui fieri possit, ut Deus simul bona fide et serio velit hominem cum his auxiliis bene operari, et salvari. Prob. Conseq. I, quia Deus ea scientia instructus, eligens illam seriem auxiliorum effective inutilem, videtur studiose seligere media profutura. Quomodo ergo vult serio effectum, et eventum bonum? II. Non vult serio finem qui habet medium certum obtinendi finem, eoque neglecto medium adhibet certo inefficax. Ergo. R. C. A. N. C. Non obstante praevisione conditionata, et restricta illa determinatione auxiliorum, satis adhuc emicat seria et benevola Dei intentio: duas enim res intendit Deus, media sufficientia ad bonum, et ipsam salutem; haec vero media decernit eo fine; ut opera bona eliciantur, et salus aeterna acquiratur. Vult igitur, et suppeditat media sufficientia ad finem ex amore finis; nec per ipsum stat, sed per liberum hominis arbitrium, si finis non sequatur. Atqui talis voluntas est plane seria ac benevola, cum efficaciter praeparet apta media,

et per haec in finem tendat, quamvis non omnimoda efficacia, sed efficacia solum affectiva, non effectiva ex culpa hominis libertate sua abutentis. Ad *probat.* I. N. A. Falsum omnino est, seligi studiose media non profutura; non enim conferuntur qua inutilia, sed qua vere idonea de se, et sufficientia. Ad *probat.* II. D. A. Non vult serio, atque illimitate, efficaciter et absolute, qui etc. C. A. Non vult serio, sed tantum limitate et conditionate, N. A. Ad seriam voluntatem non requiritur velle et facere omnia quae possis. Illum quoque finem serio volumus, pro quo obtinendo tantum facimus, ut imputari nobis non possit tamquam directe vel indirecte voluntarium, si finis reipsa non obtineatur. Imputari autem ut voluntarium non potest; nisi intentionem vitient tres hi defectus, vel omnes vel singuli. I. Si non adhibeatur medium ad finem sufficiens, cum adhiberi potest. II. Si medium quidem adhibeatur, sed non ut finis per illud obtineatur, vel etiam cum positiva inclinatione ut non obtineatur. III. Si amittatur medium certius, quod adhiberi deberet ex obligatione. In nullo horum deficit Deus; auxilia enim quae confert reprobo, plene sufficiunt: dantur quoque in finem salutis, nihilque eorum omittitur quae debentur. Omittitur quidem medium certius, sed indebitum.

DLVIII. *Objicitur IV.* Sequela. Si reprobatio positiva radicalis fieret ex mero Dei beneplacito, interitus reproborum deberet ipsi Deo adscribi. Ergo haec sententia non multum distat a Calviniana blasphemia. P. A. Reprobi, quibus Deus ex solo beneplacito gratias praevisas inefficaces decernit, necessario perirent. Ergo. P. A. Nemo potest salvari, cui Deus ratias dat inef-

ficaces. Atqui reprobis Deus ex solo suo beneplacito dat gratias inefficaces. Ergo reprobi non possunt salvari, adeoque necessario pereunt. *Confirm.* A parte rei idem est, sive Deus ex solo suo beneplacito decernat infligere poenas aeternas, sive ex solo suo beneplacito decernat reprobis auxilia praevisa inefficacia. Ergo si reprobatio positiva formalis fit propter demerita absolute praevisa, idem dicendum etiam erit de reprobatione positiva radicali. R. N. A. Quod enim gratia reprobis concessa effectum suum, ad quem datur, non obtineat, id unice adscribendum est malitiae hominis qui gratia abutitur. Ad *probat.* N. vel D. A. Necessario perirent, necessitate consequente liberam ipsorum determinationem et dissensum, qui est ratio logica cur Deus praevideat gratias reprobis concessas fore inefficaces, C. A. Necessitate antecedente et inimpedibili, N. A. et Conseq. Ad hujus *probat.* N. M. Nemo equidem sine gratia efficaci salvabitur; posset tamen homo sola adjutus gratia inefficaci entitative sumpta salvari, quia gratia inefficax est vere ac relative sufficiens ad eliciendum consensum salutarem, et salutem obtinendam. Praeterea Deus nemini dat gratias inefficaces ex natura sua, sed gratias vere ac relative sufficientes, quae tantum ex malitia voluntatis creatae praevidentur fore inefficaces. Ad *confirm.* N. A. Si Deus ante demerita absolute praevisa decerneret alicui infligere poenam aeternam, damnatio merito adscriberetur ipsi Deo, qui tamen vult omnes homines salvos fieri, et neminem perire: neque ullo pacto posset ab homine aeterna damnatio evitari. Contra, quamvis Deus ex solo suo beneplacito ante omnem demeritorum praevisionem decernat reprobis conferre auxilia praevisa inefficacia, da-

mnatio tamen Deo adscribi nequit: Deus enim ex seria intentione salutis auxilia illa confert, licet affectu non tam benevolo sicut erga electos. Quare unice adscribenda est malitiae hominis, qui acceptam gratiam contemnit, eique cooperari ingratus negligit. Neque ex eo capite aeterna damnatio est reprobis inevitabilis, quod gratias acceperint inefficaces; possent enim facere, ut Deus gratias illas, quas ipsis largiri dignatur, praeviderit potius fore efficaces quam inefficaces.

CONTROVERSIA VI.

SCOLASTICA.

DE CAUSIS REPROBATIONIS NEGATIVAE.

DLIX.

Reprobatio negativa non eodem modo explicatur a Theologis. Non nullis est pura omissio praedestinationis ad gloriam et gratiam efficacem, ac veluti quaedam negatio seu suspensio actus in Deo non praedestinante. Aliis est actus positivus, quo Deus non nullos praedestinando, alios non vult praedestinare, seu vult a gloria excludere. Porro reprobatio negativa duplex est, nempe *radicalis*, sive omissio praedestinationis ad gratiam finalem congruam, et *formalis*, sive omissio praedestinationis ad gloriam. Qui reprobationem negativam volunt esse in Deo actum positivum, dicunt reprobationem radicalem esse decretum Dei non praeparandi quibusdam beneficia, quibus certissime liberentur, id est, non praeparandi gratiam finalem con-

gruam; formalem vero ajunt esse decretum, quo quidem aeternas poenas Deus non decernit, positive tamen aliquos excludit a gloria.

DLX. Dari in Deo reprobationem negativam tam radicalem quam formalem, manifestum est ex eo, quia Deus nec omnes praedestinavit ad gloriam, neque ad gratiam finalem congruam; secus nemo damnaretur. At quaenam sit causa reprobationis negativae, praecipue formalis, non convenit inter ipsos Doctores Catholicos. Et ne quis nodum in scirpo quaerat, aut litem vocabulariam nobis intentet, noto extra controversiam ponendum esse, nullam rem creatam esse proprie causam, vel rationem motivam voluntatis divinae; adaequata enim ratio aliquid volendi vel nolendi non est alia in Deo, quam divina Bonitas: res tamen creatae saepe sunt aliqua conditio, sine qua divina Bonitas non moveret Deum ad hoc vel illud determinate volendum aut nolendum. Talis conditio v. g. fuit in sententia S. Thomae, peccatum Adae, quod si non extitisset, Verbum Divinum naturam humanam non assumpsisset. Nos ejusmodi conditiones saepe vocamus causas, rationes motivas, determinationes etc. Quae vocabula discrete sunt intelligenda, et in sensu deparato ab imperfectionibus, ne quid inde in Deum resiliat, quod divinas ejus perfectiones dedeceat.

DLXI. Thomistae aliqui, quos inter Alvarez, Bannez, Salmanticenses, aliique sunt, docent, Deum actu positivo exclusisse reprobos a gloria ante ullum praevisum eorum peccatum, ut eluceret divina justitia, utque universi pulchritudo magis commendaretur, quae exsurgit ex diversitate electorum et reproborum: nolunt tamen, Deum ante praevisa peccata eos poenis

addixisse, in quo differunt a Calvino. Alii Thomistae docent, Deum non positive, sed tantum negative reprobos exclusisse a gloria ante praevisum peccatum: atque hi ipsi inter se dissident. Quidam eorum volunt, Deum ita negative reprobasse ante ullum peccatum praevisum, etiam originale; alii vero contendunt id fieri quidem ante praevisa peccata personalia, sed post praevisum peccatum originale. Putant enim reprobationis negativae formalis, etiam in baptizatis, causam esse peccatum originale. Nam quamvis illud in baptismo remissum fuisse concedant; volunt nihilominus posse illud puniri privatione specialis illius benevolentiae, qua Deus electos praedestinat: citantque in favorem suae sententiae Augustinum, quem hac in re omnino suum esse contendunt. Bellarminus et Suarius existimant, Deum ante praevisa demerita nullum exclusisse positive a gloria, exclusisse tamen negative. Quae opinio necessario sequitur ex alia, quam hi Theologi tuentur circa praedestinationem gratuitam ante praevisa merita gratiae absolute futura. Eo enim ipso quo quis non est praedestinatus, censetur rejectus et reprobatus; sive id fiat per meram actus negationem, et ut vocant per actum positivum; istud enim perinde est quantum ad rem ipsam, sive exclusionem a gloria. Alii denique Theologi censent, nullam dari reprobationem negativam formalem adultorum Fidelium propter solum peccatum originale, eorumque neminem seu positive seu negative a gloria excludi, nisi propter praevisa eorum personalia peccata absolute futura. Sententia haec necessario connexa est cum alia circa praedestinationem factam ex praevisis meritis gratiae absolute futuris. Quippe si nemo praedestinatur ad gloriam, nisi post prae-

visa ejus merita ex gratia certo et absolute futura; tanto magis nemo reprobatur, sive excluditur e gloria, nisi post praevisa ejus demerita absoluta futura.

DLXII. *Conclusio I.* Deus nullum positive, aut etiam negative excludit a gloria ante peccatum absolute praevisum: adeoque reprobatio negativa formalis, sive exclusio a gloria, aut negatio praedestinationis ad gloriam causam habet ex parte hominis reprobi. Prob. I. Deus antecedenter ad praevisionem peccati absoluta futuri, quantum est in se, vult serio omnes homines salvos fieri. Ergo ante praevisionem peccati absolute futuri neminem vult sive positive sive negative excludere a gloria. P. C. Voluntas antecedens salvandi diceret: *Quantum ex me est, admitto omnes ad gloriam.* Et voluntas reprobandi, pariter antecedens, diceret: *Quantum ex me est, admitto aliquos, sed non omnes.* Ergo voluntas omnes salvandi non potest conciliari cum aliquorum reprobatione negativa formali, facta ante absolutam praevisionem demeritorum. Prob. II. Haec absoluta et antecedens Dei voluntas aliquem excludendi a gloria ante praevisum ullum ejus peccatum absolute futurum, imponeret tali homini necessitatem peccandi. Ergo. P. A. Deus de facto neminem a gloria actu excludit, nisi in peccato fuerit mortuus. Ergo ex illa absoluta antecedente voluntate reprobandi, vel excludendi aliquem a gloria, sequerentur in tali homine necessitas moriendi in peccato; alioquin absoluta haec Dei voluntas posset suo effectu frustrari. Prob. III. Deus homines non praedestinat ad gloriam ante absolutam meritorum praevisionem, ut paulo ante ostendimus Controversia IV. Ergo nullum reprobat negative, nisi post absolutam peccatorum praevisionem.

P. C. Si electio praedestinatorum non fit ante merita absolute praevisa, sequeretur manifeste reprobos rejici, seu non eligi, quia talia merita habituri non sunt, seu quia habituri sunt demerita. Ergo. Prob. IV. Authoritate *S. Prosperi*, qui in Responsione III. ad Capitula Gallorum scribit: *Quod hujusmodi in haec prolapsi mala, sine correctione poenitentiae defecerunt, non ex eo necessitatem pereundi habuerunt, quia praedestinati non sunt: sed ideo praedestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria praevaricatione praesciti sunt.* Et infra: *Non enim relicti sunt a Deo, ut relinquerent Deum; sed relinquerunt, et relicti sunt; et ex bono in malum propria voluntate mutati sunt: atque ab hac licet fuerint renati, fuerint justificati; ab eo tamen qui illos tales praescivit, non sunt praedestinati.*

CLXIII. *Conclusio II.* Peccatum tamen, quod Fideles qui baptismum semel susceperunt, a Deo ad gloriam non praedestinantur, non est peccatum originale in baptismo penitus remissum, sed peccata personalia. Sive, peccatum originale non est causa reprobationis negativae formalis baptizatorum. Dicitur, *baptizatorum*, quia parvuli sine baptismo decedentes, juxta omnes Catholicos, a gloria excluduntur ob solum peccatum originale; adulti vero infideles tum ob originale, tum ob alia personalia peccata. Prob. Conclusio I. Originale peccatum in baptismo penitus extinctum est atque deletum. Ergo nequit esse causa reprobationis negativae formalis. P. A. Apostolus ad Rom. Cap. VIII. scribit: *Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* Et Tridentinum Sess. V. in Decreto de peccato originali, Can. V. ait: *In renatis enim ni-*

hil odit Deus: quia nihil est damnationis iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant; sed veterem hominem exeuntes et novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu coeli remoretur. Ergo juxta Scripturam, et Tridentinum, peccatum originale in baptismo penitus extinguitur. Ergo peccatum originale nequit esse in baptizatis causa reprobationis formalis negativae. Cum enim non praedestinatio ad gloriam ita connexa sit cum praedestinatione ad poenam, id est, cum reprobatione formali positiva, ut unum ab altero separari omnino nequeat, adeo ut qui ad gloriam praedestinatus non est, eo ipso sit praedestinatus ad poenam; si repugnat propter peccatum originale in baptismo deletum, fidelem hominem ad poenam praedestinari, repugnat pariter propter peccatum originale in baptismo deletum ad gloriam eum non praedestinari.

DLXIV. Prob. II. Si Deus ob solum peccatum originale, quod in baptismo infallibiliter praevidet remittendum, hominem non praedestinaret ad gloriam, sive excluderet a gloria, ageret contra sinceritatem et justitiam. Atqui hoc sine blasphemia de Deo dici nequit. Ergo. P. M. Deus salvis justitiae legibus punire nequit culpam, postquam illam sincerissime et clementissime in baptismo condonavit, et quidem non poena qualicumque; sed omnium severissima, et maxime formidanda, qualis est exclusio a gloria, seu negatio praedestinationis ad gloriam, quae sempiternam

hominis calamitatem, sempiternosque cruciatus secum affert: praecipue cum hujus generis poenae bonus usus omnino nullus fieri possit ab eo, qui sit tali poena punitus. Neque magis sincere Deus ageret in adversariorum sententia; homini enim in baptismo clementissime omnem condonat injuriam, eum in filium adoptat, donat jus ad coelestem haereditatem; et nihilominus hoc ipso peccato originali offensus, quod plene se remisisse testatur; hominem excludit a gloria.

DLXV. Prob. III. Deus consequenter etiam ad peccatum originale praevisum, ut omnes Catholici contra nostri aevi Praedestinatianos postlapsarios admittunt, serio vult omnes homines salvos fieri. Ergo Deus, ob peccatum originale jam remissum, neminem excludit a gloria. P. C. Deus sincero affectu non potest velle salutem eorum, quos jam antecedenter ad praevisionem demeritorum personalium, ob solum peccatum originale a gloria excludit. Atqui juxta adversarios, Deus ob solum peccatum originale aliquos baptizatos a gloria excludit, ante praevisionem demeritorum personalium. Ergo Deus non potest serio velle eos salvos fieri. Vide dicta paulo ante, nempe Num. DLXII.

DLXVI. Caeterum illud adversariis libenter damus, quod peccatum originale, etsi condonatum, in aliquo vero sensu sit fidelibus qui pereunt, reprobationis causa valde remota: at vero non tamquam culpa praecedens poenam, sed tamquam occasio praecedens eventum. Similiter quod reprobatio, sive exclusio a gloria effectus sit originalis peccati, etsi condonati, minime autem tamquam poena consequens culpam, sed tamquam

eventus consequens occasionem. Etenim in poenam peccati originalis sublata est originalis justitia et integritas, quae excludebat ab homine sano et integro effraenatas cupiditates, malasque libidines: Ex sublata originali justitia et integritate exortae sunt haereditariae cupiditates, et libidines effraenatae: Ex effraenatis autem cupiditatibus ac libidinibus, non cogentibus, nec necessitantibus, sed vehementer tamen ad omnia flagitia impellentibus, caetera omnia peccata hominum, ipsis volentibus et consentientibus, quorum omnium capitalissimum finalis impenitentia, proficiscuntur. Postremo ex impoenitentia finali, tamquam ex vera, propria, certa et ultima causa habetur reprobatio hominis, etsi baptizati, cui condonatum fuit peccatum originale. Reprobationem autem sempiterna gloriae jactura, sempiternaque supplicia consequuntur, quae reprobationis certissimi effectus sunt.

DLXVII. *Conclusio III.* Reprobatio negativa radicalis, sive omissio praedestinationis ad gratiam finalem congruam, non habet causam ex parte hominis reprobi, sed dependet ex solo beneplacito Dei, uni decernentis, et alteri denegantis gratiam congruam. Ita fere omnes Theologi. Conclusio haec iisdem rationibus fulcitur, quibus Controversia praecedente Conclusionem II. stabilivimus. Prob. itaque ulterius I. paritate. Sicut gratia efficax ad primum meritum non potest esse propter aliquod meritum praecedens: sic etiam negatio auxilii efficacis, quo evitaretur primum peccatum, sive demeritum, non potest esse propter aliud peccatum praecedens. II. Authoritate S. Augustini, qui Lib. de Corrept. et Gratia, Cap. VIII. scribit: *Hic si a me quaeratur, cur eis* (baptizatis re-

probis) *Deus perseverantiam non dederit, quibus eam qua Christiane viverent, dilectionem dedit*: *me ignorare respondeo. Non enim arrogamter, sed agnoscens modulum meum, audio dicentem Apostolum, O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Et. O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus! Quantum itaque nobis judicia sua manifestare dignatur, gratias agamus: quantum vere abscondere, non adversus ejus consilium murmuremus, sed hoc quoque nobis saluberrimum esse credamus.* Jam vero non ignorabat plane Augustinus peccatum originale et personale. Si itaque existimasset propter originale peccatum, quantumvis baptizatis Fidelibus condonatum, aut propter personalia peccata eos reprobari, atque idcirco finalem perseverantiam, efficacemque ad perseverandum finaliter gratiam eis denegari, profecto non respondisset, se hujus rei causam ignorare, nec ad occulta et inscrutabilia Dei judicia confugisset.

DLXVIII. Ex his quae hactenus dicta sunt, facile colliges, reprobationis negativae radicalis, non absolute tantum sed etiam comparative acceptae, seu horum potius quam illorum hominum, nullam dari causam ex parte hominis, sed pendere illam a beneplacito divino; tum quia Deus pro sua libertate alios praedestinat ad primam gratiam congruam, alios non praedestinat; et non datur ratio, cur hos potius homines praedestinet ad gratiam, quam alios: tum quia primae gratiae congruae privatio, quam nullum mortale peccatum praecessit, et ex qua praevidetur secutura injustitia finalis, non datur ob peccatum aliquod praecedens. Originale enim tam electis quam reprobis

commune est; personalia autem peccata non impediunt, quo minus saepe Deus gratiam efficacem connexam cum perseverantia finali concedat magnis peccatoribus, quam tamen occulto sed justo judicio quandoque denegat illis qui minus peccaverunt. Ergo ex parte hominis reprobi non datur causa, ob quam Deus hos prae aliis ad gratiam finalem congruam praedestinet.

DLXIX. *Quaeres I.* Quinam sint effectus reprobationis adaequate sumptae, nimirum tam positivae quam negativae? R. Cum effectus reprobationis debeant esse a Deo qui reprobat, peccatum ipsum; ut impie docuit Calvinus, non potest esse effectus reprobationis; quia Deus non potest esse author et causa peccati. Effectus itaque reprobationis adaequatae sunt I. permissio peccati, quod cum morte conjunctum est. II. Perseverantia in peccato, caecitas et obduratio, non quatenus sunt mala culpae, et important obfirmatam in malo voluntatem, quae certe a Deo esse non potest; sed quatenus includunt gratiae uberioris privationem, et permissionem peccati in poenam culpae praecedentis, juxta illud ad Rom. Cap. I. *Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae, --- in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conveniunt.* III. Poena tum damni, quae in privatione Dei consistit: tum sensus, quae aeternos cruciatus apud inferos importat.

CLXX. *Quaeres. II.* An Deus reprobos, quos jam decrevit aeterno odio prosequi, vere possit amare amore benevolo et amicabili, dum sunt in statu gratiae. R. Reprobos vere amari a Deo amicabiliter pro illo tempore, quo sunt justi. Nec inde sequitur aut

mutabilitas in Deo, aut contrarietas voluntatum. Non primum: quia Deus eadem aeterna et invariata volitione amat v. g. Judam pro circumstantiis, pro quibus est amabilis et gratus: et aversatur pro aliis circumstantiis, pro quibus est odio dignus, videlicet pro statu peccati et impoenitentiae; sive status iste duret ad tempus, sive aeternum. Sed neque contrarietas voluntatum hinc sequitur. Nam pro tempore, quo reprobus est in gratia, vult ipsi Deus summum bonum, atque aeternam fecilitatem; sed cum imbibita conditione, si manserit in hoc statu, et illo non exciderit graviter peccando: per voluntatem vere reprobandi vult ipsum summo bono privare, atque absolute damnare propter culpam praevisam, et impoenitentiam finalem. Hec autem omnia facile concipiuntur absque ulla oppositione voluntatum.

DLXXI. *Quaeres III.* Qualis sit ordo Actuum divinorum in reprobatione hominum juxta nostrum systema? R. Actus divinos ita a nobis ordinari. I. Deus per Scientiam simplicis intelligentiae cognovit possibilem esse salutem et damnationem hominum, siquidem creentur. II. Ex sincera voluntate salvandi omnes homines decrevit Adamum creare in statu innocentiae, eumque totius generis humani caput morale constituere in ordine ab observationem vel violationem praecepti de non comedendo fructu vetito. III. Absolute praevidit peccatum Adami, et in Adamo lapsum generis humani. IV. Incarnationem Verbi absolute decrevit ut genus humanum redimeretur; ac praedefinivit Christi merita et mortem. V. Propter merita Christi decrevit omnibus hominibus dare gratias vere ac relative sufficientes. VI. Per scientiam mediam praevi-

dit has vel illas gratias, si hominibus concederentur, fore ex malitia voluntatis illorum inefficaces, quamvis de se sufficerent ad salutem consequendam. VII. Decrevit has ipsas gratias, quamvis praevisas inefficaces, hominibus illis concedere, et non impedire peccatum. VIII. Per Scientiam visionis praevidit abusum gratiarum, et peccata absolute futura. IX. Decrevit illos excludere a gloria, atque aeternas poenas rebellibus in tempore infligere. Atque hic est Actuum divinorum ordo in nostro systemate circa reprobationem hominum, saltem quoad substantiam; nolumus enim hic quaestionem illam Theologicam ingredi, an Deus omnia simul et semel decernat in eodem signo. Illud potius notandum est, quod alibi etiam monuimus, a parte rei omnia ista in Deo non nisi unum ac simplicissimum Actum esse, diversasque a Theologis Actuum divinorum series adornari, ut altissima Mysteria aliquo saltem modo captui nostro accommodentur.

OBJECTIONES.

DLXX. *Objicitur I.* contra I. Conclusionem, Authoritas Scripturarum. *Proverb.* Cap. XVI. dicitur: *Universa propter semetipsum operatus est Dominus; impium quoque ad diem malum.* Ergo Deus impium reprobavit, atque a gloria exclusit ante praevisum peccatum, ut ostenderet in illo justitiam suam: Simile quid habetur ad Rom. Cap. IX. *Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam.* II. Ad Rom. Cap. IX. dicitur: *An non habet potestatem figulus luti, ex eadem*

massa facere aliud quidem vas in honorem aliud vero in contumeliam? III. Jacob et Esau aequaliter inclusi erant in massa perditionis, ex qua unus eductus, alter non eductus; cujus rei non alia causa ab Apostolo redditur ad Rom. Cap. IX. quam beneplacitum Dei. *Ergo cujus vult miseretur, et quem vult indurat.* Ergo reprobatio formalis negativa non habet causam ex parte reprobi. R. C. A. N. C. Deus creavit impium ad diem malum, non ante, sed postquam praescivit eum impium futurum, ut scilicet glorificaretur ex ejus damnatione decreta propter peccata absolute praevisa. Eadem responsio dari debet ad textum Paulinum de Pharaone. Ad II. D. A. et Apostolus verbis illis innuit, Deum sine praevisione meritorum et demeritorum, atque ex libera sua voluntate posse aliquibus conferre gratias efficaces, illasque aliis denegare, adeoque reprobationem negativam radicalem non habere causam ex parte hominis reprobi, C. A. Deum ante praevisionem peccatorum velle hominem absolute excludere a gloria, adeoque reprobationem negativam formalem non habere causam ex parte hominis reprobi; N. A. et Conseq. Ad III. C. A. N. C. Ex eo antecedente id unum sequitur, reprobationem negativam radicalem, tam absolutam quam comparativam, id est, cur uni decernatur gratia efficax, alii, non decernatur, dependere ex solo Dei beneplacito, quod ipsum Conclusione III. a nobis asseritur.

DLXXIII. *Objicitur II.* Authoritas *S. Thomae*, qui I. Parte, Quaest. XXIII. Artic. V. ad III. scribit: *Voluit igitur Deus in hominibus quantum ad aliquos, quos praedestinat, suam repraesentare bonitatem, per modum misericordiae parcendo: et quantum ad aliquos,*

quos reprobat, per modum justitiae puniendo. Et haec est ratio, quare Deus quosdam eligit, et quosdam reprobat. Ergo ante praevisum peccatum Deus aliquos reprobavit. *Confirm.* S. Thomas loco cit. subjungit: *Sed quare hos eligit in gloriam, et illos reprobavit, non habet rationem, nisi divinam voluntatem.* R. C. A. D. C. Ergo ante praevisum peccatum Deus aliquos reprobavit reprobatione negativa radicali, C. C. Ante peccatum absolute praevisum aliquos reprobavit reprobatione negativa formali, N. C. Ad *confirmat.* C. A. N. C. Sola voluntas Dei non est ratio, cur Deus uni decernat gloriam nulla habita ratione meritorum, non vero eamdem alteri decernat; sed tantum est ratio cur Deus uni peccatori tribuat gratiam specialem et efficacem, per quam resurgat a peccato, et gloriam mereatur, non vero alteri gratiam illam tribuat. Bonitas responsionis patet ex verbis, quae *S. Thomas* loco cit. subjicit ex *S. Augustini* Tract. XXVI. in Joannem: *Quare hunc trahat, et illum non trahat, noli velle dijudicare; si non vis errare.* Quae verba S. Augustini manifetse intelligenda sunt de gratia speciali, secundum quam Deus unum trahit, seu efficaciter vocat, alterum vero non trahit.

DLXXIV. *Objicitur III.* Ratio. Gloria aeterna est beneficium creaturae omnino indebitum, utpote supernaturale. Ergo Deus absque cujusquam injuria potest illud pro libito suo cuicunque voluerit denegare. Ergo nulla datur ratio, cur Deus ante omnem demeritorum praevisionem escludere nequeat reprobos a gloria. R. D. A. Gloria aeterna est beneficium indebitum creaturae ad eam non ordinatae, ut v. g. in statu naturae

purae, C. A. Creaturae ad eam ordinatae per gratiam, N. A. et Conseq. In hac providentia, supposita gratuita ordinatione Dei, qui fecit hominem rectum, et ad vitam aeternam destinavit, debita est gloria titulo Redemptionis per Christum factae: debita est titulo misericordiae, ac benignitatis Christi, qui passus est pro nobis, ut donaret nobis vitam eaternam: debita est etiam titulo justitiae, aut saltem fide litatis, quia sub titulo oneroso nobis promissa est, atque idcirco corona justitiae in Scripturis saepe appellatur.

DLXXV. *Objicitur IV.* contra II. Conclusionem, Authoritas Scripturarum. Ad Rom. Cap. IX. de Jacob et Esau dicitur: *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali -- Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: -- Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Atqui Deus odio non habuit Esau propter peccata ipsius personalia. Ergo propter peccatum originale. Ergo peccatum originale est causa reprobationis negativae formalis. R: I. propter ea, quae Num. DXXVI. diximus, C. M. D. m. Deus odio non habuit Esau ob peccata ipsius personalia actu exercita, C. m. Ob peccata personalia futura, et a Deo absolute praevisa, N. m. R. II. Omisso syllogismo, D. ultimum Consequens. Ergo peccatum originale non remissum est causa reprobationis formalis negativae, C. C. Originale peccatum jam remissum, N. C. Cum etiam in lege gratiae multi pereant infantes, quibus applicari non potest remedium originalis culpae, nempe baptismus, idem multo magis in lege veteri contigisse absque ulla absurditate supponere possumus. Atque hos inter, quibus originale peccatum remissum non fuit, ipsa Esau a *S. Augustino* numeratur; scribit enim S. Doctor

Epist. CXCIV. alias CV. ad Sixtum, Cap. VIII. *Cum ex eodem patre, eadem matre uno concubitu, antequam aliquid egissent boni aut mali, alterum Deus diligit, odit alterum, intelligat Jacob ex illa massa originalis iniquitatis, ubi fratrem suum, cum quo habuit communem causam, videt per justitiam meruisse damnari, non nisi per gratiam se potuisse discerni.* Et Lib. I. ad Simplicianum, Quaest. II. Num. XVIII. *Non odit Deus Esau hominem, sed odit Deus Esau peccatorem. - - Quod ergo Jacob dilexit, numquid peccator non erat? Sed dilexit in eo, non culpam quam delebat, sed gratiam quam donabat.* Cum igitur in Conclusione loquamur de originali jam remissio, nihil ex eo loco contra nos evincitur.

DLXXVI. *Objicitur. V.* Authoritas *S. Augustini* S. Augustinus causam reprobationis formalis negativae passim rejicit in peccatum originale. Ergo. P. A. Originale peccatum causam esse ac motivum asserit, cur Deus reprobos a massa perditionis non liberet, atque illis in tempore efficaces gratias ac finalem perseverantiam non concedat. Ergo causam reprobationis formalis negativae rejicit in peccatum originale. P. A. Lib. de Dono Persever. Cap. XIV. scribit: *Haec est Praedestinatio Sanctorum, nihil aliud: Praescientia scilicet et praeparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur. Caeteri autem ubi nisi in massa perditionis justo divino judicio relinquuntur? Ubi Tyrii et Sidonii relicti sunt, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed quoniam ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum.* Ergo juxta Augustinum reprobi relinquuntur in massa perditionis ob peccatum

originale R. I. Quamvis adversariis cum *Petavio* daretur, ab Augustino contrarium nobis doceri; ob rationes tamen in probatione allatas recedendum hic omnino esset cum reverentia ab Augustino. At vero S. Doctorem aperte nobis favere multis ostendit *Laurentius Alticotius* Summae Augustinianae Parte VI. Quaest. II. Artic. IX. Resp. itaque II. N. A. Ad *probat.* N. A. Augustinus numquam ad originale peccatum semel jam condonatum, semper vero ad inscrutabilia judicia Dei revocat tum non damnatam justis aliquibus finalem perseverantiam, tum non donatam eis efficacem gratiam ad evitandam peccata; maxime vero si quaestio sit de peccato omnium primo. Lib. de Dono Persever. Cap. IX. scribit: *Ex duobus piis cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur; inscrutabiliora sunt judicia Dei. Illud tamen fidelibus debet esse certissimum, hunc esse ex praedestinatis, illum non esse.* Et Epist. CXLIX. alias LIX ad Paulinum, Cap. II. *Cur autem ad eam* (praedestinationem) *alii pertineant, alii non pertineant, occulta causa esse potest; injusta esse non potest. Numquid enim iniquitas apud Deum? Absit. Nam et hoc ad illam pertinet altitudinem judiciorum, quam mirans tamquam expavit Apostolus.* Ad hujus *probat.* C. A. D. C. Ergo justa Augustinum reprobi relinquuntur in massa perditionis ob peccatum originale numquam remissum, C. C. Ob originale a Deo jam remissum, N. C. Fieri non potest, ut justum sit illud judicium Dei, quo ille filium suum adoptivum excludat a gloria atque haereditate sua propter peccatum originale, jam dudum ipsi in baptismo sincerissime condonatum. Hujus igitur generis reprobi tales sunt propter praevisam a Deo finalem eorum im-

poenitentiam absolute futuram. Tyrii quidem et Sidonii, de quibus Augustinus, in massa perditionis justo Dei judicio relicti sunt, tum propter peccatum originale eis non condonatum, tum propter mala merita personalia, quibus malum meritum originale cumularunt.

DLXXVII. *Objicitur VI.* Paritas. Concupiscentia est poena originalis peccati quamvis jam condonati. Ergo etiam denegatio perseverantiae finalis, et exclusio a gloria potest esse poena peccati originalis, etsi condonati. P. C. De utraque hac poena peccati originalis bona aliqua excerpere possumus, qualia sunt cohibere superbiam, arrogantiam vitare, fugere temeritatem, nimiam amimi praefidentiam coercere: item de nobis modeste, sobrie atque demisse sentire; sanctumque Dei timorem, custodem optimum innocentiae retinere. Ergo. R. C. A. N. C. Quamvis concupiscentia sit poena peccati originalis, et causa omnium peccatorum, nisi ei resistatur; tamen non ad interitum et exitium, sed ad luctam et pugnam nobis relicta est; parta autem victoria, et materia triumphi est, et occasio coronae. Contra negatio finalis perseverantiae secum affert certissime sempiternam hominis calamitatem, neque a Deo decerneretur ad pugnam et luctam, ut de tali supplicio meritum fieret ad coronam. Ad *probat.* N. A. Timor amittendae perseverantiae finalis in poenam tum ingrati animi ad Dei beneficia, tum caeterorum vitiorum, maxime vero superbiae, arrogantiae, et nimiae sui praefidentiae, optimus est innocentiae custos. Cum enim per Dei gratiam, quae neminem omnino deserit, in potestate nostra sit non esse ingratos Dei beneficiis: cum similiter per eamdem gratiam in

potestate nostra positum sit abstinere a vitiis, et consectari virtutes, ex tali timore amittendae ea de causa perseverantiae, excitatur animus ad praecavenda vitia, atque ad exercendas virtutes: Contra vero cum non sit in hominis potestate efficere, ne in peccatum originale inciderit, siquis sibi persuadeat, fortasse negandum sibi donum finalis perseverantiae in poenam originalis peccati, sibi jam diu condonati, in quod incidit necessario, tali timore in desperationem salutis eum detrudi necesse est. Desperata autem salute, omnes omnium virtutum nervi intercidantur, atque ad omnia flagitia vitiorum fraena laxantur.

O. A. M. D. G.

INDEX

RERUM PRAECIPUARUM

QUAE

IN TOMO V. DE GRATIA CHRISTI, JUSTIFICATIONE, ET PRAEDESTINATIONE CONTINENTUR.

A

B

C

D

E

H

I

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

V

VV

Z

O. A. M. D. G.

ERRATA			CORRIGE
Pag.	Lin.		
17	13	Soli Deo	Soli Dei
22	ult	elibrtas	libertas
34	5	danmatas	damnatus
58	23	acrrimi	acerrimi
59	31	verits	veritus
67	31	overtitur	evertitur
74	19	Telonis	Tolouis
76	16	ra-jecta	re-jecta
77	26	Fa-justi	Fa-usti
98	3	Pardulus, et	, et Pardulus
ibi	4	et Laudeneusis	Laudensis
127	9	temate	stemate
134	25	vetrum	verum
135	2	tate	talem
141	10	contiget	continget
144	11	Lapideeu	Lapideum
162	9	Constitebat	Consistebat
166	18	sui	suis
168	9	Pesagiaui	Pesagiani
ibi	15	Manicheoium	Manichaeorum
172	7	quuntum	quantum
173	20	objicerunt	obiecerunt
179	11	expedire	expediret
179	26	contigens	contingens
198	18	pars	parte
199	2	Igitur	igitur
200	30	fucile	faciam
219	21	colla-	collato
227	12	gratiæ	gratia
239	30	C, N. m.	N. m.
243	3	tamem	tamen
ibi	14	Implicautio	Implicantia
246	12	consursus	concursus
248	23	quotie-	quoties-
256	15	sive	fide
259	25	justitias	justitiæ
261	7	vitæ	viæ
263	23	Deo	Deus
264	27	sperate	spera te
267	15	rationis	orationis
279	7	et	ex
283	4	naa	non

Pag.	Lin.	ERRATA	CORRIGE
287	7	relapsis	relapsus
287	9	destituutur	destituuntur
289	27	Aufioritate	Authoritate
290	27	Assesis	Asseris
292	1	pado	pacto
295	30	connaturalis	connaturalius
318	9	Gorietor	Glorietur
320	1	Peccesset	Peccasset
320	1	A .	. A
324	8	r .	n
325	10	vera	vere
352	19	erdo	ergo
356	15	ad	ab
375	10	quando	quanto
379	7	oculos	oculus
ibi	20	inscruptabile	inscrutabile
382	5	repeteris	repereris
387	22	Salutarta	Salutaria
388	24	Ariani , Sabbelliani	Arianorum , Sabellianorum
ibi	25	Manichæi	Maniehaeorum
390	29	proficisciens	proficiscens
397	1	quia	qui
ibi	15	proesentissimo	praestantissimo
401	25	remisso	remissae
408	29	Ireanenus	Irenaeus
411	21	disectores	dilectores
412	1	inhaeraet	inhaereat
415	16	nos	non
419	9	intusum	infusum
422	32	2	id
424	20	haerentes	quaerentes
426	1	constitit	consistit
ibi	14	intrinseum	intrinsecum
ibi	20	adoptatio	adoptato
430	16	promistit	promisit
ibi	27	Ad Cor.	II. ad Cor.
435	10	nusceretur	nasceretur
439	10	ιαπστια	απιϛτια
ibi	10	incsedulitus	incredulitas
449	19	constritaverat	contristaverat
451	12	latronam	latronem
ibi	16	est	esse
459	9	taudum	tantum

Pag.	Lin.	ERRATA	CORRIGE
459	28	conjucta	conjuncta
467	9	id membris	in membris
468	7	debeant in	debeant id
469	23	revelatidne	revelatione
470	8	quae ,	quae
480	4	testimunium	testimonium
490	7	eum	cum
491	14	misdricordiae	misericordiae
496	23	doram	eorum
530	15	condiiionata	conditionata
546	2	coutamelia	contumelia
552	19	Chrisl	Christi
553	29	odea	odia
600	25	ab	ad

IMPRIMATUR

Si videbitur Reverendissimo Pat. Sac. Palatii Apostolici Magistro.

Cand. M. Frattini Arch. Philip. Vicesg.

IMPRIMATUR

Fr. Philippus Anfossi Sacri Palatii Apost. Magist.